

PERSFOCUS

ZEVENDE JAARGANG NUMMER 3 - MAART 1991

knipselkrant van vereniging Martijn
over kinderen, volwassenen en seksualiteit

VROEGER KREEG JE
ALS KIND
NOG WELEENS
LEKKER
OP JE
BLOTE
BILLEN

MAAR TEGENWOORDIG
MOET JE HET DOEN
MET SEXUELE
VOORLICHTING

Anone
C.A. 29

In dit nummer:

NVSH congressert	pag. 2
Seksueel geweld	pag. 7
Gelijk behandeld?	pag. 9
Op de vlucht voor homofobie	pag. 10
Belgische TV nagelt pedo	pag. 12
Ontzettend	pag. 14
Officier/Kinderrechter/Scheidsrechter	pag. 15
Voorkomen is beter...	pag. 16
Jeugdig vozen: nog meer tobben	pag. 18
Ontucht van de Maand	pag. 20
Schotse duivelsbezweerders	pag. 23
Onterecht	pag. 26
Naar de film!	pag. 30
TBS	pag. 31
Viezerikken!	pag. 33
Verkrachter Depardieu	pag. 34
Amandla!	pag. 35
Achtergrond	pag. 36

PERSFOCUS, zevende jaargang, nummer 3, maart 1991

Met knipsels uit:

Trouw	Tr
Volkskrant	Vk
Algemeen Dagblad	AD
NRC Handelsblad	NRC
Telegraaf	Tel
Parool	Par
De Limburger	LB
Het Nieuwe Land	HNL
Utrechts Nieuwsblad	UN
Alkmaarder Courant	AC
Het Nieuwsblad	NB
Nieuwsblad van het Noorden	NvhN
Gelderlander	Geld
Zutphens Dagblad	ZD
Leidsch Dagblad	LD
Haagsche Courant	HC
GROene Amsterdammer	GA
De Krant op Zondag	KoZ
VPRO-gids	VPRO
Hitkrant	
Gay Krant	GK
Naturisme	Nat
Tijdschrift voor Gezondheids- voorlichting	
GGZ Gazet	
The Independent (GB)	Ind
Daily Mirror (GB)	
The People (GB)	
The Guardian (GB)	
Seattle Times (USA)	ST
De Morgen	DM

Abonnementen op Persfocus kosten f 65,- Bezorging als
brief is f 15,- duurder en komt op f 80,-.

Lossenummers f 8,-.

Giro 5459646 van Vereniging Martijn
Postbus 43.548
1009 NA Amsterdam

VAN LAST TOT LUST

A.D. 5-3-'91

door MARK VAN RIJEN

DEN HAAG — De eerste vrijpartij van de NVSH met de overheid lijkt op een faliekante mislukking uit te lopen.

Om de relatiecursus een zo zwaar mogelijk cachet te geven, klopte de organisatie voor seksuele hervorming in september van het vorige jaar aan bij het ministerie van wvc. De begroting voor de cursus, 902.000 gulden, werd ingediend met daarbij een verzoek om subsidie. Dat betekende een historische stap voor de NVSH, na de Tweede Wereldoorlog voortgekomen uit de Neo Malthusianse Bond. Een eeuw lang immers was het een kwestie geweest van financiële zelfbedruiping.

Veel verder dan een voorstel van zes maanden komen beide partijen waarschijnlijk niet. De vonk slaat niet over. Het officiële antwoord moet bij de NVSH nog in de brievenbus vallen, maar de telefoon op het bureau van beleidscoördinator Martin Maassen heeft al wel gerinkel. *Geen cent subsidie, klonk het onheilspellend in zijn oren.*

Wvc weigert commentaar te geven tot de bewuste brief is geschreven en verstuurd. Peter van Eeten, hoofd van de taakgroep zorginnovatie en belast met de aanvraag: „Het ministerie acht het niet verstandig op dit moment al te reageren”.

Maassen is eerlijk genoeg om te bekennen dat de NVSH ook niet had gerekend op een volledige sponsoring door de overheid. „Maar een bijdrage van 450.000 gulden hadden we toch wel verwacht”.

Het afgaande financiële tij in Den Haag, veroorzaakt door de tussenbalans en alle bezuinigingen van dien, lijkt de NVSH parten te spelen. Maar er gelden ook redenen die niets met de bodem van de schatkist te maken hebben. De belangrijkste, voor zover Maassen op dit moment kan beoordelen, is de twijfel van de overheid aan het nationale belang van het project relatiecursussen. En is er wel sprake van een landelijke uitstraling als de cursus wordt opgezet door een vereniging die per definitie alleen toegankelijk is bij lidmaatschap?

De maatschappelijke relevantie is wel degelijk aanwezig, meent de NVSH, en vanzelfsprekend komen ook niet-leden in aanmerking voor de seksuele bijscholing. De nood is te hoog om privileges in het leven te roepen.

Aan het einde van de roerige jaren zestig organiseerde de Nederlandse Vereniging voor Seksuele Hervorming (NVSH) voor het laatst een landelijk congres, De Staat als Zedenmeester. Zaterdag 16 maart, ruim twintig jaar later, luidt de noodkreet Seks na de Zondvloed.

De jaren tachtig (gevuld met AIDS- en incestproblematiek) krijgen een enorme veeg uit de pan. De Nederlander is nauwelijks meer in staat zich ongeremd over te geven aan het liefdesspel, meent de NVSH. Gelukkig is er hoop voor de jaren negentig. Hetero-, bi- of homoseksueel, een vanaf april te volgen relatiecursus reikt voldoende ge-

S reedschap aan voor het bouwen van een met erotisch behangen huis. In dit zonder vrees te betreden optrekje, waarvoor de overheid is gevraagd als geldschietter, moet ruimte zijn voor onbezorgde lust en betekenisvolle seksuele ervaringen. Seks moet weer leuk worden. Weg met de smet van dood en verderf.

BEHOEFTE

Vroeger zat de Nederlander gevangen in het web van kerk, familie en werk. Het leven stond in het kader van zekerheden en traditie. Je was getrouwd of vrijgezel; scheiden mocht niet. In de huidige maatschappij evenwel wordt individualiteit steeds belangrijker. Het percentage alleenstaanden neemt fors toe, hoewel de behoefte aan seks nauwelijks hetzelfde blijft.

De telefonische hulpdienst van de NVSH krijgt per jaar honderdduidend vragen binnen van mensen die problemen hebben met seks en erotiek. Daarbij verschuift het accent van technische zaken (condoomgebruik bij voorbeeld) naar vragen betreffende het aangaan en in stand houden van een relatie.

Maassen: „Wvc zou er beter aan doen zich wat minder wantrouwend op te stellen en zich wat meer moeten bekommeren om het welzijn van de Nederlander.”

Het Nederlands Instituut voor Sociaal Seksuologisch Onderzoek heeft vastgesteld dat 68 procent van alle (echt)paren in ons land de relatie met de levenspartner eraan als onbevredigend. Marc Willems, klinisch psycholoog en vice-voorzitter van de NVSH: „De cursus kan van dat percentage een aardig deel afknabbelen. Ik schat zo'n tien tot dertig procent. Dat leidt automatisch tot minder echtscheidingen.”

Van de vijftien miljoen inwoners die Nederland telt, moeten, zo denkt althans de NVSH, vijftienduizend paren belangstelling hebben om zich in te schrijven als cursist. Op de wat langere termijn, als het pioniers-etiket er af is, zou dat aantal volgens Willems op kunnen lopen tot 100.000 paren.

VERFRISSEND

De behoefte aan een educatieve en verfrissende wind in de wereld van de seksualiteit wordt naar zijn mening vooral ingegeven door de erfenis van de jaren tachtig. Het oude taboe dat seks niet goed kan zijn, vertoont zich in een nieuw jasje. Angst voor van alles en nog wat maakt het minnekozen steeds minder leuk. In '82 werd het *Human Immunodeficiency Virus* voor het eerst in Nederland opgemerkt. Oude Pekela, met de kinderlokkende clown, haalde keer op keer de voorpagina.

Maassen: „Onze samenleving is jarenlang murw gebeukt met berichtgeving over negatieve zaken als AIDS, in-

cest, verkrachting en machtsmisbruik. Terecht dat aan deze aspecten eindelijk aandacht werd besteed. Maar het neveneffect is dat de associatie van seks met intimiteit en voldoening geen kans meer krijgt. De nadruk op uitwassen staat voor veel jongeren en ouderen een gezonde beleving van hun seksualiteit in de weg.”

De NVSH pleit daarom voor seks zonder angst. De huidige verwarring dient te worden bestreden en er moet, vindt de vereniging, ruimte worden gemaakt voor „onbezorgde lust en betekenisvolle seksuele ervaringen”. Van een stevige vrijpartij hoeft niemand vies te zijn, mits het allemaal veilig gebeurt. Het doemdenken dient plaats te maken voor een positieve levensopvatting met een eigen tijds seksueel elan.

Op het studiecongres *Seks na de Zondvloed* presenteert de NVSH nieuwe mogelijkheden. Maassen: „We willen de trend aangeven voor de jaren negentig. Zo zou het eigenlijk moeten, na de hausse van ellende die we voor de kiezen hebben gehad.”

GEVOESENS

Eén van die mogelijkheden is het bij jezelf ontdekken van méér gevoelens dan alleen dat ene gevoel voor die ene partner. Het staat hierbij gelijk of dat gevoel hetero-, bi- of homoseksueel is.

Willems: „Je moet daarvoor de ruimte durven nemen, maar dan wel vanuit het harmonie-model. De NVSH predikt niet het opzoeken van conflictsituaties. Maar wat is er op tegen de eigen seksuele beleving te laten groeien en niet te blijven steken in wat gewoon zou zijn. Mensen hebben een veelvoud aan gevoelens in zich. Het is goed die te ontplooiën. Anders is anders, en niet beter of slechter.”

Een tweede verlevendiging, vindt de NVSH, wordt mogelijk als jong zonder schroom het terrein van oud, en omgekeerd, zou mogen verkennen.

Maassen: „Vanuit onze nuchtere opvoeding hebben we geleerd bepaalde morele grenzen niet over te steken. Jarenlang hebben we ingehamerd gekregen dat er een enorme scheidslijn is tussen jong en oud. Ik noem dat affectieve, tot de gemoedsrust sprekende, sterilisatie van het lichaam. Waarom zou een veertienjarige niet een relatie kunnen hebben met iemand van dertig, als beiden vrijheid van handelen hebben?”

met een relatiecursus weer op het hartstochtelijke pad worden gebracht.

Het niet doorgaan van de subsidiëring betekent echter een lelijke streep door de rekening. Het lag in de bedoeling voor de zomermaanden een landelijk netwerk op te zetten van ten minste twintig cursusplaatsen. Nu de overheid niet bijspringt in de kosten, moet de weg van geleidelijkheid worden bewandeld.

Willems: „Aan het einde van het jaar hopen we op minimaal zes plaatsen actief te zijn.”

De pogingen om de cursus via Teleac in de huiskamer te brengen, worden voor onbepaalde tijd gestaakt.

RESPECT

Respect voor de medemens moet volgens de NVSH meer dan ooit in acht worden genomen. Er moet meer inzicht komen in de diverse relatie modellen. De zondvloed van de jaren tachtig heeft de seksuele communicatie in Nederland ernstig vertoerd. Partners die leven als kat en hond, moeten

Relatiecursus

De relatiecursus van de NVSH bestaat uit twaalf bijeenkomsten van elk tweeënhalf uur.

Doel is (echt)paren die in hun relatie zijn vastgelopen maar graag met elkaar verder willen, weer op weg te helpen. De cursisten dienen minimaal vijf jaar een vaste relatie te hebben en moeten bereid zijn 'rweet, eerlijkheid en openheid' aan de dag te leggen in een groep die uit zes paren bestaat. Het leeftijdsverschil bedraagt ten hoogste vijftien jaar, om op één golfhoogte te kunnen werken. Tijdens de bijeenkomsten is er ruimte voor discussie, maar de nadruk ligt op het uitvoeren van oefeningen, rollenspellen en huiswerkopdrachten.

Om te ontdekken dat lichamelijk bezig zijn met je partner niet altijd tot erotisch hoeft te leiden, wordt er een massage-oefening gehouden. Marc Willems, samensteller van de cursus: „Veel mensen zien seks en iemand op zijn bek alaan als de twee enige mogelijkheden voor lichamelijk contact. Masseren brengt ontspanning en geeft warmte.”

Bij het rollenspel krijgen de deelnemers een spiegel voorgehouden om kritisch naar zichzelf te kunnen kijken. Het huiswerk bestaat onder meer uit het lezen van literatuur als voorbereiding op onderwerpen die aan de orde komen, en het maken van een model dat aangeeft hoe de relatie er uit ziet. Willems: „Ook de seksuele carrière moet op papier worden gezet.”

De relatiecursus is geen therapie, maar een handreiking om de relatie met de partner naar eigen inzicht weer op een aantrekkelijk peil te brengen. Doelname kost 80 gulden per paar voor NVSH-leden; 120 gulden voor niet-leden.

Deze week begint de inschrijving voor de eerste, experimentele, cursus die van 10 april tot en met 26 juni wordt gehouden in Utrecht. Om verzekerd te zijn van gemotiveerde deelnemers, zal de werving onder meer geschieden via foldermateriaal in de wachtkamer van de huisarts in deze regio.

Marc Willems: „We laten ons niet tegenhouden door het beperkte inzicht van het ministerie van wvc.”

Zonder sex is er geen leven

Per jaar komen bij de NVSH 100.000 telefoontjes binnen van mensen met vragen over sex. Ondanks de seksuele revolutie is het nog steeds droevig gesteld met onze kennis van de liefdeskunst. Mannen zijn povere vrijers gebleven en vrouwen zwijgen (nog steeds) als het gaat om het uiten van hun seksuele wensen. Verstoorde seksuele relaties scoren hoog op de lijst van oorzaken voor echtscheidingen. „Het staat in de top vier”, zegt dr. P. Frenken, stafmedewerker van het Nederlands Instituut voor Sociaal Sexuologisch Onderzoek (NISSO) en bijzonder hoogleraar seksuologie in Leiden. En als het om echtscheidingen tussen jonge mensen gaat, dan is er sprake van een stijging op de lijst met stip.

door ger dijkstra **UN 30**

DEN HAAG — „Het probleem is dat we in dit land niets doen aan seksuele opvoeding. Ja, tijdens de biologieleer je hoe kindertjes worden gemaakt, maar dat is alles”, meent de Amsterdamse Cora Emens (33). Op haar New Ancient Sex Academy (NASA) - een soort hogeschool voor de liefdeskunst - wordt mannen en vrouwen geleerd dat er meer is dan de bloemetjes en de bijtjes. De NVSH is begonnen met het opzetten van een lesprogramma voor uitgebluste paren. De eerste twaalf koppels beginnen 10 april aan hun studie. Utrecht heeft de primeur, andere NVSH-afdelingen volgen.

Zonder sex is er geen leven, zo wordt gezegd in de folder van de NASA. Zonder sex was je er niet geweest. Waarom zou je er dan niet optimaal van genieten. Bovendien, sex is goed voor de gezondheid, zegt Emens. Ook Marc Willems, toekomstig voorzitter van de NVSH, is overtuigd van de helzame werking die uitgaat van seksualiteit.

„Als het tussen de lakens niet lekker gaat, dan kan zich dat uiten in allerlei klachten, zoals stress en hoofdpijn. Zoals omgekeerd stress op het werk weer een negatieve invloed heeft op het sexleven. „Dat heeft zijn weerslag in bed”, weet Willems. Jammer, vindt Emens, want niets is zo heilzaam voor het verdrijven van een barstende koppijn dan de lichamelijke liefde.

Het plaatje van Hannie en de Rekels - „Vanavond heb ik hoofdpijn” - kan in de prullenbak. „Het slaat nergens op”, zegt Cora. „Seksuele energie kun je aanwenden voor genezing van allerlei lichaamskwalen. Echt, de hoofdpijn is zo verdwenen”. Emens beroept zich op Mantak Chia, leermeester in de Chinese filosofie van het taoïsme.

Energie

„In het Oosten weet men dat seksualiteit meer is dan alleen kindertjes maken. Daar is de relatie tussen gezondheid en sex vanzelfsprekend. Als je plus en min goed oplaadt, dan krijg je een energie die geweldig is. Sex zoals die vaak wordt bedreven, het zo snel mogelijk lozen van het zaad, kost alleen maar energie. Het is geen wonder dat mannen dan onmiddellijk in slaap vallen. Daar word je echt moe van”.

Het spel moet anders worden gespeeld. Cora: „Sex is meer dan alleen maar spanning, die tot ontlading moet komen. Misschien klinkt het zweverig, maar sinds ik de verbinding tussen seksualiteit en spiritualiteit heb hersteld, durf ik veel intenser te leven”.

De liefdeskunst is te leren, vindt Cora. Vooral vrouwen moeten hun traditionele, afwachtende houding laten varen. Veel vrouwen krijgen tijdens het bedrijven van de liefde geen orgasme. De frustraties over het uitblijven van het gewenste hoogtepunt zijn groot. Zowel bij de vrouwen zelf, als hun partners, zo blijkt uit een onderzoek dat de Leidse bijzonder hoogle-

raar in de seksuologie dr. P. Frenken voor het NISSO verlichtte onder 650 echtparen.

Een op de vijf bij het onderzoek betrokken paren bleek van 'het echtscheidingsstype'. Die stellen hadden problemen op velerlei terrein; ook op seksueel gebied. De mannen bleken ontevreden over de mate van seksuele opwinding van hun vrouw en over het uitblijven van een orgasme bij de partner. De vrouwen klaagden op hun beurt over het onpersoonlijke gedrag van hun ega's. En beiden vonden ze dat 'het' veel te weinig gebeurde; en als het zover was, dan bespeurden de partners weinig tot geen bezieling bij de wederhelst. Dr. Frenken: „Zowel mannen als vrouwen willen meer en beter vrijen, maar een slechte emotionele verstandhouding staat een betere seksuele relatie vaak in de weg”.

Opvoeding

Problemen met seksualiteit hebben veel, zo niet alles te maken met onze opvoeding. „Al generaties lang praten wij ongehoord moeizaam over lust”, vindt de 34-jarige Willems. Ondanks alle nood die wordt geconstateerd, liggen de banen voor afgestudeerde seksuologen, zoals Willems, niet voor het oprapen. De doctorandus in de klinische psychologie uit Utrecht kreeg nergens werk. Hij is nu computer-operator en zijn vak - hij koos seksuologie als specialisatie - kan hij alleen als voorzitter van de NVSH beoefenen.

„We hebben te weinig gedaan met de seksuele revolutie. De vrije beleving van de seksualiteit stond voorop met de geëmancipeerde mens als einddoel, dat is te idealistisch geweest”, zegt Willems, die in april voorzitter wordt van een club van 110 jaar oud met 6000 leden. Dat waren er ooit 200.000, maar op dat aantal staart hij zich niet blind. „Daar waren veel rubber-klienten bij. Betrouwbare condooms kon je toen alleen via de NVSH kopen”.

De cursus die de NVSH heeft opgezet voor uitgebluste (echt)paren roept herinneringen op aan de verloopcursussen uit de jaren zestig. Al waren die met name gericht op anti-conceptie en nauwelijks op seksuele genoegens. De opzet is nu anders. Voorkomen dat er ongewenste kinderen komen, is geen probleem meer, maar de kunst om lekker te vrijen, beheersen we nog steeds niet allemaal. Veel praten - vooral eerlijk én open - kan heel bevrijdend werken, zo blijkt in de praktijk.

Wie een praatgroepje niet ver genoeg vindt gaan, kan terecht op de 'Hogeschool' van Cora Emens in Amsterdam. Zij en haar medewerk(st)ers leren cursisten het uiterste genot uit hun seksuele relatie te halen. Tao- en Tantra massages, gebaseerd op respectievelijk Chinese en Indiase filosofieën, erotisch dansen (op Acid House muziek), Ching Chi (een erotische acupunctuur) en masturbatie-cursussen voor vrouwen staan onder meer op het nieuwe programma van NASA. De toeloop op de cursussen is zo groot, dat ze niet alle-

maal meer in het van wierooklucht bezwangerde leslokaal in de woning van Cora in de Amsterdamse Pijp kunnen worden gegeven.

Voor paren die dit allemaal een stapje te ver gaat, heeft de firma Goliath uit Hattum een liefdesspel op de markt gebracht. De uitgever van Rummykub wil met PartnerLink (prijs: f 99) het liefdesvuur helpen opstoken. Zonder dat je iets hoeft te zeggen, want het is de bedoeling van PartnerLink dat twee geliefden door middel van opdrachtkaarten verward raken in opwindende, erotische of romantische liefdesavonturen. Het varieert van het klaarmaken van een verwen-ontbijt voor de partner tot een 'striptease à deux'. Een opdracht kan onmiddellijk worden uitgevoerd, maar er zijn er ook bij die drie dagen voorbereiding vergen. Als je geen zin hebt het spelletje van de wederhelst mee te spelen, dan geef je hem of haar een veto-kaart. Een gemakkelijke manier om 'nee' te zeggen.

PartnerLink wordt bij onze zuiderburen en in Frankrijk zeer goed verkocht. In Nederland blijven de fraai verpakte spelen op de planken van de winkels staan. „Het slaat aan, maar wordt vooral via postorderbedrijven en boekenclubs verkocht”, zegt A. Golad van het Hattumse bedrijf. De schroom om in de speelgoedwinkel de jufvrouw achter de toonbank in plaats van Monopoly het gewaagde liefdesspel te laten inpakken, is kennelijk groot.

Spannend

Cora Emans van NASA had geen PartnerLink ter beschikking toen zij aan haar eigen seksuele speurtocht begon. De Amsterdamse, die studeerde voor lerare gezondheidszorg, werd preuts opgevoed. Als opgroeiende tiener mocht ze niets en wist ze niets. Het hield haar niet om in de praktijk aan het experimenteren te slaan.

Ze gaf als danseres 'erotic performances' in de trendy Amsterdamse disco Roxy; verzorgde voor de populaire hoofdstedelijke (illegale) zender Radio 100 een rubriek waarin sex-problemen werden behandeld en deed datzelfde op een van de eerste 06-lijnen in ons land. „Heel spannend om te doen, hoor. Het had een therapeutisch effect, vooral voor mezelf”.

Echt seksueel „ontwaken” deed ze pas in de Verenigde Staten, waar ze een cursus volgde van Betty Dodson. Deze 60-jarige Amerikaanse geeft masturbatielessen voor vrouwen. „De eerste keer naar zo'n cursus, dat was best eng. Maar als je met allemaal vrouwen bij elkaar zit en je kletst wat, dan ontstaat een ontspannen sfeer. We hebben vreselijk gelachen. En humor is de basis van alles, ook bij sex”.

Vrouwen weten vaak nauwelijks hoe hun eigen geslachtsdeel er uitziet, laat staan dat van een ander. „Vrouwen zijn vaak ontevreden over zichzelf, omdat ze hun lijf niet kennen. Ze vinden altijd wel iets dat niet goed is, te groot of te klein, te dik of te dun. Mannen hebben dat minder, al bestaat de mythe van de grote pik nog steeds. Maar mannen

weten toch meer over hun eigen geslachtsdeel, omdat ze het een paar keer per dag in hun hand houden”.

Betty Dodson leert vrouwen om wat positiever over hun eigen lijf te denken. Cora was zo enthousiast over die aanpak, dat ze haar vorig jaar naar Nederland haalde. Dat was het begin van de Sex Academy. Ook dit voorjaar komt Dodson voor een sessie naar Amsterdam. Evenals Annie Sprinkle, een Amerikaanse glamour-fotografe.

„Ik kan genieten van een mooie pin-up foto. Mannen ook, dat blijkt wel uit de oplage van

Playboy. Maar vrouwen denken dat ze niet kunnen concurreren met die plaatjes. Ja, normaal kan dat ook niet. Maar die modellen zien er ook niet altijd zo prachtig uit. Daar zijn trucjes voor. Ik heb een keer voor Annie geposeerd, toen werd ik ook zo'n beauty. Leuke, spannende kleding, goede make-up en sieraaden doen wonderen. Als je dan een foto van jezelf ziet... prachtig. Goed voor je zelfvertrouwen”.

Dat veel vrouwen niets moeten hebben van pin-ups en glamour-fotografie, weet Cora. „Ja, de feministen zetten zich er tegen af. Jaloezie, anders niet. Wat is er op tegen om lingerie te dragen, als je weet dat je partner dat leuk vindt? Met emancipatie heeft dat niets te maken”.

„Een van de belangrijkste dingen in een relatie is, dat je het zelf prettig moet vinden om je partner te verwennen”, vindt Marc Willems. Iets graag doen, omdat de ander dat leuk vindt. En daarbij mogen wat Willems betreft vrouwen best wat egoïstischer zijn. „Ze geven anno 1991 nog steeds niet aan wat ze seksueel wensen. En dat zouden ze wel moeten doen, want de meeste mannen vrijen beroerd”.

Revolutie

De seksuele revolutie, die in de jaren zestig begon, heeft uiteindelijk te weinig opgeleverd, vindt de aanstaande NVSH-voorzitter. Dat komt omdat teveel werd gedacht in termen van kwantiteit en te weinig in termen van kwaliteit, meent Cora Emens.

Natuurlijk, er zijn zaken ten goede gekeerd. We praten wat gemakkelijker over sex, we accepteren andere relatievormen dan de doorsnee mannetje-vrouwje verbintenissen en we woeden onze kinderen wat vrijer op. Maar toch, is dat alles?

Willems: „Nog steeds doen vrouwen de afwas als de mannen

naar Studio Sport zitten te kijken. In 1975 hielpen de mannen gemiddeld tien minuten per dag mee in het huishouden; dat is nu 19 minuten. Wat een vooruitgang... En dan zijn de meeste mannen nog beledigd ook, als hun vrouw geen zin heeft in sex. Het echtelijke bed wordt zo een slagveld, terwijl het mij beter lijkt als het een onderhandelingsstafel wordt”.

Onvrede over de verdeling van de huishoudelijke taken is voor veel vrouwen een belangrijk punt bij een echtscheiding. Nog belangrijker dan een verstoorde seksuele relatie. Al is nooit makkelijk om oorzaak en gevolg aan te wijzen, zegt professor Frenken. „De sex is nooit de belangrijkste reden voor echtscheiding. Maar het speelt bijna altijd wel een rol”.

Satus quo

Volgens Frenken is dat van alle tijden, want een slechte seksuele verhouding is niet conjunctuur gevoelig. „In de tijd van onze ouders was de onvrede nog frequenter aanwezig dan nu. Maar omdat scheiden taboe was,

accepteerden beide partners uiteindelijk de verstilde status quo. Dat doet men nu niet meer. Des te jonger men is, des te groter is de rol die sex bij een echtscheiding speelt”.

Cora heeft een duidelijk advies aan paren die hun seksuele relatie willen verbeteren. Meer naar elkaar luisteren, zeggen wat je voelt en vooral de tijd nemen voor het liefdesspel. „Als je de hele avond onderuit gezakt naar de tv zit te kijken wordt dat normaal gevonden, maar als je een hele avond sex bedrijft, noemen ze je een maniak”. En wat Cora betreft mogen vrouwen eens leren luisteren naar de signalen van hun lichaam. Toegeven aan het balts-gedrag, zo noemt ze dat.

„In het voorjaar eens lekker de straat op in je mini-rokje. Lekker flaneren als je daar zin in hebt. Veel vrouwen durven niet uit te dagen, wachten altijd maar het initiatief van mannen af”. Willems is dat helemaal met haar eens. „Het is toch te gek dat vrouwen zich anno 1991 nog schuldig voelen als ze seksueel zijn opgewonden”.

De NVSH gaat daar de komende jaren dan ook aan werken. Niet alleen voor de huidige generatie, ook voor de toekomst. In de relatiecursus is de seksuele opvoeding van kinderen een onderdeel. „Anders moeten we over twintig jaar opnieuw beginnen. Precies, dan zou je kunnen zeggen: de NVSH komt nooit klaar”.

UN 18

UTRECHT (ANP) — Nu in Nederland weinig seksuele taboes meer zijn te doorbreken, moet de Nederlandse Vereniging voor Seksuele Hervorming (NVSH) Europa in. Daar valt nog heel wat zendingarbeid te verrichten. Dat zei jeugdarts F. Wafelbakker zaterdag op het eerste NVSH-studiecongres in 22 jaar: 'Seks na de zondvloed'. De jaren zestig-strijd van de NVSH is voor een groot deel gestreden. Anticonceptie, abortus, homoseksualiteit, pornografie en prostitutie zijn, al dan niet oogluikend, geaccepteerd in brede lagen van de bevolking. En hoewel daar nieuwe problemen voor in de plaats kwamen, zoals seksueel geweld en aids, is de balans overwegend positief. „Ook als je alle negatieve aspecten rond seksualiteit op een rij zet moet je besluiten dat anno 1991 het positieve overweegt”, zei Wafelbakker.

Voor de NVSH is dat niet zonder gevolgen gebleven. Het ledental, in de preutse jaren zestig

nog 205.000, daalde in twintig jaar naar 6000. Desondanks vindt Wafelbakker het nodig dat een organisatie zich inzet voor hervorming van de seksualiteit. „In eigen land zijn er achtergebleven groepen, zoals de ethnische minderheden en de rand-groepjongeren”. Ook „morele paniek rondom vermeend seksueel misbruik van jeugdigen” ligt volgens Wafelbakker nog steeds op de loer.

De voornaamste problemen zijn echter in het buitenland te vinden, aldus de jeugdarts. En met de eenwording van Europa in het verschiet zouden dat wel eens Nederlandse problemen kunnen worden. „Wat blijft er van onze wetgeving — of bijna-wetgeving — over als de Europese Gemeenschap meebeslist over abortus, gelijke behandeling, euthanasie, drugsbeleid en zedelijkheid?” Weinig, vreest hij. En daarom zou het goed zijn als de NVSH met haar libertijnse opvattingen eens verder kijkt dan de landsgrenzen.

AD 18/3/91

NVSH richt de blik op Europa

UTRECHT (ANP) — Nu er Nederland weinig seksuele boes meer te doorbreken is, moet de Nederlandse vereniging voor Seksuele Hervorming (NVSH) Europa in aan vaait nog heel wat zenuwachtigheid te verrichten, al is zaterdag Jeugdarts F. Wafelbakker in zijn inleiding op het eerste NVSH-studiecongres in 22 jaar. Het thema van de bijeenkomst was 'Seks na zondvloed'.

De strijd van de NVSH in de jaren zestig is voor een groot

deel gestreden. Anticonceptie, abortus, homoseksualiteit, pornografie en prostitutie zijn, al dan niet oogluikend, geaccepteerd in brede lagen van de bevolking. En hoewel daar nieuwe problemen, zoals seksueel geweld en aids, voor in de plaats kwamen, is de balans overwegend positief. „Ook als je alle negatieve aspecten rond seksualiteit op een rij zet, moet je besluiten dat anno 1991 het positieve overweegt”, zei Wafelbakker.

Voor de NVSH is dat niet zonder gevolgen gebleven. Het

ledental, in de preutse jaren zestig nog 205.000, daalde in twintig jaar tijd naar 6.000. Of er er dan nog wel een organisatie nodig is die zich inzet voor hervorming van de seksualiteit? Wafelbakker vindt van wel.

„In eigen land zijn er achtergebleven groepen, zoals de etnische minderheden en de randgroepjongeren”, zei hij. Ook „morele paniek rondom vermeend seksueel misbruik van jeugdigen” ligt volgens Wafelbakker nog steeds op de loer.

De voornaamste problemen zijn echter in het buitenland te vinden, aldus de jeugdarts. En met de eenwording van Europa in het verschiet, zouden dat ook wel weer eens Nederlandse problemen kunnen worden.

„Wat blijft er van onze wetgeving — of bijna-wetgeving — overleind als de Europese Gemeenschap meebeslist over abortus, over gelijke behandeling, over euthanasie, over drugsbeleid en over zedelijkheid”, vroeg Wafelbakker zich angstig af.

NVSH verliest op congres

Om de viering van haar 110-jarig bestaan organiseert de NVSH (de vereniging voor seksuele hervorming) een studiecongres. Daarbij „worden pers en media graag verwelkomd”, zo staat in het persbericht dat de vereniging dezer dagen rondstuurt. De media zijn echter niet zonder meer welkom. Ze worden geacht een „deelnemersbijdrage” te betalen van 135 gulden. „Deze bijdrage wordt geretourneerd als we na het congres een bewijs van publicatie of uitzending onder ogen krijgen.” Bestuurslid Y. de Boer van de NVSH zegt dat „in principe” het inschrijfgeld ook wordt terugbetaald als het verslag onvriendelijk uitpakt voor de NVSH. Dat de vereniging op deze wijze journalisten tot publiceren lijkt te dwingen en minder draagkrachtige media het werken bemoeilijkt, is geen moment bij het algemeen bestuur opgekomen. De Boer: „Er zijn al zoveel mensen die recht hebben op gratis toegang of korting, omdat ze actief zijn in de NVSH, dat het hele congres een verliespost wordt. Daarom wilden we journalisten laten betalen. Bovendien bouden we zo de mensen op afstand die met een perskaart gratis willen binnenkomen.” Blijkbaar gealarmeerd door de vragen over de deelnemersbijdrage voor persvertegenwoordigers, pleegt het bestuur van de NVSH opnieuw overleg. Daarbij besluit het de betaling voor journalisten te schrappen. (Maria Hendriks)

het leed, waarna de problemen in workshopverband werden uitgediept. Paul Vennix, psycholoog van het onderzoeksinstituut voor seksualiteit Nisso, ontzenuwde de mythe van de geëmancipeerde man, ook wel Nieuwe Man genoemd, die veel emotie bij de sex doet en de partner zo min mogelijk als lustobject probeert te zien. Helaas, dat is alleen de buitenkant. In werkelijkheid, zegt Vennix, zijn de seksuele verlangens van mannen niet anders dan twintig jaar geleden.

Plichtsgetrouw bejegenen zij thuis hun vrouw volgens de regels, maar willen ze iets echt leuks — en dat zijn volgens Vennix naaldhakken, jarretels en netnylons — dan zoeken ze dat buiten de deur. Geëmancipeerde mannen zijn, kortom, vreemdgangers.

Een ander probleem is dat vraag en aanbod op de heteroseksuele relatiemarkt verder dan ooit uit elkaar liggen. Er is een overschot aan geëmancipeerde vrouwen en een overschot aan macho mannen. Waarmee Vennix niet gezegd wil hebben dat een geëmancipeerde vrouw nooit een macho in huis haalt; alleen wordt die er ook weer snel uitgegooid.

Kinderarts Frits Wafelbakker memooreerde het dramatisch gedaalde ledental van de NVSH. In de preutse jaren zestig nog ruim 200.000, nu nog maar 6000. Is de NVSH eigenlijk nog wel nodig? Wafelbakker vindt van wel: etnische minderheden en randgroepjongeren kunnen nog wel enige hervorming gebruiken. Ook moet gewaakt worden

hoorzaam te zijn werkt dat door in je latere relatie. Ik wilde vroeger geen spinazie eten om zes uur, maar het moest. Nu durf ik geen 'nee' te zeggen tegen mijn vriend.” Lukt het 'nee' zeggen al nauwelijks, zeggen wat je wel wilt komt al helemaal niet voor. En zelf het initiatief nemen blijkt een spaarzaam uitzondering.

Bij de mannen blijkt het zogenoemde 'cocon/egel-effect' een obstakel van belang. Want zo reageert hij als een vrouw naar zijn gevoelens vraagt: hij trekt zich terug en zet de stekels op. Veel praten dus, stelde één van de deelnemers voor, niet alleen voor en na maar ook tijdens het bedrijven van de liefde.

In een andere werkgroep werd de vraag of de angst voor geslachtsziekten de emancipatie en de lustbeleving belemmert met een volmondig 'ja' beantwoord. Er zijn zelfs al gevallen van acute impotentie gesignaleerd toen doordrong wat je allemaal boven het hoofd kan hangen. En over de vraag of het gebruik van condooms behalve veilig ook spannend is of juist afremt, zijn de meningen verdeeld.

Tegelijkertijd is er bij alle angst toch weinig behoefte aan gedegen informatie. Sociaal-verpleegkundige Aad Haga:

„Jammernog luisteren mensen het beste naar je advies en informatie als ze al besmet zijn.”

Alleenstaan

In de workshop 'Bevrijd van het huwelijk' werd ingegaan op de risico's van het alleen leven. Volgens Irene Lageveen van het Platvorm van Organisaties voor Alleenstaanden (Ploa) is het vrijgezellenbestaan een leefwijze met toekomst. Nu al woont achter iedere derde huisdeur een alleenstaande: een aantal van ruim 2,5 miljoen dat jaarlijks met 100.000 toeneemt, zodat in 2050 de helft van het totale aantal huishoudens zal bestaan uit vrijgezellen. Maar sociaal-economisch worden ze nog steeds achtergesteld bij het gezin.

Socioloog Ruut Veenhoven vindt het 'propaganderen' van alleenleven maar gevaarlijk. Er zou meer voorlichting moeten zijn over de risico's, net zoals je mensen die naar een tropisch land gaan informeert over alle enge ziektes ter plaatse. Een alleenstaande, zo zou uit tal van onderzoeken blijken, wordt bedreigd door zelfmoord, een slechtere gezondheid en ongeluk. Wie zijn relatie beëindigt in deze kille individualistische maatschappij zonder kerk of familie, aldus Veenhoven, maakt 'een overstap naar het niets'. Hij kreeg weinig bijval in zijn groep; sommigen zouden zelfs liever zien dat men eens wees op de gevaren van het huwelijk in plaats van de risico's van het scheiden.

In 'De toekomst van de heteroseksuele relatie' bleek dat er nog veel grenzen kunnen worden verlegd. Eigenlijk, zei psycholoog Paul Vennix, is onze opvatting van seksuele aantrekkingskracht niet meer dan een neurose. Waarom vindt een man een vrouw aantrekkelijk? Omdat zij hem in contact brengt met zijn eigen onderdrukte vrouwelijke kant. En omgekeerd. Allemaal de schuld van de opvoeding.

Maar betekenen de vrouwelijke man en de mannelijke vrouw niet de doodklap voor de hartstocht? Nee, voorspelde Vennix, er komen juist meer mogelijkheden. En in elk geval zou het minder vanzelfsprekend worden dat de

door Aldert Schipper

De onder soldaten veel gestelde vraag 'how is your sex life' is niet misplaatst.

Vrijwel iedere volwassen Nederlander houdt er wel een seksueel gevoel op na en de meesten kennen ook seksuele activiteiten. Maar het aantal teleurstellingen op dit terrein ligt volgens de hoogleraar seksuologie dr. Gerda van Dijk „verrassend hoog, vooral bij vrouwen”.

Prof. Van Dijk is een van de twee bijzonder hoogleraren namens de Nederlandse Vereniging voor seksuele hervorming, de NVSH. De vereniging, die vandaag haar 110-jarig bestaan viert met een studiecongres in Utrecht, zoekt een nieuw profiel. Seksueel overdraagbare ziekten als aids hebben geleid tot een nieuwe terughoudendheid. De NVSH wil

daarom dat seks weer leuk wordt, maar krijgt nog maar mondjesmaat de handen op elkaar.

Dr. Van Dijk werkt meestal in Leiden, maar is bijzonder hoogleraar in Amsterdam. Ze is arts, promoveerde op een celbiologisch onderwerp op het terrein van de vruchtbaarheid, maar is nu vooral bezig met sekstherapieën en onderwijs.

Dopr studie en werk weet zij enigszins hoe (on)gelukkig vriend Nederland is. „Of je met iets gelukkig bent of niet, hangt sterk af van wat je ervan verwacht. Ik denk dat de verwachtingen over seksualiteit in de jaren '60 te hoog gespannen zijn geweest. De mensen gingen zich richten op de prestatie, vooral het klaarkomen, waardoor dingen niet zuss of zo konden maar moesten.”

„De opvatting werd dat als meneer A het vier keer achter elkaar kon, meneer B ook vier keer klaar moest komen. Men vergat de individualiteit en dacht dat als mevrouw A multi-orgastisch was, mevrouw B niet deugde wanneer zij slechts één orgasme kon krijgen of mevrouw C die helemaal geen orgasme kende. Men ging verwachten dat het altijd volgens het boekje zou gaan en nu komt men daardoor in moeilijkheden. De mensen belevan aan seksualiteit wel plezier, maar niet zoveel als ze willen.”

„Het tobben wordt versterkt doordat mannen en vrouwen een eigen taal is geleerd voor het seksuele verkeer. Ik hou er niet van te spreken van de man en de vrouw. Er zijn veel uitzonderingen, maar mannen is geleerd dat zij zichzelf genoeg zijn, terwijl vrouwen geleerd is zichzelf te zien in relatie tot anderen. Vrouwen zijn meer op het relationele gericht en mannen meer op zichzelf. Vrouwen willen eerst een verstandhouding, waarbij dan veel kan. Mannen willen eerst seks en ervaren dan die verstandhouding. Dat levert problemen op.”

„De man heeft lust en denkt dat de vrouw dus ook zin heeft. Maar dat hoeft niet. De mannen zijn vervolgens vaak ongelukkig doordat ze merken dat hun vrouw niet aan een volledige lustbeleving toekomt. Die

man altijd het initiatief neemt. Eén van de deelnemers had andere ervaringen: als de vrouw initiatief toont blijft de man voor de rest van de relatie tevreden op zijn rug liggen. Er moet meer 'doorgerold' worden, besloot werkgroepleidster Heleen Crul.

Er heerst, kortom, veel zorgelijkheid op het seksuele vlak, getuige de waarachtige woorden van seksuoloog Gerda van Dijk: „Allereerst moeten we van het idee af dat sex spontaan is. Je moet reguleren, bijsturen, communiceren en bovenal niet liegen voordat je je in de armen van de partner stort.”

En wie er niet meer uitkomt, kan zich bij de NVSH opgeven voor een relatiecursus.

Met medewerking van Barbara Coolen en Claudia van Tongeren.

Verzwegen toets
 Jarige NVSH wil dat seks weer leuk wordt

Sex en genot nog altijd goed voor veel getob

door PAULINE SINNEMA

UTRECHT — „Een oma die niet klaar komt.” Zo omschrijft vice-voorzitter drs Marc Willems zijn Nederlandse Vereniging voor Seksuele Hervorming (NVSH).

Op het studiecongres 'Sex na de Zondvloed', het eerste NVSH-congres sinds 22 jaar, werd zaterdag gepoogd een nieuwe strategie uit te stippelen voor de komende tien jaar. Want er mogen dan, in theorie, veel taboes zijn gesneuveld, op seksueel gebied is er in Nederland nog steeds veel getob. Met als meest in het oog springende probleem dat vrouwen en mannen na de seksuele revolutie niet naar elkaar zijn toegesloegen, maar juist verder dan ooit van elkaar verwijderd zijn geraakt. „Een behoorlijk heet hangijzer,” aldus Willems.

Onder het gehoor bevonden zich ruim honderd voornamelijk beroepsmatige belangstellenden — sociaal psychologen, verpleegkundigen, artsen, mensen van telefonische hulpdiensten en GGD. Wellicht hadden de 'gewone' leden zich laten afschrikken door de toegangsprijs: 135 gulden.

Een reeks sprekers inventariseerde

voor 'morele paniek over vermeend seksueel misbruik door jeugdigen'.

En met de komende Europese eenwording — ook strafrechtelijk — zullen de Nederlandse verworvenheden met betrekking tot abortus, gelijke behandeling, euthanasie, drugsbeleid en zedelijkheid krachtig moeten worden verdedigd. Wat dat betreft ziet Wafelbakker nog een harde strijd in het verschiet.

Taboes

In de verschillende workshops bleek hoe weinig taboes er werkelijk zijn geslecht. Bij 'Het spanningsveld tussen vrijheid en macht', geleid door Gerda van Dijk (seksuoloog) en Joop Beelen (Ondersteunend Mannenwerk) was de centrale vraag: hoe voorkom je dat je tegen je zin met je partner naar bed gaat en is het anno 1991 mogelijk te zeggen wat je wel en niet prettig vindt in je seksuele relatie?

De aanwezige vrouwen blijken nog steeds gebruik te maken van 'oneerlijke' strategieën. Hoofdpijn of moeheid voorwenden, eerder naar bed gaan dan je geliefde, het zijn veel gebruikte smoezen die helaas niet het gewenste effect hebben. „Ik voel me schuldig tegenover mijn vriend.” Of: „Als je geleerd wordt van kinds af aan altijd ge-

mannen zijn wanhopig bezig, maar binnen hun eigen verbale en non-verbale taalsysteem. Beiden willen dat de ander het goed heeft, maar de vrouw doet dat vanuit haar systeem en de man vanuit het zijne. Mannen kunnen zich niet voorstellen dat er een ander systeem bestaat om de seksualiteit te beleven, de vrouwentaal dus. Als er niet een open communicatie is, waarbij de vrouw duidelijk kan maken wat haar systeem is en wat zij graag wil en als hij niet bereid is om haar systeem even hoog te waarderen als zijn eigen systeem, zie je dat hij voortdurend bezig is om haar te stimuleren, terwijl zij maar steeds denkt dat het niet klopt. Zij kan moeilijk zeggen hoe zij het wel wil, want dan denkt hij dat het geen seks is of dat het niet zo hoort. Bij hem werkt het immers zo. Dat is geen noodlot: die taalsystemen zijn in de seksesocialisatie ontstaan en zijn cultureel gebonden en zijn dus bij een open communicatie te veranderen."

Van Dijk: „De vrouwen weten dikwijls niet nauwkeurig wat zij prettig vinden - zij beginnen dan nu te verkennen. En mannen noch vrouwen praten makkelijk over seks. Geld en seksualiteit komen onder aan het lijstje van de belangrijkste gespreksonderwerpen in de relatie, maar ze vormen wel het grootste probleemgebied. We doen alsof seks niet belangrijk is, terwijl wij het tegelijkertijd tot de toetssteen van de kwaliteit van onszelf en onze relatie maken. Dat klopt natuurlijk niet."

Monogamie terug

Na de periode van 'alles moet kunnen' ziet Van Dijk nu een terugkeer naar monogame relaties. Dat komt volgens haar niet zozeer door het gevaar van aids. „Bij seksualiteit denk ik aan twee elementen," legt zij uit. „Intimiteit-en-geborgenheid en opwinding. Mannen en vrouwen leren daarmee bij hun seksesocialisatie verschillend om te gaan. Ze leggen verschillende accenten, maar de elementen kennen mannen en vrouwen. In de jaren '80 is meer accent komen te liggen op de intimiteit. Welnu, intimiteit en geborgenheid zijn moeilijker vorm te geven bij vluchtige seksuele contacten, hoewel die ook aangenaam kunnen zijn. Voor intimiteit kan je beter op één persoon gericht zijn. Wel zien we nu dat mensen verschillende monogame relaties na elkaar hebben. Het vandaag-met-jou, morgen-met-je-ander en overmorgen-met-twintig-tegelijk heeft zijn tijd gehad. Ik veroordeel de vluchtige seksuele ontmoeting niet, maar geborgenheid is nu eenmaal in zo'n puur lichamelijke ervaring, hoe prettig die ook kan zijn, niet makkelijk te realiseren."

Op het studiecongres spreekt mevrouw Van Dijk over vrijheid en macht binnen de seksualiteit. „Er

zijn machtsverschillen. Dat we ons er tegen verzetten die binnen individuele relaties zichtbaar te maken, zegt daar al iets over. De vrouw doet, door haar meer relationele gerichtheid, haar best om het de ander naar de zin te maken. Als zij daarmee haar eigen belang niet duidelijk naar voren laat komen, is er een machtsverschil. Veertig tot vijftig procent van de vrouwen vrijt vaak tegen haar zin, bijvoorbeeld om de harmonie niet te verbreken. Mannen doen nooit iets tegen hun zin. Als de een de vrijheid heeft om niet iets tegen zijn zin te doen en de ander die vrijheid niet heeft, is er een machtsverschil. Als mannen in hun hoofd hebben dat het op een bepaalde manier prettig is en de vrouw weet wel dat zij het zo niet aangenaam vindt zonder te kunnen zeggen hoe zij het dan wel het liefste wil, is er een machtsverschil. Als een vrouw geen plezier heeft aan de manier waarop seks 'gebeurt' in een relatie, is haar enige macht om 'nee' te zeggen. Het is de macht van de machteloze. En wanneer de man dan zegt dat hij dan wel naar een ander gaat, is er opnieuw een machtsverschil zeker bij de huidige rolverdeling binnen het gezin."

Mannen die seksueel opgewonden zijn, hebben vaak de neiging te zeggen dat het komt doordat de ander zo aantrekkelijk is. Van Dijk: „Daarmee leppen ze dus de verantwoordelijkheid voor al die woeste dingen die dan moeten gebeuren bij die ander. Dat is een heel onmachtige situatie. Het betekent dat de man niet kan voorkomen dat er seksuele gevoelens worden opgewekt en de vrouw is onmachtig, want die weet niet onder welke omstandigheden zij de seksuele gevoelens van de man opwekt. De man zegt dat zijn partner de macht heeft hem op te winden (en er zijn vrouwen die dat inderdaad als een macht voelen en er van genieten), maar de vrouw weet niet hoe ze dat doet."

„Ze kan dus ongewild die seksuele gevoelens ook bij een ander opwekken. Die kan haar dan verantwoordelijk stellen en overgaan tot seksuele activiteit of zelfs geweld. Ik ben er daarom voor dat mensen meer gaan zien wat ze zelf als macht ervaren en hoe men er mee omgaat en op welk moment macht eigenlijk in onmacht verandert. Ik zie zowel vrouw als man als slachtoffer van die machtsonzekerheid. Ik zie dat het mannen ontbreekt aan kennis over wat de seksualiteit emotioneel gesproken met hen doet. Ik wil mannen de Zwarte Piet niet toespeelen. Mannen die zich openstellen voor dat vrouwelijke systeem, bijvoorbeeld in een sekstherapie, komen tot de ontdekking dat het vrouwelijke systeem heel aardig is. Zij winnen er een heleboel bij."

pen wekeinde weer eens van zich laten horen en werd in Utrecht een zogenoemde studiedag gehouden. 'Seks na de Zondvloed' was de naam die het congres was meegegeven. Want, in de jaren tachtig is het begrip seksualiteit volgens de NVSH in toenemende mate verbonden met negatieve zaken als incest, verkrachting, aids en machtsmisbruik. Terecht, merkte de NVSH dit wekeinde met nadruk op, maar een neveneffect is dat de associatie van seksualiteit met intimiteit en voldoening steeds minder kans krijgt. Daar ligt een taak voor de NVSH, liet Marc Willems weten. Willems wordt binnenkort gekozen tot nieuwe voorzitter van de vereniging. Volgens hem moeten we de minne tegemoet gaan, weer een kans geven. En ook moet de fantasie een grotere rol spelen in onze beleving. De honderd aanwezigen op de studiedag kwamen bijna tot eensluidende uitspraken over seksualiteit in de komende jaren. Seksualiteit is, zo liet men

weten, een sociaal gedrag als geen ander. Iedereen heeft recht op zijn seksualiteitsbeleving met respect voor de ander, luidde een van de andere standpunten. De NVSH wilde een antwoord hebben op de vraag of er nog genoeg werk te doen is de komende jaren. Twijfel was er niet. Want, zo was te horen, de maatschappij mag dan veranderd zijn, het verschil tussen mannen en vrouwen kleiner zijn geworden, het communiceren met elkaar niet meer zo gecompliceerd als in vroeger jaren, het blijft voor de NVSH heel belangrijk te weten hoe je met je eigen seksuele grenzen omgaat. Nog steeds is daar is volgens de NVH niet eenvoudig over te praten. Daarom stelde Marc Willems de aanwezigen vragen als: 'Vrijen mannen en vrouwen zo slecht als wordt beweerd?', 'Is er geen continu machtsverschil in onze maatschappij?' en 'Leren wij wel omgaan met seksualiteit?'. Willems sprak zijn twijfels daarover uit. De NVSH heeft volgens hem daarom nog steeds toekomst. De

NRC

De dame die mij in het NVSH-kantoor voorgaat naar het bestuur werkt er al twintig jaar. Ze herinnert zich hoe het 200.000ste exemplaar van *Variaties* feestelijk werd ontpakt en dat ze wel 95 collega's had; nu nog maar een halve. Of ik ook lid ben geweest, informeert de troika die mij ontvangt. Neen. "Nooit condooms nodig gehad dan?" De vraag brengt mij danig in verwarring. Vroeger was de Nederlandse Vereniging voor Sexuele Hervorming de seksuele ANWB, een beetje modern mens werd er lid van om voorbehoedsmiddelen te kunnen aanschaffen. Het RubberCondoomsbesluit van 1971, dat deze waren in de vrije verkoop bracht, snuikte die recruiteringsbasis van de NVSH en de aberraties annex ruzies van de jaren zeventig deden de rest. Van de ruim 200.000 leden bleven er maar 6.000 over.

"We verloren stevast per jaar tien procent van onze leden," zegt bestuurslid Gorrit Goslinga. Ik reken het na: het moet nog harder zijn gegaan. In de jaren tachtig was de totale deconfiture nabij, er werd zelfs surstéance van betaling verleend, maar nu zijn - zoals de 'deu volente' aanstaande voorzitter Marc Willems het zegt - "de laatste rimpels van de problematische periode gladgestreken", zodat het zinnig werd de vraag aan de orde te stellen: 'Waar staan we nu?' Dat gebeurde afgelopen zaterdag in Utrecht op een congres onder het motto 'Seks na de zondvloed'.

Zondvloed, zeg dat wel. De NVSH heeft in de frontlijn gestaan van de seksuele kruistocht voor het dogma dat alles 'moest kunnen', met de nadruk op 'moest'. Alle denkbare variaties werden uitvoerbaar en vooral ook bespreekbaar gemaakt, van sadoomaso tot urolagnie en andere 'achtergestelde aspecten' zoals Gorrit Goslinga ze aanduidt. Zelf ben ik beroepshalve nog eens aanwezig geweest bij een 'werkgroep exhibitionisme', undercover, maar dat duurde kort want er kwam een 'eerste rondje' waarin alle aanwezigen zichzelf voorstelden, zodat ik mij wel als reporter moest exhibitioneren. Met de 'masturbatielijf' was de organisatie pionier op een gebied dat later in '06-vorm een geduchte groeimarkt zou blijken, alleen moest je bij de NVSH beloven dat je er na het klaarkomen over wilde praten.

Groepsseks met je kleren in een kluisje, mannen met twee of meer vrouwen, expressief bloot dansen - er is veel over gesatiriseerd en gesmaald en al te gemakkelijk wordt vergeten dat de NVSH bij alle gekkigheid een hoop heeft bijgedragen aan de

DE NATIE

28

John Jansen van Galen

Deseksualiteit voorbij

hier te lande. Op dat congres in Utrecht gaf dr. Frits Wafelbakker, al erg lang heraut op dit terrein, een overzicht van wat er in Nederland veranderd is sedert de NVSH in '69 haar vorige congres hield met als veelzeggend thema 'De staat als zodenmeester'. Het is werkelijk indrukwekkend: de breinaald en het moeie liggen nog maar een generatie achter ons. We bogen nu op een werelddiepterecord in zowel ongewenste zwangerschappen als abortussen. Nederland is seksueel hervormd en geen wonder dat Wafelbakker zich afvroeg: 'Is er dan nog een NVSH nodig?'

Elke vereniging met een ideëel doel komt in haar levenscyclus voor die vraag te staan en nooit wordt ze ontkennend en met ferme opheffing van de organisatie beantwoord. Provo en Man-Vrouw-Maatschappij zijn de uitzonderingen op de regel. Meestal wordt het leven gerekend tot een zachte dood er op volgt; dikwijls wordt onderweg eerst het doel nog bijgesteld. "Ja, er zijn taken genoeg," antwoordde Wafelbakker zichzelf voor wat de NVSH betreft. "In eigen land zijn er achtergebleven groepen, zoals de etnische minderheden en de randgroepjongeren."

Het klonk licht wanhopig: een vereniging op zoek naar een doelgroep. Maar toen kwam hij aan zijn peroratie: "Ik kijk met enige angst naar 1992, wanneer er Europese strafrechtelijke samenwerking gaat plaatsvinden. Wij denken over veel dingen aanmerkelijk liberaler dan onze burens. Wat blijft er van onze wetgeving - of bijna-wetgeving - overeind als de Europese Gemeenschap meebeslist over abortus, over drugsbeleid en over zedelijkheid? Ik maak me geen illusies over de mening in andere Europese landen. Op congressen in Wenen, Bonn en Genève was men nauwelijks bereid om kennis te nemen van onze lage abortuscijfers en van onze lage cijfers voor drugsgebruik, die immers de vrucht waren van te libertijnse opvattingen. Er is, dunkt me, alle reden om te roepen: 'Seks na de

En zo kwam als conclusie van het congres in de krant te staan dat 'de NVSH Europa in gaat'. Maar dat is volgens de bestuursleden *jumping to conclusions*: de ANP-verslaggever heeft de harkreet van Wafelbakker maar meteen vertaald tot nieuwe beleidslijn van de NVSH. De aspirant-voorzitter wijst met enige nadruk op de congresbijdrage van Elsevier-redactrice Heleen Crul en bij nader inzien is die inderdaad waarschijnlijk kenmerkender voor de richting waar de NVSH nieuw leven zoekt. De tekst geeft blijk van het vooruitgangsoptimisme, dat altijd de voedingsbodem van dit soort organisaties is geweest.

Uit de openlijke emoties van mannen tijdens de Golf-oorlog en de evolutie van James Bond leidt Crul af: "Het levensgevoel is door het feminisme vervrouwelijkt en er is nu meer ontvankelijkheid voor intuïtie, fantasie, gevoel, het relationele. We zijn de seksualiteit voorbij en gaan de minne tegemoet. Die minne is gebaseerd op intimiteit, spiritualiteit, togetherness, empathie. *Fantasy not flesh* is het devies voor de jaren negentig. Seks maakt plaats voor erotiek, voor sensualiteit, het brede scala aan zintuiglijk genot dat het bed verre overstijgt. De verbeelding is weer aan de macht en daarmee de spanning van het onaffe, het mysterieuze. De oorlog tussen de seksen is in het midden van de jaren tachtig getindigd, in de luwte na het gevecht op de barricades tegen onderdrukking en voor gelijke rechten ontmoeten vrouwen en mannen elkaar nu als maatjes. Mannen en vrouwen zijn naar elkaar toegegroeid in eigenschappen. Dat is wellicht de dood voor hartstocht en romantiek, maar betekent wel een reëler basis en een langduriger leven voor relaties. Partnerschap en intimiteit worden belangrijker dan seks."

"De seksualiteit voorbij, de minne tegemoet," beaamt Willems en wijst op de reeks 'relatiecurussen', waarvan binnenkort te Utrecht de eerste aanvangt. Niet minder dan 68 procent van de Nederlanders is ontvreden over zijn/haar relatie en de NVSH heeft zich nu ten doel gesteld dat percentage te verlagen: "Geen model voor *the road to paradise*, maar een voorzet. Het doelpunt moet men zelf scoren." In de brochure staat: "Belangrijk is dat jullie als paar gemotiveerd zijn in het verbeteren van jullie relatie en daar zweet, eerlijkheid en openheid in wil steken." Jammer dat subsidie van WVC uitbleef en dat ook Teleac niet wilde meewerken. "Het is voor het eerst in 15 jaar dat de NVSH int"

De NVSH voelt zich
door JOHN STAEL HC 18
een eenzame oma

De krant op Zondag
17 MAART 1991 3

'NVSH MOET EUROPA IN'

UTRECHT - De NVSH moet Europa in, nu er in Nederland weinig seksuele taboes meer te doorbreken zijn. "In Europa valt nog heel wat zandzakje te verrichten." Dit zei jeugdarts F. Wafelbakker gisteren op het eerste studiecongres ('Seks na de zondvloed'), dat de NVSH in 22 jaar hield.

De strijd in de jaren zestig van de NVSH is voor een groot deel gestreden, oordeelde het congres. Voor de NVSH is dat niet zonder gevolgen gebleven. Het ledental, in de preutse jaren zestig nog 205.000, daalde in twintig jaar tijd naar 6.000.

Wafelbakker vindt dat er desondanks nog een organisatie nodig is die zich inzet voor hervorming van de seksualiteit. "In eigen land zijn er achtergebleven groepen, zoals de etnische minderheden en de randgroepjongeren", zei hij. De voornaamste problemen zijn echter in het buitenland te vinden, vindt de jeugdarts.

Utrecht - De Nederlandse Vereniging voor Seksuele Hervorming, bekender onder haar afkorting NVSH, voelt zich tegenwoordig een eenzame oma. Het oudje heeft veel kinderen zien opgroeien en zien opgaan in allerlei organisaties die zich ook zijn gaan bezighouden met seksualiteit. En oma bleef alleen achter. Wie tegenwoordig vragen heeft die iets met seksualiteit te maken hebben, kan vele kanten op. Wat ooit een afgebakend terrein leek voor de NVSH is nu een nauwelijks te overzien woud van hulpverleningsinstanties en informatiekanalen. Toch voelt de vereniging zich absoluut niet overbodig. Eens ging het heel goed met de NVSH. Maar liefst 225.000 leden zaten in de kaartenbakken. Dat was aan het begin van de jaren zeventig. Nu, twintig jaar later durft bijna niemand het hardop te zeggen, maar als er nog vijfduizend sympathisanten zijn overgebleven is de NVSH zeer tevreden. Mede om die reden wilde de vereniging het afgelo-

pen wekeinde weer eens van zich laten horen en werd in Utrecht een zogenoemde studiedag gehouden. 'Seks na de Zondvloed' was de naam die het congres was meegegeven. Want, in de jaren tachtig is het begrip seksualiteit volgens de NVSH in toenemende mate verbonden met negatieve zaken als incest, verkrachting, aids en machtsmisbruik. Terecht, merkte de NVSH dit wekeinde met nadruk op, maar een neveneffect is dat de associatie van seksualiteit met intimiteit en voldoening steeds minder kans krijgt. Daar ligt een taak voor de NVSH, liet Marc Willems weten. Willems wordt binnenkort gekozen tot nieuwe voorzitter van de vereniging. Volgens hem moeten we de minne tegemoet gaan, weer een kans geven. En ook moet de fantasie een grotere rol spelen in onze beleving. De honderd aanwezigen op de studiedag kwamen bijna tot eensluidende uitspraken over seksualiteit in de komende jaren. Seksualiteit is, zo liet men

weten, een sociaal gedrag als geen ander. Iedereen heeft recht op zijn seksualiteitsbeleving met respect voor de ander, luidde een van de andere standpunten. De NVSH wilde een antwoord hebben op de vraag of er nog genoeg werk te doen is de komende jaren. Twijfel was er niet. Want, zo was te horen, de maatschappij mag dan veranderd zijn, het verschil tussen mannen en vrouwen kleiner zijn geworden, het communiceren met elkaar niet meer zo gecompliceerd als in vroeger jaren, het blijft voor de NVSH heel belangrijk te weten hoe je met je eigen seksuele grenzen omgaat. Nog steeds is daar is volgens de NVH niet eenvoudig over te praten. Daarom stelde Marc Willems de aanwezigen vragen als: 'Vrijen mannen en vrouwen zo slecht als wordt beweerd?', 'Is er geen continu machtsverschil in onze maatschappij?' en 'Leren wij wel omgaan met seksualiteit?'. Willems sprak zijn twijfels daarover uit. De NVSH heeft volgens hem daarom nog steeds toekomst. De

aanhang mag dan zijn uitgedund tot een trouwe, overwegend oudere groep sympathisanten, de bereidheid bij te dragen tot een betere maatschappij is er bij de leden nog steeds. Willems zou persoonlijk het liefst een maatschappij zien waarin geen plaats meer is voor schaamte, schuld, agressie, angst en afschuw over wat iedereen seksueel kan en mag beleven. Immers, zo maakte hij duidelijk, seksualiteit speelt een grote rol in de maatschappij. "Niemand kan daar omheen, iedereen wil warmte en verlangen". De rol van de NVSH daarbij is volgens Willems, mensen te stimuleren. Of in termen die op studiedag waren te horen: 'dat je zoveel voelt als mogelijk is'. En ook: 'het dierlijke in de mens te laten mogen, een eigen status te geven, maar met respect voor elkaar'. De NVSH is volgens Willems een actiebeweging, met inderdaad nog genoeg werk aan de winkel. "Want", zo sprak de nieuwe voorzitter, "komt de NVSH klaar? Ik denk het niet".

I 'Allemaal angst voor intimiteit'

'De SEN-clubavond. SEN staat voor Spontaan Expressief Naaktdansen. Er wordt van de bezoekers verwacht dat zij zich ontkleden (eventueel kun je slip en/of bh aanhouden), dus iedereen doet mee. Het woord clubavond betekent beslotenheid en veiligheid, derhalve is er ook een selectief toegangsbeleid', zo staat te lezen in de NVSH-info van de NVSH-afdeling Haarlem-Kennemerland-Haarlemmermeer.

GA 13

De geschiedenis van de Nederlandse Vereniging voor Seksuele Hervorming is lang en de ontwikkelingen zijn zeker niet ongemerkt aan ons land voorbijgegaan. De ondergang van de vereniging leek afgelopen jaren onvermijdelijk maar er lijkt iets te veranderen.

De straten zijn gevaarlijk opgevoeren als ik die zaterdagavond als eerste bezoeker het NVSH-gebouw binnenga. Door een koude en kale gang, twee trappen op, kom ik in de heet gestookte bar. Aangenaam zal de warmte pas worden als alle kleren aan de kant liggen, bedenk ik met enige huiver. Tot de laatste kilometer treinsnel naar Haarlem heb ik nog gehoopt op de meest onwaarschijnlijke overmachten scenario's: trein stopt midden in een wonderige polder omdat een Amerikaans wapentransport voorrang heeft; het is te druk op de clubavond en voor mij is nèt geen plaats meer of ik raak hopeloos verdwaald en moet - wil ik die nacht niet doodvriezen - de laatste trein terug naar huis nemen. Maar de enige trein die die avond geen vertraging heeft, is de mijne.

Ik besluit er het beste van te maken en schuif aan de toog aan bij Alies, initiatiefneemster van de SEN-avond. Alies is dik, zo mag je het wel noemen, maar daar heeft ze lak aan. Vrolijk zegt ze: 'Ik had in het begin erg veel moeite met het accepteren van mijn eigen lijf maar daar ben ik dankzij de NVSH allang overheen. Ik was iemand die het op gewone soosavonden geweldig lekker vond om in z'n nakie te wippen. Dat werd niet echt door iedereen met gejuich begroet en toen ben ik met deze avonden begonnen.'

Als de bel klinkt, is dat het startsein voor Jos, ook een NVSH-vrijwilligster, om uit de kleren te schieten: 'We moeten natuurlijk wel zelf het

goede voorbeeld geven.' Ik knik bevestigend en probeer in te schatten wanneer het uur-U voor mij zal aanbreken. De man die dan binnenkomt, loopt direct door naar de hoek met wat stoelen en een kapstok. Donkerblauw colbert, wit hemd, stropdas, donkere broek-met-vouw, degelijke Mephisto's en een grote, dikke bril; ambtenaar zou ik zeggen. Alles gaat in rap tempo uit, alleen zijn bril houdt hij op. Ach, wat zou het ook, denk ik dapper, voor de dag er mee! Aangekomen bij mijn onweerstaanbaar erotische rode boxershirt besluit ik mijn demasqué nog even op te schorten; ik ben hier per slot van rekening pas voor de eerste keer en moet niks forceren.

Ondertussen beginnen wat meer mensen, vooral mannen, binnen te druppelen, gelukkig, ik ben niet de enige geslurfde. De discjockey, een stevig gebouwde kalende vent komt een neut halen. Ik had hem niet opgemerkt maar ook hij loopt bijna bloot door de bar, alleen zijn witte sokken heeft hij aangehouden. Met zijn ontspannen slingerend tussenbeensel ziet hij er gewoonweg schattig uit. Ik zit helemaal ingeklemd tussen de vrolijk verder kletsende Alies en Ernst, een man van tegen de dertig met rood snorhaar en een bril. Mijn ogen worden hinderlijk sterk getrokken naar de plekken die zelfs in de zomer meestal nog door textiel bedekt blijven. Alies kijkt ik krampachtig slechts recht in haar gezicht aan, gewaarschuwd als ik ben door haar verhalen over mannen die in het verleden toch niet helemaal begrepen wat de bedoeling was. Maar voordat ik het in de gaten heb, ben ik mijn lid aan het vergelijken met dat van mijn buurman. Gerustgesteld draai ik me om naar de eerste swingers op de dansvloer.

Spreekuren

Dit jaar bestaat de NVSH honderdtien jaar. Sinds tien jaar heeft de vereniging recht op het predikaat 'Koninklijke' maar de weg naar maatschappelijke erkenning was hobbelig. Meer dan een eeuw geleden zette de vereniging zich vooral in voor het propageren van voorbehoedmiddelen, toen nog onder de naam Nieuw Malthusiaanse Bond, kortweg NMB. Die naam was

Ze bestaan nog steeds, blootavonden van de lokale NVSH-afdelingen. Wat zoeken mensen daar? Eugène van Haaren trok de stoute schoenen aan en zijn onderbroek uit. De NVSH blijkt ambitieuze plannen te hebben om weer groot te worden, want het is nog steeds nodig, 'een bepaalde eerlijkheid ten aanzien van je gevoelens en de wijze waarop je met seksualiteit omgaat'.

ontleend aan de Britse econoom Thomas Robert Malthus (1766-1834) die de stelling verdedigde dat de bevolkingsaanwas en de bestaansmiddelen steeds meer uit elkaar zouden gaan lopen als men niet zorgde voor minder geboorten. Vooral voor de straatarme arbeiders betekende het hebben van veel kinderen honger lijden en een miserabele gezondheid. Malthus' oplossing voor dit probleem was seksuele onthouding; voorbehoedmiddelen waren hem niet bekend. Het neomalthusianisme propageerde echter juist de loskoppeling van seks en voortplanting en huisartsen als Aletta Jacobs en J. Rutgers van de NMB hielden spreekuren om mensen voor te lichten over voorbehoedmiddelen.

Zedenverwilderend

In 1931 werden de eerste consultatiebureaus opgericht: het Aletta Jacobshuis te Amsterdam en een jaar later in Rotterdam het eerste Rutgers-huis. Vlak na de oorlog kreeg de bond haar huidige naam, de Nederlandse Vereniging voor Seksuele Hervorming. Die naamsverandering had alles te maken met de sterk uitgebreide taken van de bond; het ging niet alleen meer over voorbehoedmiddelen maar bijvoorbeeld ook over relatieproblemen, over hoe seks ook anders kon dan 'recht-op-en-neer' en over het voorkomen en genezen van geslachtsziekten. Het ledenaantal van de NVSH kende zijn absoluut hoogtepunt in 1965: precies 205.715. Sindsdien is het aantal leden alleen maar gedaald.

Die daling was onder meer het gevolg van de verzelfstandiging van de consultatiebureaus. De bureaus besloten daartoe omdat ze vonden dat de NVSH in de loop van de tijd een belaste naam had gekregen - pedofilie en sadomasochisme was niet exact wat de voorbehoedmiddelenvoorlichters voor ogen hadden als publiekstrekkers; men was bang dat daardoor potentiële klanten wegbleven. De vereniging werd door tegenstanders afgeschilderd als een zedenverwilderende club die prostitutie, abortus en lichtzinnigheid bevorderde. Een ander argument voor de verzelfstandiging was dat de kwaliteit van de hulpverlening verbetering behoefde. In die tijd draaide de NVSH nog vooral op lekendes-

kundigen, terwijl tegenwoordig alleen nog maar gediplomeerde maatschappelijk werkers en verplegers op de consultatiebureaus en in de klinieken werken.

Opwarmen

'Zobi, zobi, la mouche, zobi, zobi, la... la mouche!' Les Negresses Vertes stampen een wel zo verleidelijk nummer uit de boxen dat ik niet anders meer kan dan toegeven. Ik snel naar mijn hoopje kleren, flits mijn short uit en draai de dansvloer op. Nog even onthoud ik de menigte - ongeveer veertien mensen waarvan zes op de dansvloer en de rest aan de kant - van een blik op mijn geslacht en dans ik met de muur tegenover mij. Ik laat me opwarmen door de kachels en begin al aardig te zweten. Als ik me omdraai, zie ik een man van middelbare leeftijd met een flinke buik die een voedzame bodem voor haarbegroeiing blijkt te zijn. Hij maakt grappige danspassen: de linkervoet letwat van de vloer en met de rechtervoet zet hij zich af. De linkerarm vooruit, de rechter achteruit, alsof hij twee onzichtbare mensen vasthoudt. Het heeft iets weg van een regendans en hij lijkt er veel schik in te hebben. Even later zie ik pas dat hij mocassins draagt. Alies straalt puur genot uit, laat haar borsten alle kanten uitswingen, draait, buigt en rent, een fysiotherapeut zou met verwondering naar de ongekende mogelijkheden van het menselijk lichaam hebben gekeken. Nu wordt het tijd dat ik mezelf overgeef en trots laat zien wat er tussen mijn benen hangt: totale glasnost.

'Heel lang geleden, toen ik ook "middelen" nodig had', kwam Miep de Groot voor het eerst met de vereniging in aanraking. De topjaren en het begin van de terugloop in de jaren zestig heeft ze als lid van het hoofdbestuur van nabij meegemaakt. Mevrouw De Groot is een ouwe rot binnen de NVSH, maar legt dit jaar haar functie als voorzitter neer: 'Ik ga eindelijk naar mijn dokter luisteren.' De NVSH heeft in deze tijd nog steeds een functie volgens haar: 'Worden je seksuele behoeftes en fantasieën geaccepteerd of durf je niet te zeggen wat je lekker vindt, uit angst dat de ander het gek vindt, dat is nog steeds een probleem

uit het gewone heteroseksuele leven van veel mensen. Al die technische verbeteringen hebben niet automatisch geleid tot een seksleven met erotiek en een goed gevoel. Daar wordt bijna niet over gepraat, maar stilletjes zitten er wel veel mensen mee in de knoop', meent de voorzitter. 'We kunnen niet meer met elkaar spelen, 't moet zus en zo en pas dan is het goed. Maar er is een ongelofelijk veld van wat er allemaal kan met elkaar, wat je allebei leuk vindt. Maar als je dat dan niet tegen elkaar durft te zeggen dan gebeurt er nooit wat, dan wordt het dus uiterst saai.'

Na een korte stilte: 'Dat is angst voor intimiteit. Daar krijg je ook op zo'n SEN-avond mee te maken en dat is dan ook een van de onderwerpen die aan bod zullen komen in de relatiecursussen die binnenkort van start gaan.'

Marc Willems (34), tot voor kort voorzitter van de afdeling Utrecht, wordt getipt als de opvolger van de nu 63-jarige voorzitter. Hoe komt het nou dat het zo bergaf is gegaan met de NVSH? Willems: 'Ja God, we zijn nu eenmaal Hollanders en die gaan uit van het principe "voor wat hoort wat". De grootste groei heeft de NVSH doorgemaakt toen condooms nog nergens anders te krijgen waren dan bij de vereniging. Wilde je condooms, dan moest je ook lid zijn. Toen je condooms overal kon krijgen en je voor therapieën naar de inmiddels zelfstandige Rutgersstichting kon gaan, bleef er alleen nog maar de ideologische bevoegdheid van de NVSH over. Eerste doel is om het aantal leden - nu ongeveer 6.000 - vast te houden.'

Wat gaat er gebeuren met de NVSH als Marc Willems aan het roer komt te staan? 'We moeten naar buiten toe duidelijk maken waar de NVSH voor staat, wat we willen, namelijk emancipatie. De emancipatie van mens en maatschappij op het gebied van de seksualiteit.'

Dat is nogal een ruime doelstelling.

'Ja, soms verzucht ik dat ook wel eens, maar emancipatie kan ook hele kleine dingen betekenen, een bepaalde eerlijkheid ten aanzien van je gevoelens en de wijze waarop je met seksua-

liteit omgaat. Voor deze en de volgende generatie hoop ik dat die daar soepel mee om kunnen gaan, met zo min mogelijk pijn. Want het doet pijn als je foute verwachtingen hebt, als je dingen doet die andere mensen niet begrijpen.'

Willems heeft ambitieuze plannen voor de NVSH en steekt dat niet onder stoelen of banken: 'Over drie jaar hebben we dertigduizend leden, dat is een doelstelling van mezelf. Ons blad, Sekstant, moet zo snel mogelijk weer in de winkels te koop liggen. We hebben plannen om het blad ook voor jongeren aantrekkelijk te maken. Als je lauwe reacties krijgt als: "Het is best te lezen hoor", dan weet je wel hoe laat het is. Mogelijk dat het blad als een proefproject door studenten van de School voor Journalistiek in Utrecht gemaakt gaat worden. Ook vind ik dat de NVSH zich meer met de

politiek moet bemoeien. Bijvoorbeeld met de discussie over prostitutiebeleid: de NVSH hoort daar iets over te zeggen net zoals over pornografie. De NVSH heeft de afgelopen tien, twintig jaar geschitterd door afwezigheid.'

Er is voor het nieuw leven inblazen van de NVSH een subsidie-aanvraag van negen ton bij het ministerie van WVC ingediend, hoeveel daarvan wordt toegekend is nog niet bekend. 'Natuurlijk hebben wij wel mensen die daarvoor contacten onderhouden, maar het lobbyen voor onszelf moeten we eigenlijk nog leren.'

Help

Terwijl ik, bevrijd van kilo's kleren, allerlei nieuwe mogelijkheden aan mijn lichaam ontdek, duikt plots Hans voor me op. Hij heeft iets indiaanachtigs vanwege de slip-met-lap die hij aan heeft. Hij komt gevaarlijk dicht in de

buurt van mijn heet gedante lijf en kijkt me uitdagend aan. Ik ruik de zachte uiengeur en Odorex. Hij krult zijn armen net niet om me heen. Help! Hij blijft me aankijken. Ik probeer hem in te schatten: komt hij nog dichterbij, gaat hij zo dadelijk zoemen? Ineens glijden twee armen van achteren, langs mijn zij, naar voren. Ik schrik maar laat niks merken, ik blijf tenslotte toch een vent. De armen pakken die van Hans vast, de armen beginnen als een menselijke octopus om me heen te waaieren. Jezus! Ik draai me sierlijk om, alsof het bij de dans hoort, en kijk in het grijnzende gezicht van Alies. Jezus-Christus! Ik voel dat tussen mijn benen iets zich begint te roeren, voor het oog nog niet waar te nemen en dat

moet ook vooral zo blijven. Met een grote grijs ontspring ik de dans.

Ergens tussen twee en drie uur die zondagochtend zet de discjockey met veel gevoel voor stemming Ravels Bolero op. Een paar mensen trekken rustig hun kleren aan, bedanken en verdwijnen. Aan de bar, voordat ik mijn kleren opzoek, blijf ik nog even zitten bijkomen.

EUGÈNE VAN HAAREN

'Seksueel geweld in milde vorm komt in zeer veel partnerrelaties voor'

Prof. dr. Jos Frenken (54) komt regelmatig in het nieuws als getuige-deskundige in opzienbarende zedenschandalen. Hij is bijzonder hoogleraar seksuologie in Leiden en medewerker van het Nederlands Instituut voor Sociaal Sexuologisch Onderzoek. Een interview over incest, Oude Pekela ('niks gebeurd'), de bittere strijd tussen de deskundigen en de seksuele revolutie. 'We zitten nu in een postliberale fase.'

Getuige-
deskundige
Jos Frenken:

NRC
Frits Abrahams 16

Het gaat maar door, zucht Jos Frenken. "Je vraagt je wel eens af: horen die mannen niks, lezen ze niks? Ze zouden nu toch zo langzamerhand moeten weten hoe strafbaar hun gedrag is." Hij doelt op een incest-netwerk in het Veluwe Epe waarover justitie zich onlangs moest buigen. De zaak vertoonde duidelijke overeenkomsten met het opzienbarende zedenschandaal in Maurik, waar een meisje jarenlang werd misbruikt door broers, een buurman en een oom. Frenken trad in die zaak als getuige-deskundige op.

Wat verstaat u onder een incest-netwerk?

Het is een groep van mannen die elkaar kennen en die hun eigen en elkaars kinderen seksueel misbruiken en derden uitnodigen daaraan mee te doen - al dan niet tegen betaling. Het zijn situaties waarin grenzen vervagen, waarin de fatsoensmoraal de mensen niet langer binnen de perken houdt. Dat was vroeger een gunstig effect van de fatsoensmoraal: ze kon ook mensen in toom houden die zich nauwelijks lieten leiden door hun geweten. Nu de sociale controle zoveel geringer is geworden dan in de jaren vijftig, kunnen deze dingen gemakkelijker voorkomen. Vooral als ze generationaliseerd worden met argumenten als: het is goed voor mijn kinderen, ze kunnen beter seks van mij leren dan van een vriendje.

Een ander verweer van incestplegers is: ik was in trance, het overkwam mij. Dat accepteert u niet?

Nee. Ook dat is een rationalisatie. Ze weten heel goed wanneer ze eraan beginnen. Ze roepen soms de trance op door veel alcohol te drinken. Ze kunnen steeds keuzen maken. Ik wijs hun erop dat zij moeten inbreken in die keten van gevoelens, gedragingen en gebeurtenissen die tot die 'trance' kunnen leiden. Ze moeten risicovolle situaties vermijden, dus bijvoorbeeld niet gaan rondhangen op de slaapkamer van hun dochter

L' heeft met Bram van Stolk een handleiding geschreven voor de behandeling van incestplegers. U gelooft dat 'genezing' mogelijk is?

Ja. In de Verenigde Staten is men al sinds vijftien jaar bezig met het ontwikkelen van behandelingsmodellen voor verschillende soorten seksuele delinquenten. Verkrachters, exhibitionisten, misbruikers van kinderen. Men heeft de recidive-percentages van de wel-behandelde en de niet-behandelde mannen vergeleken. De verschillen zijn bemoedigend.

Het doel van de behandeling van incestplegers is dat ze de verantwoordelijkheid voor hun daden leren inzien. De therapie is in essentie één grote openbaring van alles wat ze gevoeld, gedacht en gedaan hebben. Ze hebben immers nooit woorden gegeven aan hun daden, ze hebben het altijd bewust in het vage gelaten, omdat anders de schuld ondraaglijk zou worden.

Is er een profiel te schetsen van de incestpleger? De huistiran in het besloten gezin?

Niet één profiel. Die autoritaire figuur is als type zeker aanwezig. Tiranniek thuis, agressief jegens gezinsleden. Maar je hebt ook de passieve, afhankelijke incestpleger. En er is ook de incestpleger die 'kind met de kinderen' is, de mannen die een echte voorkeur hebben voor de omgang met kinderen. Maar voor de meesten is die seksuele omgang alleen maar een tijdelijke compensatie voor gemis aan contacten met een volwassen partner.

Incest komt in alle milieus voor.

Toch schrijft u in een van uw studies dat er een milieu bestaat 'waarin seks met kinderen niet ongebruikelijk is'. Welk milieu bedoelt u dan?

Dat is een milieu waarin mannen leven die alles pakken wat ze te pakken kunnen krijgen. Of het nu geld, goederen, vrouwen of kinderen zijn. Ze willen seks met iedereen. Ze hebben nooit geleerd grenzen te stellen. Ze zijn, zoals Freud het noemde, polymorf pervers. Alles gebruiken ze voor hun eigen behoeftenbevrediging. Het zijn zeer atypische milieus met volwassenen die in hun eigen jeugd verworpen, verlaten en mishandeld zijn. Dan zitten we bij de laagste sociale klassen.

Incest komt weliswaar in alle klassen voor, ik ken ook een netwerk in het toneelmilieu, maar de ernstigste, grootste gevallen zullen frequenter voorkomen in milieus met een traditie van armoede, verwaarlozing en geweld.

Het gezin als een jungle. Het gaat vaak gepaard met isolatie en het kan zowel op het platteland als in de stad voorkomen.

Nederland werd de afgelopen vijf jaar door vier grote zedenschandalen opgeschrikt: Oude Pekela, de Bolderkar, de zaak F. (Zetten) en Maurik. In de laatste twee zaken speelde Frenken een rol als getuige-deskundige, de eerste twee affaires volgde hij op afstand.

Hoe kijkt u terug op die affaires? Zijn ze op één noemer te brengen?

Oude Pekela en de Bolderkar waren het gevolg van over-alertheid, de zaak F. en Maurik vloeiden voort uit een alertheid met terugwerkende kracht.

top van het onderzoek, weet ik dat er nagenoeg niks is gebeurd. Twee kleine kinderen hebben bij wijze van experiment wat bij elkaar gevoeld en gekeken - verder niets. Op Oude Pekela is de sociologie van de geruchtvorming van toepassing. Kinderen hebben elkaar aangestoken met hun fantasieën, en de verhalen werden steeds groter naarmate de ouderen meer sturende vragen stelden. Het is een bekend fenomeen in de literatuur.

Hoe kon dat gebeuren? Er waren toch een jeugdpsychiater en artsen bij het onderzoek betrokken?

Er was een volstrekt gebrek aan systematisch onderzoek van die kinderen. Geen zorgvuldige analyse van hun uitspraken. Dat kon op den duur ook niet meer, omdat de opinies bij die kinderen al vastlagen toen de professionals er bij kwamen. Er bestaat een wetenschappelijke methode om dergelijke getuigenissen, ook van kinderen, te toetsen. Dat heet: de *statement validity assessment*. Daar is noch in Oude Pekela, noch bij de Bolderkar gebruik van gemaakt. Het is een in 1957 in Duitsland ontwikkelde methode waarbij negentien criteria zijn vastgesteld waarmee de deugdelijkheid van een verhaal kan worden getoetst. Het verhaal moet logisch en consistent zijn; het kind moet veel details, ook overbodige, kunnen noemen over plaatsen, tijd, personen; het kind moet gespreksfragmenten kunnen citeren; er moet een element van zelfbeschuldiging in het verhaal van het kind voorkomen, evenals een vorm van verontschuldiging ten opzichte van de dader; de gebeurtenissen moeten plausibel in een bepaald milieu zijn in het dagelijks leven;

het kind moet emoties tonen. Zou dra een kind een afgepast verhaalje vertelt, zonder details en emotieloos, is het verdacht. Je moet deze criteria naast die verhalen leggen en dan scoren: is het criterium niet aanwezig: 0 punt; wel aanwezig: 1 punt; zeer sterk aanwezig: 2 punten. Maximaal kun je dus 38 punten toekennen. Uit onderzoek is gebleken dat de ware verhalen tussen de 20 en 35 punten scoorden, en de, achteraf gebleken, gefantaseerde verhalen niet boven de 10 punten uit kwamen.

En de poppenmethode?

Die zit niet bij deze criteria. Ze is te weinig specifiek. Je kunt als onderzoeker op het verkeerde been gezet worden. Kinderen kunnen wel uit nieuwsgierigheid met piemelje en vagina van een pop spelen, zonder iets na te spelen. Er is nu ook een arrest van de Hoge Raad waarin de poppenmethode als niet deugdelijk voor de waarheidsvinding wordt aangemerkt.

Toch worden ook uw negentien criteria aangevochten: door advocaten, psychologen en psychiaters. Getuigen kunnen consistent en vol emoties keihard liegen.

Natuurlijk, op elk van die negentien criteria kun je iets afdingen. Dat is inherent aan de methode. Het is denkbaar dat mensen zestien pagina's lang liegen, en een half jaar later opnieuw. Maar ik bedoel met consistentie dat ze over een langere periode precies hetzelfde verhaal vertellen. Als je zestien pagina's steeds weer precies zo herhaalt, het gaat soms om honderden situaties en vele locaties, in de tweehalf

jaar van zo'n strafzaak, dan zul je elke avond je huiswerk moeten doen. Het lijkt me statistisch buitengewoon onwaarschijnlijk dat een meisje van 14 of 18 dat doet. Daarbij moet ze dan ook nog bij elk verhoor tranen uit haar ogen persen.

We praten verder over de steeds heftiger wordende strijd die zich de laatste tijd tussen deskundigen in zedenzaken voor de rechtbank afspeelt. In de zaak-Maurik stond Frenken tegenover de psychologen P. Vroon en W. Wageenaar die de verhalen van het slachtoffer met de nodige scepsis aanhoorden. Frenken verklaarde destijds voor de rechtbank dat het verhaal van het slachtoffer 'onverkort geloofwaardig' was. Hoewel er een veroordeling van de daders volgde, beweerde Vroon nog onlangs in de pers dat het verhaal van het meisje van verzinsels en tegenstrijdigheden wemelde.

Frenken: "Tja, waarom zei Piet dat? Omdat sommige kranten volkomen ten onrechte meldden dat het meisje haar beschuldiging had ingetrokken. Ze heeft niets ingetrokken, ze heeft alleen maar geprobeerd te voorkomen dat haar broers de bak indraaiden. We moeten niet vergeten dat zowel de rechtbank als het hof het allemaal wettig en overtuigend bewezen heeft geacht. Bovendien heeft de meerderheid van de verdachten zelf bekend!"

Inmiddels heeft zich een nieuwe botsing tussen de deskundigen voorgedaan in de publicitaire onderbelichte zaak van een internaatsdirecteur die beschuldigd werd van verkrachting van een werknemster. De directeur werd door de rechtbank veroordeeld, maar in hoger beroep vrijgesproken. Frenken vond de getuigenis van de klaagster geloofwaardig, maar de psychiater prof.dr. W. van Tilburg - gehoord op verzoek van de verdediging - achtte aanranding of verkrachting onwaarschijnlijk. Sailant detail: Van Tilburg was de promotor van Nel Draijer, bekend geworden door haar proefschrift over aard en omvang van incest.

Van Tilburg noemt de werkwijze van Frenken in deze zaak 'ontoeleelbaar' en 'ondeugdelijk'. Hij vindt dat Frenken met de verdachte had moeten praten. 'Je kunt geen oordeel vellen op basis van stukken alleen.'

Van Tilburg heeft lange gesprekken met de verdachte gevoerd en zijn conclusies stonden haaks op de uwe.

Hij zei dat zijn tests hebben uitgewezen dat de man het niet gedaan kan hebben. Dan zeg ik als psycholoog en testconstructeur: dat vind ik nou onwetenschappelijk, want een test kan niet uitwijzen of iemand iets heeft gedaan in het verleden. Mensen die seksueel misbruik plegen, hoeven geen psychopathologische kenmerken te vertonen. Het zijn meestal doodgewone mensen. Ik heb niet met de verdachte gesproken, omdat dat zinloos is met een ontkennende verdachte. Ik kan alleen met hem over het weer praten. Op het moment dat ik over zijn seksuele gedragingen begin, zegt hij: niets aan de hand.

De man is vrijgesproken.

Wegens gebrek aan bewijs. Ik denk dat ze onze rapporten tegen elkaar hebben weggestreept en toen hebben gekeken hoeveel objectief bewijs er was. Er is nooit iemand bij aanwezig geweest.

us er was geen steunbewijs. Maar de rechter heeft wel gezegd dat er aan onoirbaars van alles aan de hand is geweest.

Van Tilburg keurt het ook af dat u in de zaak-Maurik geen gesprek onder vier ogen met de klaagster heeft gehad. U heeft alleen het verhoor door de rechter-commissaris bijgewoond.

Als gedurende negen uur verhoor ook de vragen aan de orde komen die door mijn hoofd speelden, dan is dat voldoende voor mij. De situatie bij de rechter-commissaris is redelijk ontspannen, al blijft het moeilijk voor het meisje. Je zit om de tafel, een pot koffie erbij. In andere gevallen heb ik niet voldoende en dan neem ik nog een klinisch interview af.

Hoe verklaart u die strijd tussen deskundigen?

Sommige mannen hebben nu eenmaal grote moeite met het fenomeen misbruik van kinderen. Ze vinden het maar één groot feministisch complot en halen daarom alle onderzoeksresultaten en rapportages van getuige-deskundigen onderuit. Het is een strijd die altijd in Nederland overheerst heeft: pro en contra seksueel geweld.

Is er ook een spanning tussen de psychologie en de psychiatrie?

"Die is er in het algemeen en zeker ook op dit gebied." Frenken wijst naar de boekenplanken op zijn kamer in het VISO-gebouw in Utrecht: Al deze studies over seksuele delinquenten zijn afkomstig van psychologen. Zij hebben de research gedaan, ze zijn getraind in theorievorming en ze weten om te gaan met hypothesen. Psychiaters doen dat niet, en dat hoeft ook niet, want ze moeten alleen maar met hun patiënten omgaan. De psycholoog is niet langer de testjongen die meeloopt aan de hand van de psychiater. De werkzaamste psychotherapie-methoden voor seksuele delinquenten zijn ook afkomstig van psychologen. Psychiaters hobbelen daar achteraan, ze verliezen terrein.

L' wordt verweten dat u zich te veel laat meeslepen door uw medelieden met de slachtoffers.

Dat klopt niet. Zo stond ik in de zaak van de Rotterdamse woongroep (in 1986 beschuldigd van ontucht met de eigen kinderen - red.) mordicus aan de kant van de volwassenen. Daar ging het nooit om de lustbevrediging van volwassenen, het was een kwestie van een gewaagde opvoeding: veel bloot rondlopen en aanraken. Ik heb in veel zaken aan de andere kant gezeten. Het zijn net die laatste drie zaken waar ik het verhaal van de klaagsters geloofwaardig vond. In twee van deze zaken achtten ook de rechtbank en het hof een en ander bewezen.

Hij groeide op in 's-Hertogenbosch. Vader was leraar, moeder bestierde het huishouden. Een katholiek gezin, maar al met een begin van intellectuele onbevangenheid dank zij zijn broers die artistieke aspiraties hadden. "Mijn broers hadden al op jonge leeftijd als beeldend kunstenaar eigen ateliers in de stad. We praatten over de vernieuwingen in kunst en cultuur. Het was ook een verzet tegen de burgerlijke fatsoensmoraal en tegen de hypocrisie in de stad, want de kat werd natuurlijk stiekem in het donker geknepen."

Dat gaf ook de nodige spanning aan de seks.

Zeker, seks ontleent een deel van zijn spanning aan het verbodene, aan het overtreden van regels en normen. Seks heeft veel te maken met allerlei manieren van grensoverschrijding en experiment. Seks en agressie, seks en macht zijn op een ingewikkelde manier met elkaar verbonden. Seksueel misbruik is een uitvergroting van het gangbare, va-

datgene wat gefantaseerd wordt, maar door de meeste mensen niet omgezet in gedrag.

Men heeft in een onderzoek aan duizend studenten voorgelegd: stel dat je met een meisje seks kan hebben tegen haar wil, en je krijgt de absolute garantie dat het nooit openbaar wordt - zou je het dan doen? Meer dan de helft antwoordde: ja.

Ik heb pas later ingezien dat de sekse-verschillen in macht een enorme rol spelen in het ontstaan van seksueel geweld. Vroeger zag ik seksueel geweld als een vorm van psychopathologie en daarmee plaatste ik het ten onrechte buiten de 'gewone mannen'. Seksueel geweld is een variant, een punt op een continuüm van de menselijke seksualiteit. Pas helemaal aan het einde van dat continuüm ligt gestoord seksueel gedrag als gevolg van psychopathologie, zoals bij de sadistische verkrachter. Maar in milde vorm komt seksueel geweld in zeer veel partnerrelaties voor. Daar heet het geen dwang, maar zeuren, manipuleren, jaloezie maken, allemaal drukmiddelen die mensen gebruiken om op seksueel gebied hun doelen te bereiken.

En welke motieven zijn er te onderscheiden bij de verkrachter?

Tien jaar geleden dachten we dat alle verkrachting een geseksualiseerde vorm van agressie was, maar nu weten we dat een deel van de verkrachters ook gemotiveerd wordt door seksueel verlangen. We vergeten wel eens dat het overwegend een probleem van jongeren is: verreweg de meeste van deze delicten worden gepleegd door mannen tussen de 18 en 35 jaar. Daarna komen ze meer in een relatie met een vaste partner.

In de jaren vijftig en zestig was hij met zijn broers een gretig luisteraar naar de voorlichtingspraatjes van prof. Trimbos op de radio. "Veel over anti-conceptie, abortus, het plezier in seks. Trimbos is voor de katholieken heel belangrijk geweest, zoals Dupuis voor de protestants-christelijken en Van Emde Boas, mijn voorganger in Leiden, voor de buitenkerkelijken."

Zijn keuze voor de seksuologie - na zijn studie psychologie in Utrecht - werd geïnspireerd door de opkomende liberalisering en door de afkeer van de seksuele repressie die hij in zijn jeugd had gezien. Hij werd vanaf de oprichting in 1967 medewerker van het Nederlands Instituut voor Sexuele Hygiëne in Gezin en Maatschappij, een wat preutse benaming die overeenkwam met de motieven van de (deels confessionele) oprichters: bezorgdheid over de seksuele verwildering. Op initiatief van Frenken ging het weldra het Nederlands Instituut voor Sociaal Sexuologisch Onderzoek (NISO) heten en werd er neutraal, registrerend onderzoek verricht.

De euforische jaren van de 'lustbevestiging' braken aan. Zijn we toen te ver doorgeslagen?

Ja. Vanaf het einde van de jaren zestig tot begin tachtig ging het louter om de bevrijding van de lust. Daarvoor had de traditionele beheersingsmoraal alles verboden wat met lust te maken had. Seks werd nu een manier om jezelf te ontplooiën. Die liberalisering was een doorbraak op het gebied van de instituties. Het hele instuut huwelijk werd opengemaakt, al bleef de essentie over: de duale relatie tussen twee mensen blijft de hoeksteen van de vormgeving van de seks. Polygamie en polyandrie hebben het in het westen nooit gehaald. Maar intussen was er geen ruimte voor de bewustwording van de

destructieve kanten van de seksuele verhouding tussen mensen. De moraal was: alles moet kunnen. De zedenschandalen van de laatste jaren zijn daar een reactie op. Als onderzoeker was ook ik een onderdeel van die euforische tijdgeest. Wat wil je: ik had net een proefschrift voltooid, waarin ik de verwoestende werking van de traditionele christelijke moraal op 650 gehuwden had beschreven.

Zijn de belangrijkste verworvenheden van die seksuele revolutie gebleven?

Ik vind van wel. Er is meer ruimte voor het lustaspect, er zijn meer keuzemogelijkheden om als hetero of homo te leven, om wel of niet te trouwen. Vrouwen zijn assertiever geworden, de vrouwelijke seksualiteit is als het ware aan de vrouw teruggegeven. De grotere openheid heeft ook bevorderd dat we nu over de negatieve kanten van seks kunnen praten.

Maar dan lees ik een stuk van u uit 1987, 'Seksuele moeilijkheden in Nederland', waaruit blijkt dat 20 tot 25 procent van de partnerrelaties met seksuele problemen kampen. Masters en Johnson kwamen zelfs op 50 procent.

Zeker, maar als we dit onderzoek veertig jaar eerder hadden gedaan, waren die percentages aanzienlijk hoger geweest. Op de terugtocht zijn de seksproblemen die veroorzaakt werden door de lustvijandige moraal waarmee onze ouders hebben gekampt. De seksuele kilheid uit de slaapkamers van onze ouders is verdwenen. Wat blijft zijn de seksuele problemen die het gevolg zijn van verstoorde verhoudingen. Als een relatie doodloopt, dan treden er gegarandeerd seksuele problemen op bij een of beide partners. Dat soort problemen is onafhankelijk van de culturele stromingen.

Drie op de tien huwelijken mislukken. In hoeverre is dat toe te schrijven aan een slechte seksuele relatie?

Seksuele problemen behoren nu bij de top drie van de problemen die een huwelijk doen opbreken. Onze ouders berustten erin, maar de huidige generaties stellen hoge eisen aan de seksuele relatie. Seks is heel gevoelig voor sleur. De repetitie van dezelfde stimuli maken dat die stimuli je niet meer opwinden. Voor mannen zal die seksuele ontevredenheid eerder een reden zijn om de relatie te beëindigen. Voor de vrouw heeft de emotionele betrokkenheid prioriteit. We zitten nu in een postliberale fase. De vorige jonge generatie wilde zoveel mogelijk seks met zoveel mogelijk partners. Jonge

mensen willen nu wat meer stabiele relaties dan voorheen, er is nauwelijks meer promiscuïteit onder hen, ze kiezen voor korte trouw: meerdere korte, intensieve verkeringen. Dat loopt ten slotte uit op een langdurende relatie maar die duurt niet tot de dood. Er zullen steeds meer mensen komen met meerdere huwelijken en samenwoningsrelaties achter zich. Binnen de relatie is grote aandacht voor betrokkenheid en kameraadschappelijkheid. We gaan naar een nieuwe ethiek van verbondenheid. Ik vind dat mannen en vrouwen nu leuker met elkaar omgaan dan veertig jaar geleden.

Dat zal niet elke gescheiden bijstandsmoeder u nazeggen.

Frenken (zelf gescheiden en vader van drie kinderen): "Ik zag het nu even uit het perspectief van jonge mensen en hun relatie. Zij gaan minder rol-stereotiep met elkaar om. De schaduwzijde van de echtscheidingsgolf zie ik wel degelijk."

Stichting wordt adviesbureau voor bedrijven

'Handen thuis' commercieel verder

(Van een onzer verslaggevers)
UTRECHT — De Stichting Handen Thuis in Utrecht, landelijk meldpunt voor ongewenste intimiteit op het werk, wil vanaf 1 juli van dit jaar commercieel beginnen. Op die datum stopt het Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid de experimentele subsidie van 450.000 gulden per jaar. De stichting ging al steeds meer fungeren als adviesbureau voor bedrijven en instellingen, en wil deze taak tegen betaling gaan uitvoeren.

"Het zat er al een tijd aan te komen dat de subsidie zou worden stopgezet", aldus voorlichtster Margreet Arendse. "Het ging tenslotte om een experimentele subsidie, waaraan een tijdslimiet is verbonden. Ons werk als meldpunt voor vrouwen die ongewenste intimiteit op het werk hebben meemaakt, wordt na 1 juli overge-

dragen aan reguliere instellingen".

Handen Thuis werd in 1985 opgericht, en kreeg vanaf het begin de experimentele bijdrage van het Rijk. In die vijf jaar kwamen zo'n zeventien meldingen binnen van ongewenste intimiteit op het werk. "Het aantal van zeventien is ons nogal te gering", zegt Arendse. "Maar je moet er rekening mee houden, dat het maar een topje van de ijsberg is. Veel vrouwen durven nog steeds niet te praten over vervelende toestanden op het werk." Volgens Arendse heeft dat twee redenen. "Ongewenste intimiteit te maken met seksuele gevoelens, waardoor het meteen al moeilijk is om er over te praten. Het is nog steeds een taboe. Maar er is een tweede punt, waardoor vrouwen hun mond houden: er is vaak gebleken, dat als een vrouw dit probleem aankaart op het werk, het

haar positie in het bedrijf bepaald geen goed doet, sommigen worden zelfs ontslagen." Volgens Margreet Arendse gebeurt dit vooral, als het conflict ging met een man die hoger in de hiërarchische orde staat. In dat geval blijkt de man vaak gewoon op zijn post te worden gehandhaafd, terwijl het slachtoffer de laan uit vliegt.

In het jaarverslag van Handen Thuis, over de periode augustus 1989 tot augustus 1990, signaleert de stichting een verschuiving van haar functie. Behalve als landelijk klachtenbureau ging Handen Thuis steeds meer fungeren als adviesbureau voor bedrijven en instellingen. De stichting wil zich daar in de toekomst op gaan richten, vooral nu er in een groeiend aantal cao's afspraken worden opgenomen over het tegengaan van seksuele intimidatie op het werk.

Seksueel geweld VK20

In de Volkskrant van 13 maart stond dat de fracties van CDA, PvdA, VVD en D66 hun waardering hebben geuit voor de kabinetsnota over bestrijding van seksueel geweld tegen vrouwen en meisjes. Gezien het beleid dat de overheid voert op dit gebied zijn wij zeer verbaasd over het volgende:

— Buitenlandse vrouwen die verkracht zijn, krijgen op grond van dit seksueel misbruik niet de status van vluchteling. Als reden hiervan voert de overheid aan dat de internationale verdragen een dergelijke reden niet als asielfond erkennen. Hiermee worden de toelatingsgronden wel heel kortzichtig geïnterpreteerd. In artikel 1a van het vluchtelingenverdrag van de VN wordt ook gesproken over vervolging op grond van het feit dat een persoon tot een bepaalde sociale groep behoort.

— Buitenlandse vrouwen die door hun echtgenoot seksueel zijn mishandeld en daarom willen scheiden, lopen het risico onmiddellijk na de scheiding het land te worden uitgezet. Zij komen ondanks de seksuele mishandeling niet in aanmerking voor een zelfstandige verblijfsvergunning als zij minder dan drie jaar getrouwd zijn geweest.

— De door de vrouwenbeweging opgezette hulpverleningsprojecten voor seksueel misbruikte vrouwen ontvangen geen subsidie meer, terwijl de staatssecretaris van WVC zelf heeft geconstateerd dat er op dit gebied niet voldoende goede hulpverlening is.

— De door deze hulpverleningsprojecten voorgestelde regionale steunpunten, die de hulpverlening, scholing van hulpverleners en de preventie op het gebied van seksueel geweld zouden moeten ondersteunen, worden door de rijksoverheid niet gefinancierd.

Naar onze mening belijdt de Nederlandse overheid weliswaar met de mond dat zij zich wil inzetten voor de bestrijding van seksueel geweld en voor vrouwen die daarvan het slachtoffer zijn, maar laat zij het, op het moment dat dit omgezet moet worden in daden, op alle fronten afweten.

AMSTERDAM

Ingrid van Loon
Erica Hemmes

Seksuele mishandeling geen grond voor snelle verblijfsvergunning VK

(Van onze verslaggeefster)
DEN HAAG — Staatssecretaris Kosto van Justitie voelt er niets voor buitenlandse vrouwen sneller dan nu een zelfstandige verblijfsvergunning toe te kennen. De PvdA-fractie heeft een snellere procedure voorgesteld om het vrouwen die door hun partner seksueel worden mishandeld gemakkelijker te maken aangifte bij de politie te doen.

Voor buitenlandse vrouwen geldt dat ze na drie jaar huwelijk of drie jaar samenwonen, onafhankelijk van de echtgenoot/partner een verblijfsvergunning kunnen aanvragen. De wachttijd van drie jaar is ingesteld om schijnhuwelijken tegen te gaan. De PvdA-fractie wil de termijn met een jaar bekorten.

Kosto wees maandag in een commissievergadering in de Tweede Kamer ook een idee af van de D66-fractie, die buitenlandse vrouwen toe wil laten als vluchteling wanneer ze in eigen land seksueel zijn mishandeld. Vorige week maakte Amnesty International bekend dat vrouwelijke vluchtelingen op grote schaal seksueel worden misbruikt.

Kosto wil seksuele mishandeling niet als asielfond erkennen. Volgens hem past dat niet in de internationale verdragen waarin opvang van politieke vluchtelingen wordt geregeld. Alleen vervolging op grond van ras, godsdienst, politieke overtuiging geldt als toelatingsgrond.

De vier fracties van CDA, PvdA, VVD en D66 uitten maandag waardering voor de kabinetsnota over bestrijding van seksueel geweld tegen vrouwen en meisjes.

Gedragcode tegen seksuele intimidatie in de maak

EDE (ANP) — Seksuele intimidatie zal nog dit jaar internationaal worden aangepakt. De Europese Commissie en het Nederlandse ministerie van sociale zaken organiseren in november een congres hierover. Daar moet een concrete EG-gedragcode worden vastgesteld.

Dat zei staatssecretaris Ter Veld van sociale zaken gisteren in Ede op de conferentie 'Seksualiteit en Arbeid en Seksuele Intimidatie' van de Landelijke Vereniging van Maatschappelijk Werkers en Handen Thuis

Ruim de helft van de werkende vrouwen in Nederland heeft te maken (gehad) met seksuele intimidatie op het werk, meldde Ter Veld. Zij hamerde er opnieuw op dat er ook in ons land nog volstrekt onvoldoende wapens tegen zijn.

Zo zijn werkgevers niet verplicht een beleid tegen seksuele intimidatie te voeren. Ter Veld wil dat dit verandert door aanpassing van de Arbo-wet. In nog geen derde van de CAO's in de marktsector zijn bepalingen tegen seksuele intimidatie opgenomen, en dat zijn ook nog verschillende. In de praktijk kan men er niet altijd mee uit de voeten. Afdelingshef's moeten serieus met het probleem leren omgaan en het middenkader speciaal geschoold. De Sociaal Economische Raad (SER) doet al pogingen daartoe door een videobard te maken, aldus Ter Veld. Ook moet er een officiële klachtenprocedue komen.

'Laatste' versie van algemene Wet Gelijke Behandeling =Door Dennis Verlind=

Discriminatie straks gelegaliseerd

GK 9

DEN HAAG - Wie wind zaait, zal storm oogsten. Er dreigen opnieuw roerige tijden rond de Wet gelijke behandeling nu tal van organisaties het eindelijk bij de Tweede Kamer ingediende voorstel onaanvaardbaar vinden. Onder hen naast het COC ook de FNV en de homogroepen van ABOP, AbvaKabo, dienstenbond, het KOV, de PCO, het platform voor alleenstaandenorganisaties, de Vereniging voor Openbaar Onderwijs en het Humanistisch Verbond. Deze organisaties zien het voorstel van het PvdA/CDA-kabinet als een grote achteruitgang. Discrimineren wordt immers gelegaliseerd.

De regering meent dat de nieuwe wet 'de waarborgen van de grondwet en de verdragen respecteert', doech op één punt is bij het beperken van grondrechten verder gegaan dan het desbetreffende grondrecht toelaat. Er wordt een uitzondering gemaakt voor het bijzonder onderwijs, waar je in het vervolg wel homo mag zijn, zolang je maar noch binnen noch buiten schooltijd praktiserend homo bent. Geef je echter aan je homoseksualiteit ook inhoud, dan kan dat een ontslagreden zijn. Alleen om het 'enkele feit' dat je homo bent kan men je straks niks meer maken, maar praktiseer je het dan kan dat in strijd komen met de moraal van de school en die is voortaan krachtens de wet heilig. Met het wetsvoorstel wordt door de regering beoogd 'een algemene regeling te geven waarin het verbod van discriminatie op grond van godsdienst, levensovertuiging, politieke gezindheid, ras, geslacht, hetero- of homoseksuele gerichtheid of burgerlijke staat wordt uitgewerkt op een aantal terreinen die voor de mogelijkheden van het individu om deel te nemen aan het maatschappelijk leven van groot belang zijn'. Kort gezegd, je mag niet discrimineren en dat weten we al jaren. We hebben het zelfs in de grondwet vastgelegd. Heel nadrukkelijk wordt nu gesteld dat de bepalingen die in de komende WGB staan niet de vrijheid van godsdienst, onderwijs, politieke en levensovertuiging beperken. Met de uitzonderingsbepalingen wil men juist uitdrukkelijk vastleggen 'dat het verbod van onderscheid niet afdoet aan de vrijheid van de instellingen om eisen te stellen die onderscheid op grond van godsdienst of levensovertuiging tot gevolg hebben. De eerbiediging van de vrijheid van godsdienst en de levensovertuiging brengt dit mee,' zo vindt het kabinet. 'Met het oog op de rechtszekerheid van de betrokken instellingen is het wenselijk om nadrukkelijk te bepalen dat het stellen van die eisen door die instellingen, is toegestaan.' In feite wordt daarmee artikel 23 van de grondwet, dat de vrijheid van onderwijs regelt, gesteld boven artikel 1, waarin het algemene verbod om te discrimineren is vastgelegd. Juist daartegen loopt homo-Nederland nu te hoop, vooral ook omdat wat men in de privésfeer doet of naakt relevant wordt voor het functioneren in een werkring. Blijf in eerdere versies van de Wet gelijke behandeling de discussie nog vaak beperkt tot de vraag of die roze driehoek op je revers voor de klas toegestaan moest worden, nu is de inmenging zover dat je al ontslagen kunt worden door een christelijke school als je als leraar met een andere man samenwoont.

Anja van Kooten, voorzitter van het COC, zegt blij te zijn dat er nu een wet komt. Daarmee is echter de kous niet af: "Om nu alsnog te proberen de uitzonderingsbepalingen uit de WGB te krijgen zullen we Kamerleden vragen het voorstel te amenderen. De woorden 'het enkele feit' dienen geschrapt te worden, omdat ze de bedoeling van de wet ontkrachten. Bij kwade opzet is immers altijd iets meer te vinden dan 'het enkele feit'."

Ook Ellen Visser van het Centrum Antidiscriminatie Homoseksualiteit (CAHD) is van mening dat er snel een goede wet moet komen. "Een goede wet betekent dat er geen uitsluitingen zijn." Mr. Astrid Mattijsen, medewerkster van de Interfacultaire werkgroep Homostudies van de Utrechtse universiteit is zeer slecht te spreken over de onderwijsparagraaf, die volgens haar onder druk van de kleine christelijk-orthodoxe lobby tot stand is gekomen. Het onderwijsartikel is tot haar grote verbazing ook sterker geformuleerd dan in de eerdere voorstellen, waardoor het onderscheid tussen wel homo zijn, maar niet praktiserend zijn, wordt geaccentueerd. "Het zal overigens geen gemakkelijke politieke discussie worden om alle uitzonderingsbepalingen uit de wet te krijgen. Toch zal dat moeten gebeuren, anders is de wet een wassen neus."

Het Humanistisch Verbond is van mening dat het nieuwe wetsvoorstel ruimte laat voor ongelijke behandeling op grond van seksuele voorkeur. Het wijst er op dat het kabinet daarmee Grondwetsartikel 23 (vrijheid van onderwijs) voorrang geeft boven grondwetsartikel 1. Ook voor het HV is dat onaanvaardbaar: "Immers, een Wet gelijke behandeling die ruimte laat voor een afwijkende behandeling van homoseksuele leerkrachten legaliseert discriminatie. Bovendien brengt zo'n wet het gevaar mee, dat zij door degenen die homoseksualiteit afkeuren als rechtvaardiging wordt beschouwd voor discriminatie, ook buiten het onderwijs."

PERSOONLIJK

Wat het COC mist is volgens Anja van Kooten "vooral een duidelijke garantie op de eerbiediging van persoonlijke levenssfeer. Iedereen moet voor zichzelf uit kunnen maken hoe hij of zij leeft, zonder dat dit gelijk in bijvoorbeeld de werksituatie consequenties heeft." Daarom blijft het COC aandringen op een wet die een volledige gelijke behandeling van elke persoon waarborgt, ongeacht de seksuele voorkeur. Waardering bestaat bij het COC voor de inwilliging

van de eis om een Commissie Gelijke Behandeling in te stellen. De wijze waarop de bevoegdheden van de commissie worden geregeld geeft het vertrouwen dat zij een gezaghebbende en deskundige instantie zal worden op het terrein van de bestrijding van discriminatie. Zelf zal het COC door middel van groepsacties discriminatie van homoseksuele mannen en lesbische vrouwen bestrijden. Het vindt dat een volledige WGB daartoe een goed instrument kan zijn, maar denkt dat een halfslachtige wet de eerste paar jaar veel extra werk zal opleveren. "Daarnaast denk ik dat ook de rechters in een moeilijk parket komen. Zij moeten deze halfslachtige wet gaan interpreteren, terwijl ze de eerste tijd zonder jurisprudentie zitten. Kortom, men weet niet meer waar men aan toe is," aldus Anja van Kooten. "Ook vrouwen hoeven er met de nieuwe wet niet mee op te schieten. Stel dat je als lerares de pil gebruikt en dat wordt bekend. Als je dan op een streng rooms-katholieke school lesgeeft, is er eigenlijk ook al een reden om zo iemand te ontslaan. De wet bevordert op dit moment alleen maar de ongelijkheid, en dat is niet het doel geweest."

PLUSPUNTEN

Een goede Wet Gelijke Behandeling zou volgens Ellen Visser (CAHD) onder andere betekenen dat men bijvoorbeeld bij ontslagprocedures sterker staat. "Nu nog zijn er mogelijkheden om iemand te ontslaan, dat kan dan niet. Ook de huidige lange procedures tegen ontslag verdwijnen dan. En dat zijn allemaal pluspunten."

"Belangrijk is vooral dat het niet meer mogelijk zal zijn om bij de levering van goederen en diensten onderscheid te maken. Hierbij valt te denken aan bijvoorbeeld de dansscholen, die geen voorwaarden meer mogen stellen bij het toelaten van homoseksuele stellen."

Astrid Mattijsen vindt dat de WGB "een daad van de overheid aan de burgers is, waarmee ze zegt dat discriminatie niet langer te tolereren is, op wat voor grond dan ook en dus ook niet meer op grond van de seksuele geaardheid. Feit blijft natuurlijk wel dat vooroordelen en discriminatie niet van de één op de andere dag verdwijnen als de nieuwe wet er is. Al jaren is het vermoeden van mensen niet toegestaan, maar helaas gebeurt dat ook nog steeds. Wel is de nieuwe wet een belangrijk juridisch middel voor de homo-organisaties."

Wat zij opvallend vindt in de nieuwe wet is dat de formulering van seksuele gerichtheid breder is dan in elk ander voorstel tot nog toe. Er werd tot op heden alleen bij seksuele gerichtheid het hetero- of homo-zijn bedoeld, maar nu wordt ook de seksuele 'gedraging' eronder begrepen.

Weliswaar is de situatie met de huidige grondwet ook niet rooskleurig, maar: "Met de nieuwe wet zal discriminatie gelegaliseerd worden. Stel je voor dat je ontslagen wordt als je gaat trouwen. Niemand accepteert dat. Maar als je als homo met een andere man samenwoont, kun je opeens wel ontslagen worden."

Eigenlijk is iedereen het er wel over eens. Een goede wet is noodzakelijk. Het huidige wetsvoorstel zou goed kunnen zijn, mits de uitzonderingsgronden cruït gehaald worden. Of dat ook gebeurt, blijft echter zeer de vraag.

NOGMAALS DE 'RANDVER-SCHIJNSELEN'

Twee jaar geleden (NATURISME 88/4, blz 31) schreven wij (o.a.) het volgende: 'Nabij naaktstranden worden nogal wat seksuele handelingen verricht, vnl. door homofiele mannen. Dit wordt noch door de naaktrecreanten, noch

door de voorbijgangers op prijs gesteld, om het eens heel zachtjes te zeggen. Deze handelingen zijn trouwens verboden op of aan een plaats voor het openbaar verkeer bestemd' bij art. 239 wetboek van strafrecht.

Schadelijk

Door dit gedrag van enkelen worden emancipatoire gevoelens jegens homo's en de tolerantie tov naaktrecreatie hoogst nadelig beïnvloed. Tegenstanders laten niet na te wijzen op deze 'Ongewenste randverschijnselen van de naaktrecreatie' en proberen op die gronden naaktstranden te doen opheffen.

Op een gedeelte van het recreatieterrein 'Het Twiske' (waar bloot lopen overal was toegestaan) is kleding weer verplicht gesteld wegens de daar optredende homo-prostitutie. Wij hebben het COC en de Gay-krant hierop geattendeerd. Langs deze weg willen wij ook degenen van onze lezers die vrienden hebben in homofiele kringen vragen, deze daarop te wijzen en te bevorderen dat dit soort handelingen niet meer op of in de nabijheid van naaktstranden plaats vindt.

Nog erger

Helaas is de toestand sindsdien niet verbeterd, integendeel. De duinen van Hoek van Holland zijn nu verboden voor naaktrecreanten vanwege 'het grote aantal klachten dat bij de politie binnenkwam over een groep mannelijke naaktrecreanten die de duinpannetjes gebruikten voor intensief geslachtsverkeer.' (NATURISME, 90/3, Achterkant) Het ruiterspad bij Busslo moest worden verlegd. (NATURISME, 88/4, blz 31) Ook zijn er klachten bij Almere. Maar, de Radioplussen en het Wilhelminapark te Rijswijk.

We moeten met klem ons verzoek aan onze homo-vrienden herhalen: 'geen sex bij naaktstranden'. Het NFN-bestuur zal nogmaals de Gay-krant en het COC op de ernst van deze zaak wijzen.

Bert Schwarz

NAT. VOORJAAR

Anti-discriminatie wetsontwerp zo lek als een mandje

GR 22/3

door Walfred Haans

Onlangs diende de regering een voorstel in voor een Algemene wet gelijke behandeling. Dit wetsvoorstel lijkt gericht tegen discriminatie op grond van godsdienst, levensovertuiging, politieke gezindheid, ras, geslacht, hetero- of homoseksuele gerichtheid of burgerlijke staat. In feite legitimeert het echter meer discriminatie dan het verbiedt.

Discriminatie heeft tot gevolg dat mensen op grond van irrelevante eigenschappen minder kansen krijgen. Al achttien jaar duurt in Nederland de discussie over de anti-discriminatie wetgeving. Allerlei wetsontwerpen zijn ingediend en weer ingetrokken.

Het CDA meent dat discriminatie, van bij voorbeeld homo's, mogelijk moet blijven voor instellingen die dat op grond van christelijke overtuiging nodig vinden. Anders zou de anti-discriminatie wetgeving de godsdienstvrijheid aantasten, meent het CDA. De andere grote partijen zien de gedachte, dat op grond van godsdienst zou mogen worden gediscrimineerd, niet zo zitten, maar meestal laat de partij die met het CDA in de regering zit zich keurig inpakken. Nu is de PvdA hiervoor aan de beurt.

Gerichtheid

Al voordat het CDA/PvdA-kabinet tot stand kwam is de PvdA een flink stuk tegemoetgekomen aan het CDA. Toen het verkiezingsprogramma werd opgesteld en het er al naar uit ging zien dat het CDA wel met de PvdA wilde gaan regeren, werd er niet langer geschreven over een wet tegen discriminatie (o.a.) op grond van seksuele voorkeur, maar tegen discriminatie op grond van hetero- of homoseksuele gerichtheid.

Dat lijkt een onbenullig verschil, maar is al een enorme concessie. In de praktijk worden homo's namelijk in de eerste plaats gediscrimineerd door hen te weren uit beroepen waar ze met kinderen in aanraking komen. Daarbij speelt argwaan dat kinderen ook wel eens tot homoseksualiteit zouden kunnen worden gebracht, een belangrijke rol. Zodra men homoseksuele werknemers onder de verdenking van pedofilie zou weten te plaatsen, zou discriminatie toelaatbaar blijven. Discriminatie op grond van die seksuele voorkeur zou met deze formulering immers niet strafbaar zijn.

Alsof mensen die zich seksueel misdragen ten opzichte van kinderen, niet via strafwetgeving maar via discriminatie zouden moeten worden gestraft.

Het wetsvoorstel

Het wetsontwerp dat nu is ingediend, komt nog een stuk verder aan het CDA tegemoet. Het wetsvoorstel richt zich slechts nog tegen discriminatie „op grond van het enkele feit". Het gaat dan bij voorbeeld om discriminatie op grond van hetero- of homoseksuele gerichtheid.

De formulering 'op grond van het enkele feit' betekent dat discriminatie op grond van meer dan dat enkele feit wel toelaatbaar zou zijn. Je mag wel homoseksueel zijn, en

'Gerichtheid' en 'het enkele feit'

op grond daarvan mag je niet worden gediscrimineerd. Maar zodra je uitkomt voor je homoseksualiteit is er meer aan de hand en is het maar afwachten of men je wel of niet mag discrimineren.

Nu zal zich dat makkelijk voordoen. Wie homo's wil ontslaan zal dat bij deze wetgeving niet doen op grond van het enkele feit van hun homoseksualiteit, maar met als excuus dat ze samenwonen met personen van het gelijke geslacht of iets dergelijks. En daar valt niets tegen te ondernemen als het wetsvoorstel in deze vorm wordt aangenomen.

Reacties

Op het wetsvoorstel is verre van enthousiast gereageerd door verschillende maatschappelijke organisaties. Het COC, de belangenvereniging voor lesbische vrouwen en homoseksuele mannen, noemt het een halfslachtige wet die discriminatie legitimeert. Terecht wordt gevreesd dat de constructie met 'het enkele feit' aan schoolbesturen de ruimte biedt om discriminerende maatregelen te nemen wanneer een lesbische werkneemster samenwoont of een leerling lid is van een homo-jongerenorganisatie. Het valt te hopen dat de Tweede Kamer het wetsvoorstel in deze vorm afwijst.

De schrijver is algemeen secretaris van de Jonge Socialisten in de PvdA.

Homoseksuelen zouden in Polen worden gediscrimineerd**Poolse homo's willen blijven**

HNL 19 (Van één onzer verslaggevers)

ZWOLLE - Worden homoseksuelen in Polen zodanig bedreigd en gediscrimineerd dat ze in ons land als politiek vluchteling kunnen worden aangemerkt?

Deze vraag stond gisteren centraal tijdens een kort geding dat twee Poolse jongens van 18 en 16 jaar tegen hun onmiddellijke uitzetting hadden aangespannen. De twee Poolse jongens, die in een asielzoekerscentrum voor alleenstaande minderjarigen in Nunspeet verblijven, worden bijgestaan door de Nederlandse Vereniging tot Integratie van Homoseksualiteit (COC) in Zwolle.

De jongens zouden van huis zijn weggegaan, omdat ze, aldus hun advocaat, mr. G.W. Millet de St. Aubin, in eigen land werden 'mishandeld, uitgescholden, beledigd en nagezeten'.

Na eerst in Duitsland nul op het request te hebben gekregen, wendde het duo de steun naar Nederland. In september vorig jaar werd hier asiël aangevraagd, een verzoek dat op 7 januari door de staatssecretaris van justitie werd afgewezen.

Hun advocaat vroeg daarop herziening aan, hetgeen momenteel in behandeling is. De staatssecretaris weigerde evenwel schorsende werking (dat wil zeggen dat de asielzoekers tijdens de rechtsgang in ons land kunnen blijven) te verlenen, zodat beide Polen onmiddellijk uitgezet kunnen worden.

Om dat te voorkomen spande hun raadsman bij de Zwolse rechtbank een kort geding aan.

In de war

Een groot aantal homo's verzamelde hun Poolse vrienden naar de rechtbank. Daar moesten ze drie uur wachten, voordat 'hun zaak' aan de beurt was. De andere vluchtelingen-zaken namen namelijk zoveel tijd in beslag dat het hele schema in war lag.

De behandeling zelf duurde slechts een kwartier. Mr. Millet

de St. Aubin stelde dat de discriminatie waaraan beide jongens bloot staan, de status van politiek vluchteling rechtvaardigt. Weliswaar is homoseksualiteit niet bij wet verboden, maar in de praktijk van alledag zouden homo's geen menswaardig leven kunnen leiden. Met name de politie zou het op hen hebben gemunt. Eén van de jongens zou zelfs enkele malen in het bureau zijn mishandeld. Ook zou hij vermanend zijn toegesproken in verband met zijn geaardheid. Volgens hem werd homoseksualiteit aldaar gezien als een ziekte.

Ongeloofwaardig

De advocaat van de staat, mr. A. Braams, merkte van haar kant op dat een herzieningsverzoek geen kans maakt, omdat homoseksualiteit in hun land niet langer verboden is.

Ze wees er op dat sinds de omwenteling er in de media ruimschoots aandacht aan hun problematiek worden geschonken. 'En dat was vroeger wel anders'. De verklaringen van de jongens noemde ze 'ongeloofwaardig'. Wel gaf ze toe dat er in Polen op dit punt wellicht een minder liberale wind waait dan in ons land, maar dat is, zo voegde ze er aan toe, 'in meer landen het geval'.

Rechtbankpresident mr. R. Weenink doet dinsdag 26 maart uitspraak.

Polen willen vanwege homoseksualiteit asiël

ZWOLLE (ANP) - Twee Polen van 16 en 18 jaar hebben gisteren bij de rechtbank in Zwolle een kort geding aangespannen, om te voorkomen dat zij Nederland worden uitgezet. Ze zeggen dat zij vanwege hun homoseksuele geaardheid in hun vaderland worden gediscrimineerd.

De Polen kwamen vorig jaar in Nederland en vroegen een verblijfsvergunning, waarover staatssecretaris Kosto van Justitie in januari negatief besliste. Hierop werd een herzieningsverzoek ingediend. Met het geding willen de Polen voorkomen dat zij hangende dit verzoek het land worden uitgezet. Advocaat mr. G. W. Millet de Saint

Aubin stelde namens de Polen dat de Poolse politie zijn cliënten herhaaldelijk heeft meegenomen naar het bureau. Daar zou ook geslagen zijn. Men zou te verstaan zijn gegeven dat, zolang zij niet van hun homoseksualiteit zouden zijn genezen, het de bevolking ten goede zou komen als zij niet meer in het openbaar zouden verschijnen.

Landsadvocate mr. A. C. M. Braams vindt dat de eis moet worden afgewezen. Volgens haar is homoseksualiteit in Polen niet bij de wet verboden en zou van discriminatie of systematische vervolging van overheidswege geen sprake zijn. De uitspraak is op 26 maart.

Homoseksuele jongens moeten terug naar Polen

ZWOLLE (ANP) - De twee Poolse homoseksuelen die in Nederland wilden blijven tot op het herzieningsverzoek rond hun asielaanvraag was beslist, moeten terug naar hun eigen land. Dat heeft de fungerend rechtbankpresident in Zwolle, mr. R. Weenink, gisteren besloten in een kort geding dat de Polen tegen de staat hadden aangespannen. De jongens, 16 en 18 jaar oud, kwamen medio vorig jaar naar Nederland. Zij wilden hier asiël op grond van hun homoseksuele geaardheid. In Polen zouden zij wegens die geaardheid worden gediscrimineerd en mishandeld. Hun asiëlverzoek werd in januari geweigerd, waarop zij een herzieningsverzoek indienen. Het kort geding werd aangespannen om de beslissing in Nederland te mogen afwachten.

In zijn vonnis zegt Weenink dat de vluchtmotieven van de Polen ontoereikend zijn om hen als vluchtelingen aan te merken of hun een verblijfsvergunning te verlenen. Dat de Polen homoseksueel zijn en daarom

geïntimideerd en gediscrimineerd worden door de Poolse bevolking maakt het verblijf daar weliswaar moeilijker. Maar dat is onvoldoende om te concluderen dat zij voor vervolging in vluchtelingenrechtelijke zin hebben te vrezen.

Weenink betwijfelt verder dat de jongens door discriminatoire maatregelen van overheidswege zo ernstig en systematisch beperkt worden in hun bestaansmogelijkheden, dat van vervolging kan worden gesproken.

Gelet op de overgelegde stukken in het kort geding over de houding van de Poolse autoriteiten ten opzichte van homoseksuelen, is hetgeen de Polen stellen ondervonden te hebben, vrij onwaarschijnlijk, althans dat lijkt sterk overtrokken, aldus het vonnis.

De fungerend president neemt daarbij in aanmerking dat de door hen bij de contactambtenaar afgelegde verklaringen in herziening aanmerkelijk zijn aangedikt, zonder dat de betrokkenen hiervoor enige verklaring gaven.

Poolse homo's naar rechter om uitzetting te voorkomen

ZWOLLE (ANP) - Twee Polen van 16 en 18 jaar hebben maandag bij de Zwolse rechtbank een kort geding aangespannen om te voorkomen dat zij het land worden uitgezet. De Polen zeggen dat zij wegens homoseksualiteit in hun vaderland worden gediscrimineerd.

De Polen arriveerden halverwege vorig jaar in Nederland. Zij vroegen een verblijfsvergunning aan, waarover de staatssecretaris van Justitie in januari negatief besliste. Hierop werd een herzieningsverzoek ingediend. Met het kort geding willen de Polen voorkomen dat zij hangende dit verzoek het land worden uitgezet. Volgens de advocaat van het tweetal werden zijn cliënten in Polen herhaaldelijk meegenomen naar het politiebureau en zouden daar ook geslagen zijn. De uitspraak is op 26 maart.

Visumplicht voor Polen verdwijnt in Schengen-landen

BRUSSEL (AP) - De zes EG-landen van het Schengen-akkoord (de Benelux, Duitsland, Frankrijk en Italië) hebben voor Poolse staatsburgers de visumplicht opgeheven. Denemarken schafte op 1 maart de visumplicht voor Polen af.

De Schengen-landen willen voor een vrij personen- en goederenverkeer hun binnengrenzen een jaar eerder openstellen dan de rest van de EG zal doen. Zij zullen voortaan gezamenlijk optreden bij visum- en douane-overeenkomsten met landen buiten de EG. De overeenkomst met Polen was hiervan het eerste resultaat.

België had aanvankelijk nogal wat bedenkingen, omdat daar werd gevreesd voor een grote stroom illegale immigranten uit Polen die zich op de zwarte arbeidsmarkt zouden aandienen. De regering in Warschau heeft er echter mee ingestemd dat Polen die in een van de zes landen hun maximale verblijfsduur van drie maanden overschrijden, zullen worden teruggestuurd.

De maatregel gaat in op 8 april.

UTRECHTS NIEUWSBLAD

Homoseksuele Polen vechten uitwijzing aan

ZWOLLE (ANP) - Twee Polen van 16 en 18 jaar hebben gisteren met een kort geding willen voorkomen dat zij Nederland worden uitgezet. De rechtszaak diende gisteren in Zwolle. De Polen zeggen dat zij vanwege hun homoseksuele geaardheid in hun vaderland worden gediscrimineerd.

De Polen arriveerden medio vorig jaar in Nederland. Zij vroegen een verblijfsvergunning aan. Die aanvraag werd in januari door staatssecretaris Kosto van Justitie afgewezen. Met het kort geding willen de Polen voorkomen dat zij hangende een herzieningsverzoek het land worden uitgezet.

De advocaat van de Polen stelde dat de Poolse politie zijn cliënten herhaaldelijk heeft meegenomen naar het politiebureau. Daar zou ook geslagen zijn. Volgens landsadvocate Braams is in Polen geen sprake van discriminatie of vervolging van homoseksuelen. De uitspraak is 26 maart.

Britse justitie zet Kosto te kijk: pedofiele Engelsman toch opgepakt

JK 5/3/91

Van onze *parlementsredactie*
DEN HAAG, LONDEN — De Britse journalist S. A. Smith, ex-redacteur van een blad over pedofilie, is ondanks een toezegging van de Nederlandse justitie na aankomst in Groot-Brittannië aangehouden. Daar kan hij tot drie jaar veroordeeld worden.

Smith vluchtte ruim zeven jaar geleden naar Nederland. Als eindredacteur van het blad Contact was hij met de rest van de redactie aangehouden, maar na het storten van een borgsom vrijgelaten. Hij maakte van de gelegenheid gebruik de wijk te nemen naar Nederland en daar asiel aan te vragen. Vooral omdat hij vreesde dat de zedelijkheidswetgeving nog meer aangescherpt zou worden.

De Britse autoriteiten eisten zijn uitlevering, wat Nederland weigerde. De feiten die hem ten laste werden gelegd, zijn in Nederland niet strafbaar, waardoor er geen grond bestond hem over te dragen aan een land waar zijn handelingen wel tot veroordeling kunnen leiden. De Britten trokken in '85 het verzoek om uitlevering in.

Maar zijn verzoek om asiel in Nederland werd ook afgewezen, in laatste instantie door de Raad van State. Daardoor kon hij uitgezet worden.

Intussen had justitie in Nederland echter verzekerd dat Smith niet meer gezocht werd in Groot-Brittannië.

Op 18 januari schreef staatssecretaris Kosto van justitie in antwoorden op vragen van het Kamerlid Lankhorst (Groen Links) dat „Interpol Den Haag van Londen heeft vernomen dat hij niet door de justitiële autoriteiten daar wordt gezocht.”

Bovendien mocht Smith nadat de Britten het verzoek om uitlevering hadden ingetrokken, alleen uitgezet worden. Wat betekent dat de politie de betreffende vreemdeling niet overdraagt aan de justitie in zijn land.

Smith, alsmede zijn advocaat in Ne-

derland mr. W. van Bennekom, dacht dan ook dat hij met een gerust hart op de boot kon stappen. Niettemin werd hij op 22 februari na aankomst meteen gearresteerd. Volgens Van Bennekom zijn de Britse autoriteiten telefonisch geïnformeerd door de Nederlandse.

Brixton-gevangenis

De journalist zit sindsdien in afwachting van zijn veroordeling in de beruchte Londense Brixton-gevangenis. Het is zijn advocaat nog niet gelukt contact met hem te krijgen. Het Kamerlid Lankhorst zal vandaag

opnieuw vragen stellen aan de PvdA-staatssecretaris. Volgens hem wijzen de feiten erop dat het gaat om een 'onverantwoorde uitlevering', waarbij 'toezeggingen niet zijn nagekomen'. Lankhorst vindt dat Kosto er alles aan moet doen om Smith weer vrij te krijgen.

Smith moet rekening houden met een veroordeling van drie jaar voor het overtreden van de zedelijkheids-wetten. Plus een bonusstraf. Toen hij zich na het betalen van de borgsom uit de voeten maakte, heeft hij volgens de Engelse wet 'misbruik gemaakt van vertrouwen.'

Brit in eigen land opgepakt wegens contacten met jongeren Homoseksuele vluchteling in Nederland asiel geweigerd

JK
29/3/90

Van onze verslaggever
JOS SLATS

AMSTERDAM — Als Andrew Prichodsky die avond een meisje had opgepikt in plaats van een jongen, was er niets aan de hand geweest. Maar Prichodsky is homoseksueel. Die jongen was zeventien. En het gebeurde in Londen. Een beroerdere combinatie van omstandigheden is nauwelijks denkbaar, zeker niet als er ook politie aan te pas komt.

Contacten van heteroseksuele origine zijn in Groot-Brittannië toegestaan vanaf zestien jaar. Maar voor homoseksuelen geldt een andere grens: 21 jaar. Uit angst voor een veroordeling vluchtte Prichodsky naar Nederland en vroeg daar asiel aan. Maar dat is hem tot dusver geweigerd.

Hij zat twee keer eerder langdurig in de gevangenis wegens amoureuze affaires met jongens. „Maar ze waren nooit jonger dan zeventien”, zegt hij. Eind 1988 werd Prichodsky (toen 42) in de Londense wijk Eastend opnieuw gearresteerd door de politie, die hem al geruime tijd in de gaten bleek te houden. „Er worden miljoenen ponden aan ons besteed. De *metropolitan police* — je reinste homofoben — heeft

zelfs nachtkijkers om homo's te bespieden.”

Om te ontkomen aan een derde verblijf in een „uiterst flikkervijandige” gevangenis, vluchtte hij voorjaar 1989 — een week voor het proces — naar Nederland, nadat zijn advocaat hem op de valreep had meegedeeld dat hij rekening moest houden met vier of vijf jaar celstraf.

„Ik wist dat ik dat niet zou kunnen opbrengen. Als homo ben je je leven niet zeker in de gevangenis. Je bent gedwongen bescherming te vragen door een beroep te doen op *Rule 43*. Dat betekent verblijf in een aparte vleugel waar de leefomstandigheden

slechter zijn dan in de rest van de gevangenis. „Tijdens de strenge winter van 1987 zat ik in Wandsworth. Er was geen verwarming in de *Rule 43*-vleugel. Ik heb daar reumatiek opgelopen. Toen ik me bij de directeur wilde beklagen, ben ik ernstig mishandeld door het bewakingspersoneel.”

Prichodsky werd na vier maanden voorarrest in afwachting van het proces op borgtocht vrijgelaten. Zijn moeder had zich garant gesteld voor de borgsom: tweeduizend pond. Dus toen hij in mei 1989 het land uitvluchtte,

kreeg zij de rekening gepresenteerd. (Prichodsky: „Ik heb haar elke cent

terugbetaald.”) Een medeverdachte die in Engeland bleef, kreeg inderdaad vier jaar cel.

De asielaanvraag van Prichodsky werd in eerste instantie afgewezen door Den Haag. En over het herzieningsverzoek is onlangs negatief geadviseerd door de Commissie voor Vreemdelingenzaken. De formele overweging om Prichodsky geen asiel te verlenen, is dat hij in zijn vaderland niet wordt vervolgd op grond van zijn homoseksualiteit, maar vanwege het overtreden van een wet die minderjarigen moet beschermen.

„Maar daarmee sluiten ze in Den Haag toch de ogen voor het feit dat ik als homoseksueel word gediscrimi-

neerd. Want was die jongen een meisje geweest, dan was ik vrijuit gegaan.”

Hij is zelfs dubbel gediscrimineerd. Als Andrew Prichodsky een homoseksuele vrouw was geweest, zou er in strafrechtelijke zin ook niets aan de hand zijn. Want toen koningin Victoria twee wetsontwerpen moest ondertekenen — de een om homoseksualiteit te verbieden, de ander om *lesbianism* strafbaar te stellen — weigerde de vorstin verontwaardigd haar handtekening onder het laatste te plaatsen. Een Engelse dame zou zich immers nooit verlagen tot zulke smeerlapperijen, meende Victoria.

Prichodsky vermoedt dat Nederland het niet aandurft hem asiel te verlenen. Dat zou enerzijds uit vrees zijn voor de toestroom van nog meer homoseksuele vluchtelingen. „Maar wat ook een rol speelt, is de huiver om de regering van een bevriend EG-land in verlegenheid te brengen. Het is veel gemakkelijker om kritisch te oordelen over zaken die zich afspelen in een vreemd land aan de andere kant van de wereld dan een oordeel te vellen over wat zich op nog geen tweehonderd kilometer van Den Haag voordoet.”

Prichodsky verwijst daarbij naar zijn landgenoot Freeman Smith, redacteur van een blad voor pedofielen, die in zijn land dreigde te worden vervolgd wegens het aanzetten tot ontucht met minderjarigen. Smith vroeg in 1984 asiel in Nederland, maar dit kreeg hij niet. Toen hij het land werd uitgezet, liet de marechaussee de Britse collega's weten dat hij eraan kwam. Nu zit Smith gevangen in Brixton.

Elke dag nu kan Andrew Prichodsky door de politie op de boot naar Engeland worden gezet. In dat geval kan hij rekenen op zes jaar cel. „Vier jaar plus twee jaar extra gevangenisstraf als bonus voor mijn eerdere vlucht.”

Britse politie pakt toch uitgewezen S op

G.K.?

DEN HAAG - De Britse politie heeft de gevluchte journalist S.A.S. opgepakt zodra hij door de Nederlandse justitie gedwongen Nederland had verlaten. Dat is gebeurd ondanks de stelling van staatssecretaris Kosto dat S. in zijn vaderland niet meer werd gezocht en hem dus geen arrestatie te wachten zou staan. Volgens het Tweede Kamerlid van Groen Links, Peter Lankhorst, heeft Kosto daarmee niet alleen S, maar ook de Tweede Kamer en eerder de rechter in Kort Geding op het verkeerde been gezet.

Het gaat hier nog altijd om de medewerker van een blad voor pedofielen, Contact, die zes jaar geleden voor de Britse justitie naar Nederland vluchtte. Het medewerken aan dit blad was in Groot-Brittannië strafbaar en enkele van zijn collega's werden opgepakt en belandden in de gevangenis. S. ontsprong de dans en kon niet worden uitgeleverd omdat wat hij gedaan had in Nederland niet strafbaar is. Zes jaar was S. bezig om een verblijf in Nederland legaal te kunnen voortzetten, maar dat werd steeds afgewezen. In januari oordeelde staatssecretaris Kosto dat S. niet de behandeling van zijn procedure voor het Europese hof mocht afwachten, maar moest vertrekken. Bij die gelegenheid stelde de PvdA-bevindsman dat er voor S. bovendien niks aan de hand was: hij werd niet meer in Engeland gezocht.

Dat bleek heel anders toen S. terug in zijn vaderland arriveerde en onmiddellijk werd gearresteerd. Volgens het Tweede Kamerlid Lankhorst loopt hij een reële kans voor drie tot vier jaar in de gevangenis te verdwijnen. Lankhorst neemt het Kosto kwalijk kennelijk verkeerde informatie te hebben gegeven, waardoor dit is gebeurd. Door die informatie verloor S. overigens een kort geding dat tegen de staat der Nederlanden aanspande om uitzetting te kunnen voorkomen.

Staatssecretaris Kosto is zich echter van geen kwaad bewust en geeft S. de schuld van alles. Hij meent dat hij deze situatie heeft te weten aan zijn eigen handelen en nalaten. De uitzetting van S heeft plaats gehad ondanks het risico dat tegen hem strafvervolgung zou worden ingesteld voor iets dat in Nederland niet strafbaar is. S. heeft volgens Kosto echter zes jaar lang volop gelegenheid gehad dit te voorkomen. „Als hij in die zes jaar werk had gevonden, zou hij als EG-begunstigde onderdaan zijn verblijf hier hebben kunnen legaliseren. Hij heeft dat niet verkozen en dat meer dan zes jaar achterwege gelaten. Hij had zich een paspoort kunnen verschaffen en naar een ander land kunnen vertrekken”, aldus Kosto. Volgens hem is het standaardprocedure dat de marechaussee iemand die zonder rechtsgeldige papieren uit Nederland vertrekt doorgeeft aan de Britse autoriteiten. Deze wisten dus dat S. er aan kwam en rekenden hem in. Voor Kosto is daarmee de kous af.

Peter Lankhorst laat het er echter niet bij zitten en betreurt het zeer dat Kosto niet eens bij de Britse autoriteiten wil aandringen op detentie onder de meest barmhartige omstandigheden. Lankhorst wil in overleg met de advocaat van S. mr. Van Bennekom, bezien wat nog voor hem gedaan kan worden.

Pedofiele praktijk voluit op Vlaamse tv

VK 16

In de Belgische media gaat het er bij tijd en wijle rauw, zeer rauw aan toe. De echte specialisten in het beschrijven van gruwelijke faits divers, huiveringwekkende moorden, breed uitgemeten verkrachtingen, natuurlijk afgewisseld met een crime passionelle, moeten in de Vlaamse en Waalse dreven gezocht worden. Geen maatschappelijk verschijnsel wordt zo gedetailleerd en sans gêne beschreven als de criminaliteit. De makers van *Bild Zeitung* zijn bedeesde koorknapen vergeleken met de inktkoelies in België.

Het jongste staaltje leverde het Vlaamse commerciële televisie-station VTM. Een receptionist tevens nachtportier van een ziekenhuis in de buurt van Brussel wordt ervan beschuldigd minderjarige jongens te hebben verkracht. Een routinezaak voor de zedenpolitie, ware het niet dat de man zijn pedofiele praktijken op de videoband heeft vastgelegd. Deze band belandde „door een gunstige wind” op de redactie van VTM, die de pornografische beelden dinsdag in het programma *Telefacts* uitzond.

De redacteurs hadden met zwarte balken (het zogenaamde „boevenbalkje”) getracht de ge-

zichten van de verdachte en zijn slachtoffers te camoufleren. Dat bleek niet zorgvuldig te zijn gedaan, want de verdachte en de jongens waren vrij goed herkenbaar, hoewel dat niet de opzet van de makers was. De redacteurs Buyle en Coenen, die zich wetenschappelijk hadden laten adviseren, wilden namelijk alleen de stilte rondom pedofilie doorbreken en hadden geenszins de bedoeling de verdachte aan de moderne versie van de schandpaal te nagelen.

Hebben we niets mee te maken, zegt de Brusselse onderzoeksrechter Bulthé, die stelt dat het volgens artikel 378 van het wetboek van strafrecht verboden is slachtoffers van zedenmisdriven kenbaar te maken. Tegen VTM is een gerechtelijk onderzoek geopend, en in het kader daarvan werden na een huiszoeking de beelden in beslag genomen. Naar verluidt zou een van de betrokken rechercheurs de videoband in zijn stamcafé hebben afgedraaid, maar dat terzijde.

Het merkwaardige is echter dat de rechten van de verdachte niet in het geding zijn, want er is geen wet die het de media verbiedt verdachten met naam, toenaam en adres te vermelden. Hield VTM

zich nog net in door 's mans identiteit te verhullen: de grootste krant van Vlaanderen, *Het Laatste Nieuws*, meldde donderdag onder de kop „Hij filmde zijn eigen orgieën” zijn naam, adres en huisnummer. Het ontbrak er nog maar aan dat zijn telefoonnummer genoemd werd.

„Alleen als het om minderjarigen of hele kleine zaken gaat, doen wij dat niet. In vrijwel alle andere zaken drukken wij de informatie, die wij van de politie, de rijkswacht of het parket krijgen af. Ik geef toe dat wij misschien als het gaat om een vooronderzoek wat voorzichtiger moeten zijn, maar bij rechtszaken is daar geen enkele aanleiding toe. Het hoort nu eenmaal bij de openbaarheid van rechtsspraak”, aldus hoofdredacteur René Adams.

Door die ver doorgevoerde openbaarheid weten we dat de bekende Gentse toxicoloog en gifgas- en doping-expert professor Aubain Heyndrickx de charmes van „de liefvallige en veeleisende Veronique” niet kon weerstaan en voor haar en enkele andere „bevallige studentes” vervalste diploma's fabriceerde. Goed, Heyndrickx is een bekende hoogleraar aan de Gentse rijksuniversiteit, die nauwelijks beschermd

wou worden als alleen zijn initialen afgedrukt werden. Dat geldt evenzeer voor de Luikse advocaat Systemans, die terecht staat in Mons op verdenking van het plegen van een bomaanslag op de rechtbank van Luik, waarbij een student om het leven kwam. Ook kranten, die wel de privacy van de verdachte als uitgangspunt nemen, zoals *De Morgen*, drukken de namen van bekende persoonlijkheden voluit af.

Anders ligt dat bij het drama van de Westvlaamse hereboer en zijn minnares, die hun beider echtgenoten wilden „opruimen”. Gans België volgt het proces voor het Assisenhof in Brugge. Iedereen weet nu dat Luc Vandenberghe, een van de grootste boeren in de Westhoek, zoon van een CVP-burgemeester, hartstochtelijk verliefd werd op Maria Ester, een handelaarster in veevoer. Het noemen van namen wordt „relevant” gevonden. „Dit santantische koppel” (de procureur-generaal) wilde gaan samenleven, maar verwierpen echtscheiding, omdat hun katholieke landbouwmilieu dat niet zouden accepteren.

Lees verder op pagina 55

Vervolg van eerste pagina

„Zij wilden ten bate van hun seksuele uitpattingen bloed doen vloeien. Dat mislukte echter en na hun aanhouding is hun relatie als een overrijpe etterbuil uitelkaar gespat”, oerde mr Baervoets namens het openbaar ministerie. Luc, de prins van de Westhoek, zoals alweer de procureur-generaal hem omschreef, gooide zijn echtgenote van de graanzolder en spoot vervolgens een kalmeermiddel voor runderen in de aderen. Maria „mengde dodend gif in het lievelingsrecht van haar doodbrave huisduif”, zo hield de procureur de jury voor. Zij „kruidde zijn spaghetti” met korrels landbouwgif. Omdat hij echter alles uitspuugde, overleefde hij de moordaanslag.

Heel België (ook de serieuze Franstalige kranten als *Le Soir* hebben geen episode gemist) verbaast zich over de miraculeuze verzoening tussen hereboer Luc en zijn echtgenote-slachtoffer. Algemeen wordt aangenomen dat de „op stand levende familie” van Luc en de plaatselijke kerkelijke autoriteit een niet te verwaarlozen rol hebben gespeeld in deze hereniging.

„Het is een enorm Vlaams drama. Schitterend leesvoer”, zegt hoofdredacteur Adams van *Het Laatste Nieuws*. „Als ik rechtbankverslagen in Nederlandse kranten lees, denk ik vaak interessant, maar het heeft niet echt veel met openbaarheid van rechtspraak te maken, omdat de namen van de verdachten verzwegen worden en veel details worden weggelaten”.

Flip Voets, justitievorslaggever van de BRT-radio en een veteraan in de rechtszalen: „Er zijn alleen wetten, die in jeugd- en echtscheidingszaken beperkingen opleggen aan de pers. Voor de rest zijn er niet bindende richtlijnen van de Vereniging van Journalisten. Mensen die zich belasterd voelen kunnen altijd een proces aanspannen, maar dan is de schade al toegebracht. Er is ooit wel eens geprobeerd de privacy van de verdachte vast te leggen in een wet, maar die werd vanwege het censuurachtige karakter door de

journalistiek afgewezen. Wij zijn hier ook wat Latijns ingesteld”.

Voets erkent dat sommigen van zijn vakbroeders weinig zelfbeheersing — bijvoorbeeld ingegeven door goede smaak — demonstreren. Pogingen om tot een strengere gedragscode te komen acht hij kansloos. De morbide „abbatoirjournalistiek” (Anthierens) moet immers de verkoopcijfers op peil houden. Maar de verantwoordelijkheid kan niet alleen op de schouders van de journalisten gelegd worden. Parket, rijkswacht en gemeentepolitie zijn doorgaans zeer scheutig met informatie over verdachten. „En ik beweer al jaren dat sommige magistraten en procureurs-generaal van de assisenzaken enorme shows maken. Uiteindelijk is het de president van een Hof die bepaalt of fotografen en camera's worden toegelaten of niet. En ook de verdachte kan eisen dat er geen foto's van hem genomen worden”. Maar van deze theoretische mogelijkheid wordt zelden gebruik gemaakt.

OSCAR GARSCHAGEN

Terwijl Luc Vandenberghe en Maria Ester er maar bedrukt bijzitten, lacht Chris Hauspie haar man steeds maar bemoedigend toe / Foto Willems

Telefacts en de pedofilie

SCHOKKEND BEELD

Een 54-jarige man die video-opnames maakte van zijn seksuele praktijken met kinderen is gisteren onder aanhoudingsmandaat geplaatst. VTM heeft dinsdagavond in Telefacts een selectie uit die beelden uitgezonden. Daardoor riskeert VTM gerechtelijk vervolgd te worden.

Brussel
Eigen berichtgeving

De 54-jarige pedofiel, die gisteren is aangehouden, werkte in het Sint-Jozefziekenhuis in Vilvoorde als receptionist en nachtportier. Hij was ook voorzitter van de personeelsclub. In het klublokaal dat uitgaat op de binnenkoer van het ziekenhuis zou hij jarenlang verschillende minderjarige seksueel hebben misbruikt. De man heeft zijn seksuele escapades met behulp van een camera opgenomen. De beelden tonen familieleden van hem uit Eeklo, gerechtskinderen uit Oost-Vlaanderen en jongeren die een vakantiejob in het ziekenhuis hadden gedaan. Ze zijn naar schatting tussen de 11 en 15 jaar. De pedofiel zou al enkele jaren ongestoord zijn kontakten met minderjarigen hebben gehad. Pas vorige ongewone week, op vier maart, heeft de rijkswacht van

Vilvoorde een eerste proces-verbaal opgemaakt. Op twaalf maart, de dag van de VTM-uitzending is er een huiszoeking gebeurd in de woning van de pedofiel. Gisteren is de man ondervraagd door onderzoeksrechter Bulthé en aangehouden op basis van "verkrachting van min-zestienjarigen, aanranding van de eerberechtiging met geweld en bedreiging van min 16-jarigen, het plegen van misdrijven met verzwarende omstandigheden, omdat de dader gezag had over de kinderen en openbare zedenschennis".

VTM

Een informant speelde Daniel Buyle, verantwoordelijk voor het actualiteitenprogramma Telefacts op VTM, twee videocassettes in handen. Buyle gaf free-lance journalist Martin Coenen de opdracht om de zaak verder uit te spitten. Coenen kreeg één week de tijd. Hij maakte o.m. een interview met de tipgever, die toont hoe hij in een kelder twee kartonnen dozen vond met pornoboekjes voor homoseksuelen. Onder deze lektuur trof hij twee cassettes aan, waarop met een stift de titel 'Jongensspelen' stond geschreven. Waarschijnlijk waren de videobanden bestemd voor verspreiding. Dat leidt Martin Coenen af uit het feit dat ze gemonteerd waren met een generiek. Daarop stond in het Duits: "Jongens blijven jongens. Camera: André. Productie: André". Op de achtergrond zijn er

conversaties en muziek te horen. VTM zond enkele fragmenten uit van de minst 'schokkende beelden'. Dat waren de intro's van de cassettes, met telkens hetzelfde scenario: een jongetje ligt op bed met een boekje en met zijn piemel speelt. Verder liet Telefacts enkel stilstaande beelden zien van de seksuele praktijken van de jongetjes onderling of met de man. Over de gezichten had VTM een zwarte streep gemonteerd, maar dat gebeurde niet altijd even zorgvuldig. Vooral de man in kwestie was vrij goed herkenbaar, maar dat bleek niet de bedoeling van de programmamakers.

Gepast?

"Wij hebben wetenschappelijk advies ingewonnen" zegt Daniel Buyle. "Hoe langer hoe meer wordt erop aangedrongen dat de media de stilte verbreken rond zaken van pedofilie. Zwijgen is medeplichtigheid. En het is maar naarmate dergelijke zaken in de openbaarheid komen, dat andere mensen ertoe kunnen worden aangezet, wanneer zij dergelijke feiten weten, om een stap te doen naar een arts, een vertrouwensartsencentrum of eventueel naar het gerecht". Zowel Buyle als Coenen beklemtonen dat ze de anonimiteit van de dader gewaarborgd hebben. "We hebben zelfs de naam van de man op de huisbel onleesbaar gemaakt" zegt Coenen. Toch zoomt de came-

ra in op de straatnaam en het huisnummer van de woning van de man in Vilvoorde. Dat detail was volgens Buyle niet te vermijden: "Mocht het gegaan zijn om een zaak waarbij puur iemand privé was betrokken en dat zou gebeurd zijn in zijn privéwoning, zouden we daar niet eens een reportage over hebben gemaakt, tenzij zou gebleken zijn dat er een heel netwerk aan verbonden was. Maar hier gaat het om feiten die gebeuren in een huis van een kliniek en door een personeelslid van een kliniek. De man had daar trouwens een bepaalde vertrouwensfunctie. Dat is niet langer meer een privé-zaak. Dan kan men niet nalaten dat in een reportage te vermelden."

Scenes

Was het nodig om de beelden van de seksuele praktijken te tonen? "We stonden voor een dilemma" geeft Martin Coenen toen, "maar het was de enige manier om aan te tonen hoe ernstig het was". Adriaenssens, kinderpsychiater valt hem bij: "Ik denk dat schokkende beelden nodig zijn om mensen bewust te maken. Als men alleen over pedofilie praat, dan maken mensen zich een andere voorstelling van de feiten, en denken ze aan banalere zaken, dan deze die in de realiteit gebeuren. Met zo'n beelden realiseert men zich misschien beter wat er gebeurt".

Pedofilie-zaak in Vilvoorde

Een 54-jarige man die werkt in het Sint-Jozefziekenhuis van Vilvoorde, zou lange tijd verschillende minderjarige jongens seksueel hebben misbruikt. Deze pedofilie-zaak is dinsdagavond door het VTM-programma 'Telefacts' aan het licht gebracht. De man, die in het ziekenhuis werkt als receptionist en nachtportier, is tevens voorzitter van de personeelsclub. De feiten zouden zich hebben voorgedaan in het lokaal van deze club, dat uitgaat op de binnenkoer van het ziekenhuis. De slachtoffers zouden afkomstig zijn uit de familiekring van de man, maar ook uit een Oost-vlaamse instelling voor gerechtskinderen. Sommige van die probleemkinderen kregen door toedoen van de receptionist een vakantiejob in het ziekenhuis. Bovendien heeft de man vele van zijn seksuele praktijken met behulp van een videocamera gefilmd. Bij een huiszoeking heeft de rijkswacht twee cassettes in beslag genomen. Dinsdagochtend werden er in opdracht van de onderzoeksrechter ook huiszoekingen verricht in het ziekenhuis, waarbij de betrokken man opgepakt werd en voor ondervraging meegenomen. De directie bestempelt de zaak als een "privé-aangelegenheid" van de betrokkene en beweert niet op de hoogte te zijn geweest van de feiten.

Strafbaar?

Naast de vraag of het nodig is de fragmenten uit de kinderporno te tonen, rijst ook de vraag of het niet strafbaar is. Buyle: "Het gerecht was ingelicht dat VTM bepaalde beelden gingen gebruiken. Maar wij vinden dat we stevig in onze schoenen staan. Wij zijn niet over één nacht ijs gegaan. Wij hebben alles grondig overwogen en hebben de reportage zo sec mogelijk gebracht zonder enige sensatie te willen verwekken".

Mediaetiek

Op enigszins gezwollen toon zei Buyle ook in de inleiding van de uitzending dat alle informatie die VTM had ingewonnen en verzameld aan het gerecht was doorgegeven voor de uitzending. "Het gerecht had de cassettes al een dag voor de uitzending en kon optreden voor de reportage op antenne ging" antwoordt Daniel Buyle enigszins op de vlakke. "We waren eigenlijk pas één week mee bezig. Dag en nacht. Het gerechtelijk onderzoek was al een tijdje aan het lopen". Buyle verklaarde dat de informatie aan het gerecht werd doorgegeven vanwege de belangrijkheid van het dossier - dat door VTM de zaak Ypsilon werd gedoopt - maar dat ten allen prijze de bronnen voor datzelfde gerecht zouden geheim gehouden worden. In journalistieke kringen werden daar gisteren be-

denkingen rond opgeworpen. Was het niet VTM-baas Leo Neels die in een andere affaire ooit journalist Martin Coenen adviseerde zijn bronnen toch kenbaar te maken? "Dat staat er totaal los van" reageert Buyle hierop. "Het is puur toeval dat het Martin Coenen was die deze reportage gemaakt heeft. En het is in afspraak met Neels dat we de geheimhouding garanderen van de informanten en de bronnen".

Ziekenhuis

De Sint-Jozefkliniek uit Vilvoorde ontkent elke betrokkenheid bij de pedofilie-zaak. De directie zegt dat het om "een wansmakelijke geschiedenis met zuiver privé-karakter ten laste van de beschuldigde werknemer". Maar het ziekenhuis zegt "zich voorlopig te onthouden van enig ander commentaar, ook omwille van het feit dat het gerechtelijk onderzoek pas gestart is, wat niet belet dat het zich het recht voorbehoudt om op het gepaste ogenblik zelf eventueel de nodige stappen te zetten ter vrijwaring van haar naam, faam en eer". Adriaenssens, kinderpsychiater van het Vertrouwensartsencentrum in Leuven, van zijn kant prijst het ziekenhuis omdat niet is geprobeerd de zaak in de doofpot te stoppen: "Het is goed dat naar buiten wordt gebracht dat zo'n praktijken zich afspeelen in instituties. Deze instelling heeft geen poli-

tieke macht ingeschakeld om het programma tegen te houden. Het ziekenhuis zou moeten positief ondersteund worden, want vele scholen en instanties zullen op de voet volgen hoe er mee wordt omgegaan, en dat zal hun houding bepalen in de toekomst."

Reacties

In de uitzending werden de telefoonnummers van de vertrouwensartsencentra getoond. Maar daar is gisteren weinig gebruik van gemaakt. Slechts een paar keer rinkelde de telefoon: het waren geen betrokkenen, of ongeruste ouders, wel mensen die voor zichzelf hulp zochten. Een reactie kwam er ook van het gerecht. Op de vraag of er een opsporingsonderzoek is in verband met de uitzending van VTM is het antwoord 'ja'. Er zal worden onderzocht of het artikel 378 bis is overtreden, dat zegt dat de slachtoffers van zedenschennis niet herkenbaar mogen worden gemaakt. De schuldige kan worden gestraft met een gevangenisstraf van 2 maand tot 3 jaar. Maar van een gerechtelijk onderzoek ligt Daniel Buyle niet wakker. "Veel mensen appreciëren dat wij de moed hebben gehad om zo'n delicate reportage zo sober mogelijk uit te zenden en dat we het onderwerp bespreekbaar hebben gemaakt, en dat we de reportage ontdaan hebben van sensatie". (NDB)

DE MORGEN

Annie Bijnoord verrast met beloning voor 'onstuithbare stroom tranen'

AC 29/3

(Van onze verslaggeefster)

AMSTERDAM - „Eigenlijk wilde ik die prijs helemaal niet. De strijd tegen Finkensieper was één brok ellende. De pijnlijke rechtzaken, de hartverscheurende gesprekken met lotgenoten. In die dagen zijn er tranen gevloeid, ongelofelijk veel tranen. En dan ineens krijg je een beloning voor je verdriet. Ik kan er maar niet aan wennen.”

Annie Bijnoord, de drijfveer achter het steunpunt Zetten, kijkt geëmotioneerd naar haar splinternieuwe schilderij. „Een emancipatieprijs”, mompelt ze. „Dan denk ik aan kracht, strijdvaardigheid. Maar ik voel me op dit moment helemaal niet sterk”, peinst de 33-jarige. Ze heeft de nare herinneringen aan de omstrede psychiater nog lang niet verwerkt.

Kort geleden heeft ze een paar dagen in het crisiscentrum gezeten. Ze werd opnieuw met Finkensieper geconfronteerd. Hij had bij de rechtbank een verzoek tot cassatie ingediend. Annie: „Ik huilde niet, ik schreeuwde niet, maar ik was totaal lam geslagen. Ben naar het crisiscentrum gegaan. Daar durfde een hulpverlener geen arm om m'n schouder te slaan. Hij was bang dat hij een proces aan z'n broek zou krijgen. Gillend ben ik weer naar huis gerend.”

Zeventien jaar lang vocht zij voor een rechtvaardige behandeling in kindertehuizen. Zelf was ze een baby van zeven maanden, toen ze als een postpakketje bij een kindertehuis werd afgeleverd. Vijftien jaar leefde zij binnen de gesloten muren van tehuizen. „Ik heb het rijk zo'n twee miljoen gulden gekost”, merkt ze op.

Toen ze als zestienjarige puber de deur achter haar laatste tehuis dicht trok, sloot ze zich direct aan bij de Belangenvereniging Kinderbescherming Meerderjarigen. Volledig losgeslagen, zegt ze zelf, protesteerde Annie al in 1974 tegen de lugubere praktijken van de Helderling Stichting in Zetten. Pas nu, zeventien jaar later, krijgt zij voor het eerst in het openbaar waardering voor haar rebelse verzet.

Annie, fel: „Ik vind het wrang dat er pas nu naar ons wordt geluisterd. Je moet eerst verbaal ontwikkeld zijn, voordat je serieus wordt genomen. Voor mij is er geen verschil tussen de 16-jarige en 33-jarige Annie. Het is de kinderziel die spreekt. De pijn is nog dezelfde. Ook toen voerden wij actie tegen het seksueel misbruik van de psychiater. Maar ja, nu ben ik volwassen hé. Nu tel ik mee in de maatschappij.”

Annie kreeg tijdens de uitzending van 'M/V Magazine', het KRO-radioprogramma dat de emancipatieprijs uitloofde, veel reacties van mensen die in de kinderbescherming werken. Een voormalige thearapeut: „Zelf heb ik vijftien jaar in een kindertehuis gewerkt. Maar tijdens je loopbaan krijg je geen poot aan de grond om misstanden te bestrijden. De leiding van de tehuizen moet worden gecontroleerd. Maar controle is een vies woord in de hulpverlening.”

Medeplichtig

Annie, resoluut: „Iedereen die na 20 jaar nog in Zetten werkt, is voor mij moreel medeplichtig. Zij hebben het seksueel misbruik oogluikend toegestaan. En achteraf piepen en klagen dat het zo zielig is voor die kinderen. Zij hebben signalen opgevangen. Maar ze durfden geen aangifte

Annie Bijnoord troost een huilende ex-pupil van psychiater Finkensieper tijdens het proces dat tegen hem werd gevoerd.

te doen. Waren bang voor die machtige Finkensieper. Hun eigen belang ging boven die van de kinderen.” De herinneringen aan haar verblijf in Zetten komen weer boven. Aangeslagen vertelt ze over haar contacten met Finkensieper. Ze werd gedwongen om zich uit te kleden. Hij heeft haar seksueel misbruikt. Ze moest pornoboekjes lezen. En als ze weigerde, werd ze naar de isoleercel gebracht en platgespoten met medicijnen. Als kind wist ze niet wat ze had misdaan. Ze kon zich ook niet verzetten. Want als ze Finkensieper niet gehoorzaamde, werd ze vastgezet. Dan leer je wel te zwijgen. Pas zestien jaar later, in december 1988, was Annie de eerste ex-cliënt die aangifte deed. Al eerder schreef zij het boekje 'Krassen' waarin zij de wantoestanden in de Helderling Stichting aan de kaak stelde. Vlak voor het proces richtte zij het steunpunt Zetten op. Ze beseft heel goed dat zij wordt beschouwd als dé

vrouw die de malafide psychiater heeft ontmaskerd.

Annie: „Ik ben nog steeds bang voor die vent. Soms denk ik dat hij op een goede dag hier voor de deur staat. Dan moet ik duiken. Want zijn leven is verwoest, totaal verwoest.”

Schuldig

Hoewel Finkensieper inmiddels is veroordeeld tot zes jaar gevangenisstraf, heeft het steunpunt Zetten nog handen vol werk. De emotionele rechtzaken hebben reacties losgemaakt bij allerlei mensen die ooit met de kinderbescherming in aanraking kwamen. In een jaar tijd zochten 1200 mensen contact met het steunpunt. Ook twee ex-leidsters uit Zetten bellen regelmatig. „Ze voelen zich schuldig. Straks kunnen we nog een praatgroep voor getraumatiseerd personeel uit Zetten beginnen”, zegt Annie cynisch. Het steunpunt is vooral bedoeld om

mensen die ooit in een kindertehuis woonden, op weg te helpen in de gewone maatschappij. De meesten van hen zijn totaal wereldvreemd geworden. Ze hebben geen enkel zelfvertrouwen meer. De medewerkers vertellen onder meer hoe civiele procedures werken, zodat hulpzoekenden eventueel een instelling of therapeut kunnen aanklagen. Soms gaan de medewerkers met hen mee naar een advocaat.

Voor Annie betekent werken op het steunpunt gewoon zelfhulp. Ze wil niet gezien worden als een 'alternatieve hulpverlener'. De 33-jarige koestert niet de illusie dat ze al haar lotgenoten kan redden. Annie: „Ik dacht dat ik al veel ellende had gezien, maar de gruwelijke verhalen blijven binnenstromen. Laatst vertelde een meisje dat zij in een kindertehuis haar maandverband aan de zwemleraar moest laten zien om te bewijzen dat ze ongesteld was. Dan krijg ik ook weer een klap.” Als Annie zich depressief voelt, pakt ze voortaan haar blauwe mapje. Daar zitten alle reacties in van mensen die vonden dat zij met haar heldhaftige strijd tegen Finkensieper de emancipatieprijs had verdiend. Hoewel Annie aanvankelijk moeite had met deze beloning voor die onstuithbare stroom tranen, voelt ze zich toch wel enigszins gestreeld. Zoals over de beoordeling: „Ondanks de gevestigde machten, heeft ze alles aan de orde gesteld. Ze heeft aandacht voor misbruik van kinderen in inrichtingen. Kinderen hebben daar geen stem. Met haar rebelse aanpak heeft ze gezorgd voor een doorbraak”. „Nou, als ik zoiets lees, dan kan er wel weer even tegen”, glimlacht ze.

● CARINE NEEFJES

Advocaat Finkensieper wil toch getuigen horen

ARNHEM (ANP) — De raadsman van de tot zes jaar veroordeelde ex-directeur Th. Finkensieper van de Helderlingstichting te Zetten, mr. E. Sutorius, wil bij de behandeling van de zaak van zijn cliënt voor de Hoge Raad alsnog getuigen horen. Hij baseert zijn wens op een rapport van de Commissie voor de Rechten van de Mens. Volgens Sutorius moet de Nederlandse rechtspraak meer toe naar een Europese jurisprudentie, waarbij getuigen gehoord en gezien worden.

„In Nederland ontkomen we niet meer aan de invloed van het Europese Hof. Nederlandse rechters en officieren van justitie zullen onder druk van het Hof voor de Mensenrechten in Straatsburg steeds meer getuigen moeten oproepen. Zoals onlangs ook bij een Franse strafzaak het geval was”, aldus Sutorius.

Volgens de raadsman die samen met cassatiespecialist mr.

G. Spong de zaak van zijn cliënt bij de Hoge Raad zal behartigen, moet de Nederlandse rechtspraak meer opschuiven naar het Angelsaksische model. „In Nederland ligt de nadruk op dossiervorming. Bij het Angelsaksische model maakt men gebruik van het beginsel van 'onmiddellijkheid', waarbij alle getuigen gehoord en gezien worden.”

Sutorius beaamt wel dat aan het Angelsaksische model, waarbij alles zich op de zitting afspeelt, ook nadelen kleven. Niet alleen kost het meer tijd, maar ook kan een getuige plotseling met een andere verklaring komen.

F. kwam onlangs weer in het nieuws toen het Clara Wichmann Instituut de Helderlingstichting aanklaagde wegens geleden schade. Het hof in Arnhem had de ex-directeur veroordeeld tot het betalen van een schadevergoeding aan vijf ex-pupillen. F. liet weten dat onmogelijk te kunnen betalen.

UN 11-3

15 maanden cel geëist wegens jongenshandel

LB 13 Van onze verslaggever

ARNHEM - Tegen de 46-jarige beroepsmilitair H.S. uit Roermond is gisteren voor de militaire kamer van de Arnhemse rechtbank 15 maanden gevangenisstraf geëist, waarvan 5 voorwaardelijk. S. wordt verdacht van poging tot mensenhandel.

In 1988 en '89 heeft hij volgens officier van justitie mr. B. van der Krabben geprobeerd twee minderjarige Filippijnse jongens naar Nederland te halen om ze door te verkopen aan homoseksuele mannen. De twee Filippino's zijn nooit naar Nederland gekomen, maar vast staat dat de inmiddels geschorste sergeant-majoor meerdere malen Filippijnse en Thaise jongens naar Nederland heeft gelooft en voor f 5.500 per stuk heeft doorverkocht aan homo's uit Nederland en België. Omdat de jongens ouder waren dan 18 jaar kon justitie niets doen. Handel in vrouwen is wettelijk altijd strafbaar, handel in mannen alleen als ze minderjarig zijn.

De militair, voormalig administrateur van de Ernst Casimirkazerne in Roermond, begon te bemiddelen tussen Aziatische jongens en homoseksuelen na een reis in 1987 naar de Filippijnen en Thailand. Hij legde contacten in Bangkok en plaatste een jaar later voor het eerst bemiddelingsadvertenties in het homoblad Gay Krant. Veertig mannen reageerden.

Telefoon

Deze advertenties deden S. de das om. In oktober 1989 werd hij gearresteerd, nadat de marechasse hem anderhalf jaar op de hielen had gezeten en vlak voor Gay Krant een verhaal publiceerde over jongenshandel in Nederland waarin ook de praktijken van S. belicht werden. Gisteren bleek dat tijdens het onderzoek S.' telefoon was afgeluisterd en dat zijn post was onderschept.

De verdachte, gehuwd en adoptievader van twee kinderen, bestreed dat hij zich had schuldig gemaakt aan mensenhandel en het aanbieden van knapen voor prostitutie. "Ik hoopte dat die jongens hier een beter leven zouden krijgen, dat ze konden studeren en een baan vinden. Het ging niet louter om de sex. Ik bracht ze alleen in contact met bemiddelde mannen. Als het fout liep, konden de jongens altijd terug naar huis. Het retourticket lag klaar", aldus S. De man vertrok met zijn gezin uit zijn voormalige woonplaats Haelen omdat hij daar naar eigen zeggen geen leven meer had. "De burens wisten het. We werden met de nek aangekeken."

Winstbejag

De verdachte ontkende uit winstbejag met de bemiddeling te zijn begonnen. Hij verklaarde dat hij aan de transacties slechts een paar honderd gulden wilde overhouden. Twee van zijn 'klanten' heeft hij inmiddels f 3000 en f 3.300 terugbetaald.

S., die zichzelf biseksueel noemde, verzelde door huwelijksproblemen in homoseksuele kringen. Deskundigen omschreven hem in rapporten als een intelligente, maar naïeve en neurotische man die verminderd toerekeningsvatbaar zou zijn. De idealistische motieven van S. waren volgens de rapporten oprecht.

Zijn raadsman mr. J. Jansen zei dat een van de twee Filippino's al meerderjarig was toen S. hem naar Nederland wilde halen. Jansen bepleitte een volledig voorwaardelijke gevangenisstraf, "want mijn cliënt is niet strafbaar maar heeft slechts zeer minimale voorbereidingshandelingen getroffen".

Uitspraak over twee weken.

Wegens poging tot mensenhandel LB 27

Acht maanden gevangenis voor militair uit Roermond

Van onze verslaggever

ARNHEM - De 46-jarige beroepsmilitair H.S. uit Roermond is voor poging tot mensenhandel door de militaire kamer van de Arnhemse rechtbank veroordeeld tot acht maanden gevangenisstraf, waarvan vijf voorwaardelijk.

Officier van justitie mr. B. van der Krabben eiste tegen S. eerder 15 maanden gevangenisstraf, waarvan 5 maanden voorwaardelijk. S. probeerde twee minderjarige Filippijnse jongens naar Nederland te halen om ze door te verkopen aan homoseksuele mannen. De twee Filippino's zijn nooit naar Nederland gekomen, maar vast staat dat de inmiddels geschorste sergeant-majoor meerdere malen Filippijnse en Thaise jongens naar Nederland heeft gelooft en voor f 5.500 per stuk heeft doorverkocht aan homo's uit Nederland en België. Omdat de jongens ouder waren dan 18 jaar kon justitie niets doen. Handel in vrouwen is wettelijk altijd strafbaar, handel in mannen alleen als ze minderjarig zijn.

S. werd gepakt nadat hij advertenties plaatste in het homoblad Gay Krant.

Ex-kinderrechter moet toch voor de rechtbank komen

DE LIMBURGER WOENSDAG 13 MAART

Kinderrechter moet toch voorkomen

NIJMEGEN - De inmiddels 45-jarige ex-kinderrechter Th. van de V. uit Heilig Landstichting (bij Nijmegen) zal toch voor de rechter moeten verschijnen in verband met een aanklacht wegens seksueel misbruik van een aan zijn zorg toevertrouwde pupil.

Dat heeft de raadsman van de ex-kinderrechter, mr. W. Aerts uit Nijmegen, gistermorgen gezegd. Vorige week heeft de Hoge Raad de laatste cassatie die de ex-kinderrechter tegen zijn dagvaarding had ingesteld verworpen. Officier van justitie mr. C.J. van Epenhuysen uit Groningen, die de zaak behandelt, heeft nu de mogelijkheid strafvervolgung in te stellen. Mr. Aerts zei wel te verwachten dat dat op vrij korte termijn zal gebeuren.

Tegen de ex-kinderrechter, toen nog rechter in Arnhem en vice-president van de rechtbank aldaar, werden eind 1987 in totaal elf aanklachten wegens seksueel misbruik van minderjarige jongens ingediend.

Van een onzer verslaggeefsters TR
AMSTERDAM - Een voormalige kinderrechter en vice-president bij de Arnhemse rechtbank zal zich toch voor de rechtbank moeten verantwoorden in verband met een aanklacht vanwege seksueel misbruik van een aan zijn zorg toevertrouwde pupil.

De Hoge Raad heeft namelijk vorige maand het beroep verworpen dat de nu 45-jarige man had ingesteld tegen een beschikking van het Amsterdamse gerechtshof. Dit betekent dat de Groningse officier van justitie mr. C. J. van Epenhuysen, die deze zaak behandelt, nu strafvervolgung kan instellen. De voormalige kinderrechter heeft via zijn advocaat, mr. W. Aerts, gevraagd om deze zaak nu „voortvarend op de zitting te brengen”.

Eind 1987 werden tegen de kinderrechter eerst twee en later nog twee aanklachten ingediend wegens seksueel misbruik van jongens in de leeftijd tussen zeventien en twintig jaar. Destijds was de man, naast zijn werk als kinderrechter, in zijn vrije tijd actief bezig met het opvangen en begeleiden van jongens die met justitie in aanraking waren geweest. Een aantal van de jongens die aangifte deden, had hij in die hoedanigheid ontmoet.

De zaak werd behandeld door de Groningse rechtbank, die één van de vier aanklachten direct verwierp. Tegen de overige drie aangiften diende de man een bezwaarschrift

in, met als argument dat er volgens hem geen gezagsrelatie tussen hem en de jongens had bestaan: hij had met hen nooit van doen gehad in zijn hoedanigheid als kinderrechter. Het beroep diende voor het gerechtshof van Leeuwarden, dat de bezwaarschriften verwierp. De voormalige kinderrechter ging in cassatie bij de Hoge Raad, die het arrest van het hof verwierp en de zaak terugverwees naar een ander hof, dat van Amsterdam. Dat oordeelde dat twee van de resterende drie aanklachten niet als strafbaar feit aan te merken waren, maar de derde aanklacht wel.

Ook hiertegen tekende de man cassatie aan bij de Hoge Raad, die zijn bezwaarschrift vorige maand ongegrond verklaarde en de zaak verwees naar de Groningse rechtbank. Daar moet hij zich binnenkort verantwoorden voor het mogelijk misbruiken van zijn gezagsrelatie met de jongen in kwestie.

Het is nu ruim drie jaar geleden dat het strafrechtelijk onderzoek begon. Volgens de advocaat van de man sleepte deze zaak onder meer al zo lang omdat de jongens die aangifte gedaan hadden, niet meteen of zelfs helemaal niet bij de rechter-commissaris verschenen. Verder is er vertraging opgelopen door de bezwaarschriftenprocedure. Volgens mr. Aerts was die niet nodig geweest, wanneer de Groningse officier van justitie niet twee feiten ten laste had gelegd waarvan de Hoge Raad al had geoordeeld dat ze niet strafbaar waren.

Door Harald Roelofs

EINDHOVEN - De bekende voetbalscheidsrechter, maar in het dagelijks leven reclassering-sambtenaar, Ignace van Swieten is na twee dagen verhoor op verdenking van ontucht vrijgelaten. Dezelfde negentienjarige klant van de reclassering die Van Swieten in december met een hamer had bewerkt, beschuldigde zijn vertrouwensman ervan dat hij hem dwong tot seksueel contact. De negentienjarige gebruikte deze beschuldiging als verklaring tot zijn poging tot doodslag. Van Swieten ontkent en heeft ook een alibi.

Rond deze zaak is een heuse publiciteitsrel ontstaan. Cabaretier Paul Haenen heeft in zijn show sterk geageerd tegen de gang van zaken. Tijdens zijn theatershow in Groningen noemde hij het 'misdadig'. Haenen verklaarde later tegen het Nicuwsblad van het Noorden dat hij "ontzettend verontwaardigd is over de makkelijke manier waarop justitie het bericht in de wereld heeft geslingerd. Je vermoedt haast dat er daar sprake is van homohaat. Er zijn onherstelbare verdachtnakingen uitgesproken op grond van een uitspraak van iemand die uit was op de dood van Van Swieten."

Mr. G.J. Regelink, officier van justitie in Den Bosch zegt deze zaak hoog op te nemen. "Ik heb de identiteit van Van Swieten niet bekend gemaakt aan de pers. Hoe de kranten wisten dat het om Van Swieten ging, weet ik niet, maar dat ligt niet aan mij. Ik vind dat Van Haenen wel erg voorbarig de schuld bij justitie legt. Ik ga verder onderzoeken wat Haenen allemaal precies heeft gezegd en ik sluit het niet uit dat ik juridische maatregelen tegen hem ga nemen."

Mr. H.J. Kers, een advocaat te Nieuwegein kan zich wel voorstellen hoe het is gegaan. "Justitie en politie geven vaak de initialen van de verdachten en als je het hebt over de 48-jarige reclasseringsambtenaar I. van S uit Eindhoven, dan laat dat weinig te raden over. Het kan zijn dat dat in dit geval ook is gebeurd." Regelink zelf zegt dat de kranten het al wisten voordat ze bij hem kwamen.

Frans Derks, voormalig voetbalscheidsrechter, vindt de publiciteit rondom het gebeuren ronduit 'genant'. "Van Swieten is gewoon afgemaakt door de pers, terwijl nog lang niet vaststaat dat hij iets gedaan zou hebben. Ook al zou hij schuldig zijn, dan

ga je dat nog niet met naam en foto in de krant zetten. Als hij straks onschuldig blijkt, moeten de kranten hem ook rehabiliteren. Het wordt hem anders onmogelijk om nog wedstrijden te fluiten."

BEWIJS

Terug naar de zaak zelf. Volgens Regelink is er nog onvoldoende bewijs tegen Van Swieten, maar de zaak zal wel verder worden onderzocht. "Er zullen nog meer mensen verhoord worden en dan zal het openbaar ministerie een beslissing nemen of er al of niet wordt vervolgd."

Volgens de advocaat van Van Swieten, mr. P. van de Kruijs, is het duidelijk dat de negentienjarige reclasseringsklant er 'baat bij heeft om Van Swieten te beschuldigen'. "Er is verder ook geen enkel bewijs geleverd."

Volgens Kers leiden ook heel weinig van dit soort gevallen tot een veroordeling en mensen worden al heel snel opgepakt. "Het komt regelmatig voor dat een meisje haar leraar niet uit kan staan omdat ze bijvoorbeeld een onvoldoende heeft gehad. Dan kan ze naar de politie gaan en vertellen dat hij haar onheus heeft bejegend en de leraar wordt vervolgens in verzekering gesteld om verhoord te worden. Maar ja, het kan natuurlijk ook een terechte aanklacht zijn."

"Het is alleen zo dat deze zaken heel moeilijk te bewijzen zijn. Zo gauw je een soort hulpverlener bent, of dat nou een leraar, een arts of een reclasseringsambtenaar is, zit je in de akelige positie dat je heel snel beschuldigd kunt worden van ongehoorde seksuele praktijken ten opzichte van je cliënt."

GK 9

Nieuwe videolespakketten enthousiast ontvangen

20 TUDSCHRIFT GEZONDHEIDSVORLICHTING | JAARGANG 8 | NUMMER 2 | FEBRUARI | 1991

Voorlichters en preventiewerkers tonen op filmdag waardering voor nieuwe video's voor het onderwijs

J.C.H. Bakx is medewerkster van de afdeling Methodiekontwikkeling bij het Landelijk Centrum GVO.

Jorien Bakx

Ruim 70 gezondheidsvoorlichters en preventiewerkers die in hun werk betrokken zijn bij het onderwijs keken op 20 december vorig jaar zes uur naar nieuwe speelfilms en gedramatiseerde documentaires over gezondheid. Het Landelijk Centrum GVO organiseerde deze in de Reehorst te Ede gehouden Filmdag GVO en Onderwijs om hen op de hoogte te stellen van nieuwe audiovisuele materialen voor het basis- en voortgezet onderwijs. Er werden producties getoond over mondgezondheid, kindermishandeling, erfelijkheid, alcohol, relaties en leefstijl. Bij zes van de tien films was er sprake van een première.

De lange zit was de moeite zeker waard, zo was de algemene mening. De kijkers waren enthousiast over de kwaliteit van de gepresenteerde videolespakketten. Om de deelnemers meer inzicht te geven in de ontstaansgeschiedenis van de programma's en in de gebruikswaarde ervan in de klas, werd elke videoband of film geïntroduceerd door de opdrachtgever of maker. Na vertoning konden de kijkers met hen van gedachten wisselen.

Het meest lovend waren de deelnemers van de filmdag over *Hartenjagen*, een film over leefstijl voor jongeren in het lbo/mavo van de Nederlandse Hartstichting en Stan Hill Productions. De film vertaalt waar hij verliefd op is, en door het hartinfarct van Arie, zijn beste vriend en voorbeeld, wordt Thijs aan het denken gezet over zijn eigen manier van leven. Ondanks tegenwerking van zijn vrienden besluit Thijs zijn leefstijl op een aantal punten drastisch te wijzigen.

Met *Hartenjagen* wil de Nederlandse Hartstichting de aandacht trekken van leerlingen en hen de mogelijkheid geven zich beter in te leven in een gezonde leefwijze in relatie tot de preventie van hart- en vaatziekten. De film gaat vergezeld van begeleidend materiaal voor docent en leerling. Dat bestaat onder meer uit leerlingenboekjes en uit twee zogenaamde verdiepingfilms. De ene film gaat dieper in op de invloed van leefstijl op de werking van hart- en bloedvaten, de andere heeft betrekking op de bouw en werking van het hart en het ontstaan van een hartinfarct. Die laatste film, *Donderslag bij heldere hemel*, werd ook op de filmdag vertoond. Ook hiervoor hadden de kijkers veel waardering.

Mishandeling

De serie *Praten kan je helpen* van de Nederlandse Onderwijs Televisie ondervond ook de nodige waardering van de kijkers. Deze serie, die bestemd is voor het basisonderwijs, bestaat uit drie videoprogramma's over seksuele kindermishandeling. De bedoeling van de serie is kinderen weerbaarder te maken, informatie te geven over seksuele kindermishandeling en eventuele slachtoffers te stimuleren hulp te zoeken.

Voor de onder-, midden- en bovenbouw heeft de NOT aparte programma's gemaakt, die ieder vergezeld gaan van begeleidend materiaal voor docent en leerling. Wat vormgeving betreft hebben de makers bewust aangesloten bij programma's die kinderen al kennen. Zo wordt de uitzending voor de onderbouw gepresenteerd door Edwin Rutten, die met een aantal kleuters praat en zingt over prettige en onprettige zaken. Het middenbouw-deel volgt het stramien van *Het Klokhuis* en het bovenbouw-deel zet de lijn van het *School-tv-weekjournaal* voort. Voor het basisonderwijs ontwikkelde de Vereniging tegen Kindermishandeling (VKM) een lespakket met de titel *In Holland staat een huis*. De doelstellingen

van dit pakket komen in grote lijnen overeen met die van het programma *Praten kan je helpen*, met dien verstande dat de VKM zich niet beperkt tot seksuele kindermishandeling, maar kindermishandeling in het algemeen aan de orde stelt. Het lespakket is bestemd voor leerlingen van de bovenbouw. De VKM heeft drie korte videoprogramma's met begeleidend materiaal voor leerling en docent gemaakt. In de videoprogramma's worden gedramatiseerde scènes afgewisseld met een toelichting door een vaste presentator. In het eerste deel worden verschillende opvoedingsstijlen behandeld. Deel twee gaat over verstoorde relaties tussen kind en opvoeder, waarbij het kind voortdurend lichamelijk en geestelijk onder druk staat. Ook wordt ingegaan op de emotionele gevolgen die mishandeling voor het kind heeft. In het derde deel wordt verteld welke mogelijkheden binnen het bereik van kinderen zelf liggen om een einde te maken aan mishandeling.

Goed bruikbaar

De bovengenoemde films spraken de deelnemers aan, omdat ze voor het onderwijs zeer actuele thema's behandelen op een manier die uitstekend past bij de wensen en behoeften van het onderwijs. Men vond deze producties om die reden goed bruikbaar in de eigen regio.

Bruikbaarheid van het materiaal in de eigen regio was voor veel deelnemers een belangrijk criterium bij de beoordeling van het materiaal. Dat gold ook voor de NOT-serie over alcohol.

In het kader van de campagne *Do you know, do you care?* ontwikkelde de NOT twee videoprogramma's voor het voortgezet onderwijs. De video's moeten leerlingen kennis bijbrengen over de verschillende aspecten van alcoholgebruik, motiveren tot een verantwoorde keuze, de vanzelfsprekendheid van alcoholgebruik ter discussie stellen en aanzetten tot gedragsverandering. Hoewel er kritische kanttekeningen werden geplaatst (wat is precies de bedoeling van de makers en in hoeverre bieden de programma's iets nieuws?) vond men toch dat de programma's in het onderwijs gebruikt kunnen worden. Juist omdat de video's inspelen op actuele ontwikkelingen (de campagne) en het onderwerp bespreekbaar maken.

Ten dans

Op het terrein van de mondhygiëne werden twee nieuwe videolespakketten gepresenteerd. In opdracht van het Ivoren Kruis maakte Horizon Filmproducties een videoband over mondgezondheid voor leerlingen in het lbo/mavo. Met name de tandvleesproblematiek komt daarin aan de orde.

Deze video, getiteld *Zit jij onder de plak?*, heeft ook een speelfilm-achtig karakter. De hoofdpersoon Alex maakt zich met zijn vrienden op voor het schoolfeest. Hij vraagt of Patricia met hem wil gaan dansen. Ze wijst Alex in eerste instantie af, omdat hij uit zijn mond stinkt. Later bij de tandarts droomt Alex weg en komt hij in een fantasiewereld terecht waar hij een kijkje neemt in zijn eigen mond. Daar wordt duidelijk welke verwoestingen bacteriën in zijn mond aanrichten. Terug in de werkelijkheid besluit Alex zijn gebit beter te verzorgen. Dat wordt snel beloond: op het schoolfeest vraagt Patricia Alex ten dans!

Een heel andere aanpak koos de GGD Rotterdam. In *Effe doorbijten* stelt Bart Peeters een aantal vragen aan jongeren uit het lbo/mavo over hun ervaringen met de tandarts. Op deze manier worden drie thema's besproken: pijn en angst, een mooi gebit en geld. De videoband wordt besloten met een bezoek van een van de jongeren aan de tandarts voor een halfjaarlijkse controle.

Beide programma's behandelen onderwerpen die goed op elkaar aansluiten en als zodanig zijn ze in het onderwijs naast elkaar te gebruiken. Ook vond men de

makers er goed in geslaagd een minder actueel en voor kinderen niet altijd even interessant thema zo vorm te geven dat de aandacht van leerlingen toch getrokken wordt.

Niet ingeburgerd

Anorexia nervosa en erfelijkheid zijn twee thema's die nog niet zo ingeburgerd zijn in gezondheidseducatie. De VSOP, de samenwerkende ouder- en patiëntenverenigingen op het gebied van erfelijke aandoeninge, bewerkte een bestaande videoband voor het lbo/mavo (*Erfelijkheid en jij*). Na het bekijken van de band en het doorwerken van de bijbehorende lesbrief moesten leerlingen inzicht hebben in wat erfelijkheid is en in hoe erfelijke ziekten ontstaan.

Hoewel men het programma informatief vond, twijfelden de deelnemers of het geschikt is voor lbo/mavo-leerlingen. Men was van oordeel dat de informatie te moeilijk is en de vorm - ondanks het speelfilmkarakter - te weinig aanspreekt.

De vorm was juist bij de film *Verborgene triestheid* van de Stichting Anorexia Nervosa wel een gewaardeerd onderdeel. De film heeft een documentaire karakter en gaat dieper in op de authentieke levensverhalen van drie meisjes. In hun leven heeft anorexia of bulimie een grote rol gespeeld.

Voor leerlingen van de bovenbouw van het voortgezet onderwijs kan de film gebruikt worden om hen te informeren over anorexia en bulimie. De stichting hoopt dat er naar aanleiding van de film eerder over wordt gepraat en dat problemen op dit gebied eerder worden ontdekt op school, zodat in een pril stadium hulp kan worden ingeroepen.

SOL FILMproducties ten slotte maakte voor de IKON een serie van zes korte televisieprogramma's: *Tussen eten en afwas*. Ouders geven daarin op een ontroerende en openhartige manier antwoord op indringende vragen van hun kinderen. Onderwerpen die in de serie aan bod komen zijn: adoptie, homoseksualiteit, verdriet, blind zijn, geheimen, alleen op vakantie en de eerste keer met iemand naar bed. De opnamen over deze laatste twee onderwerpen werden vertoond op de filmdag. Hoewel niet specifiek gemaakt voor het onderwijs zagen deelnemers, zo bleek uit de discussie, toch goede gebruiksmogelijkheden. De programma's lenen zich vooral om aan te zetten tot een gesprek of discussie. En tijdens een ouderavond kunnen de programma's een aanleiding zijn om met ouders te praten over bepaalde onderwerpen.

Drie elementen

Uit de commentaren van de deelnemers op de films en video's blijkt dat er eigenlijk drie elementen zijn die voor hen de kwaliteit - en daarmee de bruikbaarheid - van het materiaal voor het onderwijs bepalen.

Allereerst is het belangrijk dat nieuw materiaal aansluit op de behoefte van het onderwijs. Dat betekent dat materiaal moet ingaan op actuele thema's die leven op school. De programma's over kindermishandeling en leefstijl scoorden daarom zo hoog.

Vervolgens moeten programma's in staat zijn leerlingen bij het onderwerp te betrekken. De inhoud en vorm moet dus op hun wensen en behoeften ingaan. Uit literatuur en pretest-onderzoek blijkt dat het voor de herkenbaarheid, en daarmee voor de interesse van jongeren, bevorderlijk is dat er jongeren in voorkomen. Het is daarom verheugend te zien dat in de meeste van de vertoende producties jongeren zelf een prominente rol spelen. Ze geven bijvoorbeeld rechtstreeks hun mening, zoals in *Effe doorbijten* of *Verborgene triestheid*, of ze hebben een hoofdrol in een speelfilm, zoals in *Hartenjagen* of in *Zit jij onder de plak?*.

Ten slotte wordt het oordeel over de bruikbaarheid ook beïnvloed door een beperking in de hoeveelheid over te brengen

Seksueel misbruik 1

Het valt de RIAGG Rivierenland (Tiel) niet mee om in contact te komen met mannen die vroeger slachtoffer van seksueel misbruik waren en nu zelf pleger zijn. Een oproep in de *Tiels Courant* van 6 december heeft geen enkele reactie opgeleverd. Hulpverlener Kees Bartolomeus en preventiewerkster Lilian Franse zoeken zulke mannen om anonieme gesprekken met hen te voeren. De kennis die dat oplevert, willen zij voorzien van aanbevelingen over preventie.

Nu hun schriftelijke oproep tot niets heeft geleid, willen de beide RIAGG-medewerkers via hulpverleners en verwijzers alsnog in contact zien te komen met seksueel misbruikte/misbruikende mannen.

Bartolomeus en Franse hebben in een eerder stadium negen Nederlandse deskundigen geïnterviewd over seksueel misbruik. In combinatie met gesprekken met pleegers slachtoffers moet dat

materiaal geboekstaafd worden. Na mei zal er een verslag verschijnen. Waarom doet juist de RIAGG-Rivierenland een - naar eigen zeggen - uniek - onderzoek doet naar actueel seksueel misbruik door vroegere slachtoffers? Kees Bartolomeus: "Vooral uit de Amerikaanse literatuur weten we, dat veel pleegers in het verleden vervelende seksuele ervaringen hebben gehad. We willen onderzoeken of dat verband in Nederland ook bestaat. Met onze onderzoeksresultaten denken we de hulp aan daders te kunnen verbeteren. Onze interesse is dus niet gewekt, omdat in de Betuwe opvallend veel van deze mensen zouden voorkomen".

Belangstellenden kunnen desgewenst contact opnemen met Kees Bartolomeus (08870-16444) en Lilian Franse (03440-19244).

Seksueel misbruik 2

Wat moet een hulpverlener doen, als zij/hij al werkende seksueel misbruik constateert of vermoedt? In een drie velletjes lang protocol heeft RIAGG Noordhage puntsgewijs een aantal beslissingsmomenten op een rij gezet. Het protocol baseert zich op een soortgelijk lijstje dat eerder door RIAGG Amsterdam Zuid/Oost werd opgesteld. In Den Haag tekenen de afdeling Jeugdzorg en de coördinatiegroep "Hulpverlening bij incest" voor de tekst.

Het protocol is simpel en helder. Het onderscheidt een signaleringsfase en een behandelfase. De hulpverlener kan actueel seksueel misbruik vermoeden, het kind kan door ouders/opvoeders worden aangemeld of het kind meldt zichzelf aan. Behalve als de dader eerlijk zijn misbruik bekennt, wordt het geval steeds gemeld aan het Bureau Vertrouwensartsen en soms aan de Kinderbescherming. Bij een bekentenis wordt aangifte als sanctie achter de hand gehouden, voor het geval de dader 'vrijwillige' behandeling weigert. Bij RIAGG Noordhage wordt een speciale aandachtsfunctionaris 'actueel seksueel misbruik'

aangesteld. Deze moet volgens het protocol in alle gevallen geraadpleegd worden. Daarnaast bewaakt deze functionaris de deskundigheid van de hulpverleners, onder meer door interventie en registreert de meldingen en de vermoedens van incest. Een nog niet opgeloste kwestie in het protocol is de melding van misbruik aan het Bureau Vertrouwensartsen of de Raad voor de Kinderbescherming. Zo'n melding is echter volgens het Privacy Reglement niet toegestaan. Toch heeft men gemeend deze stap in de standaardprocedures te moeten overnemen van het Amsterdamse voorbeeld, aldus Joke Tupan uit Den Haag. Het nut van het protocol is, volgens Tupan, dat je nu iets hebt om op terug te kunnen vallen in geval van moeilijkheden. We hebben het nu vier maanden, maar we hebben de tekst nog nooit hoeven raadplegen. Iedere collega past de diverse stappen uit het protocol als het ware impliciet toe".

Het 'Protocol met betrekking tot handelingen bij vermoeden of constateren van actueel seksueel misbruik' is te krijgen bij RIAGG Noordhage, mevr. J. Tupan-Kaiser, tel. 070-3808224.

Aantal gemelde mishandelingen kinderen stijgt

(Van onze correspondent) ARNHEM — Het aantal zaken van kindermishandeling waarvoor een vertrouwensarts wordt ingeschakeld, is in 1990 'explosief' gestegen. De bureaus 'Vertrouwensartsen inzake kindermishandeling' kregen ruim 13 procent meer meldingen binnen dan het jaar daarvoor. Het personeelsgebrek bij de bureaus Vertrouwensartsen noemt landelijk directeur H. Mourits inmiddels 'schrijnend'.

informatie en door de boodschap helder en eenduidig in te passen in het materiaal. Wanneer er te veel informatie wordt geboden, zoals bijvoorbeeld bij het programma over erfelijkheid, of wanneer niet duidelijk is wat men nu eigenlijk wil overbrengen (de kritiek op het alcoholprogramma van de NOT) vinden voorlichters en preventiewerkers het moeilijk deze programma's aan te bevelen aan het onderwijs.

De cijfers zijn, volgens Mourits, overigens vertekend. "We zijn dit jaar op een ander registratie-systeem overgeschakeld. Bij het oude systeem werden alle meldingen apart geregistreerd. Nu registreren wij zaken waarbij meer kinderen uit één gezin betrokken zijn als één melding. Getalsmatig is de stijging daarom nog aanzienlijk hoger dan die 13 procent".

Een organisatiebureau, dat de bureaus Vertrouwensartsen heeft doorgelicht, heeft het ministerie van WVC laten weten dat op basis van de oude cijfers ruim 1,2 miljoen gulden nodig is om op de juiste personeelssterkte uit te komen. Mourits: "Vervolgens heeft staatssecretaris Simons mij laten weten dat ik het met de huidige personeelssterkte moet zien te redden. De toekomst ziet er dan ook allerminst rooskleurig uit".

Seksueel misbruik 3

'Er worden op diverse plaatsen in de hulpverlening protocollen ontwikkeld rond seksueel misbruik. Wij maken er nu een, die anders is dan de andere. Ons protocol is uitgetest. Dat hebben we gedaan bij de Amsterdamse RIAGG Zuid/Nieuw West'.
Met deze woorden prijst onderzoeker Karin Eeland van de afdeling Speciale Pedagogiek van de VU alvast een boekje aan met handelingsrichtlijnen bij actueel en recent gestopt seksueel misbruik van kinderen in het gezin. Het boekje, dat zij samen met Heleen Woeltinga schrijft, zal nog voor de zomer verschijnen.

Dit nieuwste protocol besteedt volgens Eeland ruim aandacht aan de behandeling van daders en slachtoffers, waar anderen vooral oog hebben voor diagnostiek. Eeland en Woeltinga zijn

geen onbekenden in incestland. Eerder publiceerden zij de livige studie 'Hulpverlening aan seksueel misbruikte kinderen en hun gezin: met moed, beleid en trouw'. Tussen nu en de zomer ronden zij een onderzoek af naar de methodiek van de hulpverlening die in genoemde Amsterdamse RIAGG wordt gepraktiseerd. Het protocol voor ambulante hulpverleners dat daaruit voortvloeit, zal aangevuld zijn met een werkplan voor deskundigheidsbevordering en beleidsontwikkeling. Woeltinga en Eeland menen dat RIAGGS de nieuwe richtlijn zonder voldoende deskundigheid en beleid niet goed kunnen toepassen. Het onderzoek zal nog worden aangevuld met een klein landelijke enquête naar de gang van zaken rond incesthulpverlening bij afdelingen Jeugdzorg van alle RIAGGS. De instellingen zijn inmiddels schriftelijk benaderd voor medewerking. Belangrijkste financier van dit VU-onderzoek is de stichting Kinderpostzegels Nederland. De onderzoekers zijn te bereiken op hun werk. 020-5486968.

Seksueel misbruik 4

Dat ook hulpverleners regelmatig daders van seksueel misbruik zijn, blijkt uit een veelzijdig rapport van de Rutgers Stichting en het ministerie van WVC. 240 Bladzijden wetenschappelijk verantwoorde informatie lang ontlede Eveline Glaser en Bea Straver de 'kamertjeszonden' van hulpverleners in de geestelijke en lichamelijke gezondheidszorg.

'Seksueel gedrag door een hulpverlener brengt schade toe aan de cliënt of patient en ondermijnt de kwaliteit van en het vertrouwen in de gezondheidszorg', lezen we in de inleiding. Aan dit volkomen heldere uitgangspunt toetsen de auteurs alle erotische en seksuele variaties in het gedrag van hulpverleners, dat zij de revue laten passeren.

De meest praktische uitwerking van dit ethische uitgangspunt geven de feministisch therapeutische Krips en de psychotherapeut Engelsman, die eerst een therapeutische en later een huwelijksrelatie hadden. Op zich zijn erotische en seksuele gevoelens in een therapeutische setting goed

bruikbaar, mits er geen uitvoering en bevrediging aan wordt gegeven'. Beide hulpverleners deden hun uitspraak tijdens de landelijke werkconferentie 'Seksueel misbruik door hulpverleners' in 1989. In het onderhavige boek vormt een bewerking van de notulen van de toen gehouden inhoudelijke workshops kwantitatief het omvangrijkste deel. Beleidsmatig relevant echter zijn de zes korte paragrafen met aanbevelingen aan slachtoffers, opleidingen, beroepsverenigingen, zorginstellingen, de overheid, consumentenorganisaties en verzekeraars. En wie zich systematisch over seksueel misbruik door hulpverleners wil inlezen, treft een gedegen analyse van deze problematiek aan in het begin van het boek.

'Seksueel misbruik door hulpverleners', door E. Glaser en B. Straver. Uitgeverij WVC en Rutgers Stichting, 1991. 240 blz. ISBN 90 346 2446 3. Voor een tentje te bestellen bij DOP, Postbus 20014, 2500 Den Haag, tel. 070-3789885

● (rw)

Actie moet seksueel geweld terugdringen

(Van onze Haagse redactie)
DEN HAAG — Er komt een voorlichtingscampagne gericht op het voorkomen van seksueel geweld door jongens tussen 14 en 18 jaar en mannen tussen 25 en 30 jaar. De campagne zal vooral worden gericht op het onderwijs en de krijgsmacht. De ministeries van sociale zaken, WVC, justitie en onderwijs betalen de actie die 1,2 miljoen gulden kost.

Staatssecretaris Ter Veld (sociale zaken) heeft dit gisteravond in de Kamer bekendgemaakt. Volgens de bewindsvrouw komt seksueel geweld veel voor onder jongeren en jongvolwassenen. Het gaat in hoofdzaak om mannen.

Ter Veld zei te werken aan wetgeving die seksuele intimidatie op de werkplek moet tegengaan. Tegelijk wil zij in de Arbeidomstandighedenwet bepalingen opnemen die het klachtrecht voor betrokkene en hulpverleners bij seksuele intimidatie regelen. De positie van de hulpverleners moet ook geregeld worden, omdat die vaak ten onrechte als 'zeurders' worden gezien binnen de arbeidsorganisatie.

Staatssecretaris Simons (WVC) meende dat voor de op-

vang van slachtoffers van seksueel geweld niet steeds nieuwe voorzieningen nodig zijn. Zij moeten via de normale kanalen geholpen worden. Voorwaarde daarbij is wel dat er aandacht voor hun problemen is. Daartoe zal vooral geïnvesteerd moeten worden in de deskundigheid van huisartsen, vaak de eerste hulpverleners. Dat zal moeten gebeuren via verplichte bijscholing.

Staatssecretaris Kosto (justitie) stelde dat het aantal aangiften bij de politie wegens seksuele delicten tussen 1980 en 1990 met 11 procent is toegenomen, voor verkrachting met 25 procent en voor overige vormen van seksueel geweld (zoals ontucht in het gezin) met 60 procent. Van alle verkrachtingszaken werd 65 procent opgelost.

Kosto gaf verder te kennen dat steeds minder zaken worden geseponneerd terwijl er ook strenger wordt gestraft. Voor verkrachting staat de gemiddelde straf nu op ruim 14 maanden. Enkele jaren geleden was dat nog acht maanden. Kosto zei dat voor daders die een bekentenis afleggen, het zich laten behandelen een alternatieve straf is. Een dwangbehandeling is, anders dan voor zwaar psychisch gestoorden, niet mogelijk.

ding aan tegen de uitspraak van de kinderrechter. De president in kort geding gelast een nieuw onderzoek. Een adviesbureau doet daar een dag over. Het vermoeden rijst dat de al zo geteisterde peuter ook nog eens door de vader, waar ze tweemaal per maand logeert, seksueel wordt misbruikt. Ze moet naar een tehuis voor intensieve behandeling en onderzoek, aldus de onderzoekers. De ouders verliezen het kort geding. Nog voor ze thuis zijn wordt het kind door mensen van de gezinsvoogdij-instelling van huis gehaald.

Bij de behandeling van de hoger beroep-zaak blijkt dat het meisje in het tehuis alleen maar verzorgd wordt en geen therapie krijgt. Ook het aanbevolen onderzoek naar het vermeend seksueel misbruik door de vader wordt niet uitgevoerd. Er wordt naar een andere instelling gezocht die de therapie wel kan geven, maar op overplaatsing hoeft voorlopig niet te worden gerekend.

Intussen gaat het meisje nog steeds naar het medisch peuterdagverblijf, dat na een paar maanden doodleuk met het advies komt om het kind bij de vader te plaatsen. Dat wordt overgenomen door de gezinsvoogdij-instelling. Van seksueel misbruik zou niets zijn gebleken.

Tijdens de voortzetting van het hoger beroep tegen de plaatsing in het tehuis blijkt dat het meisje inmiddels wel therapie krijgt, niet eens intern en nu tegen de gevolgen van het weghalen bij de pleegouders en de plaatsing in het tehuis. Als dat allemaal gelukt is, kan aan haar eerdere ervaringen aandacht worden besteed, ook als ze weer thuis is bij haar vader.

Het hof is van oordeel dat er van opschieten bepaald geen sprake is en dat het kind maar beter weer naar de pleegouders kan 'waar zij voor het eerst geborgenheid en stabiliteit heeft ondervonden'. Op die plek kan zij herstellen en op de terugkeer naar haar vader voorbereid worden. Op dezelfde dag echter beschikt de kinderrechter tot opheffing van de ondertoezichtstelling, waardoor de vadervoogd weer ten volle bevoegd is te bepalen waar zijn dochtertje moet verblijven. De beslissing van het hof wordt daarmee krachteloos.

Het verhaal mag niet tot algemene conclusies leiden, aldus Doek, maar er blijkt wel uit dat het bij de kinderrechter wel aan het één en ander schort. Doek twijfelt ook niet aan de goede bedoelingen van de diverse partijen, maar 'de weldaad die wordt beoogd lijkt nogal eens als een gewelddaad te worden ervaren.'

NIEUWSBLAD/NZC

Doek: betere regels en meer kwaliteit nodig bij de kinderbehoeding

TILBURG (ANP) — Er moeten duidelijkere en striktere regels komen voor juridische bemoeienis in gevallen van kindermishandeling. Verder moet de professionele kwaliteit van kinderrechters, gezinsvoogden en deskundigen omhoog.

Een goede training bij voorbeeld van elke rechter die kinderrechter wordt, moet nog steeds worden gerealiseerd, hoewel daarvoor al sinds 1968 een plan bestaat. Hetzelfde geldt voor gezinsvoogden. Dat zei prof. mr. J. Doek, hoogleraar kinderrecht aan de Vrije Universiteit, vrijdag op een symposium over dit onderwerp in Tilburg.

De professor toonde voornoemde gebreken aan met het verhaal over een peuter van gescheiden ouders die het onderwerp werd van een onthutsende procedure. De affaire speelde zich van 1987 tot 1989 af. Doek tekende er wel bij aan dat het gelukkig niet om een doornprocedure ging. Het kind in kwestie verblijft

eerst bij de moeder en, om een onderzoek naar de verstoerde relatie met die moeder mogelijk te maken, overdag op een medisch kleuterdagverblijf. Vanwege het vermoeden dat het meisje door de moeder wordt mishandeld, wordt het voorlopig aan de Raad voor de Kinderbescherming toevertrouwd, die het in een ervaren pleeggezin plaatst.

De gezinsvoogd van de gezinsvoogdij-instelling 'Stichting voor Jeugd en Gezin' vindt het na een paar maanden nodig het kind naar een tehuis te sturen; het heeft een trauma door de mishandeling door de moeder en moet intensieve therapie hebben. Andere deskundigen, die het kind vanaf de geboorte kennen en volgen, willen haar in het pleeggezin houden en ook dat gezin wil voor het meisje blijven zorgen. Hulp is ook dan mogelijk, zo denken zij.

Intussen krijgt het kind weer de echte vader als voogd. Een nieuw onderzoek op verzoek van de kinderrechter wijst uit dat het kind beter naar een tehuis kan, maar de andere deskundigen houden vol dat ze psychotherapeutische begeleiding kan krijgen in het pleeggezin. Ze noemen opname in een inrichting zelfs 'misdadig'. De kinderrechter besluit echter tot plaatsing in een tehuis, desnoods door de politie.

Het pleeggezin spant een bodemprocedure en een kort ge-

Rechtszaak om kinderen gevolg van falen hulpverleners

Van onze verslaggeefster VK 9
AMSTERDAM — Na twee uur geduldig luisteren naar de advocaat greep rechtbankpresident mr B. Asscher in. „Als u het alleenrecht had in deze zaak, wat zou u dan beslissen?" Advocaat mr J. de Ruijter de Wild: „Dan zou ik de kinderen uit huis laten plaatsen." Asscher: „Maar het gaat wel om drie kinderen die sinds de scheiding van negen jaar geleden bij hun moeder wonen. Op haar opvoedingsbeleid valt misschien wat af te dingen, maar dat is bij wel meer ouders zo."

Gekreun in de zaal. „Al dat juridische geneuzel, terwijl er intussen drie kinderen lopen te verloederen", aldus een tegenwoordiger van de Belangenvereniging Minderjarigen.

De ingreep van Asscher was een van de weinige concrete momenten tijdens drie kort gedingen die gisteren tegelijkertijd dienden voor de president van de Amsterdamse rechtbank. Ze waren aangespannen door een Arnhemse vader, die al jaren strijd voert om een

bezoekregeling met zijn kinderen en om informatie over hun lot. De gedingen zijn aangespannen tegen de Staat der Nederlanden, tegen de Raden voor de Kinderbescherming in Arnhem en in Amsterdam, en tegen de gemeente Amsterdam.

De voorgeschiedenis van de affaire begint al in 1981, toen de vader en zijn echtgenote besloten te scheiden. De moeder kreeg toen de voogdij over de drie kinderen toegewezen. Met uitzondering van een korte periode tussen 1982 en oktober 1983 kreeg de vader zijn kinderen niet te zien en moest hij via anderen horen hoe het met ze ging. Volgens de advocaat van de vader, De Ruijter de Wild, worden de kinderen door de „psychisch labiele" moeder verwaarloosd en zijn ze tot voor kort nog nooit naar de basisschool geweest. De kinderen zijn inmiddels tien, elf en twaalf jaar oud.

De moeder dook enige jaren geleden onder, toen de onderwijsinspectie in Arnhem zich met de zaak ging bemoeien. Haar verblijfplaats werd toevallig

ontdekt door een foto in Het Parool, gemaakt tijdens de ontruiming van het KNM-eiland in Amsterdam. Daarna vertrok zij naar de Wielingen, een kraakpand in Amsterdam, dat volgens een vonnis van de Amsterdamse rechtbank vanaf 15 maart kan worden ontruimd.

De Ruijter de Wild schetste uitvoerig hoe alle instanties de zaak op zijn beloop hebben gelaten. „De hulpverlening is volstrekt mislukt", aldus de advocaat. „Hoe is het mogelijk dat deze situatie zo lang heeft kunnen voortduren? Je zou denken dat deze moeder met haar kinderen in een onderontwikkeld land leeft."

De kinderen zijn volgens hem sinds Kerstmis niet meer op school gezien; de Arnhemse kinderrechter die een voorlopige ondertoezichtstelling heeft uitgesproken komt niet in actie; en de Raad voor de Kinderbescherming in Arnhem weigert de zaak over te dragen aan de Amsterdamse collega's. De raadsman kenschetste de drie kort gedingen als een „noodgreep" om uit de

impasse te komen.

Het eerste geding richtte zich tegen de staat, met als inzet het overdragen van de zaak van Arnhem aan Amsterdam. De achterliggende gedachte hierbij is dat een kinderrechter in de plaats waar de kinderen wonen zich beter op de hoogte kan stellen van hun situatie dan een kinderrechter die in een andere plaats woont. Bovendien zou een nieuwe kinderrechter een „frisse" en wellicht andere kijk op de zaak hebben.

Asscher besloot gisteren, met instemming van de Ruijter de Wild en landsadvocaat mr S. Houtzager, tot een royement van deze zaak, op voorwaarde dat de Arnhemse kinderrechter de zaak verwijst naar de Amsterdamse kinderrechter.

Met het tweede geding probeerde de vader te bewerkstelligen dat de Arnhemse kinderrechter zich verder van iedere bemoeienis zal onthouden en de zaak zal overdragen aan Amsterdam. Deze raad zou dan ook meteen een spoedonderzoek moeten instellen naar de situatie van de kinderen.

Een belangrijk onderdeel van de eis in het derde korte geding, tegen de gemeente Amsterdam, bleek inmiddels al ingewilligd. Dit geding had als doel uitstel van de ontruiming van de Wielingen, zolang de kinderen er nog wonen.

Aangezien op het ogenblik wordt uitgezocht of de Wielingen al dan niet op de monumentenlijst moet worden geplaatst, is ontruiming voorlopig waarschijnlijk nog niet aan de orde aldus advocaat voor de gemeente Amsterdam mr J. Werner. Bovendien zal de gemeente de moeder en haar kinderen vervangende woonruimte aanbieden als er daadwerkelijk tot ontruiming wordt overgegaan. De vorige keer toen het KNSM-eiland werd ontruimd heeft de vrouw echter vervangende woonruimte geweigerd.

Daarnaast wil de vader dat B en W van Amsterdam zich houden aan hun wettelijke plicht toe te zien op naleving van de leerplicht.

Asscher doet op donderdag 14 maart uitspraak.

Seksueel misbruik 3

Er worden op diverse plaatsen in de hulpverlening protocollen ontwikkeld rond seksueel misbruik. Wij maken er nu een die anders is dan de andere. Ons protocol is uitgetest. Dat hebben we gedaan bij de Amsterdamse RIAGG Zuid/Nieuw West.

Met deze woorden prijst onderzoeker Karin Eeland van de afdeling Speciale Pedagogiek van de VU alvast een boekje aan met handelingsrichtlijnen bij actueel en recent gestopt seksueel misbruik van kinderen in het gezin. Het boekje, dat zij samen met Heleen Woelinga schrijft, zal nog voor de zomer verschijnen.

Dit nieuwste protocol besteedt volgens Eeland ruim aandacht aan de behandeling van daders en slachtoffers, waar anderen vooral oog hebben voor diagnostiek. Eeland en Woelinga zijn

geen onbekenden in incestland. Eerder publiceerden zij de livige studie 'Hulpverlening aan seksueel misbruikte kinderen en hun gezin: met moed, beleid en trouw'. Tussen nu en de zomer ronden zij een onderzoek af naar de methodiek van de hulpverlening die in genoemde Amsterdamse RIAGG wordt gepraktiseerd. Het protocol voor ambulante hulpverleners dat daaruit voortkomt, zal aangevuld zijn met een werkplan voor deskundigheidsbevordering en beleidsontwikkeling. Woelinga en Eeland menen dat RIAGGS de nieuwe richtlijnen zonder voldoende deskundigheid en beleid niet goed kunnen toepassen. Het onderzoek zal nog worden aangevuld met een klein landelijke enquête naar de gang van zaken rond incesthulpverlening bij afdelingen Jeugdzorg van alle RIAGGS. De instellingen zijn inmiddels schriftelijk benaderd voor medewerking.

Belangrijkste financier van dit VU-onderzoek is de stichting Kinderpostzegels Nederland. De onderzoekers zijn te bereiken op hun werk: 020-5486968.

Seksueel misbruik 4

Dat ook hulpverleners regelmatig daders van seksueel misbruik zijn, blijkt uit een veelzijdig rapport van de Rutgers Stichting en het ministerie van WVC. 240 Bladzijden wetenschappelijk verantwoorde informatie lang ontleend Eveline Glaser en Bea Straver de 'kamertjeszonden' van hulpverleners in de geestelijke en lichamelijke gezondheidszorg.

Seksueel gedrag door een hulpverlener brengt schade toe aan de client of patient en ondermijnt de kwaliteit van en het vertrouwen in de gezondheidszorg, lezen we in de inleiding. Aan dit volkomen heldere uitgangspunt toetsen de auteurs alle erotische en seksuele variaties in het gedrag van hulpverleners, dat zij de revue laten passeren.

De meest praktische uitwerking van dit ethische uitgangspunt geven de feministisch therapeutische Knips en de psychotherapeut Engelsman, die eerst een therapeutische en later een huwelijksrelatie hadden: 'Op zich zijn erotische en seksuele gevoelens in een therapeutische setting goed

bruikbaar, mits er geen uitvoering en bevrediging aan wordt gegeven'. Beide hulpverleners deden hun uitspraak tijdens de landelijke werkconferentie 'Seksueel misbruik door hulpverleners' in 1989. In het onderhavige boek vormt een bewerking van de notulen van de toen gehouden inhoudelijke workshops kwantitatief het onvangrikste deel. Beleidsmatig relevant echter zijn de zes korte paragrafen met aanbevelingen aan slachtoffers, opleidingen, beroepsverenigingen, zorginstellingen, de overheid, consumentenorganisaties en verzekeraars. En wie zich systematisch over seksueel misbruik door hulpverleners wil inlezen, treft een gedegen analyse van deze problematiek aan in het begin van het boek.

'Seksueel misbruik door hulpverleners', door E. Glaser en B. Straver. Uitgever WVC en Rutgers Stichting, 1991. 240 blz. ISBN 90 346 2446 3. Voor een tieltje te bestellen bij DOP, Postbus 20014, 2500 Den Haag, tel. 070-3789885.

● (rw)

Actie moet seksueel geweld terugdringen

(Van onze Haagse redactie)
DEN HAAG — Er komt een voorlichtingscampagne gericht op het voorkomen van seksueel geweld door jongens tussen 14 en 18 jaar en mannen tussen 25 en 30 jaar. De campagne zal vooral worden gericht op het onderwijs en de krijgsmacht. De ministeries van sociale zaken, WVC, justitie en onderwijs betalen de actie die 1,2 miljoen gulden kost.

Staatssecretaris Ter Veld (sociale zaken) heeft dit gisteravond in de Kamer bekendgemaakt. Volgens de bewindsvrouw komt seksueel geweld veel voor onder jongeren en jongvolwassenen. Het gaat in hoofdzaak om mannen.

Ter Veld zei te werken aan wetgeving die seksuele intimidatie op de werkplek moet tegengaan. Tegelijk wil zij in de Arbeidomstandighedenwet bepalingen opnemen die het klachtrecht voor betrokkene en hulpverleners bij seksuele intimidatie regelen. De positie van de hulpverleners moet ook geregeld worden, omdat die vaak ten onrechte als 'zeurders' worden gezien binnen de arbeidsorganisatie.

Staatssecretaris Simons (WVC) meende dat voor de op-

vang van slachtoffers van seksueel geweld niet steeds nieuwe voorzieningen nodig zijn. Zij moeten via de normale kanalen geholpen worden. Voorwaarde daarbij is wel dat er aandacht voor hun problemen is. Daartoe zal vooral geïnvesteerd moeten worden in de deskundigheid van huisartsen, vaak de eerste hulpverleners. Dat zal moeten gebeuren via verplichte bijscholing.

Staatssecretaris Kosto (justitie) stelde dat het aantal aangiften bij de politie wegens seksuele delicten tussen 1980 en 1990 met 11 procent is toegenomen, voor verkrachting met 25 procent en voor overige vormen van seksueel geweld (zoals ontucht in het gezin) met 60 procent. Van alle verkrachttingszaken werd 65 procent opgelost.

Kosto gaf verder te kennen dat steeds minder zaken worden geseponneerd terwijl er ook strenger wordt gestraft. Voor verkrachting staat de gemiddelde straf nu op ruim 14 maanden. Enkele jaren geleden was dat nog acht maanden. Kosto zei dat voor daders die een bekentenis afleggen, het zich laten behandelen een alternatieve straf is. Een dwangbehandeling is, anders dan voor zwaar psychisch gestoorden, niet mogelijk.

ding aan tegen de uitspraak van de kinderrechter. De president in kort geding gelast een nieuw onderzoek. Een adviesbureau doet daar een dag over. Het vermoeden rijst dat de al zo geteisterde peuter ook nog eens door de vader, waar ze tweemaal per maand logeert, seksueel wordt misbruikt. Ze moet naar een tehuis voor intensieve behandeling en onderzoek, aldus de onderzoekers. De ouders verliezen het kort geding. Nog voor ze thuis zijn wordt het kind door mensen van de gezinsvoogdij-instelling van huis gehaald.

Bij de behandeling van de hoger beroep-zaak blijkt dat het meisje in het tehuis alleen maar verzorgd wordt en geen therapie krijgt. Ook het aanbevolen onderzoek naar het vermeend seksueel misbruik door de vader wordt niet uitgevoerd. Er wordt naar een andere instelling gezocht die de therapie wel kan geven, maar op overplaatsing hoeft voorlopig niet te worden gerekend.

Intussen gaat het meisje nog steeds naar het medisch peuterdagverblijf, dat na een paar maanden doodleuk met het advies komt om het kind bij de vader te plaatsen. Dat wordt overgenomen door de gezinsvoogdij-instelling. Van seksueel misbruik zou niets zijn gebleken.

Tijdens de voortzetting van het hoger beroep tegen de plaatsing in het tehuis blijkt dat het meisje inmiddels wel therapie krijgt, niet eens intern en nu tegen de gevolgen van het weghalen bij de pleegouders en de plaatsing in het tehuis. Als dat allemaal gelukt is, kan aan haar eerdere ervaringen aandacht worden besteed, ook als ze weer thuis is bij haar vader.

Het hof is van oordeel dat er van opschieten bepaald geen sprake is en dat het kind maar beter weer naar de pleegouders kan 'waar zij voor het eerst geborgenheid en stabiliteit heeft ondervonden'. Op die plek kan zij herstellen en op de terugkeer naar haar vader voorbereid worden. Op dezelfde dag echter beschikt de kinderrechter tot opheffing van de ondertoezichtstelling, waardoor de vadervoogd weer ten volle bevoegd is te bepalen waar zijn dochtertje moet verblijven. De beslissing van het hof wordt daarmee krachteloos.

Het verhaal mag niet tot algemene conclusies leiden, aldus Doek, maar er blijkt wel uit dat het bij de kinderrechter wel aan het één en ander schort. Doek twijfelt ook niet aan de goede bedoelingen van de diverse partijen, maar 'de weldaad die wordt beoogd lijkt nogal eens als een gewelddaad te worden ervaren.'

NIEUWSBLAD/NZC

Doek: betere regels en meer kwaliteit nodig bij de kinderrechter

TILBURG (ANP) — Er moeten duidelijkere en striktere regels komen voor juridische bemoeienis in gevallen van kindermishandeling. Verder moet de professionele kwaliteit van kinderrechters, gezinsvoogden en deskundigen omhoog.

Een goede training bij voorbeeld van elke rechter die kinderrechter wordt, moet nog steeds worden gerealiseerd, hoewel daarvoor al sinds 1968 een plan bestaat. Hetzelfde geldt voor gezinsvoogden. Dat zei prof. mr. J. Doek, hoogleraar kinderrecht aan de Vrije Universiteit, vrijdag op een symposium over dit onderwerp in Tilburg.

De professor toonde voornemens te gebreken aan met het verhaal over een peuter van gescheiden ouders die het onderwerp werd van een onthutsende procedure. De affaire speelde zich van 1987 tot 1989 af. Doek tekende er wel bij aan dat het gelukkig niet om een doorsnee-procedure ging. Het kind in kwestie verblijft

eerst bij de moeder en, om een onderzoek naar de verstoorde relatie met die moeder mogelijk te maken, overdage op een medisch kleuterdagverblijf. Vanwege het vermoeden dat het meisje door de moeder wordt mishandeld, wordt het voorlopig aan de Raad voor de Kinderbescherming toevertrouwd, die het in een ervaren pleeggezin plaatst.

De gezinsvoogd van de gezinsvoogdij-instelling 'Stichting voor Jeugd en Gezin' vindt het na een paar maanden nodig het kind naar een tehuis te sturen; het heeft een trauma door de mishandeling door de moeder en moet intensieve therapie hebben. Andere deskundigen, die het kind vanaf de geboorte kennen en volgen, willen haar in het pleeggezin houden en ook dat gezin wil voor het meisje blijven zorgen. Hulp is ook dan mogelijk, zo denken zij.

Intussen krijgt het kind weer de echte vader als voogd. Een nieuw onderzoek op verzoek van de kinderrechter wijst uit dat het kind beter naar een tehuis kan, maar de andere deskundigen houden vol dat ze psychotherapeutische begeleiding kan krijgen in het pleeggezin. Ze noemen opname in een inrichting zelfs 'misdadig'. De kinderrechter besluit echter tot plaatsing in een tehuis, desnoods door de politie.

Het pleeggezin spant een bodemprocedure en een kort ge-

Rechtszaak om kinderen gevolg van falen hulpverleners

Van onze verslaggeefster V K 9
AMSTERDAM — Na twee uur geduldig luisteren naar de advocaat greep rechtbankpresident mr. B. Asscher in. „Als u het alleenrecht had in deze zaak, wat zou u dan beslissen?" Advocaat mr. J. de Ruijter de Wild: „Dan zou ik de kinderen uit huis laten plaatsen." Asscher: „Maar het gaat wel om drie kinderen die sinds de scheiding van negen jaar geleden bij hun moeder wonen. Op haar opvoedingsbeleid valt misschien wat af te dingen, maar dat is bij wel meer ouders zo."

Gekreun in de zaal. „Al dat juridische geneuzel, terwijl er intussen drie kinderen lopen te verloederen", aldus een vertegenwoordiger van de Belangenvereniging Minderjarigen.

De ingreep van Asscher was een van de weinige concrete momenten tijdens drie kort gedingen die gisteren tegelijkertijd dienden voor de president van de Amsterdamse rechtbank. Ze waren aangespannen door een Arnhemse vader, die al jaren strijd voert om een

bezoekregeling met zijn kinderen en om informatie over hun lot. De gedingen zijn aangespannen tegen de Staat der Nederlanden, tegen de Raden voor de Kinderbescherming in Arnhem en in Amsterdam, en tegen de gemeente Amsterdam.

De voorgeschiedenis van de affaire begint al in 1981, toen de vader en zijn echtgenote besloten te scheiden. De moeder kreeg toen de voogdij over de drie kinderen toegewezen. Met uitzondering van een korte periode tussen 1982 en oktober 1983 kreeg de vader zijn kinderen niet te zien en moest hij via anderen horen hoe het met ze ging. Volgens de advocaat van de vader, De Ruijter de Wild, worden de kinderen door de „psychisch labiele" moeder verwaarloosd en zijn ze tot voor kort nog nooit naar de basisschool geweest. De kinderen zijn inmiddels tien, elf en twaalf jaar oud.

De moeder dook enige jaren geleden onder, toen de onderwijsinspectie in Arnhem zich met de zaak ging bemoeien. Haar verblijfplaats werd toevallig

ontdekt door een foto in Het Parool, gemaakt tijdens de ontruiming van het KNM-eiland in Amsterdam. Daarna vertrok zij naar de Wielingen, een kraakpand in Amsterdam, dat volgens een vonnis van de Amsterdamse rechtbank vanaf 15 maart kan worden ontruimd.

De Ruijter de Wild schetste uitvoerig hoe alle instanties de zaak op zijn beloop hebben gelaten. „De hulpverlening is volstrekt mislukt", aldus de advocaat. „Hoe is het mogelijk dat deze situatie zo lang heeft kunnen voortduren? Je zou denken dat deze moeder met haar kinderen in een onderontwikkeld land leeft."

De kinderen zijn volgens hem sinds Kerstmis niet meer op school gezien; de Arnhemse kinderrechter die een voorlopige ondertoezichtstelling heeft uitgesproken komt niet in actie; en de Raad voor de Kinderbescherming in Arnhem weigert de zaak over te dragen aan de Amsterdamse collega's. De raadsman kenschetste de drie kort gedingen als een „noodgreep" om uit de

impasse te komen.

Het eerste geding richtte zich tegen de staat, met als inzet het overdragen van de zaak van Arnhem aan Amsterdam. De achterliggende gedachte hierbij is dat een kinderrechter in de plaats waar de kinderen wonen zich beter op de hoogte kan stellen van hun situatie dan een kinderrechter die in een andere plaats woont. Bovendien zou een nieuwe kinderrechter een „frisse" en wellicht andere kijk op de zaak hebben.

Asscher besloot gisteren, met instemming van de Ruijter de Wild en landsadvocaat mr. S. Houtzager, tot een royement van deze zaak, op voorwaarde dat de Arnhemse kinderrechter de zaak verwijst naar de Amsterdamse kinderrechter.

Met het tweede geding probeerde de vader te bewerkstelligen dat de Arnhemse kinderrechter zich verder van iedere bemoeienis zal onthouden en de zaak zal overdragen aan Amsterdam. Deze raad zou dan ook meteen een spoedonderzoek moeten instellen naar de situatie van de kinderen.

Een belangrijk onderdeel van de in het derde korte geding, tegen gemeente Amsterdam, bleek inmiddels al ingewilligd. Dit geding had als doel uitstel van de ontruiming van de Wielingen, zolang de kinderen er nog vanden.

Aangezien op het ogenblik wordt uitgezocht of de Wielingen al dan n op de monumentenlijst moet worden geplaatst, is ontruiming voorlopig waarschijnlijk nog niet aan de orde, aldus advocaat voor de gemeente Amsterdam mr. J. Werner. Bovendien zal gemeente de moeder en haar kindervervangende woonruimte aanbieden als er daadwerkelijk tot ontruiming wordt overgegaan. De vorige keer toen het KNSM-eiland werd ontruimd heeft de vrouw echter vervangen woonruimte geweigerd.

Daarnaast wil de vader dat B en van Amsterdam zich houden aan hun wettelijke plicht toe te zien op naleven van de leerplicht.

Asscher doet op donderdag 14 maart uitspraak.

Scholieren en seksrelaties - N8 26

Bijna een kwart van alle leerlingen in het Nederlandse voortgezette onderwijs heeft geslachts-gemeenschap gehad, met een of meer partners. Vooral leerlingen van LBO en IBO hebben op relatief jonge leeftijd reeds ervaring met geslachts-gemeenschap.

Dit blijkt uit een onderzoek van het Peilstation Jeugdgezondheidszorg, uitgevoerd door het Nederlands Instituut Preventieve Gezondheidszorg en het Nederlands Instituut voor Sociaal Sexuologisch onderzoek.

Er bestaat nog wel een verschil in seksuele moraal onder jongeren, die te verklaren is uit de religieuze achtergrond. Maar de verschillen tussen leerlingen van katholieke, protestantse of bijzonder neutrale scholen zijn slechts marginaal, zo bleek tot verbazing van de onderzoekers.

Jongeren gebruiken zelden een condoom. Seksueel overdraagbare ziekten associëren zij vooral met korte, oppervlakkige contacten. Snel opvolgende 'vaste' relaties vormen in de optiek van de jongere geen gevaar. Ten onrechte, aldus de onderzoekers. Zij signaleren dat leerlingen van buitenlandse herkomst en leerlingen van het Individueel Beroeps-onderwijs weinig of niets van van aidspreventie afweten.

dat ik lesbisch ben want ik schaam me er voor. Moet ik juist denken dat ze me maar moeten nemen zoals ik ben, zoals ik niet wil zijn. Graag reacties.

Een meisje van 15 naam en adres bekend

En daar sta je dan...

Als jongen van 14 wist ik al dat ik jongens aantrekkelijker vond. Het gekke is dat ik alleen nooit toenadering durfde te zoeken. Ik had eigenlijk alleen maar vriendinnen. Door mijn angst om mijn gevoelens te uiten, werden vrienden op de achtergrond gehouden. Daarbij kwam ook dat ik niet geloofde in de liefde tussen twee jongens. Het werd een tweestrijd in me: aan de ene kant zocht ik wel contact, maar aan de andere kant 'wees' ik het daarna ook meteen weer af. Totdat ik afgelopen zomer een jongen leerde kennen die bijna hetzelfde voelde als ik. We werden gek op elkaar, de wereld bestond niet meer, het ging geweldig goed. We vonden wat we zochten en we konden ons zelf zijn. Helaas, ik moest voor vijf maanden naar het buitenland. We beloofden op elkaar te wachten, de eerste weken schreven we veel brieven, de telefoonrekening steeg. We konden niet zonder elkaar. Een vriendin van hem vond het gehele correspondentie tussen ons. Zij vond het zo'n sensatie dat ze bij zijn omgeving voor zijn 'out-come' zorgde. Hij wist zich geen raad meer met zijn gevoelens en durfde de straat niet meer op. Ik ben toen voor een paar dagen teruggekomen om hem geestelijk te helpen. Het ging al wat beter. Zelf zo goed dat het hem allemaal niets meer kon schelen. Hij ging in een 'homo-pub' werken. Sindsdien wil hij niets meer van mij weten. Op dit moment heb ik weinig vertrouwen in het geluk tussen twee jongens. Bestaat dat eigenlijk wel? O.K. Na één relatie kan je dat natuurlijk niet meteen zeggen, maar het heeft wel een stempel op me gedrukt. En daar sta je dan, aan het begin nog van je leven, met een ervaring rijker. Ze zeggen wel eens, de eerste, die zal je nooit meer vergeten...

Naam en adres bekend

De winkelsurveillant!!!!

Ik wou reageren op iedereen die schrijft over het onderwerp 'winkeldiefstal', want ik wil het iedereen afraden. Ik ben een jongen die in Amsterdam werkt, als

In zowel het magazine als de folder van 'Lang leve de liefde' komen verder verschillende voorbehoedmiddelen aan de orde. Maar wat steeds naar voren komt, is dat iedereen voor zichzelf moet bepalen wat hij of zij wil op het gebied van de seksualiteit. Zo staat er in de folder:

'Misschien lijkt het wel alsof wij het met elkaar naar bed gaan als iets heel gewoon vinden. Niets is minder waar. Er zijn veel verschillende redenen om met elkaar naar bed te gaan. Omdat je een vaste relatie hebt, omdat je heel verliefd bent of om erbij te horen. Ieder heeft zo zijn/haar

eigen reden. Je geloof, je opvoeding en je culturele achtergrond spelen een belangrijke rol bij de beslissing of je wel of niet met iemand naar bed gaat. Voel je nooit gedwongen. Jij beslist zelf.'

Nog een paar adressen: Rutgers Stichting, postbus 17430,

2502 CK Den Haag, 070-3631750/3454600.

SOA Stichting, postbus 19061, 3501 DB Utrecht, 030-313920. PSVG, Protestantse Stichting voor verantwoorde Gezinsvorming, Duinweg 23, 2585 JV Den Haag, 070-3512521.

Ik wil geen lesbienne zijn ^{VPR 23/29}

Sinds een paar jaar ben ik voor het eerst verliefd geworden, op een lerares. Eerst maakte ik me daar geen zorgen over want het gevoel maakte mezelf compleet, maar nu zeg ik iets in me dat ik verkeerdt bezig ben. Ik heb haar een brief gestuurd en gevraagd of ze naar Achterwerk wilde schrijven (m'n naam durfde ik er niet onder te vermelden). Ze heeft niet gereageerd, wat ik eigenlijk ook niet heb verwacht. Een keer ben ik verliefd geweest op een jongen en dat zal ik nooit vergeten, toen wist zowat iedereen het. Over het algemeen ben ik zwijzaam omdat ik zo'n stom iemand ben die alles in zich zelf opkropt. Als ik wil kan ik over mijn (lesbische) gevoelens praten met m'n vriendinnen, zij zullen het positief opvatten (daarvoor ken ik ze lang genoeg), maar ik wil het niet zover laten komen, het is een obsessie voor me geworden. Ik wil geen lesbienne zijn. Ik wil 'gewoon' zijn en kinderen krijgen. Hierdoor voel ik me vaak verdrietig en lukt me het niet om normaal te eten. Soms merk ik als ik een paar dagen niet normaal heb gegeten dat m'n gevoelens verminderen, dan eet ik weer en dan voel ik me opnieuw verdrietig. Waar ben ik mee bezig? Misschien zal ik nooit aan de buitenwereld toegeven

96

et liefst zou ik een jongen willen nemen met wie ik kan praten. Eentje die wat zegt en gewoon aardig is. Eentje die niet meteen gaat friemelen', zegt de 17-jarige Cynthia in een gesprek over seks. 'Jongens kunnen verschrikkelijk opscheppen over hun avontuurtjes. Dat moet je niet allemaal geloven. Het meeste is niet waar. Opscheppen hoort erbij. Ik doe er zelf ook aan mee', bekent de evenoude Ahmet.

HNL 20

De uitspraken van Cynthia en Ahmet komen uit een nieuw les-pakket van de SOA Stichting. Het lespakket wil jongeren wijzen op de gezondheidsrisico's die verbonden zijn aan seksualiteit. De kennis over soa's (seksueel overdraagbare aandoeningen) is bij de meeste jongeren erg gering. Dit bleek onlangs overduidelijk uit de resultaten van het onderzoek 'Jeugd en seks, gedrag en gezondheidsrisico's bij scholieren'.

In het leerlingen-magazine 'Lang leve de liefde' wordt eerst ingegaan op verliefdheid. Ook worden er veel versiertips gegeven. Zo zegt de 16-jarige Laura: 'Ik gebruik gewoon trucjes: Heb je ook een kauwgumpje voor mij? Werkt prima. Kun je natuurlijk alleen vragen aan jongens die kauwgum kauwen. Daar val ik trouwens op.' De evenoude José heeft de volgende tip: 'Flirten. Even kijken en dan wegstippen. Dat weet je toch wel. Een beetje geheimzinnig lachen en net doen alsof je niets in de gaten hebt.'

Ook de jongens blijken goede versiertips te hebben. 'Je belt haar op met een rotsmoes. Dat je het huiswerk niet weet of zoiets', stelt Peter (16) voor. De een jaar jongere Roy voegt eraan toe: 'Probeer toevallig op dezelfde tijd op dezelfde plek te zijn. Bijvoorbeeld in de pauze bij de frisdrankautomaat. En dan zie je wel wat er van komt.'

VRIJEN

Natuurlijk wordt er in het magazine uitgebreid uit de doeken gedaan wat een seksueel overdraagbare aandoening (soa) is en hoe je dat kunt krijgen. Soa is een ziekte die de één tijdens het vrijen aan de ander doorgeeft. Er bestaan soa's in allerlei soorten en maten. De ene is gemakkelijk te genezen, maar de andere (bijvoorbeeld aids) is zo ernstig dat je er aan dood kunt gaan. Aan de hand van interviews met jonge-

ren wordt duidelijk gemaakt wat de gevolgen van een soa kan zijn. Zo vertelt de 18-jarige Arie: 'Mijn vriendin riep: Bah! Je hebt allemaal beestjes. Ik keek bij haar. Laat zij ze ook hebben! We werden behoorlijk kwaad op elkaar. Zij riep: Ik heb ze van jou, en ik riep: Ik heb ze van jou. Het is een afschuwelijk idee om met een soort diertuin in je broek rond te lopen.' Uit een ander vraaggesprek blijkt dat lang niet iedereen op de hoogte is van soa's. Vincent (17): 'Ze kunnen wel zeggen dat geslachtsziekte vaak voorkomt en dat het iedereen kan overkomen, maar ik ken niemand die het ooit heeft gehad.'

GENEZEN

Volgens de SOA Stichting komt soa veel voor. Jaarlijks lopen in de leeftijd van 20 tot 24 jaar ongeveer 35.000 jongeren in Nederland een soa op. Dat is één op de 38 jongeren! In de leeftijdscategorie van 15 tot en met 19 jaar hebben jaarlijks zo'n 9.000 jongeren een soa. Dat is één op de 140. Een soa is vaak gemakkelijk te genezen. Als je er op tijd bij bent, kan het na een week of twee weer over zijn.

Magazine, handleiding en folder

Het lespakket 'Lang leve de liefde' bestaat uit een leerlingen-magazine, een docent-handleiding en een folder.

Het pakket is samengesteld door de SOA Stichting in samenwerking met de Nederlandse Protestants Christelijke Schoolraad, de Nederlandse Katholieke Schoolraad, de Rutgers Stichting en het Landelijk Centrum Gezondheidsvoorlichting en Opvoeding.

Grappjes over mannen die van mannen houden

Ik ben een jongen van 15 jaar. Ik ben verliefd op een meisje maar ook op een jongen. Ik ben dus bi-sexueel. Mijn ouders maken vaak grappjes over mannen die van mannen houden, dus ik durf ze niets over mijn bi-sexualiteit te vertellen. Ik ben bang dat ze me dan zullen afwijzen. Ik ben ook bang dat m'n klasgenoten me niet meer zullen accepteren als ze er achter komen. Hoe vertel ik het ze? Een Hollander.

HITKRANT

Het is heel moeilijk om het aan mensen uit te leggen die het misschien niet zullen accepteren. Wat het allerbelangrijkste is, is dat je het van jezelf accepteert. Dat heb je geloof ik al aardig voor elkaar. Je zou nog een tijdje kunnen wachten tot je je wat minder afhankelijk van de mening van je ouders en je klasgenoten voelt. Dus tot het moment dat je je sterk genoeg voelt om hun kritiek en afwijzing aan te kunnen. Misschien moet je wel eerst een eigen leven hebben opgebouwd (dus niet meer thuis wonen) voordat je zover bent. Het heeft geen haast. Het is nu waarschijnlijk nog niet het goede moment.

We stoeien met elkaar

Ik ben een jongen van 16 jaar. Elk jaar huren wij het zelfde huisje aan zee. Naast ons zit elk jaar een familie. Met die zoon kan ik heel goed opschieten. Hij is aardig tegen mij en we stoeien met elkaar. Hij zegt aardige dingen en lacht vaak tegen mij. Ik denk dat ik verliefd op hem ben. Zal hij ook verliefd op mij zijn? Hoe moet ik dit aanpakken? Een verlegen jongen.

HIT KRANT

Als hij ook verliefd op jou is, en jullie trekken 's zomers zo veel met elkaar op, dan zal je van zijn kant ook iets merken. Hij houdt je langer vast, kijkt je dieper in je ogen, wordt misschien wel rood als jullie elkaar aankijken, enz. Overnaast niets, want jullie hebben een paar weken de tijd

Vroeg seksueel contact: kans kanker baarmoeder verhoogd

LEIDEN - Vrouwen, die op jonge leeftijd hun eerste seksuele contact hebben gehad en vervolgens veel wisselende partners, hebben een grotere kans op baarmoederhalskanker. Met hygiëne heeft het ontstaan van de ziekte niets te maken. Die conclusie trekt de Leidse gynaecologe G.G. Kenter in een on-

derzoek waarop zij onlangs promoveerde. De juiste toedracht, zegt ze, is nog niet bekend. Er zijn wel aanwijzingen dat baarmoederhalskanker door seksueel contact wordt overgedragen. Waarschijnlijk speelt een virus een uiterst belangrijke rol in het ontstaan.

Maar dit virus mag zeker niet worden beschouwd als de enige oorzaak, benadrukt Kenter met enige klem. Het virus is één van de facto-

ren. De ziektekiemen zijn aangetoond in kankercellen. Roken, zegt de Leidse gynaecologe, lijkt ook een verhoogd risico te geven. Volgens haar zijn de cellen in de baarmoederhals gevoeliger bij jonge vrouwen waardoor zij bij seksueel contact en veel wisselende partners een verhoogd risico lopen.

Kenter onderzocht 213 vrouwen. Bij de helft van hen trof zij het seksueel overdraagbare virus humaan papillomavirus aan. In Nederland krijgen jaarlijks ongeveer 22 op de 100.000 vrouwen kanker aan de

baarmoederhals. Meestal tussen hun dertigste en veertigste jaar en rond de leeftijd van 55 jaar.

Een operatie via de buik geniet volgens Kenter de voorkeur boven bestraling. Bestraling heeft als ernstig nadeel dat de eierstokken worden beschadigd waardoor de vrouw in de overgang belandt. Bij een operatie kan bovendien worden bekeken of de lymfeklieren zijn aange-tast en of er sprake is van uitzaaiingen.

Een luchtige maar directe benadering

R.J.W. Hubers is aidspreventiewerker/ trainer bij de Stichting Aanvullende Dienstverlening.

Experiment met aidspreventie in de jongensprostitutie

8 TUDSCHRIFT GEZONDHEIDSVORLICHTING | JAARGANG 8 | NUMMER 2 | FEBRUARI | 1991

Robert Hubers

Hoe bereik je jongens die in de prostitutie werken met voorlichting over aids? Op welke manier kun je ondersteuning geven aan die groep? Is het eigenlijk mogelijk meer te doen dan informatie geven? Houding- en gedragsverandering lijkt wel erg moeilijk te verwezenlijken bij deze groep. Sociaal verpleegkundigen, gvo'ers en andere gezondheidsvoorlichters voelen zich vaak machteloos om dergelijke groepen te bereiken met hun voorlichting. De Stichting Aanvullende Dienstverlening in Amsterdam, die sinds 1983 betrokken is bij aidspreventie gericht op mannen en jongens met homoseksuele contacten, is echter gewoon begonnen ook jongens in de prostitutie goed voor te lichten. De doelgroep is groepsgewijs benaderd via Amsterdamse bordelen en via straatwerk. Het voorlichtingsexperiment werd gestart onder het motto: die niet waagt, die niet wint.

Via twee veldwerkers (homoprostitutiewerkers), die veel te maken hebben met jongens in de prostitutie, hadden we als SAD reeds veel informatie over de doelgroep. Informatie, die van groot belang was, voordat we de gesprekken met de groep zelf gingen voeren. De jongens die in een bordel werken zijn tussen de 18 en 32 jaar. Een aantal werkt er al lang, anderen werken er slechts drie weken en stoppen er snel mee of veranderen van bordel. De groep wisselt voortdurend van samenstelling. De jongens zijn afkomstig uit allerlei landen. Soms zijn er veel Duitstaligen, een andere keer veel Engelstaligen, soms alleen Nederlandstaligen. Veel jongens zijn weggelopen of zijn illegaal in Nederland. Enkel wonen ook in het bordel. Een aantal jongens heeft gestudeerd of studeren, de meesten hebben echter zeer weinig opleiding. Sommigen zijn zwakbegaafd. Een aantal is drugverslaafd, velen zijn gokverslaafd. Daarbij gaan we nog voorbij aan de problemen die hoerjongens verder kunnen hebben op het gebied van huisvesting, illegaliteit en dergelijke. Sommige jongens werken ook op straat of via escorts. De jongens zijn uren per dag omgeven met pornovideo's en geilen elkaar op. Een aantal heeft na het werk vaak sex met elkaar of gaan daarvoor naar de sauna.

Hoerjongens blijken over weinig kennis te beschikken over aids, seropositiviteit en veilige sex. Bij velen leeft de mythe dat jongeren geen risico lopen. Als ze wel goed op de hoogte zijn, voelen ze zich door hun bordel of club niet gesteund om veilig te vrijen. En soms vertonen ze wel veilig gedrag in hun werk, maar niet privé. Met het doel hen goed voor te lichten, veilig vrijen bespreekbaar te maken bij hen en bij bordelhouders, en jongens te steunen in veilig gedrag besloot de SAD in 1989, in samenwerking met enkele veldwerkers, om jongens die in Amsterdamse bordelen werken groepsgewijs te benaderen. Met een groepsaanpak wilden we vooral de vrij-veilig-norm stimuleren.

Bordelhouders

Tevens wilden we zo invloed uitoefenen op het beleid van bordelen ten aanzien van (on)veilige sex en de verstrekking van de juiste condooms en het juiste glijmiddel. Daartoe werd contact gezocht met bedrijfsleiders en eigenaren van bordelen. De bedrijfsleiding probeerden we zo er ook mede voor verantwoordelijk te maken dat jongens veilig kunnen werken. Het kostte nogal wat moeite om bordelhouders zover te krijgen dat ze mee wilden werken aan de groepsvoorlichting aan de jongens. Sommigen leken soms zeer meewerkend, maar lieten je toch enkele keren voor niets komen. Hun angst

was dat de jongens zo bang zouden worden gemaakt dat ze weg zouden lopen. Verder is het voor hen ongebruikelijk om verantwoordelijk te worden gesteld voor de gang van zaken in het bordel of de club. Machtsmiddelen werden niet gebruikt, wel werden de bordelhouders erop gewezen dat medewerking en samenwerking ook in hun eigen belang waren. In totaal benaderden we vijf bordelhouders. Met twee van hen werden, voorafgaand aan de groepsvoorlichting aan de jongens, uiteindelijk gesprekken gevoerd. Het eerst werd contact gelegd met de bedrijfsleider/bordelbaas waarbij de minste weerstand werd verwacht. Hoewel we eerst viermaal voor niets kwamen, waren we uiteindelijk toch welkom. De belangrijkste reden van deze bordelhouder om mee te werken was dat de jongens na de voorlichting veel meer nieuwe seks technieken zouden kunnen toepassen en daardoor aantrekkelijker zouden zijn voor de klanten. De verantwoordelijkheid voor het seksueel gedrag van de jongens legde hij aanvankelijk helemaal bij de jongens zelf. Wij benadrukten dat we alle jongens wilden bereiken. Jongens die zouden willen wegblijven hebben waarschijnlijk het hardst de voorlichting nodig, zo redden we. Tijdens het voorgesprek bleek overigens dat de bordelhouder condooms verstrekte die ongeschikt zijn voor kontneuken. Ook het glijmiddel was verkeerd (op olie, in plaats van op waterbasis). We gaven hem daarom gedetailleerde informatie over geschikt materiaal. Ook de eigenaar van het tweede bordel had de neiging zijn verantwoordelijkheid af te schuiven. Zijn wanhoop over aids etaleerde hij veelvuldig. Volgens hem was het toch niet tegen te houden. "When your dick is hard the mind of men is in your ass", zo zei hij. Onder enige druk wilde hij de jongens wel bijeen roepen.

De groepsvoorlichting

In bordel 1 waren twaalf van de zestien jongens aanwezig voor de groepsvoorlichting. Er was één Franstalige jongen bij, de meesten verstonen redelijk tot goed Engels of Nederlands. Er is zonder vertaler gewerkt. In bordel 2 wist de barman niets van onze komst. Aanvankelijk was hij zeer boos. In dit bordel waren er negen van de zestien jongens. Er waren vier Duitstaligen, één Franstalige en verder Nederlanders. Iedereen bleek Engels te verstaan.

Inhoudelijk bestonden de avonden uit drie gedeeltes. Eerst werd informatie gegeven over (on)veilig vrijen, hiv en aids. De nadruk lag op de onzichtbaarheid van aids, herbesmetting en op het feit dat één onveilig contact niet zonder meer betekent dat iemand besmet is. Verder gingen we in op wat wel en niet veilig is en demonstreerden we op een dildo hoe je op de juiste manier een condoom omdoet. We benadrukten dat veilig vrijen niet alleen met klanten maar ook privé van belang is.

In bordel 1 kwamen veel vragen, ook naar aanleiding van de condoom-demonstratie. Bijvoorbeeld: is voorvocht een risico; welk glijmiddel is goed; wanneer is een dildo weer "schoon"? Voor velen was het nieuw om te horen dat je vaker dan eenmaal besmet kunt worden (het virus heeft verschillende gedaanten) en dat daardoor het risico op aids alleen maar toeneemt. Zeer storend in bordel 2 waren tijdens het eerste gedeelte van de voorlichting twee luidruchtige klanten die met de eigenaar lol probeerden te trappen. Het eerste deel werd daarom kort gehouden. De eigenaar excusde zich later voor het voorval met de klanten.

In het tweede gedeelte van de avond lag het accent op *houding en gedrag*. Naar aanleiding van een aantal zeer concrete vragen en problemen werden ervaringen met (on)veilig vrijen van de jongens zelf

besproken. Bijvoorbeeld: welke onveilige situaties ken je tijdens je werk of privé; hoe reageer je als iemand je vertelt dat hij positief is, terwijl jij hem gepijpt hebt; wanneer en wat gaat er mis met condooms; wat zou je meer willen doen om veilig te vrijen en wat zou jou bordel meer moeten doen aan veilige sex?

Om sociaal wenselijke antwoorden te voorkomen werd een van de jongens in de vorm van een rollenspel uitgedaagd te reageren op een direct verzoek om onveilig te vrijen. In beide bordelen riepen dergelijke vragen felle en negatieve reacties op ten aanzien van seropositieven. Op de vraag over onveilige situaties kwam als reactie dat de cultuur in homo-sauna's veranderd is, dat er minder klanten komen en dat de klanten snel tevreden zijn. Over privécontacten vertelt een jongen dat hij buiten het bordel alleen met vrouwen vrijt en dat doet zonder condoom. Een aantal jongens leek overigens zeer ongeïnteresseerd tijdens de voorlichting.

Na het formele inhoudelijke gedeelte was er in de bar de gelegenheid tot individuele gesprekken en *persoonlijke ondersteuning*. De jongens konden vragen stellen en zelf konden we op jongens of klanten afstappen. Juist toen vertoonden de jongens een grote openheid. Uit die gesprekken met de jongens blijkt dat onveilige sex vooral tussen hen onderling plaats vindt en in privé-contacten. Als ze op iemand "gek zijn", gaan ze "door de bocht". Uit die gesprekken kwam ook naar voren dat de jongens die ongeïnteresseerd leken veel risico hebben gelopen en dat nog doen. Een aantal van hen is drugverslaafd. Naar aanleiding van de voorlichting lieten twee jongens zich testen. Zij bleken beiden seropositief.

Positieve uitstraling

Tijdens de voorlichting is een luchtige maar ook directe manier van werken belangrijk om jongens en bordelhouders enthousiast te krijgen. Belangrijk in het contact met de jongens blijkt het om humor te hebben, geen oordeel over hun gedrag te vellen en te kunnen spelen met de seksuele spanning die er heerst. Om hen aan te spreken is het ook belangrijk dat de voorlichters van ongeveer dezelfde leeftijd zijn als de jongens. Verder merken wij dat een informele maar deskundige opstelling van onze kant het meeste resultaat had. Een positieve uitstraling is ook van groot belang. Als voorlichter moet je onvoorwaardelijk positief staan tegenover de mensen waar je mee te maken hebt. Dit betekent dat je niet mee moet gaan in de spelletjes die ze met je proberen te spelen: ontkenning, aandacht vragen, populair zijn.

De jongens neigen tot veilige sex met klanten, tenzij ze in geldnood verkeren. Een grote risicofactor in privé-contacten zijn aantrekkelijke partners en fatalistische stemmingen. Ze rapporteren veel condoom "failure" door verkeerde con-

RELAX ROOMS

Our Luxury Private Rooms are always available for you and your favourite boy(s). Fully equipped with bath - shower - video - tv - clean linen - towels - lubricants - condoms - body oils ALL PROVIDED FREE

Play Safe - Its the only way Safe Sex Instruction Video

SEX BOYS

We select the best boys from all over Europe. Friendly, handsome young men always available - for your entertainment

FULLY INCLUSIVE RATES FL165.00 PER HOUR PER BOY including room and all amenities

All Boys have regular medical check-ups. None are injected drug users Relax and play safe with the very best boys available

dooms en slecht gebruik. Druggebruikende jongens hebben weinig aandacht voor hun gezondheid. Een aantal van hen heeft onveilige sex (ge-

had) en leeft met het beeld dat het te laat is hun gedrag te veranderen. Andere jongens laten zich steeds testen en gebruiken een negatieve uitslag als excuus om onveilig te kunnen blijven vrijen. In eerste instantie gaven ze veel sociaal wenselijke antwoorden. Gaandeweg lukte het ons steeds beter dat te vermijden en de jongens zelf te laten vertellen wanneer het "mis gaat".

Terugkijkend op het experiment kunnen we stellen dat de voorgesprekken zeer belangrijk zijn geweest om de aanvankelijke weerstand bij de bordelhouders weg te nemen. De homoprostitutiewerker speelde daarin een belangrijke rol. De bordelhouders waren enthousiast en vroegen ons terug te komen, onder meer om vaker individueel met jongens aan de bar te praten. De een leek het ook een goed idee om eens in de zoveel maanden een groepsbijeenkomst te houden. Ondanks hun enthousiasme zullen betrouwbare afspraken toch moeilijk met bordelbazen zijn te maken. Zij zien aidspreventie in eerste instantie namelijk niet als hun taak, getuige het ongeschikte materiaal (condooms en glijmiddel) dat ze verstrekken. Een beleid naar klanten die "onveilig" willen ontbreekt meestal.

Op straat

Het leek ons belangrijk om uit te proberen of we ook via een groepsgewijze aanpak jongens die op straat en via escort werken konden bereiken. We besloten dat eenmaal uit te proberen. Zestien Nederlandse jongens ontvingen een persoonlijke schriftelijke uitnodiging voor een avond over veilig vrijen. Daarbij kregen ze een gratis drankje aangeboden en f25,- als ze tot het eind zouden blijven en een evaluatieformulier zouden invullen. Er kwamen acht straatprostitutiejongens: zes op uitnodiging, twee kwamen met anderen mee. De inhoud van de voorlichting was gelijk aan die in de bordelen. Tijdens het informatie deel over aids en veilig vrijen werden er veel vragen gesteld. Het kennisniveau van sommige jongens was soms zeer laag. Anderen haakten af omdat ze de vragen stom vonden. Om die reden lukte het niet altijd direct antwoord op de vragen te geven. Een jongen was stoned en stoorde de bijeenkomst nogal. Hij bleek seropositief. Het was moeilijk hem na de voorlichting in een tweegesprek te ondersteunen. In het tweede deel, waarbij wij ingingen op het eigen gedrag rond veilig vrijen, kwam er veel agressie los naar mensen die besmet zijn. Vanwege angstgevoelens die ze hebben bleek het moeilijk hen te doen beseffen dat je met veilig vrijen jezelf beschermt tegen besmetting, ook bij seropositieve partners.

De jongens waren betrokken, geïnteresseerd en vulden serieus het evaluatieformulier in. Wel bleek toen dat drie jongens niet konden lezen of schrijven. Schriftelijke voorlichting zal dan ook weinig effect op hen hebben. Bij het invullen van de vragenlijst werden zij geholpen. Veel jongens bleven nadien en toonden waardering voor de avond.

Projectvoorstel

Op basis van de experimentele ervaringen heeft de SAD in het kader van de Stuurgroep Aids Preventie Homo's een plan ontwikkeld voor het bevorderen van veilig vrijen in de jongensprostitutie, zowel binnen als buiten Amsterdam. Dit plan mondt uit in een projectvoorstel dat binnenkort ter subsidiering wordt voorgelegd aan het ministerie van WVC. Hoofddonderdeel van dit project is de aanstelling op landelijk niveau (bij voorkeur gekoppeld aan de bestaande expertise van de SAD) van een landelijke contactpersoon. Deze zal regionaal en plaatselijke relevante en betrokken organisaties moeten stimuleren en ondersteunen in het uitvoeren van voorlichtingsbijeenkomsten voor jongens in de prostitutie. De bedoeling is dat het project wordt afgestemd met de deelnemers aan het Landelijk Prostitutie Overleg ten aanzien van SOA en HIV (bureau van de NCAB, NIAD, SOA-Stichting, Mr. de Graafstichting, Rode Draad en SAD), met belangenorganisaties van de jongens (onder andere

Stichting Welp i.o.) en met bestaande lokale initiatieven. Het voorlichtingsexperiment heeft geleerd dat met het zorgvuldig opbouwen van contacten, volharding en aangepast gebruik van eerdere ervaringen met aidspreventie de doelgroep, in ieder geval voor een deel, kan worden bereikt.

20 7-3-91

Van een onzer verslaggevers)

Persvoorlichter Deventer politie hult zich in stilzwijgen

Aanwijzingen leiden tot aanhouden verdachte moord

DEVENTER - De 30-jarige verdachte Geert de B. uit Deventer wordt in verband gebracht met meerdere mogelijke seksuele delicten waarbij jonge meisjes een rol hebben gespeeld. Die invalshoek kwam naar voren tijdens het intensieve buurtonderzoek dat de politie hield na de dood van het 8-jarige Turkse meisje Semiha Ozkan op 14 februari. Pas na de aanhouding van De B. groeiden de verdenkingen ten aanzien van de moord. Officier van justitie mr. J.C. Buttinger wilde gisteravond niet onthullen hoe dat precies in zijn werk is gegaan.

alleenstaande man, in verband gebracht met seksuele delicten met meisjes. Volgens deze informatie, die overigens niet wordt bevestigd noch ontkend door de politie, is in de woning van De B. aan het Wethouder Beerentshof een hoeveelheid kinderporno en speelgoed aangetroffen.

Opvallend is dat de verdachte in eerste instantie moord dan wel doodslag ten laste wordt gelegd. Ofschoon het meisje voor haar dood seksueel is misbruikt, rept de tenlastelegging hier niet over. „Daarvoor hebben we nog te weinig gronden”, verklaarde officier

van justitie mr. Buttinger het ontbreken van deze concrete beschuldiging in de papieren die vandaag door de raadkamer wordt behandeld.

Buttinger benadrukt dat de tenlastelegging is gebaseerd op 'meerdere aanwijzingen tegen de verdachte'. Welke dit zijn wil hij nog niet zeggen. Het buurtonderzoek dat direct na de moord op gang kwam, leverde al direct informatie op die belastend was voor De B., al had die niet direct te maken met de moord.

Aantijgingen tegen de B., die in de buurt woont van het slach-

toffertje, hadden betrekking op seksuele delicten met meisjes en waren van dien aard dat de politie besloot de man aan te houden. Deze beschuldigingen wegen bovendien dermate zwaar dat de man in elk geval in voorlopige hechtenis blijft, ook al zou de raadkamer vandaag de tenlastelegging wegens moord op het achtjarige Turkse meisje afwijzen.

Etalagepop

Volgens buurtbewoners heeft

bij het politie-onderzoek ook een etalagepop een rol gespeeld. Deze pop zou na de moord, gekleed in een pyjama van het vermoorde meisje, enkele dagen zichtbaar voor passanten in de woning van het meisje hebben gestaan. Na enkele dagen heeft de politie alle passanten aangehouden en ondervraagd.

Uit dat onderzoek zou naar voren gekomen zijn dat de verdachte precies kon vertellen in welke kledij de pop gestoken was. Daaruit zou zijn speciale belangstelling voor de woning van het Turkse meisje zijn gebleken. Het gebruik van de pop wordt ontkend noch bevestigd door officier van justitie Buttinger. Wel ontkent hij dat de politie middels een 'truc' de verdachte heeft opgespoord. „Er waren niet één, maar meerdere duidelijke aanwijzingen die in de richting van deze verdachte wezen”, verklaarde hij gisteren.

Dood meisje leidt naar ontuchtzaak

DEVENTER - De politie Deventer heeft een dertienjarige Deventenaar aangehouden die ervan wordt verdacht ontucht met minderjarige kinderen te hebben gepleegd. Betrokkenheid bij de dood van het achtjarige Turkse meisje Semiha Ozkan sluit de politie niet uit.

De man is dinsdagmiddag 26 februari opgepakt en zit sindsdien vast. De feiten waarvan de man wordt verdacht kwamen aan het licht tijdens het buurtonderzoek dat werd ingesteld na de wurgdood van Semiha op donderdag 14 februari in een flat aan de Koningin Julianastraat. Semiha werd seksueel misbruikt. De aanhouding van de man was min of meer toevallig en wees aanvankelijk niet op enige relatie met de dood van Semiha.

In de loop van het onderzoek naar de handel en wandel van de man bleek toch een mogelijke betrokkenheid bij de dood van Semiha. Dit moet nog nader worden uitgezocht. De politie geeft in het belang van het onderzoek verder geen informatie over de verdachte of geboekte resultaten. De initialen van de verdachte geeft de politie om privacy-redenen niet aan de openbaarheid prijs.

Dertienjarige vast na ontucht met meisje (7)

(Van onze verslaggever)

TILBURG - De politie van Tilburg heeft afgelopen weekende te maken gekregen met twee gevallen van ontucht tussen kinderen. Een 13-jarige Tilburgse jongen werd zondagavond aangehouden. Hij heeft bekend ontucht te hebben gepleegd met een 7-jarig meisje. Het meisje werd door hem zaterdagmiddag in een berging van een flat oneerbaar betast.

Eveneens zaterdag kreeg de politie een melding van een tweede geval van ontucht. Een 5-jarig meisje was het slachtoffer van aanranding door een jongen van ongeveer 10 jaar. Naar deze jongen is de politie nog op zoek. In beide gevallen ging het volgens de politie veel verder dan doktertje spelen.

Dertienjarige bekend ontucht

TILBURG - De Tilburgse politie heeft te maken gekregen met twee gevallen van ontucht tussen kinderen. Een dertienjarige jongen werd zondagavond aangehouden. Hij bekende een zeventienjarig meisje oneerbaar te hebben betast. Een vijfjarig meisje was het slachtoffer van aanranding door een jongen van ongeveer tien jaar.

Ontucht vk 3-4

In de Volkskrant van 27 maart werd in een berichtje gemeld dat de Tilburgse politie een dertienjarige jongen had aangehouden, omdat hij een zeventienjarig meisje oneerbaar had betast. Een vijfjarig meisje werd aangerand door een jongen van tien jaar.

Waar moet dat heen met deze wereld. Vroeger heette dat puberteitsperikelen waarvan doorgaans niemand was gediend. Een pak voor je gat, ben jij nou belazerd, laat ik het nooit meer merken.

Onder invloed van hulpverleners, feministes met penisnijd en een opgedrongen Angelsaksisch dubbelmoraal wordt de misstap van een opgroeiend kind nu aangegeven bij justitie. Deze reactie op de seksuele nieuwsgierigheid van jongeren is bepaald geen oplossing voor het probleem van verkrachting en aanranding. Het is zeker niet iets dat bij justitie of in de Volkskrant thuis hoort.

AMSTERDAM Edgar Kirin

Ontucht vk 6-4

E. Kirin uit Amsterdam reageert in Geachte Redactie van 3 april op het bericht dat in Tilburg twee jongens van tien en dertien jaar zijn aangehouden door de politie omdat zij twee meisjes van respectievelijk vijf en zeven jaar oneerbaar hadden betast en hadden aangerand. Kirin vindt justitieel ingrijpen onzin omdat het louter gaat om „seksuele nieuwsgierigheid van jongeren”.

Ik heb niks tegen op seksuele nieuwsgierigheid van wie dan ook. Maar er moet geen dwang aan te pas komen. Zelf

ben ik seksueel misbruikt toen ik klein was. Daarnaast heb ik ook (nieuwsgierig!) seksuele spelletjes gedaan met andere kinderen. Aan deze gebeurtenissen heb ik heel verschillende herinneringen en emoties overgehouden. Omdat het ene op initiatief van (onder andere) mezelf gebeurde, en het andere onder dwang.

En daar gaat het om, E. Kirin!

BREDA

R. Janssen

Man beboet voor ontucht met vriendje

(Van onze correspondent)

BREDA - De Bredase rechtbank heeft gisteren een 30-jarige Tilburger veroordeeld voor ontucht met een 14-jarige jongen, waarmee de man nu (twee jaar na de ontucht) een relatie heeft. Daarnaast had hij vier keer zijn geslacht laten zien in het openbaar.

Voor die feiten kreeg hij een boete van duizend gulden en drie maanden cel voorwaardelijk. Tijdens de proeftijd van twee jaar moet de Tilburger de aanwijzingen van de reclassering volgen.

Maurik

Berichten over incest horen, net als verkeersongelukken en milieurampen, tot de vaste onderwerpen in de krant. Sommige verhalen, zoals die over een opa die ontucht met zijn kleinkind heeft gepleegd, zijn vooral zielig en tragisch. Maar bij andere rijzen je de haren ten berge. Wat te denken van de rechtszaak in Zutphen waarbij de officier van Justitie een jarenlange gevangenisstraf eiste tegen de ouders en een broer van twee meisjes die door hen veertien jaar lang waren misbruikt? Het opvallende aan deze zaak is de actieve rol die de moeder heeft gespeeld. Volgens de officier stemde zij er mee in dat haar dochters aan de „meest perverse verlangens van de andere gezinsleden moesten voldoen”. Zij hielp soms actief mee bij een verkrachting. Wilde een van de meisjes niet meewerken, dan werd die zonder omhaal door haar met ontbloot achterwerk op een hete kachel gezet. Het huis van deze moeder moet voor aanhangers van de markies De Sade een lustoord zijn geweest.

In Opzij stond onlangs een artikel waarin gesteld werd dat vrouwen zelden of nooit incest plegen. Prompt verscheen in het volgende nummer een ingezonden brief van een volwassen vrouw, die vertelde dat ze vroeger, behalve door haar

Kokanje

door Gerrit Jan Zwier

vader en broer, ook veelvuldig door haar moeder als lustobject behandeld was. Hoewel de macht van mannen groter is dan die van vrouwen, zo schrijft zij, is zij ervan overtuigd dat er veel meer moeders bij seksuele delicten binnen het gezin betrokken zijn. Nog niet zo lang geleden was bloedschande een misdaad die eigenlijk alleen in asociale en ontwrichte gezinnen plaatsvond. De vader was een drankzuchtige tiran, de moeder, die soms zelf mishandeld werd, had in huis niets te vertellen en het slachtoffer was vaak debiel of anderszins gestoord. Al die factoren komen ook in recente processen vaak aan de orde. Zo werd in Arnhem vorig jaar een vader veroordeeld die zijn zwakbegaafde dochter jarenlang als een hoer had behandeld. Ook in de zogenaamde Maurikse incestzaak — Maurik is een dorp in de Betuwe — speelt debiliteit weer een rol. Het slachtoffer, een nu 25-jarige vrouw, heet een „randdebiel” te zijn. Niet alleen haar twee broers zagen haar als een seksuele prooi, maar ook een

debiele oom. De vrouw zou, tussen haar vierde en achtste, honderden keren door familieleden en buren zijn verkracht. Men dwong haar zelfs met een bok te paren, wat aan deze affaire een duivelse, sabbatachtige lading geeft. De broers en de oom werden door het hof veroordeeld, dat de bewijslast overtuigend vond. Anderen, zoals enige getuigen-deskundigen, die door de verdediging waren opgeroepen, bestreden die opvatting. De psycholoog Vroon was bijvoorbeeld van mening dat je mensen niet op grond van de aangifte van een geestelijk labiele vrouw, die mede vanwege alle schokkende ervaringen al jaren in een psychiatrische inrichting werd verpleegd, kon opsluiten.

Overigens, ook bij aangiften van geestelijk stabiele slachtoffers is het altijd moeilijk het bewijs rond te krijgen: meestal kunnen er immers geen derden als getuigen worden opgeroepen. Nu was er in het Maurikse geval weliswaar nog een bewijsstuk voorhanden — de bekentenis van de zwakbegaafde

oom — maar daar heette Vroon geen enkele waarde aan: „Hij kan het een en ander gedaan hebben, maar dat hij bekende, verbaast me niet. Je moet stevig in je schoenen staan om verhoren te doorstaan; wankelgeesten handhaven zich door ervan uit te gaan dat anderen doorgaans gelijk hebben.” Voorts twijfelde deze psycholoog aan de waarde van de door de gestoorde vrouw afgelegde verklaring. Nadat ze door een verboden relatie in verwarde toestand in een opvanghuis terecht kwam, tekende een begeleidster een stroom van beschuldigingen over seksueel misbruik uit haar mond op. Haar geestelijke conditie is later, bij het verhoor, zo slecht dat ze slechts met knikjes en hummetjes op alle vragen kan antwoorden. Vroon vermoedt, net als de broers, dat zij haar verhaal uit wanhoop en in een staat van depressie heeft verzonnen.

Kort geleden stond de naam van het Betuwse dorp weer in alle kranten. De zuster, die inmiddels weer op de ouderlijke boerderij woont, heeft aan de raadsman van haar broers een brief geschreven waarin ze alle beschuldigingen intrekt. Alles zou verzonnen zijn. Hier en daar werd al gezegd dat de visie van Vroon dus toch de juiste was geweest. Dat lijkt me een voorbarige conclusie. Waarom zou je het woord van een randdebiele vrouw nu opeens wel vertrouwen?

Ontucht met acht kinderen

MAASSLUIS - Een 47-jarige man uit Maassluis is gearresteerd omdat hij ervan wordt verdacht de afgelopen anderhalf jaar ontucht te hebben gepleegd met acht kinderen tussen de vier en tien jaar.

Als medewerker van de drum- en twirldansgroep Melody vergreep hij zich aan de buurtkinderen in het clubgebouw tijdens de verkleedpartijen.

De praktijken van de man hebben de bewoners uit de omgeving van het clubgebouw geschokt. De affaire kwam vorige week aan het licht toen een kind haar ouders over de verkleedpartij vertelde. De man werd gearresteerd. Hij heeft bekend zich aan de kinderen te hebben vergrepen.

Poppenmethode

AD 7
 Vreugde en opluchting heersten uiteraard bij de man en de vrouw op de verdachtenbank van het gerechtshof in Amsterdam: twee jaar en drie maanden nadat de rechtbank in Alkmaar hen schuldig had bevonden aan vergaande ontuchtige handelingen met een tienjarig meisje waren zij zojuist in hoger beroep vrijgesproken.

Voldoening ook bij de advocaten mr. J. de Goelj en mr. E. Hertoghs, die met grote volharding alles in het werk hadden gesteld om dit voor hun cliënten zo gunstige resultaat te bereiken. Zij kwamen met rapporten waarin vernietigend werd afgerekend met het onderzoek door de orthopedagoge drs. F. Lamers-Winkelman; zowel wat de toepassing van de omstreden 'poppenmethode' betreft als haar vraagstelling aan het meisje.

In gedegen pleidooien signaleerden de raadslieden de zwakke plekken in het Alkmaarse vonnis en die werden — zoals op de zitting bleek — door het gerechtshof eveneens als zodanig beschouwd. Want dat was het meest opvallende bij de behandeling van deze zaak: het hof had niet alleen geen veertien dagen nodig om tot een oordeel te komen, maar

• Mr. Hertoghs

in de onmiddellijk gegeven vrijspraak maakte de president ook nog duidelijk waarom het door hem voorgezeten college het wettig en overtuigend bewijs niet geleverd vond.

Het meisje had in de zomer van 1987 met haar zusje bij de verdachten (een oom en tante van hen) gelogeerd. Tegen de politie vertelde zij toen meermalen door hem te zijn verkracht en dat zijn vrouw daarbij had geholpen door haar vast te binden. De rechtbank te Alkmaar die de man veroordeelde tot drie jaar en zijn echtgenote tot zes maanden gevangenisstraf, had veel waarde toege-

PALEIS VAN JUSTITIE

DOOR JAC. VAN VEEN

kend aan het rapport van drs. Lamers. Die zag in haar gesprekken met het meisje geen enkele aanwijzing te twifelen aan het waarheidsgehalte van hetgeen zij kreeg te horen. 'Haar verhaal is zeer overtuigend en wordt ondersteund door de realistische demonstratie met de Anatomisch Correcte Poppen en haar non-verbale communicatie' stond er in het rapport.

Maar de president van het hof in Amsterdam mr. H. Steenbergen zei in de toelichting op de vrijspraak: 'Het is het hof opgevallen, dat het kind tegenover mevrouw Lamers meer en anders is gaan verklaren dan eerder bij de politie. Met name bizarre details, die niet zo aannemelijk zijn. Verder vinden wij het merkwaardig, dat het zich allemaal zou hebben afgespeeld in die nog geen drie volle dagen durende loogerpartij en dat het in hetzelfde bed slapende zusje daarvan niets heeft gemerkt.'

Het is niet de eerste keer dat het gerechtshof in de hoofdstad in een soortgelijke zaak — anders dan de rechtbank in eerste instantie — niet de overtuiging heeft, dat een verdachte heeft gedaan wat hem in de dagvaarding wordt verweten. Op 10 januari 1989 sprak dit college een 27-jarige man vrij die door de rechtbank in Utrecht wegens incest met zijn vijfjarig dochtertje was veroordeeld tot anderhalf jaar gevangenisstraf. Ook dat vonnis werd in hoge mate bepaald door een rapport van dezelfde orthopedagoge en ook toen werd in hoger beroep door een deskundige van de verdediging, de kinderpsychiater F. Bruinsma, de vloer aangeveegd met haar wijze van werken en haar conclusies. Zonder een algemene uitspraak te doen over de waarde van de poppenmethode voor het bewijs gaf het gerechtshof toen al blijk van vraagtekens te zetten bij de onderzoekstechniek van mevrouw Lamers.

'Een aardige vent die een reep chocola geeft, dat moet wél kunnen'

Weer arrestie in verband met ontucht

Aangehoudene werkt als vrijwilliger bij verschillende jeugdorganisaties

Door onze verslaggeefster GELB 5

NIJMEGEN - Een 36-jarige Nijmegenaar is aangehouden op verdenking van ontucht met vier jonge jongens uit Dukenburg en Lindenholt. De man is vrijwilliger bij diverse jeugdorganisaties en kwam zo in contact met de jeugdige slachtoffers, aldus een politiewoordvoerder.

De verdachte inviteerde de jongens, in leeftijd variërend van negen tot twaalf jaar, bij hem in huis en wist hun vertrouwen te winnen. De man kwam ook bij de slachtoffers thuis over de vloer.

De 36-jarige werd vorige week woensdag aangehouden en heeft een aantal dagen in een cel doorgebracht. Inmiddels is de man weer op vrije voeten gesteld in afwachting van zijn berechting. Er was geen grond de man nog langer vast te houden, zo besliste de rechter-commissaris.

Verband

Het is de tweede ontuchtzaak in Nijmegen die in korte tijd aan het licht komt. Amper anderhalve week geleden werd een 40-jarige Nijmegenaar aangehouden op verdenking van seksueel misbruik van minstens acht minderjarige jongens.

De slachtoffers, in leeftijd variërend van acht tot dertien jaar, wonen net als de verdachte in de Lindenholtse wijk de Voorstencamp. De 40-jarige is nog ingesloten.

Er is een duidelijk verband tussen beide zaken. Het onderzoek naar de ontuchtzaak van de 40-jarige resulteerde vorige week in de aanhouding van de 36-jarige Nijmegenaar. Gebleken is dat beide mannen elkaar kenden en bij elkaar over de vloer kwamen. Inmiddels staat ook vast dat de 36-jarige met een jongen ontucht heeft gepleegd in de woning van de 40-jarige, aldus de politiewoordvoerder. Een andere Nijmeegse jongen werd seksueel misbruikt in Zutphen waar hij de 36-jarige ontmoette.

Vermoeden

Het vermoeden bestaat dat meer jongens uit Dukenburg en Lindenholt zijn benaderd door de 36-jarige verdachte. De politie verzoekt daarom ouders en verzorgers contact op te nemen met de afdeling jeugd- en zedenzaken. De politiewoordvoerder meldt tenslotte nog dat het Rijk en het bureau Slachtofferhulp beschikbaar zijn voor de opvang van de jeugdige slachtoffers.

Vragen die dan komen opborrelen zijn: hoe kon het zolang duren? Moeten nu alle ouders wakker gaan liggen vanwege de voetbaltrainer of de groepsleider van hun zoon? En waarom vertelt zo'n och thuis niet: „Orme Jan pakt me vijf m'n plasser, mam.”

Zedenrechercheur Trudie Gillissen van de Nijmeegse politie heeft in haar werk te maken met seksueel misbruik van jonge jongens. Nou is het niet zo dat ze er elke maand druk mee is. Want inest vormt nog steeds de grootste ulk werk.

Macho-gevoel

Gillissen, die als rechercheur verigens niet betrokken is bij de recente ontuchtzaken in Dukenburg en Lindenholt, wil wel in algemene zin wat zaken uit de doeken doen.

Zij weet ook waarom het jochie zijn ouders thuis niet vertelt wat me Jan met hem uithaalt. „Veelal odigt de man een stel jongens in et huis uit. Ze mogen daar dan on-mlimiteerd eten, drinken, moppen ortellen en naar muziek luisteren. et is een adres waar ze dingen wijt kunnen.”

„Als zo'n man dan na verloop un tijd aan hen gaat zitten zoiets groeit, want eerst gebeurt ' vaak helemaal niets - is het oeilijk om nee te zeggen. Ze ver-

trouwen de man, want hij is toch een aardige vriend?”

„En als de jongens doorhebben wat er precies gebeurt, komen ze in een moeilijk parket. Kinderen van elf, twaalf, dertien jaar zijn bezig met hun eigen seksuele identiteit. 'Ik vertel het niet, want dan denkt iedereen dat ik homo ben', denken ze. Dat stempel is héél bedreigend. En dat is reden waarom er weinig aangiften van slachtoffers zijn. Het is het macho-gevoel, het idee dat mannen sterk moeten zijn. Homo? Voor geen goud ter wereld!”

„Schaamte- en schuldgevoel speelt bij alle slachtoffers een rol. Omdat het misschien wel prettig was en omdat ze wellicht zelf ook seksuele gevoelens hadden. Juist vanwege dat schaamte- en schuldgevoel worden een hoop dingen nog achtergehouden. En het is ook heel precair.”

Een andere reden om er geen melding van te maken is de angst dat er een strafzaak van komt. Dat hóeft voor de slachtoffers vaak niet. En dan is er nog de subtiele, psychische bedreiging: „Als jij het vertelt, dan zeg ik dat je het lekker vond. Of dat je er geld voor kreeg.” Op die manier zet je iemand wel onder druk. In zo'n geval is veel

geweld of grof geweld niet nodig. En dat kom je ook maar zelden tegen, aldus de zedenrechercheur.

Aardige man

Wie zijn nu die mannen?

„Het prototype van een aardige man waar niemand iets achter zoekt. Kinderen wordt vaak geleerd dat ze geen snoepjes mogen aannemen van vreemde mannen. Maar het zijn geen vreemde mannen. De man in het bosje komt slechts incidenteel voor. Het zijn meestal juist mannen die vertrouwen wekken. Waar het gezellig is, waar je de koelkast mag leegeten, plaatjes draaien, waar je net iets meer mag dan thuis. En dan kan seksueel misbruik voorkomen, dan kan de pedofiel een grens overschrijden en te ver gaan.”

Moeten alle ouders nu wakker liggen vanwege de trainer van hun zoon of de groepsleider?

„Er moet geen hetze ontstaan. Natuurlijk is het erg als het jóuw kind is overkomen. Maar, niet alle ouders moeten nu slapeloze nachten krijgen. Die vent die altijd aar-

dig doet tegen kinderen en hun een reep chocola geeft, dat moet natuurlijk wél blijven kunnen. Er zijn goede vrijwilligers die veel voor de jeugd doen. En dat het op seksueel misbruik uitloopt, is gelukkig een uitzondering.”

Waarom?

Hoelang zo'n situatie van seksueel misbruik duurt?

„Dat kan een maand zijn, een jaar of nóg langer. Dat hangt weer van een aantal dingen af. Hoe meer kinderen er bij die man over de vloer komen, des te eerder zal het uitlekken. Is het een jongen dan zal de relatie in het algemeen langer voortduren.”

Waarom heb je het toegelaten? Waarom heb je het gedaan? Waarom ben je weer teruggegaan? Dat zijn volgens Gillissen vragen die nóóit mogen worden gesteld aan het jonge slachtoffer.

„Want deze vragen zijn juist zeer belastend voor het kind. De schuld van wat er is gebeurd, de verantwoording ervoor, leg je op zo'n manier bij het kind. Terwijl

zo'n jongen middenin die situatie zat voordat-ie wist waarin hij was beland. Het is ook een dilemma waarin iemand verzeild raakt. Want het was toch best een aardige man...”

De officier van justitie bevestigde deze week tijdens een rechtzaak van een Nijmegenaar die ontucht had gepleegd met acht jonge jongens, dat de slachtoffers eigenlijk 'een stukje levenslang hebben gekregen'.

Gillissen: „Wat is gebeurd moet in elk geval niet verdrongen worden. Dat is de basis. Als de jongen maar goed wordt opgevangen en zijn ouders hem niets verwijten. Verder speelt ook mee wat er precies is gebeurd. Een verkrachting is wel even wat anders dan seksuele handelingen moeten verrichten, of het aanraken van de geslachtsdelen, of wanneer er alleen gezond en betast wordt.”

Vrouwen

„Wat eigenlijk nog het hardst aankomt bij de slachtoffers, is dat alle vertrouwen wordt weggesla-

gen. Van een beeld dat ze v iemands hadden, blijft nul konn nul over. Een kind moet erop praten om het te verwerken. G lukkig is er tegenwoordig veel an dacht voor slachtoffers.”

„Maar persoonlijke factoren spelen ook mee. Hoeveel knakke heeft iemand al in z'n leven g had? Het vertrouwen van zo'n jo gen loopt een flinke deuk op. Oge schijnlijk kan het goed lijken t gaan, maar hoe is het over tic jaar. Loopt iemand daar dan wé mee rond?”

Gillissen denkt dat ontucht m jonge jongens veel vaker voor komt dan bij de politie bekend i „Ik denk ook dat het moeilijk b ven water komt. Nu raken we r langzaam maar zeker ook v overtuigd dat meer vrouwen zic schuldig maken aan seksueel mi bruik. En ook dat meer jongen seksueel slachtoffer zijn dan tot n tot bekend is. Uit onderzoeke blijkt dat dertig tot vijftig procer van de daders zelf als kind is mi bruikt. En dat geeft al aan dat o tucht van alle tijden is.”

Voor onze verslaggeefster Jacqueline van Ginneken
GELB 16
 NIJMEGEN - In betrekkelijk korte tijd is in Nijmegen een trietaal ontuchtzaken aan het licht gekomen. In totaal zijn hierbij winstig jonge jongens, in leeftijd variërend van negen tot veertien jaar, seksueel misbruikt. Vaak was de ontucht al een poos aan de gang voordat deze in de openbaarheid kwam.

Vier broers ontkennen incest bij nichtjes

De verdediging vond dat de verklaringen van de nichtjes onvoldoende waren voor een deugdelijk bewijs. Advocaat Van Gelder ging een stukje met de uitspraken van de kinderen mee. "Er moet wel iets gebeurd zijn, anders zijn ze psychisch niet zo in de war. Maar mag je een verklaring van een psychisch gehavende wel serieus nemen?", vroeg hij zich af. Officier van Justitie mr. De Nie wilde niets weten van verzachten-de omstandigheden.

Gisteren, eiste de officier van Justitie celstraffen variërend van veertien tot 2,5 jaar.

De zaak kwam zomer vorig jaar aan het rollen toen twee nichtjes aangifte deden bij de politie. Het begin van een intensief onderzoek van het Openbaar Ministerie. In eerste instantie bekenden de broers, op D. na, meermalen misbruik te hebben gemaakt van hun nichtjes. Later werden deze verklaringen ingetrokken.

Veenendaalse zuster, hun (minderjarige) vijf nichtjes, dochters van de vrouw, jarenlang en met grote regelmaat te hebben verkracht. De schattingen variëren van honderden tot zelfs duizenden gevallen van incest.

Behalve de zes die gisteren voor de rechter verschenen tijdens de pleidooien van hun advocaten, zitten voor deze zaak nog elf mensen vast. Voornamelijk familieleden. Tijdens de eerste zittingsdag, eer-

zuster D., gaf emotioneel te kennen dat hij de Heer straks recht in de ogen kan aankijken. Zijn aanstaande sluissterde bijna: "Ik ben al kapot gemaakt". Huichela-rij? Waarheid? De rechter zal op 9 april uitspraak doen.

De vier broers K. (31, 33, 41 en 45 jaar) uit Arnhem, Velp en Rheden, alsmede hun 50-jarige aanstaande zwager, worden ervan verdacht, op aandrang en medewerking van hun 49-jarige

ke betrokkenheid bij deze zaak. "Ik heb niemand verkracht", riep broer W. "Wij zijn het slachtoffer van leugens", sprak D. En R., tegen wie een gevangenisstraf van veertien jaar werd geëist, waarschuwde de rechtbank niet van de Zes van Birmingham.

Broer A., die eveneens veertien jaar tegen zich hoorde eisen, zei huiltend: "Ik heb niemand verkracht". J.E., de geliefde van

Van onze correspondent ARNHEM — Vier grote kerels, snotherend op een rij. Zo stonden de gebroeders K. gistermiddag na een urenlange zitting voor de Arnhemse strafrechter. Hun onschuld wassend in tranen. Hoe-wel tegen hen en een aanstaande zwager fikse straffen plegen van incest, hielden ze pertinent vol dat ze hun vier nichtjes nooit aan-gerand hebben. Ook de moeder van de slachtoffertjes ontkende el-

Moeder keek toe bij verkrachtingen

Eisen tot 14 jaar in incestzaak Rheden

(Van onze correspondent) ARNHEM — Gevangenisstraffen variërend van 2,5 tot 14 jaar. Dat eiste officier van justitie mr. J. Denie gisteren voor de Arnhemse rechtbank tegen zes verdachten van de geruchtmakende Rhedense incestzaak: de uit Arnhem, Velp, Rheden en Veenendaal afkomstige vier broers K. (31, 33, 41 en 45 jaar), hun zuster (49) en haar aanstaande echtge-noot (50).

De vier broers zouden op aandrang, met medewerking en onder leiding van hun zuster, hun (minderjarige) nichtjes, dochtertjes van de vrouw, jarenlang met grote regelmaat hebben

verkracht. Ook de bruidegom in spe zou zich aan de verkrachtingen van zijn aanstaande stiefdochttertjes hebben schuldig gemaakt. In totaal gaat het in deze zaak om meer dan zevenhonderd verkrachtingen, zo rekende de officier van justitie de verdachten voor.

In deze incestzaak zullen behalve de verdachten die gisteren terecht stonden, nog acht andere verdachten, voor het merendeel familieleden, worden vervolgd. Van die acht zitten er thans nog zes vast in voorlopige hechtenis, onder wie de 67-jarige oma van de slachtoffertjes. Daarmee komt het totaal aantal verdachten in deze zaak op veertien.

In deze familie werd meer dan een decennium lang een ware terreur uitgeoefend, werden de vier slachtoffertjes als vrouw in hun mens-zijn verneerd door een systeem van sek-

suele onderdrukking. Een gezin, dat werd gekenmerkt door geslotenheid. Waar geheimhouding rücksichtloos werd afgedwongen met alle denkbare middelen. Een weerzinwekkende, peilloze immoraliteit", aldus de officier.

De minderjarige zusjes woon-den bij hun moeder in Veenendaal. Daar stelde de moeder vier van haar vijf dochttertjes met geweld en onder dwang "beschikbaar" aan haar vier broers uit Rheden, Velp en Arnhem en aan haar eveneens in Veenendaal wonende aanstaande man. De poms reisden bijna wekelijks af naar Veenendaal om alleen of in steeds wisselende combinaties tezamen, bij hun kleine nichtjes aan hun geroef te komen. "terwijl hun zuster (de moeder) er bij stond te kijken en zich er aan verlekkerde", aldus rechtbankpresident mr. Collewijn.

Verdachten incest Rheden ontkennen betrokkenheid

(Van onze correspondent) ARNHEM — Tijdens de voortzetting van de Rhedense incestzaak hebben de gebroeders K. gistermiddag de ten laste gelegde reeks verkrachtingen ontkend. Dinsdag werden in de zaak tegen vier broers, hun zus en haar aanstaande echtgenoot straffen tot veertien jaar geëist. De vier broers K. (31, 33, 41 en 45 jaar) uit Arnhem, Velp en Rheden, alsmede hun 50-jarige aanstaande zwager, worden ervan verdacht, op aandrang en medewerking van hun 49-jarige

De broers hielden gisteren pertinent vol dat ze hun vier nichtjes nooit aangerand hebben. Ook de moeder van de slachtoffertjes ontkende elke betrokkenheid bij deze zaak. "Ik heb niemand verkracht", riep broer W. "Wij zijn het slachtoffer van leugens", sprak D. En R., tegen wie een gevangenisstraf van veertien jaar werd geëist, waarschuwde de rechtbank niet van de Zes van Birmingham. Broer A., die eveneens veertien jaar tegen zich hoorde eisen, zei huiltend: "Ik heb niemand verkracht". J.E., de geliefde van

Behalve de zes die gisteren en eergisteren voor de rechter verschenen, zitten voor deze zaak nog elf mensen vast. Voornamelijk familieleden.

De zaak kwam zomer vorig jaar aan het rollen toen twee nichtjes aangifte deden bij de politie. Het begin van een intensief onderzoek van het Openbaar Ministerie. In eerste instantie bekenden de broers, op D. na, meermalen misbruik te hebben gemaakt van hun nichtjes. Later werden deze verklaringen ingetrokken.

De verdediging vond dat de verklaringen van de nichtjes onvoldoende waren voor een deugdelijk bewijs. Advocaat J. Brand kwam tot de berekening dat, op grond van de uitspraken van de slachtoffers, er in enkele jaren tweeduizend verkrachtingen hebben plaatsgevonden. "Onmogelijk. We hebben te maken met waanbeelden van de meisjes". Advocaat Van Gelder ging een stukje met de uitspraken van de kinderen mee. "Er moet wel iets gebeurd zijn, anders zijn ze psychisch niet zo in de war. Maar mag je een verklaring van een psychisch gehavende wel serieus nemen?", vroeg hij zich af. Advocaat Schat ontkende dat de slachtoffers alles uit de duim hebben kunnen zuigen. "Er zijn zeker intrieste dingen gebeurd, dat kan niet anders. Alleen de vraag is wie het hoe vaak heeft gedaan", meent hij. Uitspraak 9 april.

Elf jaar geëist tegen moeder wegens arrangeren incest

ARNHEM (ANP) — Tegen vier broers (afkomstig uit Rheden, Velp en Arnhem) is dinsdag voor de Arnhemse rechtbank gevangenisstraffen, variërend van drie tot en met veertien jaar, geëist. Ze zouden zich schuldig hebben gemaakt aan jarenlange incest met vier minderjarige nichtjes. Tegen de 49-jarige moeder (zuster van de broers) werd elf jaar geëist. Zij zou de verkrachtingen hebben gearrangeerd.

Officier van justitie, mr. Denie meende dat zij de meest kwalijke rol had gespeeld. Niet alleen regelde zij afspraken met haar broers, ook zou zij hen de menstruatiedata van haar dochters hebben gegeven. Denie zei het verbijste-

rend te vinden dat de moeder bij wijze van strafmaatregel haar dochters geregeld zou hebben laten verkrachten door hun ooms.

Reeds op peuterleeftijd zouden twee dochters door een aantal ooms, met behulp van moeder en oma zijn verkracht. Wanneer de meisjes niet wilden meewerken, werd er geslagen en bedreigd; soms zelfs met een mes. "Als het waar is wat hier staat, is het ten hemelschreiend", zei rechtbankpresident mr. H. Collewijn.

De ooms ontkenen, evenals de moeder die in het verleden enige tijd uit de ouderlijke macht is ontzet. Twee dochters zijn als gevolg van de affaire op de psychiatrische afdeling van een ziekenhuis beland. Een van hen eiste een schadevergoeding van twee ooms. De officier willigde die eis in: beide ooms moeten hun nichtje ieder 1500 gulden betalen.

Een jaar cel en 18 tbs voor ontucht

ARNHEM - Een 37-jarige man uit Nijmegen heeft gisteren van de rechtbank in Arnhem een jaar gevangenisstraf en tbs met verpleging opgelegd gekregen. Tegen de man was alleen tbs geëist voor het plegen van ontucht met minstens acht jongens van rond de dertien jaar. De Nijmegenaar liet de jongens in zijn woning ongelimiteerd eten en drinken. In ruil daarvoor moesten zij ontucht met hem plegen. Ook verhuurde de man verschillende jongens aan pedofiele kennissen uit Nijmegen en omstreken. De rechtbank veroordeelde de man ook tot het betalen van 1500 gulden smartegeld aan één van de slachtoffers.

Raadsman moeder incest-slachtoffers bepleit vrijspraak

ARNHEM (ANP) — De raadsman van de 49-jarige vrouw die ervan wordt verdacht de verkrachtingen van haar dochters te hebben gearrangeerd, heeft woensdag vrijspraak gevraagd. Mr. L. van Engelen zei tijdens de voortzetting van de incest-zaak voor de Arnhemse rechtbank dat de belastende verklaringen van de slachtoffers zeer twijfelachtig waren.

Dinsdag werden in de zaak tegen vier broers, hun zus en haar aanstaande echtgenoot straffen tot veertien jaar geëist. Volgens de officier van justitie regelde de moeder de jarenlange verkrachtingen door de ooms. Tegen de vrouw werd elf jaar geëist.

"De afschuw en haatgevoelens die de meisjes koesteren hebben zij geprojecteerd op hun moeder", aldus de raadsman. Volgens hem was de vrouw door de verklaring van de dochter pas ruim een maand na de eerste aangifte bij de beschuldigingen betrokken.

Volgens de raadsman van de 31-jarige oom, tegen wie veertien jaar gevangenisstraf is geëist, hebben de meisjes gewoon een complot tegen zijn client gesmeed.

Peter Hetherington

PLACE of safety orders on nine Orkney Islands children taken into care last week were extended for 21 days yesterday after the islands' children's panel heard a series of allegations involving "ritualistic" sexual acts between adults and children during darkness.

Parents attending the hearing were told that the orders were sought after children were exposed to acts of "lewd and libidinous" behaviour during and up to last November. This involved sexual intercourse or simulated intercourse "between adults and children and between adults" and the use of ritualistic music, dance or dress.

The three panel members extended the orders after hearing pleas for the release of the children from parents at four hearings. The parents will also ask a Sheriff to rule on the validity of the allegations at a hearing which will take place within 28 days.

Last night two Orkney lawyers acting for the parents, John Moyer and Alistair Bruce,

told a press conference that the "grounds for referral" at the earlier hearings were strenuously denied by the parents.

They said an appeal would be held at the Sheriff Court, in the islands' capital of Kirkwall, this afternoon before Sheriff Principal Ronald Ireland, QC.

"The parents have been left bewildered, confused and isolated after the children were taken away," Mr Bruce said.

He added that the action of the Orkney Islands social work department disregarded guidelines established after the inquiry into allegations of sexual abuse in Cleveland in 1987.

At the first of yesterday's hearings one panel member, Lesley Scarth, told parents that they were not in the business of keeping the children "one day, one hour longer than is absolutely essential".

She said the matter had to be cleared up as soon as possible "one way or other. It is simply a question of getting to the truth of the matter... further independent evidence and other corroborative evidence is being sought."

The nine children have been sent to foster parents on the mainland trained to cope with children who might have been

abused. Another panel member, Margaret Foulis, said she did not see how it was in the best interests of the children if they were in the total control of the social work department and held in isolation.

The Orkney Islands council yesterday rejected calls for a full judicial inquiry into the controversy by 16 votes to 8.

Last night the Orkney Presbytery of the Church of Scotland entered the controversy by implicitly criticising the actions of the social work department and calling for an urgent review of procedure in cases of suspect child abuse.

The Church of Scotland minister on South Ronaldsay where the families live, the Reverend Maurice McKenzie, was questioned by police last week.

The Presbytery in welcoming the pastoral care shown by Mr McKenzie also expressed concern that there was no suitable place of safety for children within Orkney, where there is a children's home.

It added: "We view with grave concern recent happenings in South Ronaldsay relating to all child abuse and maintain that the method used to investigate allegations is unacceptable".

Parents accuse social workers of witch-hunt

Peter Hetherington reports on the tears and anger of South Ronaldsay islanders inside and outside yesterday's child panel hearing

IN AN upstairs room of a converted terrace house in Kirkwall, the young couple sit nervously, heads bowed, between a QC and a solicitor.

Opposite, a three-strong panel agonises over whether their two children should remain in care.

Around the polished oval table, surrounded by prints of Orkney's harbours, fishing vessels and rolling green hills, the panel chairman, Rosemary Foulis, acknowledges "slight reservations" about keeping the two — a girl and boy, aged 8 and 9 — away from their parents. To her right, a senior social worker insists it is in the children's "best interests" to keep them away from the island. The mother sighs deeply.

In the end the Orkney children's panel, an informal Scottish Institution established over 20 years ago to examine juvenile issues away from the courts, decides to extend place of safety orders, first granted a week ago. At three earlier hearings during the day extensions were granted for seven other children while parents broke down and sobbed.

As supporters from the southern Orkney island of South Ronaldsay waved placards outside the first woman to appear could not contain

her desperation. "I would like my children back. I am not a pervert or anything else. It is obscene."

Last week in dawn raids police and social workers removed the nine children, aged from 8 to 15 — five boys and four girls — from their homes on the island after allegations of sexual abuse and satanic rituals.

In a community more concerned with the trials of farming and fishing than weighty social affairs, the allegations sent parents, literally, running for cover.

Some forbade their children to play alone, fearing that social workers would return for a further sweep. Local GPs, claiming that they had never been consulted, were incensed.

Members of Orkney Islands council, which employs the social workers, asked searching questions of its social services director, Paul Lee.

His response: "You have to trust me." Yesterday, South Ronaldsay residents attacked the director on their placards, saying "Whose kid next?" and claiming "a cruel misuse of the law".

As police cordoned off the street for a rare Orkney demonstration, with officers standing guard outside the children's panel offices, David Scott, an island farmer, spoke for many.

"When I heard I just couldn't believe it. We know all these people and we're absolutely amazed."

"It's inhuman," said a retired fisherman, aged 77. "Good upstanding folk are involved. We know them all. It's all nonsense."

A woman spoke sadly of a 13-year-old being taken: "She often came to our house. A lovely girl. They all came from good, caring, loving families."

Under the glare of TV cameras, a mother emerged after an unsuccessful appeal. "Oh, it's just ridiculous. I've never met the social worker who made the decision before... she's saying it's in the children's best interests."

Is there any truth in the allegations? "Oh, for goodness sake, if we had the time or the inclination to get up to these ritual things... you haven't got privacy in South Ronaldsay... it's mad, a Salem witch-hunt."

At the final hearing a couple, supported by an Edinburgh QC, Edward Targowski, challenged two social workers who insisted repeatedly that removal was in the best interests of the children and that the police investigation is not finished.

After being given the reasons for the place of safety orders, with their allegations of lewd behaviour and other practices, the couple said they "totally disagree" — "to put it mildly", said the father. When the chairman told them that they had rights in the matter, the woman replied: "Very little up to now."

Tangled history of child cases

THE GUARDIAN
Wednesday March 6 1991

SOcial workers complain that they are criticised for being both over-cautious and over-zealous in cases of alleged child abuse, writes Peter Hetherington.

The result of an independent child care inquiry in Fife, due shortly, has examined allegations that social workers failed to protect children at risk by not taking them into care.

In Orkney, the social work department studiously repeats that it is only taking action, through place of safety orders, to protect children at risk.

Controversy has surrounded the department for several months since eight children from one family were taken into care last November following allegations of sexual abuse. In an earlier episode, the children had been taken into care and returned to their home in South Ronaldsay.

The workings of Orkney children's panel was subsequently questioned. The panel reporter — an official who administers proceedings — Catherine Kemp, was suspended by the council. The Scottish Office, which oversees social work north of the border, has still to decide her future.

Since her departure a senior panel reporter from Strathclyde has administered proceedings in Orkney.

The social work director, Paul Lee, appointed a year ago, has to tread a delicate path of keeping councillors informed while protecting the whereabouts of children flown to the Scottish mainland — probably Strathclyde — for fostering after last week's raids.

At a briefing this week, he was questioned about the current action. Some councillors were clearly uneasy.

One, Spencer Rosie, complained that he was removed from the social work committee after raising questions about Ms Kemp last year.

"She was suspended for various reasons, but no councillor has yet seen them," he said. "A reporter is employed by the Scottish Office but paid for by the local authority. It is a most complicated case, tragic."

Jean Creighton, the chairwoman of the island's education committee, said she was not informed when the eight children were taken into care last year, after social workers visited a school. She had great concern for the way the matter had been handled, "although we have been assured that it was handled with great sensitivity".

Mrs Creighton added: "Some of us feel that what is carried out in other places might not be the best way to do things in Orkney. But we do realise confidentiality is involved, although we are trying to find out as much as we can."

The courage of abused children

From Mr Steven Walker
Sir: Your reports (6 March) on the sudden removal of children in the early hours from their parents in Orkney draw attention to the legal procedures under which this happens and emphasise the trauma of the parents and the concern of the public. However, the emphasis in media coverage of the problem of child sexual abuse seems to be on the rights of parents rather than the rights of children.

In my experience the voices of children trying to speak of the awful things adults have done to them are quickly silenced in the process of investigation. They already feel an overwhelming sense of guilt both for what has been done to them and for the effect of their allegations. Child sexual abuse is therefore under-reported and, when it is, the adult-centred legal framework further negates children's rights.

The problem of child sexual abuse is now firmly on the public agenda and no longer the private shameful secret kept by thousands of children. As society struggles with the problem and how to deal with it fairly, we should pause amid the resulting clamour and marvel at the courage of abused children to speak the unspeakable.

Yours faithfully,
STEVEN WALKER
Social worker
Waltham Forest Child Protection Treatment Service
London, E17

Judge dismisses abuse claims

Satanic ritual allegations

By Jack O'Sullivan and Malcolm Pithers

The judge, who gave his ruling at the High Court in Manchester after a 47-day hearing in camera, said four other children should remain in care "at present". But he said their case should be reviewed later this year. Three other children had been allowed home after an earlier hearing.

Mr Justice Brown said that there had been a catalogue of mistakes made by Rochdale's social services department and "serious errors of judgment" by social workers and senior officials.

He said: "They were not minor, trivial or infrequent breaches, but were substantial ones which rendered the information from children valueless and unreliable. In respect of all the children, my judgment is that these allegations that these children have been in-

involved in Satanic or ritual abuse remain unproved."

Satanic abuse was highly unlikely as it usually involved people of high intelligence, "a description which cannot be attributed to the people of the area in which we are talking about".

He said the council's expert witnesses in the case had had a complacent attitude towards the interviewing technique used by social workers in Rochdale and said there had been a "gross breach of good practice" among social workers.

Some social workers had not read in full Lord Justice Butler Sloss's report on the Cleveland child abuse inquiry.

The judge also expressed particular concern at the way Greater Manchester Police and social workers had removed the children from their homes at 7.30 in the morning. He rebuked the Chief Constable of Greater Manchester, James Anderton, for the force's policy of not permitting video recordings of joint social service and police interviews of children involved in abuse cases. The judge said the practice should cease.

Information provided for the initial affidavit to take the children into care had been inaccurate and "seriously misleading". The judge said two social workers, whom he would only refer to as Miss Y and Miss X, had provided

information which had "substantially misled" the original judge.

The Rochdale case has concerned 20 children, eight girls and 12 boys aged between two and 16, taken into care by Rochdale social services last year.

Some of the children had talked of seeing ghosts, of being given "magic sweets" thought to be hallucinatory drugs which made them "fly", and of participating in ritualistic killings. So convincing were the claims that social workers reasoned the children could not have invented the stories.

Mr Justice Brown recommended that for future child abuse investigations intensive training should be carried out by skilled and experienced people such as child psychologists. He urged that where

abuse was suspected social services should not remove children from the family home before taking the advice of expert child psychologists or psychiatrists.

Removals should not be carried out in the early morning. If this was a police practice then social workers should be prepared to act independently of the police and collect the children later in the day. Affidavits drawn up in cases should be "accurate, balanced and fair".

All interviews, and in particular the first one, should be video recorded and the present practice of not permitting the filming of joint police and social services interviews should cease in Greater Manchester.

Further reports, page
Leading article, page

Rochdale action attacked

IND 8

THE DECISION to take 10 children from Rochdale into care, after they had made allegations about ritual satanic abuse, and the methods that police and social workers employed to do so were severely criticised at the High Court in Manchester yesterday.

Mr Justice Brown said the way that the children had been removed from their parents was particularly upsetting, and he described seeing a video of a girl soon after she was taken from her home in a 7.30am raid last June.

The judge said: "It is obvious from the video-tape she was not merely frightened but greatly distressed at being removed from home. The sobbing and distraught girl can be seen. It is one of my most abiding memories of this case."

The judge made the statement during a damning attack on the methods used by social workers.

He said the case began in November 1989 when teachers at a school in Greater Manchester informed social services in Rochdale about a boy of six who they were concerned about. The boy had been behaving strangely for some weeks and had talked to them about ghosts and family ghosts that were part of his life.

The judge said there were clear signs that the boy had become very disturbed, and social workers were allocated to the case in February last year.

By Malcom Pithers, Northern Correspondent

A teacher had described seeing the boy hiding under a table and appearing to have no self esteem. He was "very cold to touch" on arrival, would have sudden outbursts of kicking, and would avoid going out to play. But he would talk to his teacher.

The family, the judge said, came from a home background with poor conditions. "They themselves were regarded as educationally subnormal."

The parents began to live together in 1984. In 1985, they claimed the house was haunted by a ghost and poltergeist. "In September 1985 the house was blessed by a priest and the manifestations stopped," the judge said.

He said the boy and his sister, then aged 11, had been interviewed with two other boys, aged five and four, from the same family, and afterwards they had been made wards of court.

The judge described an interview conducted by one of the two main social workers, Miss Y, with the six-year-old boy, known as B, in February.

The judge added: "This interview was, I regret to say, mishandled." It was not video-taped, although facilities existed, and no contemporary note was taken. "It was a lamentable start to a lamentable series of events."

"With B virtually unprompted, she listened to what she called spontaneous outpouring of his experiences with ghosts. This has to be contrasted with the monosyllabic boy who can be heard on a video the following day."

The next day, the boy was asked numerous questions, many of a leading nature, the judge said.

Turning his attention to one of the other social workers involved in the case, Miss X, the judge said: "It was extremely surprising to learn from Miss X that she had not read the Cleveland report before she embarked on the interviews. And there are some question-marks about whether she had read the summary."

The judge said the council's video-taping of interviews with children was muffled, partly inaudible and the faces of youngsters or their expressions could not be seen properly. Tapes and notes were not contemporaneous.

"If the authority had obtained an independent review, it is most unlikely support would have been given for the removal of the children without further investigation," Mr Justice Brown said.

The children's parents were denied access to them since last May.

Mr Justice Brown went on to say that 12 more children from four other families had been made

wards of court and taken into care on 14 June last year. Another child was made a ward of court later the same month, and three other children were taken into care from another family on the same housing estate on 7 September.

During interviews with social workers, a child spoke of ghosts in a bedroom. One of the ghosts was called Bob. The boy described being placed in a coffin which made him fly.

The judge added: "Another boy said he had eaten a cat. But his mother said this was probably a reference to pasta creatures in the soup they were eating."

The judge said that the failure of Rochdale's social services department in obtaining an expert psychological overview of the case amounted to a "very serious error of judgement".

He said: "There is no valid reason why an expert should not have looked at the material, and every reason why one should."

The judgment ends months of anguish for both the Rochdale parents and the children. The families all live in difficult circumstances both financially and socially on a housing estate on the outskirts of Rochdale.

Mr Justice Brown said yesterday that there was no evidence that the parents had been involved in ritual abuse, and there was no evidence of sexual abuse in all but one case.

"This was a gross breach of good practices on the excuse of a lack of resources. The local authority attitude was, I regret to say, rather casual."

He had great sympathy for the social workers, Miss X and Miss Y, on certain matters, but he added: "I have no sympathy, however, in regard to the failure of keeping proper records of interviews."

The judge said that the Cleveland guidelines had been breached.

"They were not minor, trivial or infrequent breaches, but were substantial ones which rendered the information from children valueless and unreliable."

The judge said that leading questions were asked and interviewing techniques were used which resulted in exaggeration and fabrication by the children.

Anatomically correct dolls were used in inappropriate and incorrect ways which may have resulted in fantasising by the children. Some may have stemmed from the failure of social workers to realise the children were in fantasy and talking about things which they thought were real.

While the judge did not give a full explanation of what he considered the main reason for the children's claims, he did say they clearly had been fantasising and that they had been fed on a diet of "unsatisfactory" films and videos.

Orkney children to remain in care

IND 8

FOUR families whose children were taken into care last week amid allegations of ritual sex abuse, yesterday lost their legal battle to have them returned.

At Kirkwall sheriff court in Orkney, Ronald Ireland QC, the sheriff principal, rejected the appeals against the warrants issued on Tuesday at a children's panel hearing in Kirkwall. These extended place of safety orders on nine children for a further 21 days.

Yesterday's decision, not to return any of the children, who are believed to be in foster homes on the Scottish mainland, has left the families, "very distraught", according to their solicitor.

John Moir, who is representing the families, said in a statement after the hearing: "The appeals have been unsuccessful. The children will remain separated from their parents."

He emphasised that the appeals "were appeals in law as opposed to appeals on the merits of the individual cases".

Edward Targowski QC, acting for all the families, had asked the sheriff principal to provide a written judgment, which according to Mr Moir, would be used "to properly consider an appeal to the Court of Session". The Court of Session in Edinburgh is the highest civil court under Scots law.

However, on the question of going to the Court of Session, the solicitors representing the families later said that they now understood this legal road could only be

By James Cusick
Scotland Correspondent

explored after the current warrant extension of 21 days had expired.

Alistair Bruce, another solicitor representing the parents, said this was "another example of how inadequate and outdated the present legislation is and how it works against the interests of innocent parents and children".

He and Mr Moir also took the unusual step yesterday of placing a notice in the *Orcadian* newspaper appealing for witnesses. It read: "Would any persons who have seen, heard, or are aware of any ritualistic music, dancing and dress, having taken place at South Ronaldsay, Orkney, at any period until November 1990 please contact the under mentioned."

In court, Mr Targowski asked the sheriff principal to appoint a curator in respect of each child. A curator, under Scots law, is a third party appointed to act in the interests of the child, as opposed to the interests of the parents. An appointed curator is usually a lawyer.

However, the sheriff principal decided to appoint a curator, according to Mr Moir, "for each family, with the exception of one family whose children will have independent curators for geographical reasons".

A letter from the families' solicitors was also delivered yesterday to Paul Lee, the Orkney Islands Council director of social work.

Cleveland report 'is being misused'

CRITICISM of social workers' handling of ritual abuse cases has consistently focused on poor questioning techniques, failure to record interviews with children and failure to keep parents informed about and involved in decisions about their children.

Last December, Mr Justice Hollings criticised Manchester's social services department during wardship proceedings involving 13 children alleged to have suffered such abuse.

Although he ruled that five should stay in care, he said social workers had been "obsessed with the belief" that they had uncovered a network of abusers.

He said that interviews were carried out too quickly, that there were "grossly inadequate recordings" of them, and that interviewers had little background information about the case. Children had been told what other children had been saying.

Last September, Lord Justice Butler-Sloss, chairman of the Cleveland inquiry, said that the misuse of her report was "almost more than I can bear".

She said: "Social workers have said, 'I have read the Cleveland report and I am faithfully following the recommendations'. Both in that case and those which have gone through my hands, I cannot believe they have read the report, even the recommendations, because, I have to tell you, they were doing the exact reverse."

Concern about working practices in Rochdale was raised last November by the Social Services Inspectorate. After investigating 30 care cases — not including those in the current controversy — it found that social workers were not making provision for parents to attend case conferences and that medical treatment was sometimes given without parental consent.

A failure by some social workers to implement fully the Cleveland report has been compounded by the difficulties of working with a relatively unknown phenomenon — claims of ritual

The Rochdale judgment represents yet another attack on social workers' methods. Jack O'Sullivan reports

abuse. These first surfaced in Nottingham after nine adults, eight within one family, were jailed in February 1989 for a total of 43 years on 53 charges of incest, cruelty and indecent assault. Since then, Nottingham's police and social workers have been involved in a bitter row. Police deny that ritual abuse exists.

The Association of Directors of Social Services wants a national inquiry into claims of ritual abuse, but Virginia Bottomley, the Health Minister, has refused. Her department, however, is sponsoring some research. In the vacuum, social workers have used briefings from groups said to be expert in the issue, but which have been criticised for their links with evangelical Christians.

Anger in Cleveland arose because large numbers of children were taken into care for months, via place of safety orders granted by magistrates.

In Rochdale and Manchester, social workers went to the High Court for wardship and an Official Solicitor was appointed guardian to the children. This protected social workers by sharing responsibility with an authoritative court. But the process remained slow and secretive. Parents felt abandoned, uninformed and powerless. The Manchester children were in care for 10 months before they were returned to their parents, after an 11-week hearing. Some of the Rochdale children returned yesterday have been in care since June.

The Children Act, which comes into effect in October, should improve the situation. Emergency protection orders will allow parents to make a much quicker challenge when their children are removed. The introduction of child assessment orders ensures that a child can be seen and assessed.

THE INDEPENDENT

40 CITY ROAD, LONDON EC1Y 2DB (telephone 071-253-1222; general fax 071-956-1435)

Rochdale's children go home

"I REGRET to say that they [social workers and others involved in the decision to take a group of children from their families] were so obsessed with their own belief of what the children were saying that they resolved to remove these children without any appraisal of the material they had gathered." So stating, Mr Justice Douglas Brown yesterday ruled that 10 of the children at the heart of the Rochdale ritual sex abuse controversy should be returned to their parents. Some of the children involved had been removed from their parental homes on a council estate in greater Manchester a year ago. It had taken 12 months — yes, 12 months — for their cases to come before the High Court for review.

Suspected sexual abuse of very young children is, for most people, fearful to the point of incomprehensibility. The horror is all the greater when it is accompanied by allegations of bizarre ritual blasphemies, including the desecration of graves, the murder and consumption of babies and the conjuring up of witches and demons. Rational people are torn between an unwillingness to believe such sick stories and a feeling that no youngster could possibly make up such foul stuff. There is a natural desire to rescue, immediately and without argument, each and every youngster who just might be at risk.

The problem is that it is unjust and damaging to remove children from innocent parents, especially in the course of overly dramatic early morning raids. As Dan Crompton, the chief constable of Nottinghamshire, argued last October, it is as devastating to snatch a child from innocent parents as it is to leave an abused infant with its tormentors.

Social workers are inclined to feel that they

cannot win. They know that they are in danger of being pilloried for acting too hastily if they remove children from their parents without due cause. Yet they stand to be accused of limp-wristed complacency if children are further abused because they were not rescued rapidly enough. Better to be safe than sorry.

This appears to have been what happened in Rochdale. Mr Justice Brown painted a disturbing picture of the authority's social services department. He described inexperienced, ill-trained and under-supervised social workers: "decent people" who became convinced by the allegations they were supposed to be weighing sympathetically but, above all, dispassionately. As a result they asked the children leading questions and drew unwarranted inferences from their responses. They misread reactions to anatomically explicit dolls. They failed to videotape interviews, and the case conference reports that they finally presented to the court contained "startling inaccuracies".

This analysis raises three points that the Social Services Inspectorate should address as a matter of urgency. How was it that a crucial department was so poorly organised that mediocre evidence went to the courts last year? How was it that the courts accepted such evidence so easily and so approved the removal of the children from their homes and families? And why has it taken so long for the High Court to rectify a situation that should never have arisen?

When will those responsible — at the local authority, on the judicial bench, and in the Lord Chancellor's Department — resign and hang their heads in shame?

BOY SAID HE ATE CATS AND THEY BELIEVED HIM

Bungles of Satan case social workers

ASTONISHED: Child care campaigner Judy Parry

THE little boy said he ate cats ... and Rochdale social workers believed him as they whisked him into care.

What they didn't realise was that the cats were animal pasta shapes in the lad's favourite soup.

That was just one of the staggering mistakes committed by social workers convinced they had stumbled on covens of devil-worshippers abusing their children. The People can reveal today.

Another kiddie's drawings, they decided, looked dark and sinister. The caves and snakes were proof, they said, of Satanic rituals.

In fact the boy had sketched the Black Hole and the Corkscrew — two rides at Alton Towers pleasure park.

But none of the suspicious social workers bothered to ask him what the drawings were.

Bombshell

"They'd just drawn their own conclusions," said child care campaigner Judy Parry.

"It's hard to believe that on evidence like that they kept these children away from the parents for nearly a year."

Today, as the Rochdale families celebrate their best ever Mother's Day, we can reveal the anguish behind the headlines.

Judy Parry had spent eight years working with the victims of child

By VAL McDERMID

abuse, campaigning to have abusers put behind bars.

Then one rainy Monday morning a bombshell letter dropped on her Manchester desk from a distraught father.

And for the first time in her career, she found herself on the side of the accused.

All her instincts and experience told her from the start that the Rochdale parents were as innocent as the youngsters snatched from them.

Six days later, at a secret meeting in a pub basement, Judy listened as Sue and John — the parents' names have been changed to protect their children — poured out their hearts.

"They were two of life's losers," said Judy, "short of work, short of cash, short of luck. And, as the judge said in court, they were both educationally subnormal."

THE PEOPLE

10

Hugging

On Friday, Joanne and her husband Alan insisted that Judy went with them to collect their six children from the children's home.

"They couldn't stop hugging each other," said Judy. "They all kept reaching out and touching one another as if they couldn't believe it."

"The most harrowing thing was the way the kids kept asking if they were really home for ever."

Judy also told how she saw a Mother's Day card another child had made. It read:

"My mum is the best mum. I love her very much. My mum is the best. Roses are red, violets are blue, my mum is sweet, sweet as roses. I love my mum and she loves me."

"But that didn't make them criminals and I knew in my heart that these two weren't guilty."

Nightmare

Another family involved had even been vetted and approved as foster parents by the same social services department.

As one group of social workers backed them, the other took their kids away.

At this house, the mum Joanne told Judy how the children were screaming, sobbing and clinging to her as social workers tried to dress them in the dirty clothes they'd taken off the night before.

"There were clean, ironed clothes in the living room but they ignored them till Joanne insisted that the children be put in their clean clothes," said Judy.

The nightmare continued until last week when Mr Justice Douglas Brown ordered that ten of the children be returned to their parents.

Another four, including the six-year-old whose nightmares after viewing video nasties started the witch hunt — as The People revealed six months ago — stay in care but will have their cases reviewed later this year.

DAILY MIRROR

MIRROR COMMENT

No excuse

AFTER the lessons of the Cleveland child-abuse inquiry, how could Rochdale have happened?

There can NEVER be an excuse for social workers snatching a child on suspicion alone from innocent and loving parents.

There can NEVER be an excuse for them failing to seek the expert advice which is available.

There can NEVER be an excuse for them to break their own rules.

Yet all that and more happened in the case of the 10 children, returned after nine agonising months to their parents by Mr Justice Douglas Brown in the High Court yesterday. The chil-

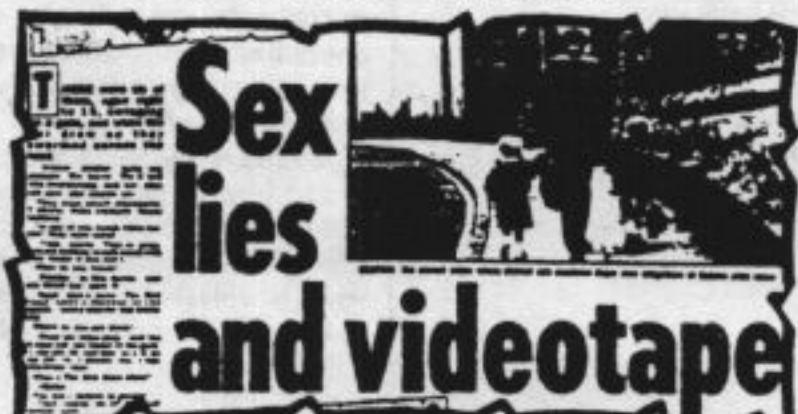
dren were even denied Christmas and birthday cards from their parents in the belief that the cards might contain Satanic messages in code.

Children and parents will suffer from nightmares for the rest of their lives. Without cause. Without reason. And through lack of proper control.

There IS much real and terrible abuse of children. Social workers need to be alerted to the signs by neighbours, relatives and friends.

The danger of Rochdale is also that people who can speak might keep silent for fear of a dawn swoop before a proper investigation.

Who would be the victims then? The children who DO need to be saved from cruelty and perversion.

FLASHBACK: What we said about the "Satan" scandal

Nederlander krijgt plicht tot identificatie

VK 19 Van onze verslaggever

DEN HAAG — De regeringspartijen CDA en PvdA kunnen zich vinden in een voorstel de identificatieplicht in de Vreemdelingenwet uit te breiden tot Nederlanders. Beide partijen menen dat zo'n aanpassing binnen de afspraken ligt die in het regeerakkoord zijn gemaakt. Dat blijkt uit reacties van de kamerleden Krajenbrink (CDA) en Kalsbeek-Jasperse (PvdA).

Op dit moment hebben alleen vreemdelingen de plicht zich tegenover politie of marechaussee te legitimeren. Zij moeten daarvoor een geldig document bij zich dragen. Een commissie onder voorzitterschap van oud-minister Zeevalking heeft minister Hirsch Ballin en staatssecretaris Kosto van Justitie maandag geadviseerd die verplichting ook op Nederlanders van toepassing te verklaren. Daarmee wordt een ongelijkheid rechtgetrokken. Bovendien wordt, zo schrijft de commissie, in het maatschappelijk leven in toenemende mate identificatie verplicht gesteld bij het verkrijgen van faciliteiten.

In haar rapport wijst de commissie er met nadruk op dat het niet de bedoeling is dat opsporingsambtenaren willekeurig om identificatiebewijzen gaan vragen. Dat mag alleen „wanneer zulks redelijkerwijs voor de vervulling van hun taak bij de uitoefening van dit toezicht nodig is”. Die taak moet in de ogen van de commissie duidelijk in richtlijnen worden vastgelegd. Te denken valt aan optreden bij overlast en bij een vermoeden van het plegen van strafbare feiten.

De commissie stelt wel voor de verplichting om een document voorhanden te hebben, te vervangen door een soepeler regeling. Daarbij wordt iemand desnoods enige tijd gegund om papieren te laten zien. CDA en PvdA verschillen daarover wel van mening. Kalsbeek wijst het verplicht dragen van de hand, terwijl Krajenbrink verwacht dat het onontkoombaar zal zijn omdat de regeling anders onuitvoerbaar is. „De politie is al overbelast en heeft zeker geen tijd met iedere weigeraar mee naar huis te gaan om de papieren te controleren”, aldus de CDA'er.

Werkgevers

De commissie-Zeevalking heeft zich gebogen over het binnenlands vreemdelingentoezicht. In haar rapport adviseert ze ook werkgevers die illegalen in dienst hebben, zwaarder te straffen. De maximale celstraf moet worden verdubbeld tot een jaar en de maximale geldboete moet omhoog van tien naar 25 duizend gulden. Ook moet de overheid de kosten voor het vasthouden en verwijderen van illegalen in rekening brengen bij de werkgever.

De commissie vindt de huidige sancties in geen vergelijking staan tot het forse geldelijk gewin dat werkgevers hebben van illegalen. Tegelijkertijd constateert de commissie bij zowel rechters als het Openbaar Ministerie weerzin tegen hogere straffen tegen zulke werkgevers.

Van een advies dat Hirsch Ballin aan het Openbaar Ministerie heeft gevraagd, verwacht de commissie dan ook weinig. Het justitieel apparaat vindt bestrijding van illegale arbeid meer een zaak van bestuursorganen dan van de strafrechter, zo is de indruk van de commissie.

De commissie wil dat een hardere aanpak wel eerst op zijn effecten voor de arbeidsmarkt moet worden onderzocht. Dat onderzoek zal, zo liet Kosto maandag al weten, spoedig ter hand worden genomen door het Nederlands-Economisch Instituut, in overleg met het ministerie van Sociale zaken. De commissie vindt overigens dat illegale arbeid intensiever moet worden bestreden, ook al zijn er ernstige negatieve effecten aan verbonden.

Het rapport moet het kabinet mogelijkheden bieden om de stroom illegalen in te dammen. In Nederland verblijven naar schatting vele tienduizenden illegale buitenlanders, van wie een niet gering aantal al vele jaren. Veel van hen hebben ook een baan. Door gebrek aan interesse en samenwerking bij politie

en tal van instanties, wordt daar structureel weinig tegen gedaan.

Niet alle heil moet worden verwacht van een strakker politietoezicht op vreemdelingen, schrijft de commissie. Dat toezicht moet worden geconcentreerd op essentiële activiteiten, een opvatting die overigens ook de politie, mede vanwege beperkte mankracht, is toegegaan. De politie moet vooral optreden als het gaat om strafbare feiten, overlast, verstoring van de openbare orde, controle op daadwerkelijk vertrek bij uitzetting, alsmede bij uitbuiting van vreemdelingen.

In de praktijk is het beter, zo vindt de commissie, om te voorkomen dat illegaal gebruik kunnen maken van de collectieve voorzieningen. De commissie constateert dat in tal van regelingen nog onvoldoende rekening daarmee wordt gehouden. Als frappante voorbeelden noemt ze huursubsidie, woningtoewijzing, woonvergunning, kinderbijslag, en uitkeringen volgens AOW, AAW en AWBZ. Uitzonderingen moeten blijven gelden voor voorzieningen als medische hulp.

Ook schort er nog veel aan de uitwisseling van gegevens tussen verschillende instanties, hoewel daar tussen de sociale diensten en de vreemdelingendiensten de laatste tijd verbetering in is opgetreden. De commissie vindt dat alle instanties bij het data-systeem van de gemeenten (het GBA) te rade moeten gaan, alvorens zij faciliteiten aan een mogelijke illegaal verstrekken.

Nieuwe identificatieplicht is in zekere zin een versoepeling

Van onze verslaggever VK 21

DEN HAAG — De identificatieplicht is een politiek geladen onderwerp elke keer als het opduikt. Herinneringen aan het door de nazi's verplicht gestelde Ausweis zijn voor velen nog bepalend. En daarmee de angst tegen een algehele identificatieplicht.

Het realiteitsgehalte van deze vrees neemt echter af voor wie de feiten op een rij zet. Zeker, op deelreinen wordt steeds vaker legitimatie vereist. Maar de gedachte van een algehele plicht is al enige tijd op de terugtocht.

Deze week stelt de commissie-Zeevalking, die de regering adviseert over binnenlands toezicht op vreemdelingen, voor om ook Nederlanders in dat verband een identificatieplicht op te leggen. Marechaussee en vreemdelingenpolitie (dus niet de straatagent) moeten, in het beperkte kader van het vreemdelingentoezicht ook Nederlanders kunnen dwingen hun papieren te laten zien.

In feite is er in zekere zin sprake van een versoepeling. Vreemdelingen immers moeten nu, net als in België, te allen tijde een document bij zich dragen. De commissie vindt dat te verregaand en stelt een toonplicht voor, als in Duitsland. Dit betekent dat een Nederlander of vreemdeling, binnen een bepaalde tijd een geldig document moet kunnen tonen. Hij mag dus even naar huis om z'n paspoort te halen.

De discussie over een algehele identificatieplicht — voor iedereen in alle situaties — stak in 1986 weer de kop op. Toen zetten CDA en VVD het in het regeerakkoord. Daartegen rees veel verzet. Mede daardoor kwam er in de betreffende vorige kabinetsperiode niets van terecht.

Umbudsman: Arrestaties vaak niet volgens de wet

AC 21/3

DEN HAAG — Sommige politiekorpsen negeren stelselmatig de wettelijke regel, dat arrestaties in beginsel alleen mogen worden verricht in opdracht van de officier van justitie. Dat schrijft de nationale ombudsman Oosting in zijn jaarverslag over 1990.

Volgens Oosting kan het veronachtzamen van de wetsbepaling vérstrekkende gevolgen hebben. Het kan betekenen dat de politiemans of -vrouw, die de verdachte aanhoudt, niet rechtmatig zijn werk uitoefent. In zo'n geval kan de politiefunctionaris zich schuldig maken aan wederrechtelijke vrijheidsberoving en kan er sprake zijn van onrechtmatig vergaren van bewijsmateriaal.

De politie mag alleen eigenmachtig een arrestatie verrichten bij het betrappen op heterdaad. Bij andere arrestaties is een opdracht van de officier van justitie vereist. Bij wij-

ze van uitzondering kan in spoedeisende gevallen een hulp-officier van justitie (dat is een politiemans) de opdracht geven.

Met name in de grote steden is deze werkwijze geen uitzondering, maar regel. De procureur-generaal hebben de ombudsman laten weten dat een strikte toepassing van de regels in het bijzonder in de grote steden voor ernstige problemen zal zorgen.

De ombudsman spreekt er voorts zijn verbazing over uit, dat de belastingdienst vindt, dat ze niet zonder meer aansprakelijk kan worden gesteld voor beschikkingen, die door de rechter worden vernietigd. Daarom weigert de belastingdienst rente te betalen over een achteraf onjuist gebleken belastingheffing.

De ombudsman wijst erop dat de Hoge Raad heeft uitgesproken dat de overheid wel degelijk aansprakelijk is voor schade als gevolg van vernietigde overheidsbesluiten.

Het huidige CDA/PvdA-kabinet legde zich vast op een compromis: er komt geen algehele identificatieplicht, maar slechts een beperkte. Letterlijk stond er dat zo'n plicht van toepassing kan zijn voor „bepaalde in de wet te omschrijven bijzondere situaties, bijvoorbeeld in het kader van het voetbalvandalisme en fraude”. Deze stap terug kreeg van Hirsch Ballin nog eens een extra zetje toen de minister eind december een oud vuilte moest wegwerken. Hij schrapt de identificatieplicht uit een wetsontwerp over anonieme verdachten.

Intussen was er op een novemberavond in het Torentje van premier Lubbers spoedoverleg geweest. CDA en PvdA blijken in de uitleg van het regeerakkoord op twee punten te verschillen: zijn bestaande documenten voldoende om iemand zich te kunnen laten legitimeren of moet een identiteitskaart verplicht worden gesteld? En moet de plicht ook gelden om zwartrijden tegen te gaan?

De betrokken bewindslieden en fractiespecialisten spraken af dat er op vrijwillige basis een identiteitskaart komt. Die geldt met name voor mensen die noch over een paspoort, rijbewijs of andere document beschikken. Daarnaast werd afgesproken dat Hirsch Ballin de reikwijdte van de identificatieplicht zou vastleggen in een wetsontwerp.

Dat ontwerp is inmiddels gereed en wordt binnenkort in het kabinet besproken. PvdA en CDA verschillen eigenlijk maar op één punt: de PvdA ziet geen heil in invoering van een identificatieplicht voor het openbaar vervoer om het zwartrijden tegen te gaan.

Tot zover de formele geschiedschrijving. De politieke werkelijkheid is dat in het parlement andere meerderheden gesloten kunnen worden en dat ook fracties verdeeld zijn. Zo sprak CDA-

fractiespecialist Van der Burg zich eind vorig jaar tot verbazing van de PvdA nog uit voor invoering van een algemene identificatieplicht en openbreken van het regeerakkoord op dat punt.

Ook zijn tussen CDA en VVD coalities mogelijk waardoor verder wordt gegaan dan het regeerakkoord. Beide partijen zijn bijvoorbeeld tegenstander van het schrappen van de identificatieplicht voor anonieme verdachten en voorstander om zo'n plicht in te voeren in het openbaar vervoer.

De marges zijn niet groot. De discussie gaat steeds weer over deelonderwerpen. En bovendien, zoals de commissie-Zeevalking deze week in haar rapport concludeert: het is een maatschappelijke ontwikkeling dat mensen zich steeds vaker moeten legitimeren.

Het CDA verwijt de PvdA een krampachtige houding. Van der Burg zegt dat 80 procent van de PvdA-kiezers geen bezwaar heeft tegen identificatieplicht. Bovendien hebben de meesten wel legitimatie op zak als ze over straat gaan.

De sociaal-democraten op hun beurt verwijten het CDA de identificatieplicht als een wondermiddel te zien. Volgens PvdA-fractiespecialiste Kalsbeek is zo'n plicht nauwelijks effectief.

Zo lijken de coalitiepartners binnen beperkte marges nog wat ruimte te hebben om in hun tuintje te wieden, maar of nog veel van het regeerakkoord en het nadere november-compromis wordt afgeweken, valt te betwijfelen. Cynici plegen ook wel te zeggen dat het slechts een woordenspel is. Als je maar voor voldoende afzonderlijke gevallen een legitimatieplicht invoert, is het feitelijk zo dat mensen vrijwel steeds een geldig document op zak moeten hebben. Dat heet dan geen algehele identificatieplicht, maar het effect is wel hetzelfde.

GERT RIPHAGEN

DE AMSTERDAMSE officier van justitie, De Wit had eens een Ierse collega op werkbezoek. Samen woonden zij een zitting bij van de rechtbank waar een van moord verdachte man terecht stond. Twee uurtjes later was de zaak geklaard: het onderzoek ter terechtzitting had plaats gevonden, de officier van justitie had gerequireerd en de raadsman zijn pleidooi gehouden. „Uitspraak over veertien dagen”, waren de laatste woorden van de president.

De Ier wist niet wat hij meemaakte. In landen met het Angelsaksische rechtssysteem neemt een dergelijke zaak dagen, zo niet weken of maanden in beslag. De rechters beginnen vrijwel blanco aan een zaak en weten nauwelijks wat ze te wachten staat.

Het hele proces speelt zich daadwerkelijk in de rechtszaal af. Daar geldt veel sterker dan hier het onmiddellijkheidsbeginsel. Dat betreft het recht van de verdachte om in het openbaar de betrouwbaarheid van een getuige op de proef te stellen, en het verlangt van de rechters dat zij met eigen ogen en oren zien hoe getuigen de confrontatie doorstaan met rechters, de verdachte en de verdediging.

Een Nederlandse strafzitting is doorgaans een wat minder drukke bedoening. Het zwaartepunt van de behandeling ligt in de voorfase, tijdens het op-

Onder het stelsel ^{VK} van procesvoering ¹⁷ ligt een Franse bom

sporingsonderzoek en het gerechtelijk vooronderzoek. De politie verricht dan aanvullend recherchewerk en getuigen worden gehoord door de rechter-commissaris die de leiding heeft over het gerechtelijk vooronderzoek.

Tegen de tijd dat de verdachte op de openbare terechtzitting verschijnt, is de zaak panklaar. De rechters krijgen het dossier met de processen-verbaal van alle onderzoeken en verhoren, en baseren daarop grotendeels hun oordeel. De Nederlandse strafproces-traditie zegt dat in beginsel zaken „op de stukken, de verdachte gehoord” kunnen worden afgedaan.

Als de Ierse gast over een poosje weer eens een Nederlands strafproces bijwoont, zal hij wellicht over meer zitvlees moeten beschikken om de hele zaak bij te wonen. Er ligt namelijk een bom onder het Nederlandse stelsel van procesvoering. Die is al op 3 april 1990 geplaatst door de Europese Commissie voor de Rechten van de Mens in Straatsburg, maar de dreiging van het explosieve materiaal begint nu pas goed in Nederland door te dringen. De bom heeft een naam: Cardot, vernoemd naar Jean-Marie Cardot, een Fransman.

Cardot werd verdacht van deelname aan hasjtransporten. In die zaak waren meer verdachten die voor de rechtbank in Valence moesten terechtstaan. De zaak tegen Cardot werd aangehouden omdat hij nog in Italië gedetineerd was. Na vrijlating werd hij uitgeleverd aan Frankrijk om berecht te worden. Inmiddels hadden zijn medeverdachten

voor hem zwaar belastende verklaringen afgelegd. Cardot werd met die verklaringen en die getuigen geconfronteerd bij de rechter-commissaris tijdens het gerechtelijk vooronderzoek. Hij betwistte de verklaringen.

Op de zitting van de rechtbank ontkende hij eveneens zijn rol in de hasjtransporten. Cardot had nagelaten de getuigen op de zitting te laten dagvaarden, en het Openbaar Ministerie en de rechtbank hadden daaraan kennelijk eveneens geen behoefte. Mede op grond van de getuigeverklaringen werd hij veroordeeld. In hoogste instantie bevestigde het *Cour de Cassation* de uitspraak.

Cardot stapte met een klacht tegen Frankrijk naar de commissie in Straatsburg, waarin hij schending stelde van het recht op een eerlijk proces, zoals neergelegd in artikel 6 van het Europees Mensenrechtenverdrag en in het bijzonder van het recht van de verdachte om getuigen die belastende verklaringen afleggen op de terechtzitting te horen.

De Europese Commissie oordeelde dat in beginsel alle bewijs dat ten laste van de verdachte wordt gebezigd, ten overstaan van hem in een openbare terechtzitting moet worden gepresenteerd. In ieder geval moet de verdachte op enig moment de gelegenheid hebben gehad die getuigen danig aan de tand te voelen. Als hij daarom zelf niet heeft gevraagd, rust op het Openbaar Ministerie of de rechters ambtshalve de plicht die confrontatie te laten plaats vinden. Uitzonderingen op de geformuleerde hoofdregel dat het bewijs ter terechtzitting gepresenteerd moet worden zijn wel toegestaan, maar deze uitzondering kan niet tot regel worden gemaakt, aldus de commissie.

Nu is er nog geen man overboord, want de Europese Commissie is geen rechtsprekend orgaan. De zaak ligt bij het Europese Hof voor de Rechten van de Mens en pas als dat de uitspraak van de commissie overneemt — hetgeen door rechtsgeleerde schrijvers niet onwaarschijnlijk wordt geacht — zijn voor Nederland de rapen gaar.

Nederland zal dan de wijze van procederen grondig moeten herzien. Dan zullen alle getuigen moeten opdraven op de zitting en in het openbaar moeten worden gehoord om hun betrouwbaarheid te testen. In het toch al overbelaste — beter gezegd onderbezette — Nederlandse rechtsbedrijf zullen dan voortaan talrijke overuren moeten worden gemaakt of het aantal rechters en leden van het Openbaar Ministerie zal ten minste moeten worden verdubbeld. En idem dito het aantal gerechtsgebouwen. De Utrechtse advocaat mr P. Bovens loopt al vooruit op de te verwachten nieuwe procesgang. In een zaak tegen een van bedreiging met verkrachting verdachte man, die op geen enkel moment tijdens de strafvordering werd geconfronteerd met de getuigen à charge, heeft hij zich beroepen op de Cardot-zaak. Bij de voortzetting van het proces op 19 maart zal blijken of tot Nederlandse rechters is doorgedrongen dat verdachten het mensenrecht toekomt om zich te verweren tegen de getuigen van het Openbaar Ministerie.

VICTOR LEBESQUE

Kamer vindt meer alternatieve straffen ongewenst

VK 5

Van onze verslaggever

DEN HAAG — Een meerderheid van CDA en VVD in de Tweede Kamer ziet niets in een ruimere toepassing van alternatieve straffen voor wetsovertreders. Nu al mislukken dergelijke projecten steeds vaker. Een verruiming zou het positieve oordeel over alternatieve sancties (veelal dienstverlening) op het spel zetten, aldus CDA en VVD maandag in een commissievergadering in de Kamer.

Het aantal mislukkingen is sinds 1988 verdrievoudigd, zegt het CDA-Tweede-Kamerlid Soutendijk-Van Appeldoorn: van 6 procent in 1988 tot 18 procent het afgelopen jaar. „We kunnen en willen op deze weg niet verder gaan. De maatschappelijke spankracht is vooral nog tot het maximum benut”, aldus het CDA-kamerlid, die daarin wordt gesteund door de VVD'er Kort-hals.

Alternatieve sancties golden in eerste instantie voor mensen die anders maximaal drie maanden cel te wachten stond. Vorig jaar is dat verruimd tot een strafbedreiging van zes maanden. Een adviescommissie van het ministerie van Justitie stelde vorige week een verdere verruiming voor: tot twaalf maanden en wellicht op termijn zelfs tot vierentwintig maanden.

Staatssecretaris Kosto van Justitie ziet wel wat in de voorstellen, maar CDA en VVD vinden dat deze te ver gaan. Volgens Soutendijk is de druk op hulpverleners en instellingen nu al zeer groot. „Nu al wordt een (te) zware groep tot dienstverlening veroordeeld. Hulpverleners blijken daar grote moeite mee te hebben. Dat zet de bereidheid om aan projecten te komen nu al onder druk.”

Met name het CDA vindt ook dat staatssecretaris Kosto van Justitie een veel te rooskleurig beeld heeft van het effect van alternatieve sancties. Daarmee kan een dreigend tekort aan celcapaciteit niet worden „weggemasseerd”. Soutendijk diende daarom een motie in, om op korte termijn de bouw van een extra gevangenis mogelijk te maken. Ze vindt dat het kabinet te laks is, omdat het pas na 1996 extra celcapaciteit wil bouwen.

Volgens Kosto komen er de komende jaren voldoende cellen bij om de grootste nood te lenigen. Op korte termijn komen er vijfhonderd cellen bij. Dan zal de gevangenis capaciteit tot ruim zeventien duizend cellen zijn uitgebreid. Volgens Soutendijk is meer uitbreiding nodig, omdat in 1995 een tekort dreigt van 320 cellen. De VVD wil eerst harde cijfers zien voor ze eventueel met het CDA meegaat; ook de PvdA stelt zich terughoudend, maar niet geheel afwijzend op.

Plaatsgebrek

Staatssecretaris Kosto erkende dat de laatste tijd weer steeds vaker verdachten worden weggestuurd, omdat er geen plaats voor hen is in de huizen van bewaring. Over geheel 1990 is weliswaar het aantal weggestuurden gedaald tot achthonderd (1988: tweeduizend; 1989: vijftienhonderd), maar vooral het laatste kwartaal gaf in de grote steden in de Randstad een forse stijging te zien (276 gevallen). Daaronder zitten ook een vijftigtal zwaardere verdachten uit de zogenoemde A-categorie.

Volgens Kosto is de stijging het gevolg van veranderd beleid van de rechters. Die staan niet meer toe dat verdachten hun bewaring in vaak slecht uitgeruste politiecellen doorbrengen. „Extra capaciteit in huizen van bewaring is er simpelweg niet”, aldus Kosto. Hij noemt het probleem „een gruwel”, dat echter ook met de aanstaande uitbreiding van Veenhuizen met 159 plaatsen niet opgelost zal zijn.

Alle fracties zijn bezorgd over de recente ontsnappingen uit gevangenissen, waarvan die met een helikopter uit het de gevangenis in Leeuwarden de spectaculairste was. De Tweede Kamer vindt dat met name tegen vastzittende kapitaalcrachtige drugshandelaren harder moet worden opgetreden. Daarbij sluit zowel CDA als VVD de inrichting van een aparte gevangenis voor zware, vluchtgevaarlijke criminelen niet uit.

Kosto wijst een al te drastische inperking van vrijheden in de gevangenissen van de hand, maar is wel bezig het toezicht te verbeteren. Hij wijst er echter op dat het aantal ontsnappingen de laatste jaren is gedaald. Een geheel dichte gevangenis is volgens hem wel te bouwen („zes meter onder de grond”), maar dat is maatschappelijk onaanvaardbaar en zou het klimaat in zo'n inrichting onhoudbaar maken.

CDA en VVD uitten ook felle kritiek op voorstellen van Kosto het gevangenisregime drastisch te wijzigen. De wetswijziging die de staatssecretaris aan de Kamer wil voorleggen, maakt op veel punten weinig kans. Zo is de Kamer tegen het opheffen van de scheiding tussen mannen en vrouwen (Soutendijk: „Eerder een bedreiging dan een genot voor vrouwen”).

In zijn arrest zegt het hof de informatie waarover de politie beschikte, te vaag en te algemeen te vinden om tot pseudo-koop te kunnen overgaan. A 220 ging aan de slag zonder dat er iets concreets bekend was over de rol van de verdachten in enig georganiseerd crimineel groepsverband, zonder dat er aanwijzingen waren dat zij verdovende middelen zouden invoeren en voordat zekerheid bestond over het falen van gewone opsporingsmiddelen.

Volgens Hiddema is het voor het eerst dat een drugszaak strandt doordat het gebruikmaken van een pseudo-koper in strijd wordt geacht met het subsidiariteitsbeginsel. „Het hof bevestigt nu dat pseudo-koop alleen maar een uiterste middel mag zijn”, aldus Hiddema.

Justitie niet ontvankelijk verklaard in zaak tegen Turkse heroïneverdachten

Undercover-agent te snel ingezet tegen drugshandel

Van onze verslaggever ^{VK 23}

DEN BOSCH — Het Openbaar Ministerie in Den Bosch is niet ontvankelijk verklaard in de vervolging van twee van heroïnehandel verdachte Turken. Daarmee heeft het gerechtshof het te vroegtijdig inzetten van een undercover-agent afgestraft.

De raadslieden van de beide Turken, de strafpleiters Th. Hiddema uit Maastricht en P. Doedens uit Utrecht, hadden in eerste instantie de rechtbank in Den Bosch al ervan weten te overtuigen dat de politie de spelregels — zoals door de Hoge Raad jaren geleden geformuleerd in het Tallon-arrest — had overtreden. De officier van justitie ging in appel.

Het hof heeft nu geoordeeld dat het inzetten van een, onder de codenaam A 220 opererende, pseudo-koper in strijd was met het subsidiariteitsbeginsel. Dit beginsel komt erop neer dat het beoogde doel (aanhouding van een verdachte) eerst met andere minder ingrijpende opsporingsmiddelen moet worden nagestreefd. Op het moment dat besloten werd tot infiltratie, bestond er nog een te weinig concrete verdenking tegen de beide mannen.

De pseudo-koper is een rechercheur die infiltrateert in het criminele milieu en zich voordoet als potentieel afnemer van drugs. Hij was door de Eindhovense politie ingezet met instemming van de officier van justitie. Daartoe werd besloten op grond van een tip van ene Henk,

een informant uit het criminele milieu. Een niet met name bekende Turk zou kilo's heroïne kunnen leveren.

Henk had geprobeerd de beide Turken te interesseren om mee te werken aan een heroïne deal. Er werd met geld gesmeten en — overigens vergeefs — gepoogd de twee te verleiden tot borddeelbezoek op Henks kosten. Nog voordat Henk de beide mannen had kunnen overhalen om aan een transactie mee te werken, verscheen A 220 in beeld. De operatie resulteerde in de aanhouding van vier verdachten: de twee Turken en twee Nederlanders. De rechtszaak tegen de Nederlanders werd door de officier van justitie ingetrokken in afwachting van de uitspraak van het hof in de zaak tegen de Turkse verdachten.

Bescherming getuigen (nog) niet aan de orde

Lang niet iedere getuige stapt met een blij gemoed de rechtszaal binnen, om de verdachte met zijn ontboezeming eens onbekommerd de nekslag toe te brengen.

door
eric nederkoorn

redactie den haag

Voor in de Verenigde Staten is de angst voor wraak dikwijls zeer terecht gebleken. De Amerikaanse justitie heeft daarom, voor bijzondere gevallen, vergaande maatregelen tot haar beschikking.

De 'witness protection' gaat soms zo ver; dat bedreigde getuigen een geheel nieuwe identiteit krijgen aangemeten. Met een nieuwe naam, een nieuw paspoort en een nieuw kapsel mogen ze in een ander deel van de States een al even nieuw leven opzetten.

Hoe is dit in Nederland geregeld? Is er in Nederland eigenlijk wel iets geregeld? Het proces tegen de IRA-verdachten in Roermond rechtvaardigt deze vragen. In de voorbereiding van het proces speelde de 19-jarige studente Ingrid H. een voornamelijk rol, als vriendin c.q. getuige tegen een der betrokkenen. Het meisje is 'leeggelopen' en gaat zelf vrijuit. De IRA heeft een reputatie op te houden in het ombrengen van „verraders”. Kan iemand als Ingrid H. rekenen op hulp van bovenaf?

Alleen als daarmee Onze Lieve Heer wordt bedoeld. Want het antwoord leidt naar het niets. Persofficier mr. E. van der Bijl van het parket in Roermond zegt dat Ingrid H. momenteel geen enkele protectie geniet. De justitiële bescherming beperkte zich tot Ingrid's periode van voorlopige hechtenis. „Toen was ze omringd door vier muren, dat was natuurlijk afdoende”, aldus mr. Van der Bijl.

Zorgen

Getuigenbescherming is in Nederland (nog) niet aan de orde. De Nederlandse rechtspraak is door de jaren

heen, dwars tegen de geschreven regels van het strafrecht in, bol gaan staan van de anonieme verklaringen. In een dergelijke cultuur hoeft justitie zich over bescherming geen zorgen te maken. „Die anonimiteit komt mijns inziens voort uit onze aangeboren zuchtigheid. Het is goedkoop, handig en gemakkelijk, want zo hoeft je getuigen niet te beschermen. Bescherming van getuigen is een heel dure klus. En bij ons moet alles nu eenmaal goedkoop”, zegt mr. Jacco Boek, universitair docent strafrechtelijke zaken aan de universiteit van Leiden.

Het Europese Hof in Straatsburg heeft de Nederlandse rechtsspraak gekapitteld over de anonieme getuigenis. Een bijstelling van het beleid — en die zal niet uitblijven — maakt de getuige in de toekomst kwetsbaarder. Boek: „Ik denk dat er dan meer werk moet worden gemaakt van de bescherming.”

De raadsman die Ingrid H. het laatst bijstond, mr. C.H. Noordhuis uit Roermond, is zijn cliënte allang uit het oog verloren. „Ik heb geen contact meer met Ingrid. Ik weet alleen dat ze er een tijdje 'uit' is geweest. Nu zit ze ongetwijfeld ergens bij vrienden of familie. Ze zal wel weer gaan studeren. Ach ja, het leven gaat gewoon verder. Volgens mij hoeft ze nergens bang voor te zijn. En bovendien, je kan iemand als Ingrid wel een heel nieuwe identiteit geven, maar Nederland is Amerika niet. In zo'n klein landje als het onze hebben ze je, als ze echt kwaad willen, toch zo weer te pakken.”

Ingrid H. kan hoop putten uit de traditie. Het uit de wegruimen van (ex-getuigen) is in Nederland bepaald geen alledaagse zaak. Als er al wordt afgerekend gaat het dikwijls om onderlinge criminele vetes, zonder dat daarbij een rechtszaak een rol speelt.

„De angst voor repressailles is dikwijls ongegrond”, vindt mr. P.C. Wievel, docent strafrecht te Amsterdam. „Angstgevoel mag ook niet maatgevend zijn voor de omgang met getuigen bij een proces. Laatst werd ik nog gebeld door iemand, die op straat was beroofd door een verslaafde. Hij was in paniek, want hij was gedagvaard om te getuigen. Juist in het wereldje van verslaafden komen repressailles vrijwel nooit voor.”

Risico

„Een moeilijk onderwerp”, zo omschrijft een justitieel woordvoerder bij

het Gerechtshof te Den Haag de bescherming van getuigen. „Sommige getuigen kunnen inderdaad een verhoogd risico lopen wanneer ze bij de terechtzitting met hun water voor de dokter moeten. Die worden daarom vaak vantevoren apart gehoord door de rechter-commissaris, waarna hun getuigenis geanonimiseerd aan de rechter wordt doorgegeven. Maar de advocatuur, de verdediging van de verdachten, schaatst daar steeds harder doorheen. Die wil zelf de getuigen kunnen testen op de hardheid van hun verklaringen. Soms stelt een advocaat schriftelijk vragen aan de onbekende getuige, via de rechter-commissaris, maar vaak ervaart de raadsman dit als onvoldoende. Hij wil wel eens zien wat er op de zitting van de getuige overblijft.”

Tot vreugde van de advocaten hamert ook het Europese Hof op het zogeheten 'onmiddellijkheidsbeginsel', de directe confrontatie van de getuige à charge met de advocaat, de officier van justitie, de rechter en dus ook met de verdachte op de zitting.

In de VS ontstaat een gedagvaarde getuige nimmer aan dit juridisch toneel. De Amerikaanse justitie heeft plan en geld klaarliggen voor het geval een getuige lijfelijk gevaar mocht lopen door zijn bijdrage aan de goede rechtsgang. „Je ziet dat ook wel in die mooie films. Dan verhuist zo'n man plotseling van New York naar Los Angeles, om daar helemaal opnieuw te beginnen. Ik zie dat in Nederland niet zo snel gebeuren. Het is hier bij mijn weten nooit voorgekomen dat een getuige elders onder een heel andere naam verder ging. Zeker niet op initiatief van de overheid”, aldus de woordvoerder die — détail — anoniem wenst te blijven.

De wildgroei van anonieme getuigenissen is voor strafrechtadvocaat mr. Jacco Boek van de Leidse universiteit het bewijs voor het 'zware afglijden' van de Nederlandse rechtsspraak.

„Het is een papieren gebeuren geworden, met al die schriftelijke verklaringen. Echt, de normvervaging begint niet bij de burger, die begint bij de politiek, bij de rechterlijke macht. De gang van zaken is in strijd met de Nederlandse wet. Dat is door de jaren heen zo gegroeid. Volgens het wetboek van strafvordering kan het niet wat er in Nederland gebeurt, maar de Hoge Raad heeft zich ten onrechte boven de

wet gesteld en handhaaft de bestaande praktijk.”

Boek beaamt dat er in de Nederlandse (scheef-)gegroeide situatie nauwelijks behoefte is aan getuigenbescherming. „Dat ligt in de VS heel anders. Daar moet al het bewijsmateriaal van de getuigen openbaar tijdens de terechtzittingen worden gepresenteerd. En dus kan het voor criminelen wel eens handig zijn om inmiddels bekende getuigen om zeep te laten helpen.”

„In Nederland kan een papieren getuigenverklaring, afgelegd bij de politie, al meewegen tijdens de zitting. Dit is in strijd met het Nederlandse rechtssysteem, in strijd met het Europees Verdrag en als zodanig ook in strijd met de mensenrechten, omdat de verdachte zich moeilijk tegen een anonieme getuige kan verweren”, aldus Boek.

De getuige, kortom, wordt in Nederland bij voorbaat al te zeer beschermd. Ten behoeve van zijn eigen veiligheid, maar ten koste van de eerlijke kans van de verdachte — en dus van de rechtsgang.

Als het aan het Hof in Straatsburg ligt — en daar ligt het aan — schuift Nederland op in de richting van het Angelsaksische rechtssysteem, dat in de VS en Engeland wordt gehanteerd. Daar is sprake van de zogeheten 'Common Law', de vaste procedure van hoor en wederhoor tijdens de zitting, waarbij de getuige onvermijdelijk en onverbiddelijk om beurten door de openbare aanklager en advocaat aan de tand wordt gevoeld.

De aanklager leidt hierbij de zitting, terwijl de rechter in een verder passieve rol de juiste procesgang moet garanderen. In Nederland leidt de rechter de zitting, mogelijk voorzien van papieren verklaringen die in de voorbereidende fase zijn afgelegd. Eén beperking is er nog wel: de anonieme getuigenverklaring geldt niet als enig bewijs, alleen als aanvulling.

Boek: „In Engeland geldt het 'hear say' van een politieagent — de opgetekende verklaring uit de mond van een onbekend blijvende getuige — niet als bewijs. In Nederlandse rechtsspraak wordt dit 'de auditu' in alle gevallen gebruikt, hoewel het wetboek van strafvordering dit verbiedt.”

„Inmiddels heeft de ministerraad ingestemd met een voorstel om het gebruik van anonieme getuigenverkla-

ringen te beperken. Tot nu toe zijn ze toegestaan als dat het opsporingsbelang dient, en als er kans bestaat op bedreiging. Boek: „In het eerste geval gaat het bij voorbeeld om een rechercheur die is geïnfiltrerd in een criminele bende. Als de rechercheur zijn naam zou moeten openbaren, is hij verder onbruikbaar bij opsporings. Dit 'opsporingsbelang' zou nu volgens het voorstel worden geschrapt.”

Het stuk ligt thans ter goedkeuring bij de Raad van State, waarna de Kamer zich erover mag buigen. Dat kan al met al nog wel even duren. Hoe dan ook blijft het in Nederland mogelijk, onder verwijzing naar de kans op bedreiging, om als getuige de rechtszaal te omzeilen.

Handjeklap

„Een ander groot verschil tussen de Amerikaanse justitie en de Nederlandse is het openlijke handjeklap in de VS”, aldus Boek. „Criminelen komen er na een misdaad vaak genadig af als ze bereid zijn tijdens de openbare zitting te getuigen tegen andere criminelen. Dat is gewoon een handje. In Nederland, ons puriteinse doorsnee-landje, mag dat officieel niet. Maar het gebeurt natuurlijk wel. Neem nou die IRA-zaak in Roermond. Het heeft er alle schijn van dat de officier van justitie die studente eerst allerlei beloftes heeft gedaan, in ruil voor haar getuigenverklaring. De advocaten van de IRA-leden eisten dat ook het meisje zou worden vervolgd, als medeplichtige, maar ze hebben geen poot om op te staan. Het Openbaar Ministerie is vrij om al of niet te vervolgen.”

Dat is niet gebeurd met Ingrid H. Net zo min als ze bescherming krijgt omdat ze door haar belastende verklaringen gevaar zou kunnen lopen. En dat terwijl ze ook nog een wat speciaal geval is, omdat ze de IRA-leden goedkende en zelfs bij hun in huis woonde.

Het 'gebrek' aan afrekeningen en het bij voorbaat supervoorzichtige omspringen met getuigen, maakt bescherming van getuigen in Nederland na hun afgelegde verklaringen vrijwel overbodig. Boek: „Het Amerikaanse beeld van een veilig beschermd huis met vier agenten er omheen, kennen wij in Nederland niet. Maar ik denk wel dat we in de toekomst, als de anonimiteit van de getuigen terecht is teruggedrongen, meer aan bescherming zullen moeten doen.”

UN 25-3

Project tegen criminaliteit heeft geen enkel effect

Van onze verslaggever YK 22
ROTTERDAM — De projecten in het kader van het beleidsplan „Samenleving en Criminaliteit” van het ministerie van Justitie hebben geen enkel effect gehad op de terugdringing van criminaliteit. Volgens onderzoekers van de Erasmus Universiteit Rotterdam is een verkeerd uitgangspunt voor de projecten gekozen. De criminaliteit is te wijten aan allerlei onderliggende maatschappelijke factoren. Die laten zich niet wegnemen doordat burgers sneller aangifte kunnen doen of door een telefonisch alarmeringssysteem.

De studie „Een winkelboulevard in problemen, samenleving en criminaliteit in twee Rotterdamse wijken” is het eerste uitgebreide onderzoek dat is gedaan naar de werking van de projecten. Deze werden naar aanleiding van het beleidsplan vanaf 1985 in heel Nederland opgezet. Doel was de steeds toenemende criminaliteit en de mede daardoor veroorzaakte gevoelens van onveiligheid onder burgers terug te dringen.

In Rotterdam hoopte men dat vanaf 1987 te bereiken door het vergemakkelijken van aangifte doen, het geven van cursussen preventie voor de middenstand en het opzetten van een onderling waarschuwingssysteem voor de winkeliers in het winkelgebied Boulevard Zuid. Cijfers van de politie tonen echter aan dat de criminaliteit in het gebied

aan het eind van de jaren tachtig eerder toe- dan afnam.

Volgens de onderzoekers C. Fijnaut, H. Moerland en J. uit Beijerse blijkt dat een relatief hoog percentage van de daders komt uit de wijken Bloemhof en Hillesluis, waarin de winkelboulevard is gelegen. De wijken vertonen door historische oorzaken een geringe sociale samenhang, een teruggelopen economische bedrijvigheid en een grote werkloosheid. Uit eerder onderzoek is al gebleken dat in zulke gebieden meer criminaliteit voorkomt dan elders.

Volgens de onderzoekers is het een illusie te denken dat alleen maatregelen van preventieve en technische aard de criminaliteit kunnen terugdringen. Volgens hen zijn de „Samenleving en Criminaliteit”-projecten volledig voorbijgegaan aan de sociaal-economische context van de problemen. Veel voorkomende criminaliteit, vinden de onderzoekers, is geen probleem van „gelegenheid” en „controle”, maar is juist verweven met de samenleving.

Ook in het nieuwe beleidsplan „Recht in Beweging” van Justitie, dat eind vorig jaar werd gepresenteerd, wordt volgens de onderzoekers dezelfde denkfout gemaakt. Zolang Justitie niet bereid is de veel voorkomende criminaliteit als een probleem te zien dat wordt veroorzaakt door veel dieper liggende maatschappelijke oorzaken, zal er niets veranderen, menen ze.

Europese Hof grote invloed op strafrecht

Het Nederlandse strafproces staat grote veranderingen te wachten als het Europese Hof voor de Rechten van de Mens binnenkort besluit dat de verdachte het recht heeft getuigen (veelal slachtoffers) die voor hem belastende verklaringen hebben afgelegd op de openbare terechtzitting te ondervragen. Zelfs als de verdachte daar zelf niet nadrukkelijk om vraagt.

Die uitspraak van het Europese Hof valt te verwachten nu de Europese Commissie voor de Rechten van de Mens (het onafhankelijk adviesorgaan van het Europese Hof) unaniem tot dit standpunt is gekomen op grond van het 'fair trial'-beginsel in strafzaken (het recht op een eerlijk proces). Het rapport van de Europese Commissie dateert van 3 april 1990, maar kwam pas in de openbaarheid toen de zaak Cardot (een Fransman, veroordeeld voor hasjismokkel) werd voorgelegd aan het Europese Hof.

door
ineke peters

rechtbankverslaggever

De Utrechtse advocaat mr. P. Bovens deed tien dagen geleden voor de rechtbank een beroep op de nieuwste Europese ontwikkeling. Hij schiep daarmee zoveel verwarring dat de behandeling van de strafzaak tegen een 39-jarige Utrechter voorlopig is uitgesteld en de man in afwachting van de nieuwe datum van het proces op vrije voeten is gesteld.

De Utrechtse wordt ervan verdacht dat hij een vrouw heeft bedreigd met zware mishandeling en verkrachting. Zelf heeft de verdachte alle beschuldigingen steeds ontkend. De verklaringen van het slachtoffer en een getuige, afgelegd bij de politie, liggen in het dossier.

Normaal gesproken worden deze beschuldigingen op de zitting aan de verdachte voorgehouden. Hij mag daar dan op reageren en kan ook via zijn raadsman aan de officier van justitie of rechtbank vragen deze getuigen à charge (beschuldigend) op te roepen.

Dat laatste is in dit geval niet gebeurd en is straks ook niet meer nodig, meent advocaat Bovens. „De tendens in het Europese recht is duidelijk”, aldus Bovens. „De officier moet de schuld van de verdachte bewijzen. En het moet niet zo zijn dat de verdachte zijn onschuld moet aantonen en dus het risico moet nemen om voor hem belastende getuigen op de zitting te horen”.

Omdat de Utrechtse in zijn strafzaak op geen enkel moment de gelegenheid is geboden in een rechtstreekse confrontatie de voor hem belastende getuigen vragen te stellen, wordt hem volgens zijn advocaat op grond van het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens het recht op een 'eerlijk proces' ontnomen. Daarom bevoegde mr. Bovens voor de rechtbank dat de officier van justitie in dit geval 'verzuimd had' de getuigen à charge voor de zitting op te roepen. Na lang beraad in Raadkamer besloot de rechtbank de behandeling van deze strafzaak te schorsen en de officier van justitie dinsdag 19 maart (morgen) de gelegenheid te geven op het betoog van Bovens te reageren.

Volgens de Europese Commissie brengt een 'eerlijk proces' met zich mee dat — in beginsel — alle bewijs dat ten laste van de verdachte wordt geleverd, ten overstaan van hem in een openbare terechtzitting moet worden gepresenteerd. Bovendien stelt de Commissie in haar rapport dat het ook hoogst noodzakelijk is dat belastende getuigen voor de rechtbank worden gehoord, zodat de rechters hen zelf kunnen observeren en hun betrouwbaarheid kunnen toetsen.

Prof. mr. S.A.M. Stolwijk, hoogleraar straf- en strafprocesrecht aan de Universiteit van Amsterdam schrijft in het februari-nummer van 'Delikt en Delinkwent' dat het standpunt van de Commissie geen volslagen verrassing is. Het borduurt namelijk voort op eerdere uitspraken van het Europese Hof over het horen van (anonieme) getuigen op de zitting. Maar er is wel een essentieel verschil. Tot nu toe ging het steeds om zaken waarbij de verdachten zelf nadrukkelijk hadden gevraagd bepaalde getuigen tijdens de

openbare terechtzitting te horen. Om uiteenlopende redenen werd hen dat recht door de rechters ontzegd.

Maar in de zaak Cardot is daarvan helemaal geen sprake geweest. Hij heeft niet gevraagd, welk recht hij had, om de getuigen op de zitting te horen. Toch was er volgens de Europese Commissie een inbreuk op Cardots recht op een eerlijk proces, omdat hij in de fasen voorafgaand aan het proces onvoldoende mogelijkheden heeft gehad de getuigen te ondervragen.

Prof. Stolwijk concludeert dan ook: „De Cardot-uitspraak leert dat de strafrechter (of het openbaar ministerie) niet kan volstaan met het behandelen of aanbrengen van de zaak zonder getuigen op te roepen wanneer hun verklaringen worden betwist, alleen omdat de verdachte van zo'n dagvaarding afziet (...) „Justitie zal het zekere voor het onzekere moeten nemen en derhalve, vaker dan nu gebruikelijk is, getuigen dagvaarden. Dat betekent het begin van het einde van een Nederlandse procestraditie die zegt dat in beginsel zaken 'op de stukken, de verdachte gehoord' kunnen worden afgedaan”.

Mr. Taru Spronken, verbonden aan de Rijksuniversiteit Limburg, constateert in het 'Advocatenblad' ook vergaande consequenties voor Nederland: „Indien het Europese Hof dit standpunt overneemt is een diepgaande bezinning op de structuur van ons gehele strafproces wel degelijk nodig wil Nederland in de pas blijven lopen met de Straatsburgse jurisprudentie”.

van onze verslaggever
VICTOR LEBESQUE VK 20

ARNHEM/ROTTERDAM — Hij, Van Randwijck, heeft zich in zijn ruim twintigjarige carrière de bijnaam straatvechter verworven. Zij, Sorgdrager, wordt door advocaten die haar als aanklaagster tegenkwamen, geapprecieerd als „een leuke krullebol, maar een vinnige tante”. De minister van Justitie heeft voor beiden een eenduidige waardering: hun grote bekwaamheid. Het tweetal blijkt een opvallend overeenstemmende opvatting te hebben over hun taak: zij zien zichzelf allerminst in de eerste plaats als misdaadbestrijder, maar eerder als hoeder van de kwaliteit van de strafrechtspleging.

Of er een nieuwe wind gaat waaien op de hofparketten in Amsterdam en Arnhem, moet worden afgewacht. Maar plannen voor de toekomst hebben de nieuwe procureurs-generaal wel. Beiden verklappen er al een. Van Randwijck (53) wil veel aandacht gaan besteden aan de reorganisatie van de politie en daarbinnen aansluiting zoeken tussen de produktie van de politie en de prioriteiten in de werkzaamheden van het Openbaar Ministerie (OM). Hij bepleit een zuinige toepassing van het strafrecht. „De politie, maar ook het rechtsbedrijf is een kostbare zaak. Je moet kijken naar wat effectief en efficiënt is en je capaciteiten inzetten waar dat het hardst nodig is. Daarbij moeten ook andere mogelijkheden om gedrag te beïnvloeden worden benut, zoals bijvoorbeeld bestuursdwang”.

Sorgdrager (42) wil zich sterk maken voor meer gespecialiseerde ondersteuning van het OM. „Er bestaat nog steeds het idee dat een officier van justitie alles moet kunnen. Hij moet juridisch goed zijn, moet beleid kunnen maken, kunnen omgaan met beleidsinformatie, communiceren met bestuurders, praten

met de politie, meehelpen bij de sturing van de opsporing, slachtoffergesprekken voeren en noem maar op.

„Als je zes of zeven van de tien dingen een beetje kunt, maar eigenlijk nergens erg goed in bent — zoals ik —, maak je carrière. Als je specialist bent, blijf je hangen. Iemand die goed is in één ding, bijvoorbeeld in milieuzaken, zou extra beloond moeten worden. Een officier die tevens accountant is, zou van onschatbare waarde zijn voor de behandeling van fraudezaken. Maar zo iemand krijg je nu niet, die kan elders veel meer verdienen. Het zou goed zijn als het OM deskundige ondersteuning zou krijgen uit andere disciplines”.

Nederland telt vijf gerechtshoven. Zij behandelen in hoger beroep de zaken die werden gevonnisd door tot hun rechtsgebied (ressort) behorende arrondissementsrechtbanken, waarvan er negentien zijn. De procureur-generaal — in de wandeling „pg” genoemd — bij een gerechtshof geeft leiding aan het Openbaar Ministerie in het rechtsgebied van het hof en bepaalt in overleg met de hoofdofficieren van justitie het strafvorderlijk beleid. Van Randwijck:

Het college van de vijf procureurs-generaal is het hoogste orgaan van het Openbaar Ministerie. Binnenkort zullen in dit gezelschap twee nieuwe gezichten te zien zijn. De minister van Justitie heeft de Rotterdamse hoofdofficier van justitie mr R. van Randwijck per 1 mei benoemd tot procureur-generaal in Amsterdam. De Arnhemse advocaat-generaal mr W. Sorgdrager wordt met ingang van 1 september procureur-generaal in die plaats. Met Sorgdrager treedt voor het eerst een vrouw toe tot dit hoge college. Zij zal tevens de jongste van de vijf procureurs-generaal zijn.

„De procureur-generaal moet ervoor zorgen dat er een gelijklopend geluid klinkt ten aanzien van de behandeling van strafzaken. Hij bewaakt de eenheid in het rechtsbedrijf in zijn ressort”.

Daarnaast draagt de procureur-generaal als fungerend directeur van politie verantwoordelijkheid voor het opsporingswerk. De vergadering van pg's bepaalt het landelijke opsporings- en vervolgingsbeleid door het uitvaardigen van richtlijnen voor het Openbaar Ministerie. Als college zijn de procureurs-generaal een belangrijk adviesorgaan van hun hoogste chef, de minister. Sorgdrager: „Daarbij is het oppassen dat je niet een verlegstuk wordt van het departement of de politiek”.

In kringen van wetenschappers en advocaten wordt regelmatig geoordeeld dat de Nederlandse rechtsstaat aan het afglijden is. Het strafrecht zou te veel als beleidsinstrument worden gebruikt op terreinen waar de politiek onmachtig is. En met de rechten van verdachten zou het in toenemende mate niet zo nauw worden genomen. Het OM zou broddelwerk van de politiek te gretig accepteren als bewijsmiddel, de rech-

ters zouden dat weer te makkelijk slikken en vervolgens zou de Hoge Raad zelden het resultaat van dit alles afstraffen. Op ministerieel voorstellen om door het OM gemaakte vormfouten te kunnen corrigeren, is veel kritiek geuit.

Sorgdrager: „Het ligt er maar aan vanuit welke positie je de rechtspraak bekijkt. Verschil moet er ook zijn. Als ik wetenschapper was, zou ik ook uitgaan van een zuiver theoretisch-juridische benadering van het strafrecht. Maar er is ook nog een andere kant: de wereld, de maatschappij waarin dingen mislopen, waar schandelijke dingen worden uitgehaald. Als je met hoge wijsheid vanuit je studeerkamer het recht bekijkt en geen oog hebt voor allerlei praktische zaken, is dat niet goed. Dan krijg je ook geen rechtvaardige maatschappij. Want dan lopen ten onrechte lieden rond die veroordeeld hadden moeten worden.

„Ik ben heus niet iemand die te vuur en te zwaard de misdaad te lijf gaat en die vindt dat er zoveel mogelijk mensen moeten worden opgesloten. Het is heel belangrijk dat het OM aandacht heeft voor de rechtszwaarborgen van de verdachte. Waarborgen en vormvoorschriften kunnen wel lastig zijn, maar dat mag er niet toe leiden dat we ons teveel focussen op het resultaat ten koste van een goede rechtspleging. Steeds moet gezocht worden naar een evenwicht”.

Van Randwijck gelooft er niets van dat rechters een loopje met zich zouden laten nemen. „Ik heb nooit ervaren dat rechters er gevoelig voor zijn om water in de wijn te doen om Nederland schoon te houden van strafbare feiten met voorbijgaan van zorgvuldigheid. Rechters zouden zich verzetten als zou blijken dat het strafrecht misbruikt wordt. En dat advocaten zich in het proces sterk maken voor de rechten van verdachten is niet meer dan hun plicht. Maar in gevallen dat zij maximaal die rechten uitprocederen, vragen zij zich wel eens te weinig af of dat echt in het belang van de verdachte is. Het spel of de knikkers? Ik heb een voorkeur voor de knikkers, ook als ik verdachte zou zijn”.

De vorige minister van Justitie, Kort-hals Altes, wilde nadat een aantal spectaculaire procedurefouten van het OM tot vrijlating van criminelen had geleid, een einde maken aan de wanverhouding tussen de zwaarte van de fouten en de daaraan verbonden gevolgen. Er wordt gewerkt aan een bijstelling van het Wetboek van Strafvordering.

Van Randwijck: „Het moeten afzien van vervolging als gevolg van een vormfout maakt een diepe inbreuk op de rechtsorde. Sommige fouten zouden door de rechter hersteld moeten kunnen worden. Het is overdreven dat het ontbreken van het woordje 'opzettelijk' in een dagvaarding leidt tot het niet bestraffen. Sommige voorschriften hebben hun ratio verloren en verzuim van die vormen betekent geen wezenlijke

inbreuk op het recht van de verdachte.” Ook Sorgdrager vindt dat het mogelijk moet worden het een en ander te corrigeren. „Op sommige fouten staat een onevenredige sanctie”.

In de lijn van een aantal uitspraken van het Europese Hof voor de Rechten van de Mens dreigt de noodzaak de structuur van het Nederlandse straf-

proces te veranderen. Hier ligt de nadruk van het onderzoek in het gerechtelijk vooronderzoek in plaats van op de zitting, zoals vooral in Angelsaksische landen het geval is. In de toekomst moeten wellicht alle getuigen die bezwarende verklaringen over de verdachte afleggen, op de zitting gehoord worden. „Het kan tot enorme verschuivingen van werkzaamheden leiden. We moeten dan wel in staat worden gesteld om het zo te doen. Onze organisatie moet dan worden aangepast”, aldus Van Randwijck.

Het voor het bewijs bezigen van verklaringen van anonieme getuigen is door het Europese Hof al vrijwel onmogelijk gemaakt. In een zaak tegen Nederland oordeelde het hof dat anonieme verklaringen in geen geval het enige bewijs kunnen opleveren. Van Randwijck is het met die uitspraak roerend eens. „Anonieme verklaringen zijn als enig bewijsmiddel uiterst dubieus. Ze zijn wel bruikbaar als aanvullend laatste duwtje. Uitgangspunt moet zijn een confrontatie tussen getuige en verdachte. Lichaamstaal is ontzettend belangrijk”.

Sorgdrager zou er moeite mee hebben als gewone burgers die toevallig getuige zijn geweest van een misdrijf, altijd uit de anonimiteit zouden moeten treden. „Die mensen zijn vaak bang voor represailles. Als je ze geen anonimiteit kunt garanderen, ben je ze als getuige kwijt. Dat kan betekenen dat een zaak niet doorgaat. Nu word ik daar persoonlijk niet anders van, maar als we een maatschappij krijgen waarin intimidatie en bedreiging zich kunnen ontwikkelen ten koste van gewone mensen, vind ik dat heel erg.” In Nederland bestaat volgens Sorgdrager de neiging voorbarig en wat overspannen te reageren op de Europese rechtspraak. „Ons systeem is anders dan in andere landen, maar niet slechter. De Europese rechters kennen het niet. Het zou goed zijn eens een zaak die geheel volgens het boekje is verlopen, met een gerechtelijk vooronderzoek door de rechter-commissaris, voor te leggen aan het hof. Als het hof dan vasthoudt aan strikte toepassing van het beginsel dat alle bewijs ter terechtzitting moet worden geproduceerd, is het tijd om hier een discussie te beginnen”.

„Nederlands rechtssysteem is anders, maar niet slechter”

Navolger van Lynch weet geen raad met het postmodernisme

ST 1413191

'THE REFLECTING SKIN'

Niet snel afgeschrikt door een bloederig uiteenspattende, opgeblazen kikker? Of een letterlijk in vuur en vlam staande pomphouder? Een jochie dat met een gemummificeerde foetus rondsjuwt, moet ook wel kunnen? Het zijn enkele ingrediënten van 'The reflecting skin', het op zijn zachtst gezegd opmerkelijke regie-debuut van de Britse schilder en schrijver Philip Ridley.

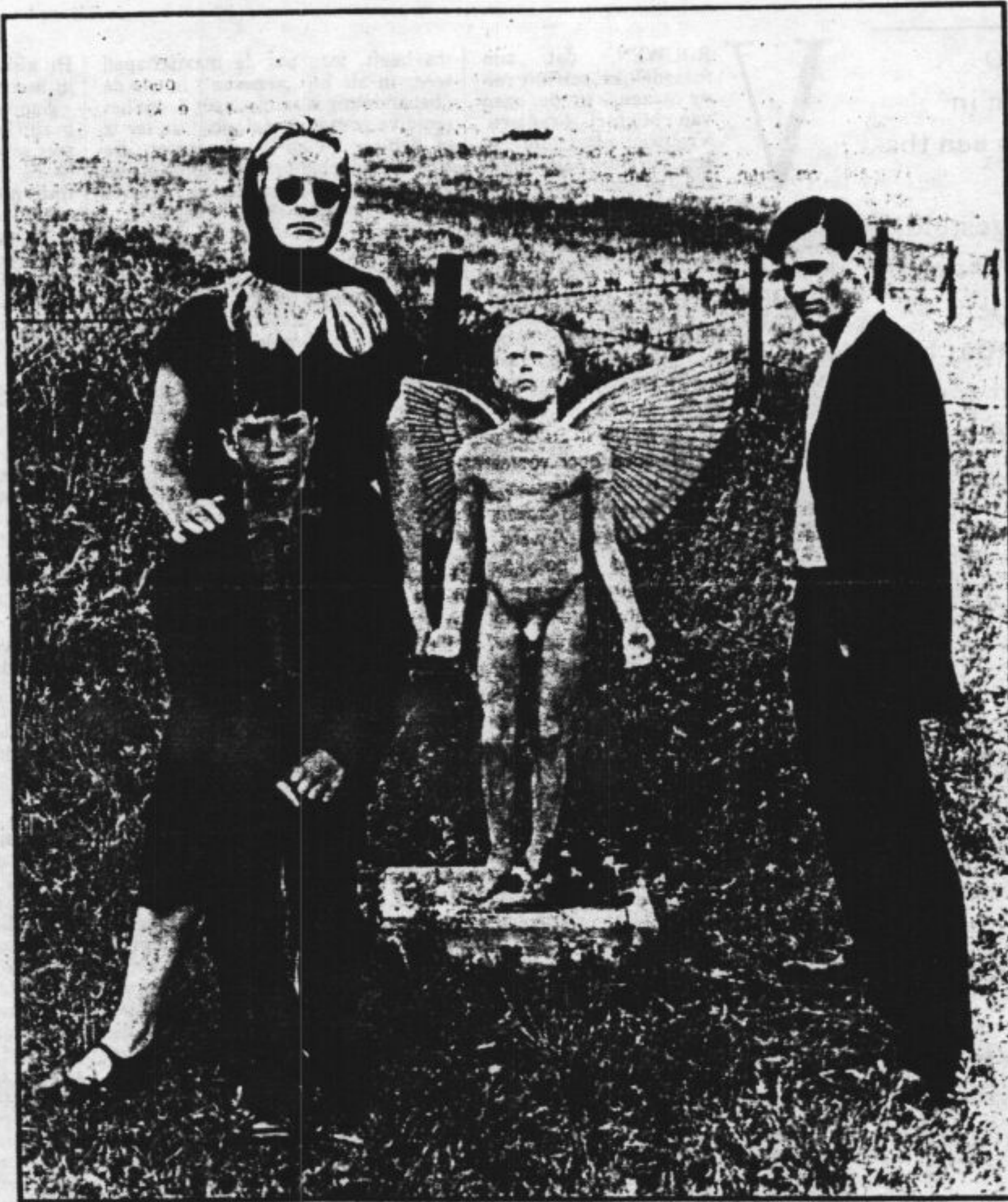
Dood en seksualiteit zijn voor de kleine Seth de belangrijke mysteries. In Ridley's aanpak levert dat een film op die sterk doet denken aan het werk van David Lynch, die sinds 'Blue velvet' met 'Wild at heart' en de soap noir 'Twin Peaks' de onthuller is van wat zich werkelijk afspeelt in op het eerste gezicht onschuldige Amerikaanse stadjes en dorpjes. Los van een paar buitenstaanders blijkt daar geen 'normaal' mens meer rond te lopen. Iedereen heeft wel een tic, waarachter een geheim schuilgaat dat nauw verbonden is met dood en seksualiteit.

Mafkezen

Zo is het ook in 'The reflecting skin' en Ridley deinst er niet voor terug daar nog een schepje bovenop te gooien. Daarmee gooit hij zijn eigen glazen in. De extreme mate waarin zijn gehucht met mafkezen is gevuld, creëert een afstandelijkheid die voorkomt dat je je echt druk maakt over het lot van het arme jong. Ridley diept te weinig uit en is te tegelijk te weinig mysterieus. Hij laat eigenlijk veel te veel gebeuren en te snel komt de gedachte bij je op dat het allemaal wel zo zal zijn. Geduldig wacht je dan maar af tot Ridley zijn eerste lange speelfilm tot een einde heeft gebracht om te concluderen dat met Lynch het postmodernisme in de cinema kennelijk zijn hoogste vorm heeft bereikt en daarmee ook definitief is afgebrand.

Jan Heijs

Amsterdam - Desmet, Nijmegen - De Mariënburg.

Het jongetje Seth, zijn broer Cameron en de geheimzinnige weduwe Dolphin Blue in de ban van dood en seksualiteit.

'The reflecting skin' speelt zich af op het Amerikaanse platteland in de jaren vijftig. Hoofdpersoon is de zeven jaar oude Seth Dove. Hij groeit op in een gehucht, temidden van eindeloze graanvelden. Zijn vader beheert tussen het lezen van vampier-romannetjes door een garage en zijn norske moeder klaagt voortdurend over de benzinstank die overal inzit.

Nadat Seths vriendje Kim dood in de put van de familie Dove gevonden wordt, valt zijn vader onder verdenking. In een grijs verleden zou die zich vergrepen hebben aan een klein jongetje en nu weet hij niets anders te verzinnen dan een opzienbarende zelfmoord.

Seths verdenking valt echter op Dolphin Blue, een mysterieuze, in zwart gehulde weduwe, die een teruggetrokken bestaan leidt en in een kistje de herinneringen aan haar geliefde echtgenoot bewaart. Seth gaat haar steeds meer als een gevaarlijke vampier zien en hij waarschuwt zijn oudere broer Cameron, die met tijdelijk verlof uit de door atoomproeven geteisterde Pacific is teruggekeerd, voor haar. De werkelijkheid laat zich niet zo eenvoudig vatten en er vallen meer doden.

In Ridley's film staat de belevingswereld van Seth centraal. Ridley geeft daar een persoonlijke vorm aan door het veelvuldig innemen van extreme camerastandpunten, het gebruik van scherpe kleuren en aangedikte passiemuziek en door een overaccentuering in de aankleding en het spel van de volwassen personages.

Family fair

Disney sea adventure gets passing marks

★★½ "Shipwrecked," with Stian Smestad, Gabriel Byrne. Directed by Nils Gaup, from a script by Gaup, Bob Foss, Greg Dinner and Nick Thiel. Alderwood, Broadway Market, Bay, Everett Mall, Gateway, Overlake, Renton Village. "PG" - Parental guidance advised, due to violence.

by Michael Upchurch S.T.
Special to The Times

Most kids dream of going to faraway places - islands with palm trees, if you live up north; mountains with snow, if you live down south.

Walt Disney Pictures, well aware of those dreams, is offering both tropical and Arctic adventures this winter. "White Fang" is a Klondike odyssey based on the Jack London book; "Shipwrecked" is a tale about South Seas castaways and is based on a Scandinavian children's classic, "Haakon Haakonsen" by O.V. Falck-Ytter.

Nils Gaup, director of 1989's 70-millimeter far-north epic, "Pathfinder," has just the right visual sense for the picture. The script and performances are stilted

in places, however, and the production values - musical score, special effects - fall short of astonishing.

Still, "Shipwrecked" is passable family entertainment with some chills, some spills and a pleasant sense of humor.

Things look bad when 14-year-old Hakon Hakonsen's father comes home from sea with a serious leg injury and no money. Hakon (Stian Smestad) decides to become the family breadwinner by going to sea as a ship's boy. But the ship he chooses is an unlucky one. There's something especially suspicious about its first mate, Howell (Gabriel Byrne), brought aboard in Liverpool.

By the time the ship reaches Sydney, Howell is its captain. He's crueler than his mysteriously dead predecessor, and the extra hands he hires for a jaunt to Calcutta look disturbingly like pirates.

Hakon turns to his older friend Jens (Trond Peter Stamsø Munch) for help in an increasingly hazardous situation. Also on board is a young stowaway, Mary (Louisa Haigh), who's trying to get away from some "busybodies" who want to put her in an orphanage.

Together, these three survive shipwreck and Byrne's glowering villainy.

Like any good pirate story, "Shipwrecked" has a Jolly Roger, a spyglass, a secret cave and a treasure map. It has the treasure too, naturally, as well as an extremely photogenic tropical paradise for Hakon to roam around in. More unusually, it has a friendly island tribe and an even friendlier gorilla (a real crowd pleaser with the kids at the screening I attended).

The film looks good but, like "Pathfinder," doesn't delve much into character. The good guys are

uncomplicatedly good, the bad guys straightforwardly bad. Byrne certainly looks the part, and that's all that's asked of him.

The shipwreck, for all the water splashed about, isn't entirely convincing (Caleb Deschanel's "Cruel Intentions" did it better). And the gorilla - what's it doing in Polynesia?! - is so obviously someone in a costume that you half expect it to

lift off its head and start singing "Hot Voodoo" à la Marlene Dietrich in "Blonde Venus."

None of this should bother younger kids, however. Nor should the violence, which consists mostly of sword-waving and sinister looks from Byrne. If you saw and enjoyed "White Fang," Gaup's film offers something in a similar vein that's a little less scary. It's not quite as good, but it's likable.

COMING SOON

An obscure Brazilian import, *LOVE, STRANGE LOVE* (Amor Estranho Amor), may well prove to be the year's most controversial foreign theatrical release when it opens later this Spring at the Beverly Cineplex in Los Angeles. Laced with generous amounts of adolescent nudity, incestuous couplings and some of the most startlingly beautiful women ever captured on film, this film seems destined to raise the hackles of local censorship boards across America.

Directed by WALTER HUGO KHOURI, *LOVE STRANGE LOVE* is a provocative coming-of-age tale set in Sao Paulo, Brazil circa 1937. Hugo, a handsome 14 year-old (WALTER FOSTER), is vengefully returned to his mother by a financially neglected, bitter grandmother. The old woman's plan backfires when the lad's radiant mother (VERA FISCHER), the main squeeze of a powerful government leader, decides to shelter her son in the luxurious brothel where she lives.

The boy has arrived at the palatial bordello at a most inopportune moment - the eve of an orgiastic dinner celebration to unite the feuding factions of Brazil's most powerful political parties. Intrigued by the music and laughter swirling up through the walls, Hugo steals

14-year-old Walter Foster discovers, first hand, the offerings of Brazil's top bordello.

away from his locked attic room by crawling down into the ventilation ducts connecting an intricate network of bedrooms and entertainment areas. As he shivers alone in the dark, the boy is silent witness to an evening of erotic interludes that will profoundly affect not only his life, but the future of Brazil as well.

Sumptuously photographed and sensitively directed, *LOVE STRANGE LOVE*'s unexpectedly poignant narrative is supported by a stream-of-consciousness/flashback structure. And, although it would be unfair to reveal the irony of the film's closing moments, viewers should be prepared to confront several cultural and cinematic taboos. *LOVE STRANGE LOVE* is a heady blend of erotic cinema and Art, a powerful and disturbing work for the adventurous and open-minded. Highly recommended!

Ongeveer 580 mensen zitten in Nederland in een tbs-kliniek. Ter beschikking gesteld. Ze wachten tot ze genezen worden verklaard, totdat hun maximumtijd erop zit, of totdat de rechter tegen de adviezen van behandelaars in besluit de maatregel te beëindigen (wat tegenwoordig in bijna 70 procent van de gevallen gebeurt). Bijna de helft van hen zal ook na vrijlating blijvend aangewezen zijn op psychiatrische hulp. Of tbs helpt? „Mensen kun je niet veranderen. Maar een bepaald gedrag mag niet meer voorkomen.” Steffie Kouters verbleef een week in een tbs-kliniek en onderging de beklemming van het systeem.

VROUWEN, dat zijn maagdelijke, schone, reine wezens, in de ogen van Michiel Franssen. Vrouwen plaatst hij op een voetstuk. De schok die Franssen ondervond toen hij op veertienjarige leeftijd het Hite-rapport las, de schok dat zo iets zuivers als vrouwen zo hun seksuele lusten etaleerden, die schok kon hij niet aan. Hij zocht het in de prillere sfeer. Volgend jaar komt Franssen vrij, na een gemaximaliseerde ter beschikking stelling (tbs) van vier jaar. „Sex: dat is toch iets moois, iets heel intiem?” vraagt hij.

Het was pas op latere leeftijd, op zijn 39-ste, dat Bert Berends echt doorschoot; misschien een reactie op het feit dat zijn vrouw er vandoor was gegaan met de kinderen. Berends ging fors in de roofovervallen en belandde voor vijf jaar in het cachot. Daar leerde hij beruchte boeven als *de Belg* en *de Duitser* kennen, die hem z'n kop gek zeurden om tips. Hij was nog maar net uit het gevang, toen hij onder druk van de Duitser weer betrokken raakte bij een roofoverval. „Toen sloeg ik iemand z'n schedel doormidden. Maar hij stond na vier dagen weer overeind hoor.”

Hij kreeg twee jaar gevangenisstraf, plus tbs. Bij elkaar — met een onderbreking van acht weken — zit hij al bijna tien jaar vast. Berends heeft een geweldsdelict begaan. Voor zulke misdrijven kent de tbs geen maximumduur. In augustus is zijn verlengingszitting. Dan moet de rechter bepalen of Berends ver genoeg is om weer naar buiten te gaan.

„Alles is kapot, alles is kwijt”, zegt hij.

„Mooi hè”, zei de dominee tegen de man die uit het raam van de tbs-kliniek naar buiten zat te staren.

„Wie met bevroren ledematen voor het venster zit, geniet slechts matig van het uitzicht op de schoon berijpte lindelaan”, zei de man.

Gevaarlijk én gek, dat is het etiket dat de maatschappij je opklapt wanneer je tbs hebt gekregen, zeggen de bewoners van de kliniek. Een stempel waar je je leven lang niet meer vanaf komt.

Tbs is bedoeld voor de „geestelijk gestoorde delinquent” zegt het Wetboek van Strafrecht. De maatregel heeft als voornaamste doel de maatschappij te beschermen. Iemand die

tbs heeft, mag pas de maatschappij weer in als hij „genezen” is, als de „behandeling is aangeslagen”, om het recidive-gevaar zoveel mogelijk terug te dringen. Voor delinquenten die zich schuldig hebben gemaakt aan een geweldsmisdrijf kan tbs in theorie hetzelfde betekenen als levenslang.

„Als je ze hier een vinger geeft...”, zegt Carel Heerema, „trekken ze je hele arm uit de kom”, vult Berends vlotjes aan. Sociotherapeut Jaap kleurt licht. „Zeg Jaap”, begint Berends. „Wat is je lievelingskleur?” Jaap valt uit: „Waar ben je nou weer op uit, man!” Berends: „Last van humor hebben ze hier niet.” Heerema: „Maar wij moeten overleven.”

Het is een moment zoals er wel meer zijn, tijdens mijn verblijf van een week in de tbs-kliniek Oldenkotte te Rekken, vlakbij de Duitse grens. Als een ballon, die tergend langzaam wordt opgeblazen, maar net niet klapt.

Oldenkotte, maakt deel uit van de Van Ouwenaller Vereniging, een van de drie particuliere tbs-klinieken die Nederland heeft, op een totaal van zeven. Van de buitenkant een gloednieuw gebouw, een architectonisch hoogstandje, een vreemd lichaam te midden van uitgestrekte Gelderse weilanden en grote boerderijen. De binnenkant oogt vriendelijk. Reproducties van Miró en Hennemans aan de wanden, wijde, open gangen, felgekleurde deurposten.

Maar schijn bedriegt.

Ontsnappen uit een tbs-kliniek is ongeveer vijf keer zo moeilijk als weglopen uit de gevangenis. Oldenkotte kent drie soorten „regimes”, van *intensive care* tot gewoon beveiligd. De kliniek is een vesting. Waarvan de talloze dubbele binnendeuren slechts open gaan voor de gelukkige bezitter van een *keycard*.

Zaterdag, aan het einde van de middag. Mijn laatste dag, maar de eerste keer dat ik Mark Sanders tegenkom op de beveiligde afdeling Oonderschoer. Hij is al die tijd „gesepareerd” geweest op zijn kamer, omdat hij een grote mond had en een „dreigende houding” aannam tegen het personeel. Sanders, een boom van een kerel, nog steeds geladen door de afzondering, kent me van vroeger, toen ik een reportage schreef over jeugdige delinquenten.

Toen was hij vrij. Nu heeft hij voor de tweede keer tbs. Daarvoor zat hij in de Mesdag, de „hel van Groningen”.

Hij kijkt me onderzoekend aan: „Ben jij beschermd opgevoed?”

Sanders in elk geval niet, vertelt hij in zijn kamer, de kleine ruimte, die hij met gevoel voor glazen details tot zijn paleis heeft gemaakt. „Ik heb van thuis niks meegekregen. Geen gevoel, geen liefde, geen grenzen.” Kreeg hij de eerste keer nog tbs voor vermogens- en berovingsdelicten, in 1988 werd hij opgepakt voor een „zwaar geweldsdelict”. Meer zegt hij er niet over. Maar hij peilt wel, zoals zovelen, wat ik van sommige misdrijven denk. „Hoe zou jij reageren als iemand je vertelt dat hij een vrouw heeft verkracht?”

Hij kwam in 1974 als een schuw jongetje in de Mesdag, en verliet de kliniek in 1978 als een harde man. „Ik dacht dat ik de hele wereld aankon, na al die psychoanalyse. Waar ik tegenaan gelopen ben, is dat niemand op me zat te wachten toen ik eenmaal weer buiten was. In de Mesdag heb ik geleerd contact te leggen met anderen. Maar ik wist nog niet om te gaan met de vooroordelen die ze hebben als je zegt dat je in de Mesdag hebt gezeten.”

In zijn stem klinkt voortdurend iets van onderdrukte wanhoop, maar hij weet zijn gepijnigde verslag een vrolijke noot mee te geven door zich iedere keer tot de orde te roepen als hij zich verliest in het *therapeutentaaltje*. („Je kunt er ook anders naar kijken. O, nee, daar zeg ik het weer.”) „Die taal hier, da's nog een extra handicap. Zo zit je straks ook in de kroeg. Waar komt die achterlijke gek vandaan, roepen ze dan. Kastelein, geef die jongen een glaasje melk.”

In Oldenkotte wil hij drie zaken voor elkaar krijgen. Allereerst inzicht in de vraag waarom hij het delict heeft gepleegd. Hij wil voor eens en voor altijd kappen met het leven tussen vier muren, en de kliniek verlaten zonder psychische schade.

„Ze moeten hier niet aan mijn identiteit komen”, zegt Sanders. „Er zijn personeelsleden die dat blijven proberen. Een jongen die net z'n diploma van de sociale academie heeft, moet mij niet aan de hand van een boekje gaan uitleggen, hoe ik in elkaar zit en wat er aan mij moet veranderen. Zo iemand stuur ik weg, al weet ik dat het later weer in de bespreking komt en mijn kansen op proefverlof vermindert. Maar dat verlof is niet heilig. Daar lever ik mezelf niet voor in.”

aan het praten zijn.” De sociotherapeut gaat desondanks zitten — nooit wachten voor terreur van bewoners. Heerema staat demonstratief op; de anderen volgen.

Uit het oogpunt van spoedige invrijheidstelling is het niet slim je consequent te verzetten tegen de staf, je veel terug te trekken op je kamer, amok te maken, of ruzie met medebewoners. Want dan verzet je je tegen de behandeling en blijft je gedrag dus hetzelfde. Als een bewoner de borden te hard op tafel zet, kan dat een signaal zijn dat hij aandacht zoekt. Als hij uitvalt tegen een andere bewoner, kan het zijn dat iets van z'n oude agressie weer oplaait. Als hij te indringend naar een vrouwelijk staflid kijkt, kan het iets te maken hebben met z'n oude verkrachtingsdelict.

„Zat ik maar weer gewoon in de bajes, daar werd ik tenminste met rust gelaten”, is een verzuchting van nogal wat bewoners.

MOET DAT NU, vraag ik Jos Soesman, al dertien jaar algemeen directeur van de kliniek. Moet nu werkelijk alles zo nauwlettend worden geobserveerd en ook worden uitgelegd, met als gevolg dat veel bewoners zich als een vis in een aquarium voelen?

„Ik besef dat observaties en rapportages heel vervelend zijn voor de bewoners”, zegt de directeur, voorheen werkzaam bij Philips. „Maar de sociotherapie moet een indruk krijgen van het misfunctioneren van iemand binnen zo'n sociale groep. Bovendien moeten ze de beweringen die ze in een teambespreking doen over een bewoner ook kunnen staven. Dan hebben ze steun aan de observaties.”

Tbs is een buitengewoon ingrijpende maatregel, vindt ook de directeur. Als het erom gaat of iemand weer naar buiten kan, moet de kliniek de bijna onmogelijke inschatting maken welk gevaar voor de samenleving de delinquent in kwestie nog oplevert. Die inschatting dient grondig onderbouwd te zijn.

Het gaat ook niet om appelepap, zou directeur bewonerszorg Verberk zeggen. Van de 56 bewoners die Oldenkotte telt, zit een klein gedeelte

Het geknakte riet zal niet gebroken worden en de walmende vlaspit zal niet gedooft worden. De bijbeltekst die de bewoners zelf uitzochten voor een ereplaats in de kapel van de kliniek.

Sanders deelt zijn angst met vele andere tbs-gestelden. De essentie uit verhalen van andere bewoners: „Tbs is bedoeld om mensen geestelijk dood te maken.” „De gedragskunde wordt uitgetest op ons.” „Tbs is de omgekeerde wereld. Ze proberen iemand die zichzelf is, helemaal af te breken en dan weer op te bouwen.”

Behandelingscoördinator en psycholoog Bob de Jong: „Wij zijn niet uit op persoonlijkheidsveranderingen. Mensen kun je niet veranderen. Maar een bepaald gedrag mag niet meer voorkomen.” Directeur bewonerszorg Willem Verberk: „Ik zeg bij een *intake*-gesprek wel eens: Je bent niet slecht, je hebt slechte dingen gedaan.”

Voor iedere bewoner met dwangverpleging is een individueel behandelingsplan opgesteld, vaak in combinatie met geneesmiddelen. Van de 56 bewoners krijgen er 23 psychiatrische medicatie.

Eens per halfjaar komen medewerkers uit allerlei disciplines bij elkaar om te kijken in hoeverre het gedrag van een bewoner is veranderd. De behandelingsbespreking, heet dat. De resultaten daarvan worden meegenomen in het advies dat de kliniek moet uitbrengen aan de rechter op de verlengingszitting, die om de één of twee jaar wordt gehouden.

Jan Derksen geeft me toestemming zijn behandelingsbespreking bij te wonen. Jan en Mireille, bewoonster van de vrouwenafdeling, hebben de behandelaars voor een tot dusver in tbs-klinieken uniek probleem gesteld. Om het kort en sec te vertellen: ze kwamen elkaar tegen op het voetbalveld van de kliniek, raakten verliefd en zijn getrouwd. De staf was niet onverdeeld enthousiast over het huwelijk. Vooral op grond van de aard van delicten die beiden hebben gepleegd. En ook omdat de behandeling van Jan op slag tot stilstand kwam.

„Ik bespreek tegenwoordig alles met Mireille”, zegt Jan. „Daar komen zij niet meer tussen en daar kunnen ze niet tegen. Maar Mireille is toch mijn vrouw?”

Hij zit al maandenlang op een dood punt, constateert de staf tijdens de behandelingsbespreking. „Hij beweegt zich niet meer.” „De mogelijkheden voor ons om bij de kern te komen, zijn sinds het huwelijk weggesmolten.” „Hij is ongreepbaar en glibberig; leidt helemaal zijn eigen leven.”

Er zijn twee mogelijkheden, overweegt de staf: „Of we maken een korte klap en laten 'm met zijn vrouw op proefverlof gaan. Zij weet tenslotte wat hij heeft gedaan. Of we laten een her-selectie doen om te kijken of hij naar een andere kliniek kan. Want wij komen er niet meer uit.” De staf besluit nog één ultieme poging te wagen om Jan in een gesprek ertoe te bewegen alsnog aan zijn behandeling mee te werken.

De sociotherapeuten volgen de bewoners zoveel mogelijk in hun dagelijks leven. Bovendien bespreken ze dagelijks de geestgesteldheid van iedere bewoner en maken daarvan notulen. Voortdurend probeert de staf de bewoner ook duidelijk te maken *waarom* hij tbs heeft gekregen en wat hij zal moeten doen om delicten in de toekomst te voorkomen.

„Geen probleem is hier een probleem”, verklaart Berends, voor de derde keer die dag. „En een probleem is hier geen probleem.” Om er achteraan te verzuchten: „Ik krijg een zaadkop van al dat geouwehoer en die discussies.”

Bij de ochtendbespreking constateert sociotherapeut Margreet: „Er hangt een tintelende sfeer op de afdeling.”

Zet tien mensen van totaal verschillende achtergrond intelligentie en interesse bij elkaar, laat ze permanent in de gaten houden en plaats hun gedrag vervolgens in een therapeutisch kader. Het zijn de ingrediënten voor een snelkookpan. In de kliniek hangt een slopende, onderhuidse spanning. Die leidt tot gevechten op de vierkante millimeter tussen bewoners en behandelaars.

Tijdens het koffiedrinken stelt een sociotherapeut van de vrouwenafdeling zich voor op Oonderschoer. Hij komt een dagje invallen. Geeft een hand aan Sanders. „Jongen, dat doen we nog eens even over hè”, zegt Sanders. „En dan een echte hand.” Heerema: „Wat kom je hier eigenlijk doen? Je ziet toch dat we met de journalisten

st voor een vermogensdelict of brandstichting. Maar de hoofdmoot wordt gevormd door delinquenten die een zwaar geweldsdelict of een denkmisdrijf hebben gepleegd.

Bijna alle delicten hadden „een agressieve component” in zich, wat maakt dat de tbs voor de bewoners niet aan een maximum is gebonden. De tbs van een overvaller kan daarom in principe levenslang duren, terwijl de tbs van een kinderbetaster maximaal tot vier jaar kan worden verlengd. Of de man nu wel of niet genezen” is verklaard, na die tijd staat hij op straat. „Terwijl het in de ogen van die kinderen heel degelijk heel bedreigend moet zijn geweest, dat zo'n man heeft gedaan”, zegt een staflid.

Opvallend is de dubbele moraal, of de eigen interpretatie van de werkelijkheid, die een aantal bewoners er op nahoudt. Toen in 1987 een bewoner met proefverlof ging — op aandringen van de rechter, die vond dat de man lang genoeg had gezeten — en een meisje uit het nabijgelegen Eibergen verkrachtte en vermoordde, stond de hele bevolking van de kliniek op haar achterte benen. *Afschieten, die handel*, was de reactie van de bewoners op de daad van de man, die de tafelen bijna traumatische ervaring bezorgde.

Kees Klavier is ook zo iemand, die graag over ernstige misdrijven in de krant mag lezen, om vervolgens uit te roepen: de doodstraf erop! Hij zit op de intensive care-afdeling: meer dan twintig personeelsleden op vijf bewoners. Misschien uit schaamte, misschien omdat hij er op dat moment zo graag in wil geloven, vertelt hij me, dat hij tbs heeft gekregen voor een licht delict. Ets in de trant van diefstal van een televisietoel.

Maar daarvoor krijg je toch geen tbs?

„Het was een licht delict.”

Heb jij je wel eens verplaatst in de gevoelens van het slachtoffer?

Ja. Daar heb ik nu een goed contact mee. Die heeft respect voor me.”

Het enige contact dat Kees heeft gehad met zijn laatste vrouwelijke slachtoffer was een kaartje, dat hij de kliniek heeft weten uit te mokkelen, vertelt directeur bewonerszorg Verberk me later. *Zoete wraak*, stond daar op. Sommige bewoners hebben een merkwaardig huwelijk met de feiten, zou Verberk zeggen. Een kwestie van overleven

TIJDENS de nachtdienst verhaalt de coördinator, terwijl hij een schuin oog houdt op de monitoren, over zijn vroegere werk in de kinderbescherming. De kinderen die nooit wat hadden gehad, wilden iets voor zichzelf, iets om van te houden, en best. „Dan namen ze een cavia, eindelijk iets dat echt van hen was, dat ze helemaal wilden bezitten. Er waren er bij die het bestje net zo angstreidden totdat ze het de keel dichtknepen. Ze knuffelden 'm letterlijk dood. En als de cavia aan op zijn rug in het hok lag, volgde er een *verdriet*... Hoe kan dat nu, dat ie dood is?”

Verantwoordelijkheid nemen voor je daden, de eerste en misschien wel belangrijkste stap in de behandeling. Het is voor een bewoner een ware opgave te erkennen dat hij in staat was tot iets verschrikkelijks. Is hij eenmaal zover, dan is er een begin. Verberk vergelijkt het met wat Kafka schrijft over literatuur: „Goede literatuur moet zijn als een bijl in de zeeën van je ziel.” „Maar het is pijnlijk om je goedkeuring te geven aan de strafmaat die de maatschappij voor je heeft vastgesteld”, zegt Victor Kramer. „Want dan kom je aan jezelf.”

Kramer, een intelligente, filosofisch aangelegde jongen, origineel en zorgvuldig gekleed, heeft de hele week ontweken. Als hij ziet dat ik een bos bloemen heb meegenomen voor de afdeling, brokkelt zijn verzet af. Met een speciaal apparaatje maakt hij de stelen een stukje korter en plant ze voorzichtig in de vaas.

Oldenkotte is het laatste tbs-station voor Kramer. Daarvoor heeft hij in de psychiatrische kliniek De Grote Beek en in De Pompe kliniek gezeten. Zijn psychotische inslag maakte dat hij in die klinieken een paar keer langdurig werd gesepareerd. „Ik heb een half jaar achter elkaar alleen maar witte muren gezien”, zegt hij. „Daarom je gek uit.”

Toch erkent hij nu dat hij wel degelijk iets aan de tbs heeft gehad. Kramer wil zelfs langer in Oldenkotte blijven dan nodig, totdat hij de cursus boek en bibliotheek heeft afgerond. „Alleen dat geeft al aan dat het hier geen hel is”, zegt hij. „Maar omdat het leven hier zo drukkend is, kun je alles als negatief gaan ervaren.”

Z'n kop erbij houden, om te voorkomen dat hij anderen letsel toebrengt, dat is wat hij stap voor stap heeft geleerd in de tbs. De psychotherapie heeft gemaakt dat hij rustiger is geworden; al het sporten dat hij fysiek in betere conditie is, na een jarenlange ondermijning van het lichaam door drugsgebruik.

De tbs is alleen zo lang, zo veel, verzucht hij. „Als je mensen tegen hun zin te lang vasthoudt, zweek je anarchisme. Wat mij beangstigt, is dat het systeem van de psychologie met zich meebrengt dat je afhankelijk bent van de mening van wetenschappers, als het erom gaat welke vorderingen je maakt.”

Zelfs op z'n sterfbed zal je Bert Berends nog geen positieve opmerking over tbs horen maken. De rondborstige man, de armen bezaaid met tatoeages waarvan een grote rode roos het hoogtepunt vormt, heeft het allemaal al gezien, ge-

hoord en gedaan. Hij is inmiddels allergisch voor alles wat loog of *peut* achter z'n naam heeft staan, en brengt zoveel mogelijk tijd door in de luxueus uitgeruste werkzaal, waar hij van platenhout lampen en tafeltjes maakt.

Om het hele verhaal over alle roofovervallen die hij heeft gepleegd uit de doeken te doen, voert te ver. Het is een aaneenschakeling van verkeerde vrienden, mislukte huwelijken, stomme fouten. Voorafgegaan door de bijna klassieke ellendige jeugd van zowat iedere tbs-gestelde. Gecombineerd met een in zijn ogen grote handicap: „Ik ken geen angst.”

Met Berends kun je verschrikkelijk lachen, vooral als hij vertelt over de vorige tbs-kliniek waar hij verbleef, en die bij mij onherroepelijk het beeld doet opdoemen van de film *One flew over the cuckoo's nest*. Hij zag daar kans van zijn kamer een eigen zaakje te maken in audiovisuele apparatuur en porno. „Kom jongens, we gaan naar Hoorn”, zei ik dan tegen die sociotherapeuten. Dan pakten we de dienstauto, reden naar de winkel en zocht ik de spullen uit. „Jongens, neem maar mee: ik betaal wel!”

Het kwam hem duur te staan. Toen een bewoner met proefverlof een overval beging en vervolgens verklaarde dat hij door Berends onder druk was gezet, werd Bert door „wel veertig man” afgevoerd naar de isoleer. Voor Annie, de tweede vrouw van Berends, die op het punt stond voor de tweede keer met hem in het huwelijk te treden, het signaal om af te blazen. Nu zegt Berends: „Mijn huwelijk is opzettelijk en moedwillig vernield door zo'n psycholoog die Annie heeft verteld dat ik weer in de fout was gegaan. Terwijl ik echt helemaal niks met die overval te maken had.”

„Hij blijft problemen houden met het thema autoriteit”, staat er in het verlengingsadvies dat de kliniek vorig jaar uitbracht aan de rechtbank. „En ook zijn visie op allerlei gebeurtenissen is nog steeds ongenueanceerd, waarbij andere standpunten dan de zijne alleen maar voedingsbodem opleveren om hier tegenin te gaan. (...) Bewoners verkochten voor een appel en een ei allerlei zaken, om maar van hem af te zijn. Ook oefende hij psychologische terreur uit op andere bewoners.”

In eerste instantie werd de tbs voor Berends met twee jaar verlengd, een vonnis dat in hoger beroep werd verminderd tot een jaar.

„Onzin”, noemt hij het verlengingsadvies. „Er was een bewoner die zei dat ie niet meer onder de douche durfde omdat hij bang was mij tegen te komen. Maar die vent wilde gewoon van me af, omdat hij me geld schuldig was.” Veront-

waardigd: „Ik krijg nog 1200 gulden van 'm. Kan ik nu wel naar sluiten.”

Berends, verbitterde Berends, lijkt voor geen enkele behandeling meer vatbaar. Als ie dat ooit al was. „Die betutteling hier, verschrikkelijk”, moppert hij. „Ik mag hier niet eens handelen. Dat is toch tegen mijn natuur?”

HOE LANGER ik in de kliniek rondloop, hoe meer ik mij bewust word van het waas dat over bewoners en staf hangt — alles en iedereen lijkt onderdeel te zijn geworden van het systeem, het effect van de *total institution*. Alsof er geen buitenlucht meer binnen komt.

Die zaterdagsochtend voelt de kapel van het gebouw aan als een oase, een ontsnapping uit de drukkende sfeer. Dominee Schoneveld herkent mijn verhaal. „Het verschil niet meer zien tussen de psychiater en de patient, dat is hier ook een beetje zo”, zegt hij. „Soms neem ik wel eens een medewerker van de kliniek mee naar huis. *We weten niet wat het was, maar er was iets eigenaardigs aan die man*, hoor ik dan vaak van mijn vrouw en kinderen.”

De dominee denkt de laatste tijd veel na over de kliniek; hij is aan het afscheid nemen. Schoneveld, al meer dan twintig jaar verbonden aan de Van Ouwenaar Vereniging, stopt 26 april definitief. „Het was zwaarder dan ik dacht”, zegt hij. „Ik bedoel... om sommige lolbroeken in de kroeg kan ik niet meer lachen.”

Twee jaar geleden kwam hem de eer toe de openingsspeech te houden in het nieuwe gebouw. „Een samenleving die opsluit en nauwelijks meer weet heeft of weet wil hebben van wat er achter de muren gebeurt, doet zichzelf te kort en vervreemdt van zichzelf”, zei hij. „Wie niet meer wil inzien, dat wij zelf die mensen zijn die opgesloten worden, dat het ons-eigen vlees en bloed is, wordt een gevaarlijk mens. Zo'n samenleving wordt pas echt bedreigend.”

„Houdt de blinde geen struikelblok voor”, zegt de dominee. „De bewoners, die altijd maar moeten praten over hun gebrek, hun falen... Voor hen is veiligheid belangrijker dan geluk. Het zijn meesters in het verdragen van tegenslag. Ze raken pas in paniek als het goed met ze gaat.”

De dominee houdt van de bewoners, zonder daarmee te ontkennen dat velen van hen gruwelijke delicten op hun geweten hebben. Ter illustratie haalt hij een bijeenkomst aan van geestelijke verzorgers in klinieken en gevangenissen. Een pastoraal werker klaagde daar dat hij zo'n moeite had de deur achter de gevangenen op slot te doen. „Man, had dit werk dan toch niet gekozen”, dacht de dominee nog geërgerd. Maar het prachtige slotwoord kwam van de rabbi die de bijeenkomst voorzat. „Meneer, draai in godsnaam die sleutel om, want zo eenvoudig is het kwaad niet.”

Toen directeur bewonerszorg Verberk een afscheidspraatje hield voor een oude oplichter, zei hij iets in de trant van: „Jongen, ik hoop dat het je goed gaat, maar een tweedehands-auto zal ik nooit van je kopen.” De oplichter verontwaardigd. „Maar toen ie buiten was, en in de problemen kwam, belde hij wel Verberk”, zegt de dominee.

Hij heeft er bewust voor gekozen geen dossiers van delinquenten in te zien. Toen er bij toeval toch een op zijn tafel belandde, waar per ongeluk ook nog de uitvergroete, gedetailleerde politiefoto's inzaten van het misdrijf, kon hij de bewoner niet meer onder ogen komen. „Dat is een van die momenten dat je denkt: ik wil hier *weg*.”

Of, zoals een voormalige sociotherapeut die even een praatje komt maken in de portiersloge, zegt: „Ik kreeg kleinkinderen. Kwam ik daarvandaan, ging weer naar mijn werk, en schudde de hand van een man die had gerotzoooid met kinderen. Toen ik ging merken dat ik daarna iedere keer mijn handen wilde wassen, heb ik mijn ontslag genomen. Ineens, na twintig jaar.”

VERBERK verhaalt tijdens een van onze intensieve, dagelijkse gesprekken over een vroegere bewoner. De man had zijn zeer jonge stiefkinderen seksueel misbruikt. Hij wilde vanuit de kliniek een juridische actie beginnen voor een bezoekregeling met zijn kinderen.

„Ik kan jouw gang naar de rechterlijke macht niet verbieden”, heb ik gezegd. „Maar jij moet weten, voordat je er aan begint, wat ik ervan vind. Als jij dat doet, dan beschouw ik het als een signaal dat je geen enkele verantwoordelijkheid neemt voor de daad die je hebt gepleegd. Jij zou, en dat is niet omdat ik hier een functie heb, maar dat vind ik zo, jij zou godverdomme...”

Kwaad?

„Nee, ik ben niet kwaad. Maar wel heftig. Want die man was alleen maar met zijn eigen verhaal bezig. Hij nam zijn verantwoordelijkheid niet. En daar gaat het mij om.”

Hij vervolgt zacht: „Maar deze man was een jongetje, van vijf, zes jaar, toen iedereen bij hem in de familie het met iedereen deed. Nichtjes met neefjes, zusjes met broertjes, vader en moeder met kinderen: een volstrekt incestkluwen. En dat was volstrekt gewoon. Zo begon die man zijn leven!”

Hij had het me al eerder verteld: „Het mag dan een cliché zijn, maar het verleden van onze bewoners gaat echt alle clichés voorbij.”

Ook de coördinator in de nacht had het me al gezegd. „Van mensen buiten de muren die roepen dat al die moordenaars maar opgehangen moeten worden, vraag ik me altijd af: Wat doe jij morgen?”

Directeur Soesman: „Je bent snel van het probleem af als je zegt: donder ze maar in de gevangenis. Spreek maar gevangenisstraffen uit van ik-weet-niet-hoe-lang. Je hoeft ze niet te behandelen, want als je ze maar lang genoeg opsluit, gaat het vanzelf over. Dat criminele gedrag vlak dan vanzelf wel uit, net als andere levensfuncties.”

„Ik twijfel dagelijks aan het werk dat ik doe”, zegt Jos Meulenbeek, hoofd van Oonderschoer. „Als ik dat niet meer doe hou ik ermee op. Maar er moet een plek voor deze bewoners zijn, die niet thuishoren in gevangenis en ook niet in psychiatrische inrichtingen. En soms is de behandeling alleen maar: iemand niet wegdoen.”

I beg your pardon, zingt de radio in de verblijfzaal van Oonderschoer. *I never promised you a rose garden*.

De dominee peinst. „Weet je, je krijgt blinde vlekken als je hier werkt. Ik hoop dat ik waakzaam genoeg ben geweest. Het ergste vind ik dat je onderdeel wordt van een systeem waarvan je de gevolgen niet kunt overzien. Ik heb mezelf steeds de vraag gesteld: kan ik hiervoor medeverantwoordelijk zijn? Het feit dat ik hier nog steeds werk is het moeizame antwoord op die vraag. Maar soms moet ik denken aan het mannetje op de trein, dat de joden naar Sobibor vervoerde en niet besepte in dienst van welk ontzettend kwaad hij stond.”

STEFFIE KOUTERS

De namen van bewoners zijn gewijzigd

Homeopatisch arts Rutten erkent beperkingen ondanks succes met therapie

'Niet elke exhibitionist is te helpen'

ZWOLLE - Wie kent het klasieke beeld niet. De man in de bosjes, die plotseling zijn regenjas opendoet om voorbijgangers zijn mannelijkheid te tonen. De exhibitionist, in de volksmond wel potloodventer geheten, mag dan mensen schrik aanjagen, hij is in de eerste plaats iemand die hulp nodig heeft. Daarover boog zich tot dusverre de psychologie, maar sinds enige tijd ook de homeopatische artsen.

Breed uitgemeten

Door Ron Maat *HNL 20*

De Bredase arts dr. A. Rutten is erin geslaagd om exhibitionisten met homeopatische middelen te behandelen en in een aantal gevallen zelfs te genezen. De homeopathie als wondermiddel? Van die betiteling wil Rutten niets weten. Hoeveel exhibitionisten, mensen met een ziekelijke aandrang anderen hun geslachtsdelen te tonen, in Nederland rondlopen weet niemand. Dat komt vooral omdat slechts aangifte wordt gedaan van een deel van het aantal gevallen. Zo ligt het aantal aangiftes in Zwolle rond de zestig per jaar. Aanhouding vindt volgens politiewoordvoerder Ben Van der Vegt alleen plaats wanneer de 'dader' op heterdaad wordt betrapt. Na een proces-verbaal moet de officier van Justitie uitmaken of de 'verdachte' daadwerkelijk voor de rechter moet verschijnen. 'Als je gaat straffen kan de straf oplopen tot maximaal drie maanden en een boete. Maar dat is de bedoeling niet'. Volgens Van der Vegt houdt de straf meestal in dat zo'n man hulpverlening krijgt en bij het Riagg terecht komt. Begin 1987 moet op het politiebureau in Tilburg grote verbazing zijn gezezen toen een man zich meldde, die kwam vertellen dat hij van zijn exhibi-

● Dr. Rutten: 'Met homeopathie onbalans wegnemen'. Foto ANP

tionisme genezen was. Dit was te danken aan behandeling door dr. Rutten. De politie nam het verhaal serieus en verwees, via plaatselijke hulpverleningsinstanties als het Riagg, meerdere gevallen van exhibitionisme door naar de Bredase arts. Rutten, eerst een 'gewoon' huisarts, heeft zich meer dan tien jaar geleden bekwaamd in de homeopatische geneeskunde. Tot dusver heeft hij vijf exhibitionisten behandeld. Drie van hen werden door de reclassering naar hem doorverwezen. Rutten: 'Twee van deze vijf zijn door de behandeling verbeterd of genezen. Van twee heb ik niets meer gehoord, maar via de reclassering heb ik vernomen dat één van hen verbeterd zou zijn. De vijfde is nog maar kort bij mij in behandeling'. Het eerste geval, waarbij de homeopatische methode succes bleek te hebben, deed zich een jaar of tien geleden

voor. Een patiënt meldde zich bij Rutten met overigens andere klachten dan exhibitionisme. De behandeling van de man verliep zo geslaagd dat hij niet alleen zijn klachten, maar ook zijn exhibitionistische aandrang kwijtraakte.

Ingewikkeld

Rutten omschrijft de homeopathie als een ingewikkelde methode: 'Vooral het type mens is belangrijk. Wat in de homeopathie verweven zit is een persoonsbeschrijving van de betrokken persoon'. Het eerste wat de Bredase arts daarom probeert is een duidelijk beeld van zijn patiënt te krijgen, hem goed te leren kennen. 'Dan moet ik het hele verhaal van hem horen. Daar trek ik al

gauw drie kwartier tot een uur voor uit. Als iemand mij bijvoorbeeld alleen vertelt dat hij exhibitionist is en verder weigert zijn mond open te doen, dan zal ik er nooit uit komen'.

Rutten spreekt in het geval van exhibitionisme van een 'ontregeling'. 'Waar het om gaat is een onbalans in het menselijk functioneren. Uit de verhalen die je van iemand te horen krijgt kan de homeopatische arts tot de conclusie komen dat het probleem van iemand niet past bij het karakter van die persoon. Iemand die van goede wil is en sociaal voelend, waarvan je zegt, hé, die negatieve eigenschap springt eruit. In die gevallen kan er wat aan gedaan worden'. Of Rutten daadwerkelijk kan helpen en welk medicijn hij voorschrijft hangt dus helemaal af van het beeld dat hij van zijn patiënt krijgt. Het totaalbeeld van het individu en zijn klacht, bepaalt welke stof er nodig is om genoemde onbalans weg te nemen.

Beperking

Rutten benadrukt nog eens de beperking van homeopatische hulp aan exhibitionisten. Deze maakt kans van slagen bij die exhibitionisten, bij wie deze aandrang afwijkt met de rest van hun karakter. Voor seksuele afwijkingen die zich uiten in een agressievere vorm, als aanrandingen en verkrachtingen, acht Rutten de kans op succes vrijwel nul. Positiever is hij over de kans op slagen bij mensen die lijden aan kleptomanie (steelzucht) of eventueel pyromanie (zucht tot brandstichting). Maar homeopathie is geen wondermiddel, tempert hij al te groot enthousiasme.

De wetenschap staat nog wat onwennig tegenover het succes van homeopathie bij dwangmatige aandoeningen als exhibitionisme. Maar toch wil men de waarde van een dergelijke behandeling niet zonder meer wegwimpelen. De Leidse wetenschapper Van der Loo, die ooit zelf een dissertatie schreef over exhibitionisme, zegt de voorkeur te geven aan een psychologische aanpak. Van der Loo: 'Ik ga op zoek naar de psychologische oorzaak van het gedrag. Het blijkt in veel gevallen dat exhibitionisten zoiets doen omdat zij hun moeilijkheden niet de baas kunnen. Op dit moment lijkt de psychologische aanpak mij de beste, maar als deze homeopatische arts succes boekt, dan kan ik daar alleen maar blij mee zijn'.

DWARSLIGGER 4

UN 9-3

UTRECHTS

Viezerik is weer aan het werk

UTRECHT — Het is weer zover. De viezerik belt weer kinderen op en houdt rare praatjes. Hij heeft steeds steeds hetzelfde smoesje. De man zegt dat hij belt over een geheimpje op school. Als hij een kind aan de telefoon krijgt, zegt hij allemaal vieze dingen.

Het is niet de eerste keer dat hij aan het werk is. Een

paar maanden geleden hield hij ook al vieze praatjes tegen kinderen. Soms zijn dat kinderen die in Dwarsligger hebben gestaan.

Daar kunnen we jammer genoeg niets aan doen. Want mensen die kinderen lastig vallen met vieze praatjes halen de namen niet alleen uit de krant. Ze kijken ook in clubblaadjes van verenigin-

gen en dergelijke.

Als je gebeld wordt door iemand met vieze praatjes kun je maar één ding doen: de haak erop gooien. Gewoon een einde maken aan het telefoongesprek. Als jij de praatjes niet wilt aanhoren, hoeft dat dus niet.

Viezerikken die bellen, doen dat meestal maar één keer. En ze komen echt niet

naar je huis, al zeggen ze dat soms wel. Dus daar hoeft je niet bang voor te zijn.

Natuurlijk schrik je verschrikkelijk als je een raar telefoontje hebt gehad. Maar het is goed om te weten dat hij het niet speciaal op jou heeft gemunt. Hij belt zo maar iemand.

Als je je rot voelt na zo'n vies telefoongesprek, moet

je er niet mee blijven zitten. Je hoeft je er immers niet voor te schamen, het kan iedereen gebeuren. Ook volwassenen worden vaak gebeld door rare mensen. Je kunt er het beste met iemand over praten. Met je ouders bijvoorbeeld, of met je leerkracht. Je kunt natuurlijk ook altijd Dwarsligger bellen.

Heel Frankrijk staat achter „verkrachter” Depardieu

Van onze correspondent **VK PHILIP FRERIKS 25**
PARIJS — En gardel eens te meer heeft Cyrano de Bergerac zijn zwaard getrokken. Dit keer gaat het niet om zijn neus, maar is een ander lichaamsdeel in het geding. Smaad, belediging; dus bestormt hij aan het hoofd van een legertje advocaten de kuisheids-gordel rond de vesting Hollywood. En heel Frankrijk staat achter hem.

Had hij zich maar bij het declameren van Rostands kwatrijnen voor de mooie Roxanne gehouden, de woede van Amerika's machtige NOW, de National Organisation of Women, was hem bespaard

gebleven. Nu pluizen zijn raadsheren de tekst uit van een compromitterend interview waarin hij zich presenteert als een straatjongen die al op z'n negende aan het verkrachten sloeg.

Het gevolg is dat hem vanavond de al bij voorbaat toebedeelde Oscar dreigt te ontsnappen. De acteur die Cyrano de Bergerac tot leven bracht in de gelijknamige film van Jean-Paul Rappeneau, is waarschijnlijk slachtoffer van zijn eigen bravoure. Maar niettemin, in de ogen van de Amerikanen blijkt de klunzige French lover in de ook al genomineerde Green Card van Peter Weir een verkrachter te zijn. Amerikaanse vrouwen sabelen hem neer. Touché. Cyrano brult van de ere-pijn.

„Depardieu, geheel ontdaan, dreigt

Amerika aan te vallen”, luidde de opening gisteren van een Franse zondagskrant alsof Schwarzkopf zich opnieuw zorgen moet maken. Depardieu, Gérard, schoffie van geboorte, wijnboer in de Loire-streek en Frankrijks beroemdste filmster: „Ik heb een vrouw en kinderen. Ik laat me niet uitmaken voor verkrachter.” Zo luidde zijn commentaar vanuit Mauritius, waar hij verblijft voor een volgende film.

Alsof we in een moderne remake van Cyrano verzeild waren geraakt, waarschuwde Frankrijks minister van Cultuur als een trouwe Gascon voor verdere aanmatigende opmerkingen over het betwiste tere deel. „Beste Gérard”, telegrafeerde Jack Lang, „ik ben verontwaardigd over deze lage streek. Een lage streek die de pers van een groot

land onwaardig is. Ik sta met heel mijn hart achter je. Je toegenegen Jack.”

Kortom, als zelfs een bewindsman van de Republiek het opneemt voor de negenjarige verkrachter, moet het hier wel om een *cabale* gaan, een gemene roddel die als een protectionistische trefmuur om Hollywood wordt heengezet. Althans, zo zien de Fransen het, van de toegenegen Jack tot en met de serieuze kwaliteitsblad *Le Monde*. Immers, Ingrid Bergman werd destijds ook al van een Oscar beroofd omdat het „puriteinse Amerika” haar niet vergaf dat ze haar man en Hollywood had verlaten om „in zonde” te leven met Roberto Rossellini.

Zie verder pagina 5, kolom 1

Trouw DINSDAG 26 MAART 1991

Uitspraken Depardieu over verkrachtingen leiden tot schandaal

PARIJS (AFP/DPA) — De eer van Frankrijk is geschonden, in de persoon van Gérard Depardieu. De Amerikaanse pers beschuldigt hem ervan in zijn jeugd te hebben deelgenomen aan verkrachtingen. De acteur was gisteravond niet aanwezig bij de Oscar-uitreiking in Hollywood.

De affaire begon toen een journaliste van *Time* enkele weken geleden op een oud vraaggesprek uit 1978 stuitte, waarin Depardieu over zijn veelbewogen jeugd vertelt. Daarin geeft hij toe op negenjarige leeftijd te hebben meegedaan aan een verkrachting.

Tegenover *Time* zou Depardieu dit vervolgens hebben bevestigd. Op de vraag of er daarna nog meer verkrachtingen waren geweest, antwoordde hij: „Ja, maar dat was absoluut normaal in die omstandigheden. Er was ook niets mis mee: die meisjes wilden verkracht worden. Al mag je zoiets niet een verkrachting noemen. Een meisje zorgde er gewoon voor dat gebeurde wat ze wilde.” Het verhaal werd overgenomen door de Amerikaanse dagbladen.

Feministen in de Verenigde Staten hebben zich zo „kwaad” gemaakt over de opmerkingen dat ze Depardieu willen boycotten. Zij hebben steun gekregen van hun Franse zusters, verenigd in de organisatie „Choisir-la cause des femmes”. In een open brief hebben ze hun landgenoot gevraagd zich te verantwoorden voor zijn uitlatingen in de Amerikaanse pers: „Vindt u dat verkrachting de grootste misdaad tegen vrouwen is?”

Depardieu ontkent de gewraakte uitspraken tegenover *Time* te hebben gedaan. „Zeker, ik heb op jonge leeftijd verschillende seksuele ervaringen gehad, maar ik heb nooit verkracht. Daarvoor respecteer ik vrou-

Gérard Depardieu

wen teveel.” De acteur weet zich gesteund door prominente landgenoten. De Franse minister van cultuur Jack Lang toonde zich vrijdags verontwaardigd over „deze lage streek, de pers van een groot land onwaardig”. In een telegram liet hij Depardieu weten vierkant achter hem te staan.

Franse advocaten hebben in New York de belastende geluidsbanden van het vraaggesprek met *Time* beluisterd en geen bevestiging van de beschuldigingen gevonden, zei zaterdag Jean-Paul Rappeneau, de regisseur van Oscar-kandidaat „Cyrano de Bergerac”. Rappeneau en Depardieu zullen aanklachten tegen de Amerikaanse kranten indienen. De affaire komt op het moment dat Depardieu doorbreekt in de Verenigde Staten, waar Rappeneau „Cyrano de Bergerac” en zijn eerste Amerikaanse productie „Green card” volle zalen trekken. De Franse media zien het schandaal dan ook als een Amerikaanse poging Gerard Depardieu zwart te maken om zijn kansen op een Oscar te verkleinen.

Depardieu

Vervolg van pagina 1 **VK 25**

Het vervelende voor Depardieu is dat hij het verhaal kennelijk zelf in de wereld heeft gebracht. Tijdens een interview met een voormalige Parijse en dus Frans sprekende correspondent van het weekblad *Time* werd hem naar zijn schoffiesjeugd in zijn geboorteplaats Chateauroux gevraagd. Of hij inderdaad „verkrachtingen” op zijn naam had staan, vroeg de journaliste, die goed haar huiswerk had gedaan. „Heel vaak”, zei Depardieu volgens *Time*. „Maar onder de gegeven omstandigheden was dat normaal. Dat was deel van mijn jeugd.”

De Amerikaanse schandaalpers ging met het stuk aan de haal. In *Time* verschenen boze ingezonden brieven zoals die van Judy Mann, die tot een boycot van Depardieu's films opriep „vanwege zijn „smerige verleden”. Ze citeerde een interview van de acteur uit 1978, waardoor het allemaal nog veel erger werd. „Verkrachtingen waren aan de orde van de dag. Daar was niets verkeers aan. Ze wilden verkracht worden. Verkrachting bestaat niet. Het gaat er maar om in welke situatie een vrouw zich plaatst om verkracht te worden.”

Geen mooie tekst. Of Depardieu dat ook werkelijk gezegd heeft is een tweede. Zoals er enige vraagtekens geplaatst

kunnen worden bij de mogelijkheid van verkrachtingen door een negenjarige. Enfin, zo redeneert men dan in Frankrijk. Feit is dat de NOW het een belediging voor de Academy Awards acht wanneer Oscars aan een verkrachter worden uitgedeeld. De organisatie suggereerde dat hij z'n excuses aanbiedt en een fors bedrag schenkt aan een opvangcentrum voor verkrachte vrouwen.

Depardieu liet begin maart weten „geschokt” te zijn door het stuk in *Time*. Het blad publiceerde de Franse tekst. Volgens zijn Newyorkse agent had de journaliste de ironische ondertoon niet begrepen en volgens de producenten van *Green Card* zat het probleem in de vertaling van het woord „rape”. Maar zoals de verslaggever van *Liberation* in Hollywood opmerkt: volgens het woordenboek is *rape* evenzeer *verkrachting* als *apple* voor *pomme* staat.

Gérard Depardieu houdt niettemin vol. Hij heeft niet gezegd wat hem in de mond is gelegd, te weten „een verkrachting die ik op m'n negende gepleegd zou hebben. Dat is infaam, op je negende en op elke andere leeftijd. Natuurlijk, ik heb op heel vroege leeftijd seksuele ervaringen gehad, maar verkrachting? Nooit. Ik heb te veel eerbied voor vrouwen. De Amerikaanse pers heeft me altijd fair behandeld. Ik ben diep geraakt door wat er nu gebeurt.”

Gérard-Cyrano gaat in ieder geval niet naar Hollywood. Geen tijd vanwege de film op Mauritius, heeft hij laten zeggen. Alsof hij het overzeese duel al bij voorbaat als verloren beschouwt.

Roddels over Depardieu horen niet in krant thuis

VK 30

Gut, wat kan Philip Freriks toch leuke post-moderne journalistiek bedrijven („Heel Frankrijk staat achter verkrachter Depardieu” in de Volkskrant van 25 maart). Boeiend onderwerp ook, echt de *human interest* die zo'n saai maandagvoorpagina nodig heeft.

Twee kleine aanmerkingen echter: 1) jammer dat er aan het proza van Freriks geen touw vast te knopen is, en 2) schaamt u zich niet, na een weekende met de Siberische mijnwerkersstaking en ander belangrijk nieuws, vier kolommen voorpagina in te ruimen voor Oscar-roddels?

HAARLEM

Jan Schotman

Vrouwen

Het is typisch dat Philip Freriks, die toch ook wel intelligent is, zich laat verleiden tot het belachelijk maken van een Amerikaanse vrouwenorganisatie die zich terecht boos maakt over uitlatingen die door Depardieu gedaan zouden zijn.

Freriks stelt het voor alsof deze vrouwenorganisatie een tierend instrument is dat gemanipuleerd wordt

door een protectionistisch ingesteld Hollywood. Hij ontkent dus het belang van waar het feitelijk om gaat: een verkrachting waarover verteld wordt alsof het iets is dat erbij hoort als je zo'n belangrijk filmster als Depardieu wil worden. Hiermee schaart Freriks zich aan de kant van het chauvinistische mannelijk deel van de Franse bevolking.

Een journalist met een eigen standpunt, prima! Maar hoort een artikel van deze strekking wel thuis op de voorpagina, en dan nog met foto ook? Ik denk van niet!

AMSTERDAM

A. Cox

WC-verhaal

Het artikel van Philip Freriks over de „verkrachter” Depardieu in de krant van maandag vond ik als voorpagina-nieuws niet te verteren. Ook al zouden er op zondag te weinig kwaliteitsjournalisten ter redactie zijn, dan nog is weinig maar degelijk nieuws te prefereren boven zelfgenoegzame WC-verhaaltjes.

BREDA

Jaap de Graaf

Mandela's gooien toekomst ANC te grabbel

door Hans Schoots VK 13

Dansende en zingende jongeren gehuld in ANC-vlaggen begeleiden Nelson en Winnie Mandela de trap op van een statig gebouw. Waar gaan ze naartoe? Is het feest? Nee. Ze gaan het gerechtsgebouw van Johannesburg binnen, waar Winnie terecht moet staan op beschuldiging van mishandeling — ondermeer met een zweep — van vier zwarte jongeren, en betrokkenheid bij de moord op een van hen.

Stompie, een ventje van veertien, werd door een lid van Winnies knokploeg FC Mandela United omgebracht met een heggoschaar, terwijl de arts Abu-Baker Asvat, die Stompie na de mishandeling nog in leven moet hebben gezien, door een onbekende werd doodgeschoten. Inmiddels is nog een getuige verdwenen.

Stompie had ondanks zijn jeugdige leeftijd al twee keer in de gevangenis van het apartheidsregime gezeten en was de laatste keer zwaar mishandeld, ondermeer met elektrische schokken. Naar het schijnt heeft hij toen zijn mond voorbij gepraat. Een Verklikker!

Stompie kwam na zijn vrijlating van de regen in de drup, mogen we wel zeggen. De andere drie slachtoffers moesten slaag krijgen omdat ze homoseksuele contacten zouden hebben gehad met de blanke anti-apartheidsactivist dominee Verryn.

Wat precies het vergrijp was, is niet helemaal duidelijk. Is homoseksualiteit verboden, of seksuele omgang met per-

Winnie en Nelson Mandela.

Foto Daniel Koning

sonen van een andere huidskleur? Dat is een kwestie waar de Zuidafrikaanse rechter zich wel niet in zal verdiepen, maar die voor de anti-apartheidsbeweging net zo belangwekkend is als de mishandeling en het moorden zelf.

We hebben in onze eeuw al veel revolutionaire bewegingen gezien die te lijden hadden van normvervaging. De dagelijkse omgang met geweld leidt er al gauw toe dat dit steeds ongeremder wordt gebruikt en ook in de onderlinge omgang tot gewoonte wordt.

Hierbij is een bijzondere psychologie in het spel, getuige de steeds terugke-

rende aanwending van lugubere wapens als brandende autobanden of een heggoschaar. Het doet denken aan de beestachtige wijze waarop Ana Maria werd vermoord, een van de leidende figuren uit het Salvadoraanse verzet, en aan de archetypische dissidentenmoord: Stalin, die Trotski de hersens liet inslaan met een ijshouweel.

Ook Winnie Mandela tuimelde omhoog in de geweldsspiraal. Ze omringde zich met een knokploeg die bij meerdere moorden betrokken was, en eindigde naar het zich laat aanzien zelf met een zweep in de hand.

De affaire Winnie Mandela kan niet worden afgedaan als een onaangenaam incident. Het ANC zal vroeg of laat deel gaan uitmaken van de macht en Winnies echtgenoot Nelson Mandela is de gedoodverfde toekomstige president van het land. De eerste vraag die dus moet worden gesteld is niet wat een of andere Zuidafrikaanse rechter van Winnies handel en wandel vindt, maar wat het ANC zelf met zulke verschijnselen in haar organisatie doet.

Het gedrag van Nelson Mandela en het ANC geven alle reden tot wantrouwen. Het ANC is ongetwijfeld beter dan de Zuidafrikaanse politie in staat de waarheid omtrent het gebeurde te achterhalen, maar doet niet wat het moet doen: de zaak tot de bodem uit zoeken, zonder aanzien des persoons.

Dat zoiets achterwege blijft kan niet worden losgezien van Nelson Mandela's houding. Hij werpt zijn hele reputatie en zijn politieke gewicht in de schaal om Winnie bij te staan. Dit mag gezien het getormenteerde leven van het echtpaar sympathiek zijn, maar hiermee gooit hij zijn verantwoordelijkheden als politiek leider te grabbel.

Terwijl de beschuldigingen tegen Winnie al bekend waren, dreef hij haar benoeming door tot Hoofd Welzijn, een leidende functie op nationaal niveau binnen het ANC, en door zijn bijna onaantastbare positie in te zetten ten gunste van haar bemoeilijkte hij een open discussie in de organisatie, een gang van zaken die autocratie en willekeur versterkt.

Weliswaar verklaarde hij dat zij haar functie zou neerleggen wanneer ze

Wat is precies de rol van Winnie Mandela geweest?

TR 13 ZAN=IBAR

Het lijkt wel een schandaal uit een roddelblad. Winnie Mandela, de heldin van het anti-apartheidsverzet die jarenlang de 'Moeder van Zuid-Afrika' werd genoemd, staat voor de rechter. Ze wordt er van beschuldigd dat ze vier jongens heeft ontvoerd en met een zweep geslagen. Eén van die jongens, de veertienjarige Stompie Seipei, werd later vermoord gevonden.

'Het kan niet waar zijn', denken veel mensen. Vooral zij die jarenlang in Winnie Mandela geloofd hebben. En er aan gewend zijn dat de Zuidafrikaanse politie leugens verkoopt. Elke dag dat het proces wordt gehouden staan veel mensen die in haar onschuld geloven met spandoeven voor de rechtbank om Winnie een hart onder de riem te steken.

Veel Zuidafrikanen vinden eigenlijk dat de blanke rechters Winnie niet mogen veroordelen. Ook al zou ze schuldig zijn. Die rechters hebben namelijk tientallen jaren onmenselijke straffen aan zwarten uitgedeeld. En de blanken gesteund bij het in stand houden van apartheid. 'Laat het ANC het zelf oplossen', vinden die mensen. Daar is wat voor te zeggen, maar het ANC heeft nu eenmaal geen rechtbank. Het probleem met Winnie was nu juist dat ze dacht dat zij rechter was. De getuigen zijn trouwens nu al bang dat boze ANC'ers wraak op hen zullen nemen.

Wat is er gebeurd? Niet ver van

Winnies huis stond een kerk, waarin een paar jongens logeerden. Een andere club jongens — zij noemden zich de 'FC Mandela' en hingen altijd rond in Winnies omgeving om haar te 'beschermen' — heeft die jongens weggevoerd en naar Winnies huis gebracht.

Winnie zegt dat de jongens vrijwillig megingen, omdat ze seksueel werden misbruikt door de dominee van de kerk waar ze sliepen. Maar de jongens zelf zeggen dat ze zijn ontvoerd en mishandeld, omdat Winnie en de 'FC Mandela' dachten

dat ze verklikkers waren van de politie. Eén lid van de FC Mandela is inmiddels ter dood veroordeeld omdat hij 'Stompie' vermoord heeft. De vraag is nu wat precies Winnies rol was. Zelf zegt ze dat ze niet eens thuis was. Haar man Nelson Mandela en andere ANC'ers steunen haar. Zij beweren dat het een 'politieke zaak' is, om het

ANC schade toe te brengen. Maar andere ANC'ers denken dat ze wél schuldig is. De meningen liggen eigenlijk al vast, wat de rechter er straks ook van vindt. Toch is dat belangrijk. Ontvoering en mishandeling zijn ernstige misdaden, en die moeten worden bestraft. Als Winnie veroordeeld wordt, gaan het ANC en Nelson Mandela behoorlijk af. Wordt ze vrijgesproken, dan zullen velen denken dat de regering haar niet durft aan te pakken. Het kan dus eigenlijk niet 'goed' aflopen.

Eric Brassem

door de rechter in een eerlijk proces schuldig zou worden bevonden, maar hij draagt zelf bepaald niet bij aan een normaal procesverloop. Door demonstratief aan Winnies zijde naar de rechtbank te gaan, maakt hij immers duidelijk dat hij — de belangrijkste onderhandelingspartner van de regering De Klerk — zich er persoonlijk in wenst te mengen, waardoor op zijn minst de indruk wordt gewekt dat de uitspraak van de rechter consequenties heeft voor het verdere verloop van de onderhandelingen.

Een van de moeilijkste taken waarvoor het ANC staat en zal staan wanneer het aan de macht deelneemt, is het beëindigen van het alomtegenwoordige geweld in Zuid-Afrika. Een deel van de ANC-aanhang, de ongeduldige autobandenjeugd uit de zwarte woonwijken, heeft — tragisch genoeg — nooit anders dan moord en doodslag meegemaakt. Wil die kunnen worden beïnvloed, dan is de meest elementaire voorwaarde wel dat de belangrijkste ANC-leider zelf moreel van onbesproken gedrag is.

Zijn huidige houding roept echter de vraag op of hij — juist door zijn dramatische persoonlijke geschiedenis — wel in staat is de politieke functie te vervullen, die iedereen van hem verwacht. En wanneer het ANC toestaat dat zijn jongeren Winnie Mandela op de trappen van de rechtbank tot heldin maken, wijst dit op een vergevorderd proces van verrotting dat weinig goeds belooft voor de toekomst.

Hans Schoots is freelance journalist.

„Winnie beschermde jongens”

JK 16
JOHANNESBURG — Advocaat George Bizos, die Winnie Mandela verdedigt, heeft vrijdag gezegd dat zijn cliënte de vier jongeren die ze zou hebben ontvoerd en mishandeld, wilde beschermen tegen homoseksuele activiteiten in een tehuis van de methodistische kerk in Soweto. De methodistische bisschop Peter Storey ontkende iets te weten van homoseksuele activiteiten op die plek. Hij zei dat de mannelijke bewoners bedden deelden wegens plaatsgebrek.

VK 4/4/91

REDACTIE XANDRA VAN GELDER en ARNO HAUJTEMA

Pedofiel mag niet wonen in kinderrijke buurten

Een woningbouwvereniging die rekening houdt met de seksuele geaardheid van de woningzoekende, daar openlijk voor uitkomt en het nog wil verdedigen ook. Het gebeurt in Eindhoven anno 1991.

Het gemeentelijk woningbedrijf in Eindhoven, zo blijkt namelijk, wil het toewijzen van woningen aan pedofielen beperken tot buurten waar weinig kinderen wonen. De advocaat van de gemeente schrijft dat letterlijk in een brief over een conflict tussen de pedofiele Eindhovenenaar S. en het gemeentelijk woningbedrijf in de stad.

De eerste moet zijn huis uit en wil voor zijn volgende woning graag in aanmerking komen voor een „rustige” woning in een naaorlogse wijk, zegt hij. De andere partij voelt daar opvallend weinig voor. Waarbij het, zo schrijft advocaat mr C. Liesker namens de gemeente, „natuurlijk zo is dat bij de toewijzing van een woonruimte rekening moet worden gehouden met de seksuele geaardheid van... cliënt, in dier voege, dat een toewijzing van een woonruimte in een kinderrijke buurt minder geïndiceerd is”.

Anders dan uit die dreigende omschrijving zou kunnen blijken, is S. niet onlangs ontslagen uit een TBS-kliniek. Hij heeft ook geen problematisch of justitieel verleden. Sterker nog, de Eindhovense pedofiel werkt al achttien jaar in allerlei instellingen

Wim Rugrook - de Volkskrant

met jonge en oude kinderen, en heeft zijn geaardheid daarbij aardig in toom weten te houden.

Toch zijn pedofielen een apart geval, vindt gemeenteadvocaat mr Liesker. „Je kunt het vergelijken met de vraag of je een alcoholist moet huisvesten in een straat waar al veel huurders zitten met een alcoholprobleem.” Zulke straten bestaan en daar houdt de corporatie dus rekening mee. Een woningbouwvereniging heeft ook een welzijnstaak en moet daar gebruik van maken, zegt Liesker.

„Wanneer we kunnen kiezen tussen een woning in een kinderrijke straat en een daar buiten, dan zullen we moe-

ten kiezen voor de laatste.” Dat de gemeente op deze manier uitsluitend op seksuele geaardheid zou selecteren — wat verboden is volgens de Grondwet —, ontkent hij. „Het draait niet zonder meer om zijn geaardheid maar om de problemen die er zouden kunnen ontstaan.”

Dat pedofielen per definitie problemen veroorzaken of hun lusten niet kunnen bedwingen wanneer ze op straat een kind zien spelen, zullen we de advocaat niet horen beweren. De buurt zou dat wel kunnen denken. En: „Het is ook om te voorkomen dat er onrust in zo'n buurt ontstaat.” (Jeroen Trommelen)

Volkskrant, Pinaal, Trouw, Markt '91

1 lak-1975.

Verloren voorwerpen/vermiste dieren

100 BELONING voor terugbrengen gouden oorknop met bloedkoraal. Verloren A'dam C. tel. 010-350078.

Felicities

Lieve Jessica hartelijk gefeliciteerd en de groeten aan Dirk! Charlotte en Nico

Lieve Martijn, gefeliciteerd met je 16e verjaardag. Nu pas mogen we legitiem uiting geven aan de gevoelens die we al 2 jaar voor elkaar hadden: vriendschap en liefde. Frank.

WIM gefeliciteerd, Eef en „die Lange”!

Lieve hiep gefeliciteerd...
...hief R.

Het Nieuwe Land

DINSDAG 5 MAART 1991

3

CDA-Kamerlid windt zich op over safe seks-campagne

DEN HAAG - Het CDA-kamerlid Van Leijenhorst vindt dat de overheid met het voorlichtingsproject 'Safe seks, gerust doen' de prostitutie bevordert in plaats van aan aidspreventie te doen.

De CDA'er vindt verder dat ziektes als reuma, astma en MS evenveel aandacht moeten krijgen als aids.

Van Leijenhorst windt zich in schriftelijke vragen op over een met overheidsgeld gesubsidieerde campagne voor veilig vrijen. Volgens hem worden klanten van prostituties getraind en betaald om aantrekkelijk verpakte condooms uit te delen in hoerenbuurten. Het voorlichtingsmateriaal bestaat verder uit kartonnen displays om voor het raam te zetten, posters en visitekaartjes. Het logo van de campagne, een condoomrand, is zo gemaakt dat het oplicht in de koplampen van auto's en in de gedempte verlichting van een nachtclub, aldus de CDA'er. Het Kamerlid maakt er in zijn vragen een punt van dat mensen die bij de campagne worden ingezet een cursus krijgen waarop zij kunnen inschrijven en voor hun activiteiten worden betaald. Bovendien zijn volgens hem ambtenaren van het ministerie van WVC nauw betrokken bij het organiseren ter plaatse van de campagne.

OPMERKELIJK

Zwembadmedewerkers zijn ook maar gewone mensen. Dus ook machteloos om iets aan de situatie te veranderen. Kinderen in ons bad lijken nog wel in hun gewone doen te zijn. Ze spelen in het water Saddam Hussein. Maken bommetjes, spelen olievervuiling; duiken onder grote plassen 'olie' door. Moet je zo iets verbieden? Het zal duidelijk zijn. In ons anders qua emotie zo rustige zwembad worden we geconfronteerd met zaken die we eigenlijk niet willen. En we zijn volkomen machteloos. Laat er maar gauw vrede komen.”

Uit: Waterspiegel, blad van de Nederlandse Vereniging van Zwembadmedewerkers.

Film-tiendaagse over aids

Het filmcentrum 'De Marienburg' in Nijmegen wijdt van 28 april tot en met 7 mei een film-tiendaagse aan aids. Deze volgens het filmhuis unieke gebeurtenis zal tot stand komen in samenwerking met het Aids-overleg Nijmegen.

Nederland weet nu zo langzamerhand wel hoe een mens aids krijgt en hoe deze ziekte zo goed mogelijk kan worden voorkomen. „Wat bijna niemand weet is hoe het degenen vergaat die ziek worden, dat is voor veel mensen nog een ver-van-mijn-bed-show”, aldus de organisatoren. Zij willen laten zien wat aids in een mensenleven teweeg brengt en hoe bij voorbeeld de homo-wereld er zelf op reageert. Het was wel even zoeken naar films die aan het doel van de tiendaagse beantwoorden, maar nu staan er dan toch meer dan 20 verschillende films op het programma van de tiendaagse: experimentele en verhalende films en documentaires.

Volgens John van den Broek van het Aids-overleg zullen de bezoekers van de tiendaagse niet alleen maar kommer en kwel voorgeschoteld krijgen. „De film 'Relax' gaat over het testen op het hiv-virus. Dat wordt op een hele spannende wijze weergegeven, die afweging tussen zal ik wel of zal ik niet. En 'Stop the church' toont een actie in Saint Patrick's Cathedral in New York tegen de opvattingen van kardinaal O'Connor. Mensen laten zich zogenaamd dood neervallen in de kerk. Die actie is op zich ook niet treurig. En 'Buddies' toont de solidariteit tussen mensen, dat is op zich toch iets moois”.

'Overheid bevordert prostitutie'

DEN HAAG (ANP) — Het CDA-kamerlid Van Leijenhorst vindt dat de overheid met het voorlichtingsproject 'Safe sex, gerust doen' de prostitutie bevordert in plaats van aan aidspreventie te doen. Hij vindt verder dat ziektes als reuma, astma en multiple sclerose evenveel aandacht moeten krijgen als aids.

Van Leijenhorst windt zich op over de met overheidsgeld gesubsidieerde campagne voor veilig vrijen. Volgens hem worden klanten van prostituties getraind en betaald om aantrekkelijk verpakte condooms uit te delen in hoerenbuurten. Het voorlichtingsmateriaal telt verder kartonnen displays om voor het raam te zetten, posters en visitekaartjes. Het logo van de campagne, een condoomrand, licht op in de koplampen van auto's en in de gedempte verlichting van een nachtclub, aldus de CDA'er. Hij maakt er een punt van dat mensen die bij de campagne worden ingezet een cursus kunnen volgen en worden betaald.

„Verplichte Aidstest alleen aanvaardbaar bij hoge verzekering”

Van onze verslaggever VK
DEN HAAG — Een algemene verplichting tot het ondergaan van een Aidstest bij het afsluiten van een levensverzekering is alleen aanvaardbaar als het gaat om buitensporig hoge verzekerde bedragen. De tot dusver in de praktijk gehanteerde grens van twee ton, waarboven een onderzoek op seropositiviteit voor Aids wordt gevraagd, dient te worden vervangen door een grensbedrag. Daarin moet rekening worden gehouden met de reële behoefte van de aanvrager.

Dat stelt de Beraadsgroep Gezondheidsethiek en Gezondheidsrecht van de Gezondheidsraad in een advies aan de ministers van WVC en Justitie. Deze hadden de raad gevraagd aan te geven op welke medische gronden levensverzekeraars een Aidstest mogen vragen. Volgens de beraadsgroep is de schriftelijke gezondheidsverklaring die iedere aanvrager moet invullen, voor de verzekeraar niet bruikbaar om te achterhalen of een Aidstest moet worden gevraagd.

Daarom wordt voorgesteld een algemeen geldende en voor iedereen inzichtelijke procedure op te stellen, waarin geen sprake is van dwang om een test te ondergaan. Dwang is alleen gerechtvaardigd als het te verzekeren bedrag buiten proportie is, aldus het advies. De vereniging van levensverzekeraars (NVL) noemt het advies van de Gezondheidsraad discriminerend naar inkomen. De voorgestelde criteria zijn vaag, aldus de NVL.

Seksschandalen overspoelen kerken Canada

OTTAWA - Seksueel misbruik van kinderen door priesters en religieuzen, een bisschop beschuldigd van verkrachtingen: de onthullingen volgen elkaar snel op in Canada.

De golf van schandalen kwam drie jaar geleden op gang. Het eerste schandaal speelde zich af op New Foundland, waar James Hickey tot vijf jaar gevangenisstraf werd veroordeeld wegens ongeveer twintig schendingen van de eerbaarheid. Hickey was een populair priester die veel beroemdheden

onder zijn gehoor mocht rekenen, onder wie de leden van de Britse koninklijke familie. Elf andere geestelijken zijn de afgelopen twee jaar op New Foundland in staat van beschuldigd gesteld wegens ontucht, meestal met koorknopen. Daar kwam nog het schandaal rond het weeshuis Mount Cashel bij. Negen broeders werden in staat van beschuldiging gesteld wegens seksueel misbruik van kinderen. Als gevolg van de gebeurtenissen op New Foundland komen elders de tongen los. De nieuwste affaire neemt steeds grotere proporties aan. Er hebben zich 177 slachtoffers gemeld. Volgens een betrokken maatschappelijk werker maakt het niet uit of de voorgangers mogen trouwen of, zoals in de Rooms-Katholieke Kerk, zich van elke seksuele activiteit moeten onthouden.

Bisschop Gijsen wil tot zijn 75ste in functie blijven

Van onze verslaggever
ROERMOND - Bisschop dr J. Gijsen wil tot zijn 75ste jaar aanblijven als bisschop van Roermond. Gijsen (53) is verder van plan vanaf mei zelf de priesterwijdingen weer ter hand nemen. Vorig najaar benoemde hij twee vicarissen aan wie hij een groot deel van zijn bevoegdheden delegerde. Volgens waarnemers zou het aftreden van Gijsen daarna niet lang meer op zich laten wachten. Gijsen was vorige week in het Vaticaan voor een privé-audientie bij paus Johannes Paulus II. Aanleiding tot dit gesprek waren onregelmatigheden op het priesterseminarie Rolduc. Het seminarie kwam in opspraak omdat tot priestergewijde seminaristen voor een huwelijk kozen. Gijsen besloot daarna wegens psychische problemen af te zien van het wijden van priesters en diakens. Volgens het bisdom is Gijsen intussen geheel hersteld.

Bisschop Gijsen tot zijn 75ste 'boven op de berg'

Van onze kerkredactie
ROERMOND - Dr. J. M. Gijsen (58) hoopt tot zijn 75ste door te gaan als bisschop van Roermond. Het bisdom bestreed gisteren geruchten, als zou hij spoedig aftreden. Vorig jaar - toen Gijsen verkeerde in wat perschef A. Jansen „een dalletje" noemt - delegerde hij een flink deel van zijn bevoegdheden aan twee vicarissen. „Maar nu is de bisschop weer boven op de berg", aldus Jansen. In mei hoopt hij weer priesters te wijden. De vicarissen blijven overigens aan het werk. Mgr. Gijsen heeft vorige week een ontmoeting gehad met de paus.

Marokkaanse meisjes mogen niet zwemmen

Van onze Haagse redactie
DEN HAAG, vrijdag
Twee Marokkaanse vaders uit Den Haag gaan in hoger beroep tegen de beslissing van de Haagse politierechter die hen tot straffen van vijfhonderd gulden veroordeelde. De twee weigeren al twee jaar lang hun dochters aan de gemengde schoolzwembles te laten deelnemen. Volgens de advocaat van de Marokkanen is het uit religieuze overwegingen niet toegestaan dat meisjes boven de zeventien jaar les krijgen van een vreemde man. Hij citeerde hierbij uit de Koran. Een van de kinderen zou bovendien 's nachts nachtmerries hebben waarin water en jongens de hoofdrol spelen. De Haagse politierechter Overbeek kon nergens in de Koran vinden dat gemengd zwemmen niet mag. Doordat deze mensen hun kinderen aan de lessen onttrekken, overtreden ze de leerplicht.

Woede over besnijdenis bij meisjes

DEN HAAG - Er zijn sterke aanwijzingen dat ook in ons land Afrikaanse meisjes een besnijdenis ondergaan. De Tweede-Kamerleden Netelebos en Haas, beiden van de PvdA, zijn woedend over deze berichten en willen dat de inspectie volksgezondheid en de justitie een onderzoek instellen.

Zij hebben daartoe schriftelijke vragen gesteld aan staatssecretaris Simons van volksgezondheid en minister Hirsch Ballin van justitie.

Besnijdenis bij meisjes houdt in dat de clitoris en delen van de schaamlippen worden weggehaald. In grote delen van de Afrikaanse en Arabische wereld is dit een veelvoorkomend ritueel.

Het Nieuw Land
Wo 13 mrt. 1991

DE LIMBURGER WOENSDAG 13 MAART

Romeins bordeel importeerde baby-prostituées uit België

Van onze correspondent
AART HEERING
ROME - Vijftien miljoen lire (45.000 gulden) hadden vermogende zakenlieden advocaten en politici in Rome over voor een intiem samenziin met een intiem menziin met een -

Romeins bordeel importeerde Belgische 'tiener-prostituées'

(Door onze correspondent Aart Heering) HNL 13
ROME - Vijftien miljoen lire (45.000 gulden) hadden vermogende zakenlieden, advocaten en politici in Rome over voor een intiem samenziin met een minderjarige buitenlandse.

De gezondheid van de meisjes werd gegarandeerd door een medisch attest. Hun minderjarigheid, zoals in het geval van de 15-jarige Françoise Giselle, kon worden gecontroleerd aan de hand van een schoolrapport. Voor een Belgisch meisje, dat nog maagd was, steeg de prijs zelfs tot vijftig miljoen lire, al schijnt de maagdelijkheid slechts het resultaat geweest te zijn van een gynaecologische reconstructie. Deze en andere details zijn aan het licht gekomen, nadat de Italiaanse politie maandag

een inval deed in een slijk 'afsprakenhuis' in het buiten Rome gelegen Alicia. De uitbaters van de gelegenheid, de 39-jarige madame Maria Rosaria Verderosa, haar 33-jarige vriend Francesco Spinelli en een bejaarde duvelstoejaagster, allen met precedenten in de drughandel, mikten vooral op 'kwaliteit'. De circa vijftig vrouwen en meisjes, die voor hun werkten, waren streng geselecteerd en moesten ten allen tijde bereid zijn om aan de meest bizarre wensen te voldoen. Ten behoeve van de communicatie kregen zij de beschikking draadloze telefoons en konden zij opgeroepen worden met behulp van een pieper. Teneinde de discretie te waarborgen, ondergingen ook de cliënten een uitvoerige ballotage, alvorens zij tot de tuin der lusten werden toegelaten. In het jaar dat de zaak liep, had zij

gebrek aan klanten noch aan animeermeisjes (die van de fikse sommen een derde deel in de zak staken). Tot zo ver onderscheidde de onderneming van mevrouw Verderosa zich weinig van een normale call-girlservice. Het meest schokkende feit is dan ook de betrokkenheid van verscheidene in België en Frankrijk geronselde minderjarige meisjes. De organisatie beschikte over een 'bijkantoor' in België, van waaruit jonge meisjes naar Italië werden gestuurd. Die werkten in enkele dagen een aantal al dan niet van tevoren besproken ontmoetingen af in hotels en luxueuze woningen, om vervolgens weer op het vliegtuig terug naar huis te worden gezet. Veel meer is er nog niet bekend over de 'Belgische connectie', maar volgens het dagblad La Repubblica heeft Interpol de zaak in onderzoek.

Professor observes legal frontier

The first such case locally involves Andre Brigham Young, 49, whom prosecutors want civilly committed indefinitely because of the danger he allegedly poses in the future. The parade of witnesses before Judge Lloyd Bever and the trial, which is on the frontier of the U.S. law, have become La Fond's research arena. La Fond is in court, he said, to get "a fuller understanding of how the statute is being implemented and what the stakes are." La Fond helped write the defense briefs and friend-of-the-court briefs filed by the American Civil Liberties Union of Washington and by a state psychiatrists' group that oppose the law. So far, La Fond, said "my best judgment based on the case law and constitutional values is that this is simply an unacceptable approach to crime control." La Fond says he personally is "tough on crime" and that he supports most of the recommendations of the governor's task force that wrote the new predator law. "But this is beyond the constitutional pale," he said. Washington's law, which he believes will be appealed to the U.S. Supreme Court, is the only one in the nation that permits state commitment without a criminal charge, he said. A statute in Washington, D.C., permits commitment of sexual psychopaths without a criminal charge, but the law is not used there, he said. He likes to put the law in historical perspective: First there was the liberal era of the 1960s and 1970s, "when we were spending a lot of money on curing the so-called root causes of crime. And then crime rates soared. "Now there's a sense that the courts have gone too far in creating rights for criminals and not paying attention to the needs of the community," La Fond said. "It's a general backlash."

Civil-commitment case tests sex-offender law
by Julie Emery SEATTLE TIMES
Times staff reporter 3-1-91

John La Fond listened intently, scribbling notes as the King County Superior Court trial of a convicted rapist unfolded. Like his University of Puget Sound Law School students, La Fond finds himself learning about the law - but in the courtroom rather than in the classroom. La Fond, who believes he is the only professor in Washington specializing in both criminal and mental-health law, is studying the 1990 Community Protection Act that would permit convicted sex offenders to be put behind bars for crimes they might commit.

Britse kinderkranten in problemen

VK 30

Eerst was er *The Early Times*, de eerste krant in Groot-Britannië die kinderen serieus wilde nemen. Zo serieus dat Britse kinderen Lech Walesa in Gdansk mochten interviewen, en de *pressgang* ook als enige Barbara Bush ondervroeg toen ze met haar echtgenoot op doorreis was. Maar de krant werd te zwaar gevonden, de onderwerpen en woordkeuze te moeilijk voor het jonge lezerspubliek. Ook de opmaak was saai. *The Early Times* verscheen vanaf 1988 iedere week in een oplage van 50 duizend exemplaren. De mogelijke doelgroep bestond uit vier miljoen Britse kinderen tussen acht en veertien jaar.

Uiteindelijk werd *The Early Times* begin dit jaar overgenomen door een andere uitgever. De krant komt nog steeds wekelijks uit, maar met een nieuwe redactie en in een totaal andere opzet dan de oude *Early*. Intussen kwamen er meer jongerenkranten bij, zoals *Prime Time*, een krant van Murdochs uitgeverij News International. Die hield het slechts drie

maanden vol als supplement van *The Times*. Deze maand onderging *The Indy*, de kinderkrant van *The Independent*, na anderhalf jaar hetzelfde lot. En dat terwijl hoofdredacteur Simon Carr zich zo had voorgenomen het beter aan te pakken dan zijn collega's. Door gebruik te maken van de capaciteiten van moeder *Independent* was hij verzekerd van een geslaagde operatie. Dacht hij.

De krant zou kleuriger worden dan *The Early Times*, de verspreiding beter. Carr wilde vooral inspelen op de emoties van kinderen, en niet alleen informatie verschaffen zoals zijn concurrenten. *The Indy* werd apart verkocht, de laatste maanden met een oplage van 16 duizend stuks. Maar adverteerders waren niet geïnteresseerd.

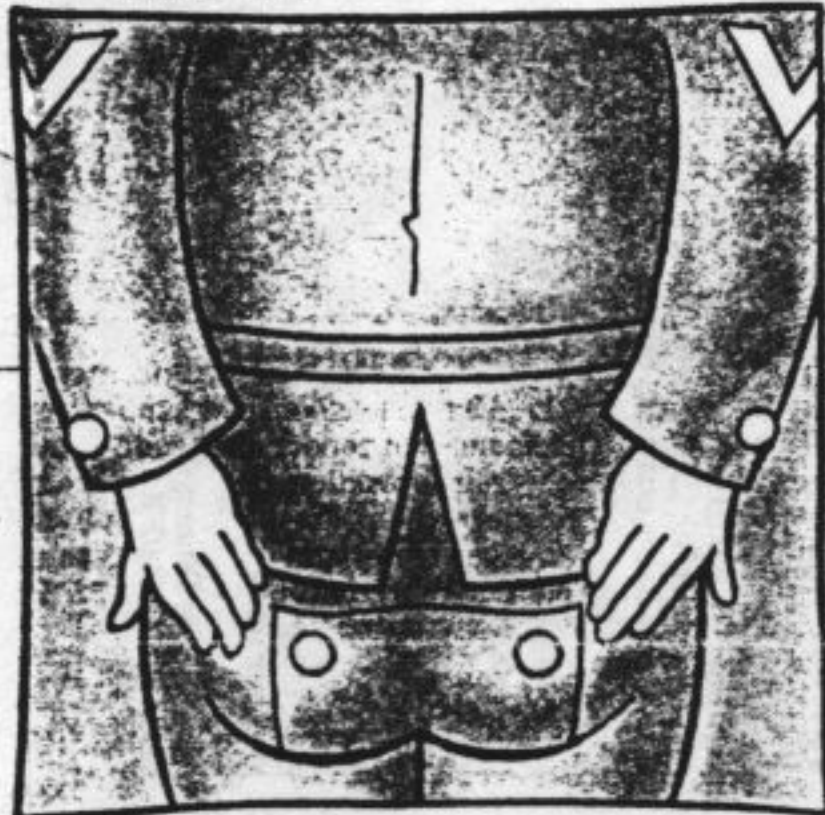
Toen de marketing-managers van *The Independent* alarm sloegen, probeerde Simon Carr de stap te zetten die volgens hem al eerder had moeten worden gezet: van de kinderkrant een gewone (zaterdagse) bijlage maken. De In-

dependent-directie houdt die mogelijkheid open, en misschien verschijnt de krant in de toekomst opnieuw als bijlage.

Groot-Britannië heeft nu nog één kwaliteitskrant voor jongeren: *The Young Telegraph*. Sterk punt: ze wordt uitgebracht als bijlage van *The Daily Telegraph*.

De Britse jeugdkranten mogen dan zo langzamerhand van het toneel verdwijnen, met *Primeur* gaat het voorspoedig. De „jongste krant van Nederland” verschijnt in een oplage van 100 duizend exemplaren. Het aantal abonnementen is gegroeid naar vijftigduizend, het hoogste aantal waar de krant op rekende bij de start in oktober vorig jaar. Hoofdredacteur Aukje Holtrop: „We zullen niet eeuwig blijven bestaan, maar ik kan me niet voorstellen dat *Primeur* in dezelfde situatie als de Britse jongerenkranten terecht zal komen. Bovendien hebben wij geen concurrentie. Ik zou pas in paniek raken als blijkt dat er geen markt is voor een jongerenkrant.” MIRJAM DE WINTER

KLANTEN

De schroom van bedrijven om te adverteren in het grootste homoblad, de *Gaykrant*, is verdwenen als sneeuw voor de zon. De advertentiebezetting is in korte tijd met zeker zestig procent gestegen. En dat terwijl elf jaar lang zonder succes is opgebokst tegen vooroordelen van adverteerders.

„Eigenlijk is de grootste vooruitgang geboekt toen de gemeentepolitie van Den Haag onlangs een aantal personeelsadvertenties in het blad plaatste”, zegt hoofdredacteur Henk Krol. Dat leverde de politie namelijk tachtig geschikte kandidaten op.

Gevolg was het bekende schaafover-de-dam-effect. Tal van personeelsadvertenties, waaronder die van het VU-ziekenhuis in Amsterdam, sieren het blad. En ook campagnes van huishoudelijke apparaten, reisbureaus en auto-importeurs staan tegenwoordig broederlijk naast artikelen over homo's op Ibiza, homo's in de politiek en een diepte-interview met Hans van der Togt.

„We hebben altijd vrij agressief geprobeerd advertenties te werven. Onze vorige acquireur, iemand uit onze eigen doelgroep, toonde altijd cijfers van de prettige financiële positie waarin de meeste van onze lezers verkeren. Je kent het wel: tweeverdieners, geen kinderen. Maar adverteerders wilden nooit. Nu hebben we een vrouw in dienst die gezellig op reclamebureaus gaat praten. Daar is men vaak verbaasd dat ze bij ons werkt, maar het eind van het liedje is wel dat ze een pagina kopen.”

Opvallend is verder dat de lezers van de *Gaykrant* hun solidariteit betuigen met de adverteerders. Binnenkort adverteren Suzuki en Opel en geheel dat volgens Krol veel lezers straks naar de dealer stappen en aangeven dat ze naar aanleiding van die advertentie de auto kopen. „Onze lezers zijn op dat gebied net zo fanatiek als rechts-conservatieve mensen. Adverteren in de *EO-Visie* en de *Gaykrant* levert een uitstekend resultaat op.”

BLOTE FEITEN AD 19

Nudisme leidt in ons land een stil leven. Het aantal mensen dat behagen scheidt in naakt recreëren is al jaren stabiel. Slechts welinge ergeren zich nog aan naaktloperij, dominee Dorenbos niet te na gesproken.

Nudisme beperkte zich tot dusver tot naaktloperij op afgezonderde stranden en tot de sauna, alwaar blotekontigheid een must is. Een klein studentendispuut tracht de puurheid van het naakte lichaam nu op te waarden. Daarvoor werd ESAN in het leven geroepen.

De Eindhovense Studenten Alpine Nudisten hebben een kamp ingericht in de Zwitserse Alpen. Daar wordt elk jaar een klimvakantie gehouden. De activiteiten van de boys — meisjes hebben zich nog niet aangemeld bij de naakten — beperken zich in Nederland tot saunabezoek. Klimmen geschiedt in gepaste kledij. Vanwege snijdende touwen en de brandende zon gaat het bergop in vol ornaat. De onderbroeken gaan pas in de berghut uit. Dan zijn de jongens onder elkaar.

Om meer bekendheid te geven aan ESAN en vooral om meer dames te betrekken bij het nudisme, lieten leden van het dispuut zich fotograferen voor het studentenblad *Cursor*. Gehuld in slechts een vlinderstrikje toonden ze hun reine naaktheid aan potentiële leden van hun club. Echter, nog steeds geen reacties. Te vrezend valt dat de heren de eerstvolgende zomer opnieuw, als waren zij de Alpenbroertjes, naakt onder elkaar mogen nagenieten van het klimmen.

FOTO-WEDSTRIJD

NAT. VOORJAAR

Deze foto kregen we als inzending voor de fotowedstrijd van de afgelopen zomer toegestuurd van ene meneer Verwoerd uit Zoetermeer. Hij schreef erbij dat zijn dochter op de foto stond en dat hij de foto als motto meegaf: 'Het naturisme is OOK voor jongelui'. Tot nu toe niets aan de hand; gewoon een van de vele inzendingen van de fotowedstrijd; een van de vele foto's die niet in de prijzen vielen.

Tot in november een artikel in *Panorama* 47 verscheen over de lucratieve handel in tienerbloot 'Hoe jonger hoe liever' en tot onze niet geringe verbazing bevatte het grootste deel van het artikel een relaas over meneer Verwoerd uit Zoetermeer die over zijn Irene aan de journalist vertelde: 'Irene is goud waard'. Irene vertelt van school te zijn gestuurd, omdat ze voor een tienersex-blad poseerde. Een jongen uit haar klas had foto's van haar opgeprikt. Vader en dochter vertellen in *Panorama* honderd uit over de plaatfoto's die ze in opdracht voor oudere heren

maken, en hoe Irene een video maakte voor een rijke meneer uit Tilburg in het Amsterdam Hilton. Ook Arthur Martin, de uitgever van het pornoblad 'Seventeen' waar Irene veel modelwerk voor doet, komt uitgebreid aan het woord. Waarom werkt hij ook met modellen als Irene? Is dat geen kinderporno? Uitgever Martin ziet duidelijke verschillen: 'Dat zijn geen pornofoto's, maar naturistenopnamen. Wat het verschil is? Het zijn geen foto's die lust uitstralen.'

Dezelfde Irene Verwoerd duikt ook op in het uiterst dubieuze 'naturistenblad' *Helios* dat onder hoofdredactie van ene Johan Willems (een schuilnaam voor een van de grootheden uit de pornowereld) tamelijk onregelmatig wordt uitgegeven. Irene staat bij de medewerkers van het blad dat voornamelijk gevuld is met foto's van blote kindertjes.

'Het naturisme is OOK voor jongelui', schreef meneer Verwoerd bij zijn inzending voor de fotowedstrijd. Kunt u zich voorstellen dat we achteraf erg blij zijn dat meneer Verwoerd geen geweldige goede fotograaf is?

Mannelijk lid wordt niet geslikt

BRUSSEL — Boven de ingang van het Scheepvaartmuseum in 't Steen in Antwerpen bevindt zich een beeldje van de Antwerpse vruchtbaarheidsgod Semini.

Aan het einde van de zestiende eeuw — de tijd van de contra-reformatie — hakten mogelijk ook door penisnijd bevangende jezuitenvaders de penis af van Semini. Pas vierhonderd jaar later, in de zomer van 1990, zorgde de kunstenaar Leon Lemahieu voor een stunt door op eigen initiatief de ontmande Semini eindelijk weer een (wat buitenproportionele) penis van polyester te bezorgen.

Het rooms-katholiek-linkse stadsbestuur in Antwerpen heeft het aanbrenge van deze 'prothese' of 'toevoeging', zoals het mannelijk lid braaf in zijn besluit wordt genoemd, nooit geslikt en onlangs na diverse klachten heimelijk laten afzagen.

De stadsbestuurders zijn bij phallusbesluit overigens niet over een nacht ijs gegaan. Ze kregen ongevraagde reacties van een handjevol moraalridders en verslagen van de eigen planologische dienst en van kunsthistorische musea met steeds hetzelfde advies: afskappen die penis.

Eerder al had de Vlaamse regering in een brief afstand genomen van 'bedoeld attribuut' (om geen vies woord te hoeven gebruiken) omdat het 'historisch' niet verantwoord zou zijn.

De opnieuw verminkte Semini krijgt van het stadsbestuur overigens in ruil voor de verminking wel een doekje voor het bloeden. Er zal een esthetisch verantwoord luifeltje worden aangebracht om het beeldje te beschermen. Tegen wie dan wel, vermeldt het besluit van de Antwerpse vroege vaders niet.

De kunstenaar Leon Lemahieu is razend op het stadsbestuur in wie hij een stelletje moderne beeldenstormers, hypocrieten en verduisteraars van zijn eigen dom ziet. Antwerpen heeft zich door de eeuwen heen steeds verzet tegen overheersing en dwang, maar wordt nu door een rooms-rood bewind vernederd en ontmand, zo meent hij.

Voor de boze kunstenaar is de penisnijd onder de leden van het Antwerpse stadsbestuur minstens even groot als die waarvan de vaders jezuitenvierhonderd jaar geleden blij gaven. Die hadden bovendien het celibaat nog als verzachtende omstandigheid!

door Jan Schils AD 16

Gids moet jongeren van zelfmoord afhelpen

Trouw 6-3-'91

door Esther Bootsma

In zekere zin begon het leven van John Lennon niet bij zijn geboorte. Maar, zoals hij zelf schreef, op de dag dat hij op een rots stond en besloot niet in het water te springen. Het leven van John Lennon kreeg in zijn ogen toen pas betekenis door zijn beslissing om niet te sterven.

Dit opbeurende verhaal wordt door een wijze goeroe in India verteld in het boek 'Je verdriet voorbij, een gids voor jongeren over zelfmoord'. Het maakt duidelijk dat deze gids van psycholoog prof. dr. René Diekstra beslist geen handleiding is tot de dood, de 'perfecte oplossing van alle problemen'.

Integendeel, wie een stap-voor-stap beschrijving verwacht over hoe je jezelf het beste kunt ophangen of vergiften, komt bedrogen uit. Diekstra schreef 'Je verdriet voorbij' om jongeren te redden. "Om ze aan de hand te nemen en terug te voeren naar perspectieven in het leven", zegt de hoogleraar psychologie aan de Rijksuniversiteit Leiden.

Het boek verschijnt deze week, enkele dagen nadat Diekstra de resultaten presenteerde van een groot onderzoek naar het gedrag en

de gezondheid van scholieren. Twintig procent van de scholieren zegt vorig jaar wel eens serieus te hebben nagedacht over het plegen van zelfmoord. Vijf procent zou zelfs ooit een poging hebben gedaan.

Het aantal 'geslaagden' ligt een stuk lager. Elk jaar maken volgens het Centraal bureau voor statistiek zestig jongeren een eind aan hun leven. Omdat zelfmoord soms niet als doodsoorzaak wordt opgegeven, schat Diekstra dat het er in werkelijkheid meer dan honderd zijn. In het voorwoord schrijft hij: "Zelfmoord lijkt zo logisch. Als we het tijdens ons leven niet leuk hebben en we toch dood zullen gaan, waarom, zo zou je je kunnen afvragen, doen we het dan niet nu meteen?" Voor het zoeken naar een antwoord, stelt Diekstra hoge eisen aan de jonge lezers. Ze mogen van hem geen beslissing nemen over zelfmoord als ze moe, gespannen of verward zijn. Tot treuren toe herhaalt hij hoe 'buitengewoon belangrijk' het is dat iemand helder moet zijn om na te denken over de dood.

Dat betekent: een poos geen alcohol of drugs gebruiken. Diekstra begrijpt wel dat veel bloeden en drinken een 'geweldige tijd' oplevert, maar niet één die bijzonder geschikt is om helder te denken. Rust noemt hij onontbeerlijk. Wie te weinig slaapt of een overvolle

agenda heeft, moet van hem maar een tijdje vrijaf nemen. Ook van school, adviseert Diekstra, de kwestie waar het om gaat, is er belangrijk genoeg voor.

Als aan deze voorwaarden is voldaan, mag de lezer van Diekstra aan de test beginnen. Eerste opdracht: 'precies beschrijven hoe je je voelt en welke problemen je had toen je over zelfmoord begon te denken.' Na dit deel staat er 'Oké. Dat is voorlopig genoeg' en moet de

suicidale lezer gaan joggen. Terug van weggeweest is het tijd voor de fan-tasie. 'Stel dat je nog een tijdje blijft leven, wat zou je dan graag willen meemaken?' vraagt Diekstra. Een liefdesrelatie? Met je eigen boot de wereld rond? Een politieke partij oprichten? Diekstra: "...jongeren die zelfmoord overwegen, dromen niet meer. Ze stellen zich niets van hun toekomst voor. Dat komt door dat ze alleen vaag en verward over hun problemen denken. Als ze gedwongen worden alles op een rijtje te zetten, gaan ze andere aspecten van het leven inzien."

Dromen over een onbereikbaar jacht, het lijkt onwaarschijnlijk dat daarmee suïcidale gedachten verdwijnen. Toch weet Diekstra, die veel suïcidale jongeren behandelt, 95 procent van de fatale daad te weerhouden. Zij zijn wel maanden tot jaren bij hem in therapie.

De gids lezen is volgens Diekstra al een goede aanzet. Vooral het laatste deel van de test noemt hij essentieel. Daarmee kunnen jongeren erachter komen of ze zeker weten dat ze afscheid willen nemen van hun leven. In de gids staan drie kolommen waarin ze hun favoriete 'plaatsen, mensen en gebeurtenissen' moeten opschrijven. Sport, disco, je huisdier... alles.

Dat iemand niets fijn vindt, komt volgens Diekstra zelden voor. "Iedereen heeft nog wel iets of iemand die veel voor hem betekent. Mensen die op weg zijn naar suïcide hebben altijd twijfels. Op een gegeven moment sluiten ze die twijfels uit, waardoor ze dichterbij de dood komen. Doodsangst hebben ze niet meer, tot ik hen ermee confronteer dat ze afscheid van bepaalde mensen en dingen moeten nemen."

Diekstra geeft de lezer opdracht alle mensen op hun lijst een afscheidsbrief te schrijven. Daarna volgt een truc. Schreeuw hardop: 'Zo wil ik niet meer blijven leven'. En bestudeer dan het verschil met de zin 'Ik wil niet langer leven. Ik wil doodgaan'. Diekstra: "Je denkt helemaal verkeerd als je de dood kiest, terwijl het enige probleem is dat je ongelukkig bent met je manier van leven."

Om jongeren ervan te weerhouden ondoor-

dacht een poging te doen, 'wat vaak gebeurt', beschrijft Diekstra het gevaar van elke poging: dat het mislukt. Over een man die voor de trein sprong en alleen zijn benen verloor. Over polsen doorsnijden: 'doodbloeden gaat langzaam en moet heel pijnlijk zijn'. Onverbidlijk: 'Kortom als je zelfmoord wilt plegen, doe dat nooit op de volgende manieren: dan volgen alle methoden, behalve medicijnen. En die raad hij ook af: sommige combinaties zijn niet dodelijk, maar kunnen wel tot onherstelbaar hersenletsel leiden. Diekstra is duidelijk: "Voor het vinden van een goede, zorgvuldige zelfmoordmethode heb je een deskundige nodig. Als je daar niet om durft te vragen - bij je arts of een andere kundige hulpverlener - ben je nog niet aan zelfmoord toe. Doe-het-zelf geknoei en zo'n 'perfecte' daad als zelfmoord horen niet bij elkaar."

Geen arts zal echter een dodelijk recept meegaven, wie echt dood wil kijkt dus wel link uit. Een arts zal alleen maar proberen je ervan af te houden. Diekstra erkent het advies te geven in de hoop dat hulpverlening op gang wordt gebracht. "Veel jongeren hebben nog nooit met iemand over hun gedachten aan zelfmoord gesproken. Het is een taboe; mensen denken te vaak dat je problemen kunt oplossen door te doen alsof ze er niet zijn."

Met vrienden en familie over zelfmoord praten, brengt volgens Diekstra altijd een proces op gang. "Mensen erkennen dat ze nooit weten hoe ze met je om moesten gaan, en dat ze dat nu ineens wel weten. Mensen zeggen voor de eerste keer dat ze van je houden."

Slechts in sommige gevallen, zo'n vijf procent, kan iemand's leven niet veranderen. Diekstra geeft het voorbeeld van een 21-jarige vrouw die goed wist te formuleren waarom om. "Ze zei: 'Tussen mij en de wereld zit een dikke glaswand. Een heleboel dingen doen me niets. Ik voel niets. Daarmee doe ik mensen pijn, omdat ik niet reageer. Ik hoor niet op deze planeet, als ik doorleef breng ik mensen alleen maar ellende.' Diekstra maakte met haar de afspraak nog enkele behandelingen te proberen, maar dat hielp niets.

Diekstra: "Pas als een situatie uitzichtloos is, als we alles heel goed doorgepraat hebben, ben ik geneigd een concreet advies te geven en een arts in te schakelen die de dood kan begeleiden." Hij zegt ze te kennen, artsen die dat doen. Maar voor een suïcidaal meisje uit Paterswolde, zit Diekstra ver weg. Ze is verward en drinkt veel. In 'de gids voor jongeren over zelfmoord', leest ze dat ze volledig ontspannen en helder moet zijn voor ze serieus mag nadenken over zelfmoord.

Twintig procent scholieren dacht vorig jaar serieus aan zelfdoding

Van een onzer verslaggeefsters DEN HAAG - Meisjes in het lager beroepsonderwijs doen drie keer vaker een poging tot zelfdoding dan meisjes in het VWO. Twintig procent van de scholieren heeft er vorig jaar wel eens serieus over gedacht een eind aan het leven te maken. Vijf procent heeft ooit een poging ondernomen.

Dit blijkt uit een onderzoek van de Rijksuniversiteit Leiden naar gedrag en gezondheid van 13.400 scholieren in het voortgezet onderwijs. De gegevens over suïcidale gedachten blijken hoger te liggen dan tot nu toe werd aangenomen. Ze benaderen wel de meest recente resultaten uit Amerikaans onderzoek.

Toch voelen verreweg de meeste Nederlandse scholieren zich prima; minder dan vier procent zegt last te hebben van depressieve klachten. Maar ze zijn niet allemaal tevreden met zichzelf. Een kwart heeft geen positief zelfbeeld. Deze jongeren denken nooit ergens goed in te worden en hebben het gevoel alles verkeerd te doen. Vooral meisjes in het lager beroepsonderwijs blijken zichzelf weinig waard te vinden.

Het viel de onderzoekers op dat in sommige scholen veel meer pogingen tot zelfdoding worden gedaan dan in andere. In een klas hadden zelfs tien leerlingen ooit een poging ondernomen. Of deze verschillen iets te maken hebben met de grootte of de (levensbeschouwelijke) richting van scholen wordt nog nader onderzocht. Volgens onderzoeksleider prof. dr. René Diekstra moet daar niet teveel van worden verwacht. Uit Brits en Amerikaans onderzoek blijken volgens hem de omvang en identiteit van weinig invloed te zijn op het welbevinden van scholieren, maar de sfeer op school des te meer.

Uit het onderzoek blijkt dat 86 procent van de scholieren school 'nuttig' vindt. Maar minder dan de helft vindt het ook leuk op school. Het Leidse onderzoek is niet alleen bedoeld om wetenschappelijke informatie over de jeugd te vergaren, maar ook om individuele scholen informatie te geven waar ze mee aan de slag kunnen. Alle 230 scholen die bij het onderzoek zijn betrokken, krijgen de gegevens, anoniem, over het gedrag en de gezondheid van hun scholieren. Ze kunnen dan eventueel activiteiten ontplooiën om de geestelijke gezondheid van hun leerlingen te verbeteren.

Zo'n vaart zou het met de Nederlandse vertaling, die zojuist verscheen, ook moeten lopen. Want dit openhartige, ontroerende en aangrijpende boek kan zowel door volwassenen - voor wie het eigenlijk werd samengesteld - als door kinderen vanaf een jaar of tien worden gelezen. Met gevoel voor humor en oog voor detail brengen de Napolitaanse scholieren hun school, familie en hun door het katholicisme gedomineerde dorp tot leven, zonder enige terughoudendheid of schroom. De zestig opstellen - met uiteenlopende onderwerpen als de zomervakantie, het mooiste gedicht, voetbal en ziek zijn - zijn sprankelende kinderboekententissen. Zonder dat ze het wisten verwerkten de scholieren er soms fraaie levenswijsheden in. Vrijlijk is de Zuiditaliaanse, alledaagse werkelijkheid van de scholieren niet. Er is weinig water, er is weinig geld, het kost moeite om er iets van te maken. Een van de kinderen schrijft aan haar vader, die vanwege zijn werk naar Turijn moest: "Ik wou dat je bij

me was, hier in huis word je knettergek, mamma en Taniello hebben steeds bonje en dan vluchten de kippen onder tafel." Een andere scholier, over opa: "...hij heeft zijn verdrietige leven niet vergeten, en als hij kwaad is in plaats van te zeggen 'barst met de dood' zegt hij 'barst met het leven', en dan weet ik dat hij wil sterven."

De "problemen zijn een beetje veel in het zuiden", schrijft een van de scholieren, die in een 'lijstje met ellendes' duidelijk aangeeft wat de verschillen met het welvarende Noord-Italië zijn. De kinderen tekenden de problemen met zoveel openhartigheid op dat de bundel opstellen nogal wat commotie in Italië veroorzaakte. De burgemeester van Arzano zal niet gelukkig zijn geweest met deze beschrijving. "In Arzano zijn het allemaal veezeriken, ze wassen zich niet; de straten zijn allemaal kapot, de huizen zijn oud en helemaal geaardbevingd, er is alleen maar vuilnis en verslaafde drugsputten!

Kadhaafi komt in beeld, geeft mijn vader een boer." De onbeholpen formuleringen ("Ik geef het hier waar ik de voorkeur aan geef is het varken"), kinderlijke uitdrukkingen en stijl- en spelfouten ("gedurft", "lachttte") doen authenticiteit aan. Dat is niet alleen een verdienste van de scholieren, maar ook van vertaalster Marga Knop. Het is knap hoe zij in onbevangenheid bewaard heeft; het moet moeilijk geweest zijn om sommige taalfouten en volkse uitdrukkingen in geloofwaardig Nederlands weer te geven. Soms doet de vertaling dan ook een beetje Amsterdams aan ("een diel kenne make", "kersgedichie"). Het wachten is op een Nederlandse leeraar die de beste opstellen van zijn leerlingen bundelt - met dezelfde kwaliteit als die in *Laten we hopen dat ik het red*. Nog één keer een voorbeeld van hoe het moet. In het mooiste opstel uit de bundel beschrijft een

jongetje wat er thuis mis is: er wordt gespuugd tijdens het eten, de kleren zijn opgelapt, alle kinderen slapen in één bed. Toch is een groter liefdesverklaring aan zijn huis en familie, zo blijkt tussen de regels door. Het huis is "hartstikke gammel", maar, schrijft hij, "...we wonen er toch, want het is ons huis, en geld is Derde Wereld niet eens een gammel huis hebben, en daarom mogen wij niet mopperen: de Derde Wereld is veel meer derde dan wij!" CORNALD MAAS

"Laten we hopen dat ik het red" - Opstellen van Napolitaanse kinderen uit de klas van Marcello d'Orta. Nijgh & Van Dijkmar, f 19,90. ISBN 90 388 2002 X.

JEUIGD BOEKEN In Arzano zijn het allemaal veezeriken

ER IS GEEN twijfel mogelijk. Vanaf nu is duidelijk hoe wereldoorlogen ontstaan. De duivel is de grote boosdoener. "Hij kruipt in het hoofd van de wereldleiders en dan zegt hij: 'Laat meteen een oorlog uitbreken!' en als de leider tegen hem zegt: 'Maar ik heb er nu net een beetje achter de rug', dan zegt de duivel: 'Wat kan mij dat nou schelen! Zorg dat er weer een uitbreek!'" Aldus de theorie van een van de leerlingen van een lagere school in Arzano, een voorstadje van Napels. Marcello d'Orta, onderwijzer aan de school, selecteerde zestig opstellen die in de loop der jaren in zijn klas geschreven werden en bundelde ze onder de titel *Io speriamo che me la cavo*, in het Nederlands *Laten we hopen dat ik het red*. De opstellenbundel bleek een gouden idee, in Italië werd het boek in korte tijd een bestseller. Inmiddels zijn er bijna een miljoen exemplaren van verkocht.

Jürgen Lemke

'Coming out' in de voormalige DDR

De homoseksueel als socialistische medemens

In het jaar vóór de 'Wende' was een van de opmerkelijkste successen in de boekwinkels van de wegzinkende DDR een simpele bundel interviews met homoseksuelen. Veertien mannen vertelden over het roze leven in de grijze Arbeiter- und Bauernstaat. 'Ganz normal anders' luidde de titel van het boek van Jürgen Lemke. Een gedramatiseerde versie ervan zorgde uitgerekend in Erich Honeckers Palast der Republik voor uitverkochte zalen. Inmiddels is Lemke op zoek gegaan naar zijn eigen verleden, dat keurig in een Stasi-dossier moet zijn samengevat.

Het leven bevat hem wel, in het nieuwe vaderland. Jürgen Lemke zal men niet horen zeuren over het bestaan als 'Gesamtdeutscher'. 'Ik blijf zolang ik leef natuurlijk wel een "Ossie", dat raak je niet kwijt. Maar de eenheid doet mij wel goed, het is een flinke trap tegen je achterste. Wij hebben ook zó weinig meegemaakt. Nu moet alles opeens vele malen sneller, het leven krijgt vaart en tempo. Plotseling ben je zelf verantwoordelijk voor wat je doet.' Nieuwsgierig en geamuseerd leert hij nu de regels van het Westen kennen, waar hij sinds het succes van *Ganz normal anders* als VIP behandeld wordt.

Lemke's boek had een aanlooptijd van bijna tien jaar nodig. Toen hij in 1979 begon vrienden en ook onbekenden te interviewen, dacht hij in het geheel nog niet aan een latere publicatie. Waarom nam hij dan die interviews af? Lemke: 'Ik weet het niet, ik had gewoon het gevoel dat ik iets moest doen, iets moest vasthouden van het leven hier.'

Zijn grote voorbeeld waren de gesprekken die Maxi Wanders met DDR-vrouwen had gevoerd en die een jaar eerder onder de titel *Guten Morgen, Du Schöne* waren gepubliceerd. Deze rechtstreekse documenten uit het alledaagse leven van vrouwen in een uitgesproken mannenstaat waren een groot succes. De werkelijkheid van alledag was een vreemde verschijning geworden in een openbare discussie die zich altijd al snel aan de 'juiste lijn' moest aanpassen. Lemke's gesprekspartners, zo herinnert hij zich, waren uiterst verbaasd over zijn belangstelling voor hun levens - men was immers gewoon dat het er vooral op aankwam zo veel mogelijk te verzwijgen.

De veertien gesprekken, een keuze uit meer dan dertig, stemmen dan ook niet vrolijk en lijken uit een totaal ander tijdperk te komen. Uit de gesprekken blijkt dat ondanks de zeer vroege opheffing van de Oostduitse paragraaf 175, waarin homoseksuele contacten strafbaar werden gesteld, het imago van de 'verkeerde liefde' in de DDR zo laag stond dat haar aanhangers tot ver in de jaren zeventig on-

dergronds bleven. In de jonge socialistische samenleving gaf een benauwend burgerlijke moraal de toon aan.

Een voorbeeld uit het boek over het toezicht dat door vele instanties op het 'juiste' politieke en morele gedrag werd uitgeoefend: leder wooncomplex had een beheerder die de bewoners in de gaten moest houden. Erich, geboren in 1900, vertelt: 'Begin jaren vijftig ben ik in deze woning ingetrokken. Voordat ik hier binnenkwam, ging de beheerder van het gebouw van huis naar huis, vooral daar waar jonge mannen woonden, en vertelde het iedereen: "Eerste achterhuis, tweede etage rechts, daar trekt volgende maand 'zo iemand' in. Opgestapeld." Volgens Erich een maatregel met onverwachte effecten: 'Een betere reclame had hij niet kunnen maken. Het duurde maar twee weken voor er voor de eerste keer - heel schuchter - aan de deur werd geklopt.'

Maar, zo resumeert Erich nuchter, vergeleken met zijn ervaringen onder het fascisme hield het leven als homoseksueel in de DDR tenminste geen levensgevaar meer in. Hijzelf werd op 5 juli 1935 opgepakt. Als drager van een roze driehoek bracht hij de volgende tien jaren in concentratiekampen door: Lichtenburg, Esterwegen, Sachsenhausen, Flossenbürg. Maar voor zijn levensverhaal was tijdens de officiële herdenkingen van de concentratiekampslachtoffers weinig belangstelling, vertelt Erich in het boek.

Echtscheidingen

In de verhalen spelen verklarlijk, denunciatie en zelfcensuur een belangrijke rol. Joseph, geboren in 1944, breekt zijn opleiding als arts af: een homoseksuele dokter, zo vond hij zelf, dat kan toch eigenlijk niet. De interviews laten zien dat homoseksualiteit door de communistische *common sense* vanzelfsprekend als een in wezen kapitalistische gevoelstoestand werd gezien. In het collectief, ongeacht of dat nu een politieke organisatie zoals de Vrije Duitse Jeugd was of het plaatselijke buurtcollectief, was voor homo's geen plaats. Niet opvallen dus, was de begrijpelijke reactie daarop van de meeste geïnterviewden.

Pas laat in de jaren tachtig veranderde het officiële zwijgen. Lemke's

boek sluit aan bij de korte maar heftige bloei van het thema homo-erotiek in de Oostduitse literatuur. Zinnelijkheid was nooit de sterkste kant geweest van de literaire verbeelding in de DDR, seksualiteit kwam alleen in de biologische leer- en handboeken ter sprake. Het enige punt waarop de DDR met de Westduitse *permissive society* kon concurreren, was het hoge aantal echtscheidingen.

Thomas Böhme's dichtbundel *Die schamlose Vergeudung des Dunkels* (1985) en Ulrich Berke's literair dagboek over zijn passie voor Lautréamont en zijn vriendje (*Eine schlimme Liebe*, 1987) lieten een nieuwe openheid in de literatuur zien. En daarmee natuurlijk ook in de SED-cultuurpolitiek. Al eerder had de schrijver Waltraut Lewin een verhaal over een stormachtige liefdesgeschiedenis tussen twee vrouwen geschreven (*Dich hat Amor gewiss*, 1983) en was ze tot haar eigen verbazing *in no time* tot een fel begeerd sprekerster in het dan nog ondergronds opererende culturele potten- en flikkerscircuit gepromoveerd.

Kerken

Maar niet alleen in de literatuur mocht vanaf 1985 opeens openlijk over de 'onnatuurlijke liefde' worden gepraat. De SED ontdekte de homoseksueel op dat moment als socialistische medemens en begon diens onderdrukking als onvereenigbaar met de socialistische beginselen te beschouwen. In het Westen werd van deze openheid in kringen van homoseksuelen met verrassing kennis genomen, maar Lemke ziet haar veeleer als een hulpeloze reactie met de bedoeling de schade zoveel mogelijk te beperken.

Lemke: 'De SED reageerde altijd alleen maar op maatschappelijke processen. Ze was vooral gevoelig voor presie van kerkelijke groepen. Onder de bescherming van de protestantse kerk hadden zich in 1982 de eerste homoseksuele groepen geformeerd. Toen werd er nogal heftig op gereageerd. Eddie Stapel, een van de leidende krachten achter de eerste homogroep in Leipzig, kreeg meteen een algemeen reisverbod, ook voor het zogeheten "bevriende socialistische buitenland". Je moest heel wat moed hebben om

open over je homoseksualiteit te zijn, maar als je dat had, kon je de dreiging wel aan. Dat geldt trouwens voor alle "afwijkingen", of je nu actief was in vredesgroepen of er andere dan de geldende opvattingen over de schilderkunst op nahield.'

De kerkelijke groepen werden door de Stasi goed in de gaten gehouden, waarbij zelfs regelmatig het biechtgeheim werd geschonden. Het was dan ook geen verrassing dat de Stasi zich ook voor de 'Sonntagsclubs' en andersoortige bijeenkomsten van homoseksuelen begon te interesseren. Lemke: 'In de jaren tachtig deden meer en meer homoseksuelen een aanvraag voor een uitreisvisum naar het Westen met het argument dat ze als homoseksueel in de DDR geen toekomst hadden. Velen hadden ook een geliefde in het Westen, vooral in Berlijn werkte de muur als afrodisiacum. De SED zette haar lastige tegenstanders, vergezeld van een groot aantal homoseksuelen, in de laatste jaren voor de omwenteling vaak gewoon over de grens. Een *coming out* in de aanvraag kon de procedure voor een uitreisvisum aanzienlijk versnellen.'

Lemke zelf werd een keer of tien door de Stasi als potentiële informant benaderd, maar hij doet daar nu tamelijk laconiek over. Zeven van de tien burgers, zo schat hij, werden door de Stasi op die manier benaderd. 'Als flikker of pot was je natuurlijk altijd interessant voor de Stasi. Je zou immers gemakkelijker te chanteren zijn - oude mythe, je weet wel.'

Happy homo

Sinds de omwenteling zit Jürgen Lemke in het Berlijnse Bürgerkomitee zur Auflösung der Stasi, waar hij zich met het Stasi-hoofdgebouw in de Normannenstrasse bezig houdt. De Duitse vereniging zal wel een streep onder het verwerken van het nieuw-Duitse verleden zetten, vreest hij. 'Wat de vroegere minister Diestel van Binnenlandse Zaken wist te verhinderen, vindt nu na de vereniging zijn beslag. Opeens is er weer een hiërarchie in het Bürgerkomitee, met chefs uit het Westen die zich hetzelfde gedragen als de vroegere Stasi-officieren. Volgens mij zijn die allemaal uit Beieren geïmporteerd.'

Bij de verdeling van de taken van het comité meldde hij zich vrijwillig voor het onderzoek naar Stasi-activiteiten tegenover homoseksuelen. 'Toen viel er een ijzige stilte. Niemand zei meer iets. Men vond het een pijnlijk thema. Vooral de christen-democraten uit het Westen vonden dit geen thema, en de vroegere Oost-CDU heeft ook al lang een ommezwaai gemaakt. Stel je voor, in het oude partijprogramma van vóór de Duitse vereniging hadden ze het nog over emancipatie van homoseksuelen. Kohls CDU heeft er onmiddellijk de rode pen doorheen gehaald.'

Inmiddels kent Lemke zijn nieuwe vaderland wat beter. De 'happy homo-stijl', zoals hij de westerse verworvenheden lachend noemt, zal ook voor de meerderheid van de ex-DDR-homo's verslavend werken. Zijn eerste tocht door de mythen van het westerse flikkerleven was natuurlijk ook voor hem een belevenis, maar de glans verbleekte toch al gauw. 'Het is gemakkelijker om iemands broek te openen dan een gesprek te beginnen.'

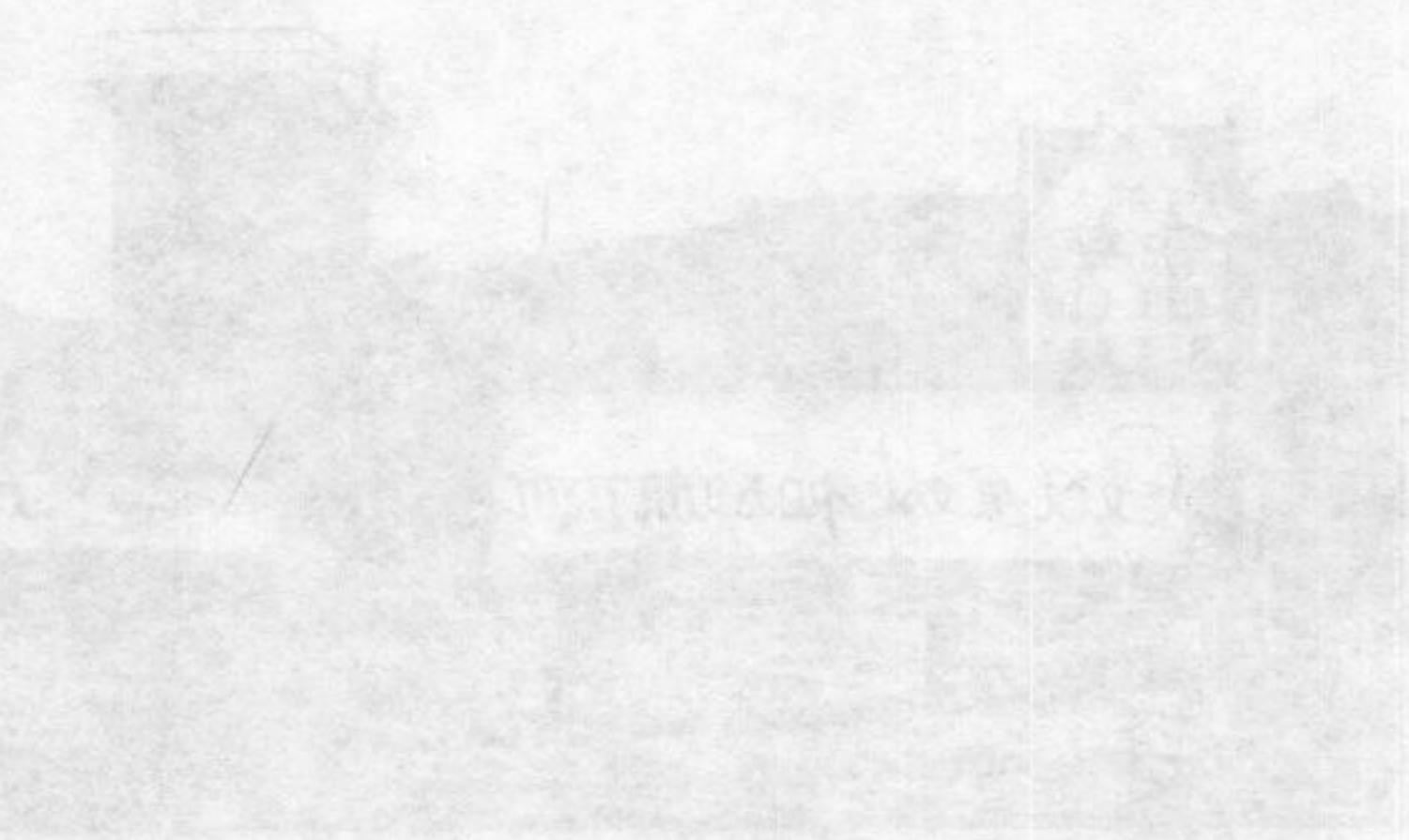
Zijn toekomst blijft vooreerst toch zijn verleden. Al maanden is hij op zoek naar zijn Stasi-dossier en hoopt het binnenkort, ondanks alle belemmeringen, in handen te krijgen. Natuurlijk weet hij niet wat erin staat, maar hij hoopt toch op een keurige samenvatting van wat hem al die jaren heeft beziggehouden - in de ogen van de geheime dienst, wel te verstaan. Uit zijn werk bij het Bürgerkomitee weet hij dat de Stasi in het algemeen vrij grondig te werk ging. In de akte van een vriend van Lemke werd zelfs diens veertigste verjaardagsfeestje beter gedocumenteerd dan Lemke, die er zelf ook bij was, het had kunnen doen. Van alle feestgangers waren mooie foto's genomen en in het dossier was geen gespreksonderwerp onvermeld gebleven.

Lemke's zoektocht heeft ten slotte ook literaire redenen. Hij wil het dossier met zijn dagboek uit dezelfde tijd verbinden en zo de finale versie van zijn leven schrijven. Ook dit weer heel normaal, maar toch een tikje anders.

KLAUS MÜLLER

Coming out in de-voornmalige DDR

The Homosexuals of the Democratic Republic

The first article in this issue, by Hans-Joachim Lauth and Hans-Joachim Lauth, is a historical study of the treatment of homosexuals in the German Democratic Republic (DDR). The authors examine the legal and social status of homosexuals from the early 1950s to the late 1980s. They discuss the impact of the Stasi (the secret police) and the role of the courts in the persecution of homosexuals. The article concludes that the DDR was a state of repression for homosexuals, with many lives ruined by the state's policies.

The second article, by Hans-Joachim Lauth and Hans-Joachim Lauth, is a historical study of the treatment of homosexuals in the German Democratic Republic (DDR). The authors examine the legal and social status of homosexuals from the early 1950s to the late 1980s. They discuss the impact of the Stasi (the secret police) and the role of the courts in the persecution of homosexuals. The article concludes that the DDR was a state of repression for homosexuals, with many lives ruined by the state's policies.

The third article, by Hans-Joachim Lauth and Hans-Joachim Lauth, is a historical study of the treatment of homosexuals in the German Democratic Republic (DDR). The authors examine the legal and social status of homosexuals from the early 1950s to the late 1980s. They discuss the impact of the Stasi (the secret police) and the role of the courts in the persecution of homosexuals. The article concludes that the DDR was a state of repression for homosexuals, with many lives ruined by the state's policies.

The fourth article, by Hans-Joachim Lauth and Hans-Joachim Lauth, is a historical study of the treatment of homosexuals in the German Democratic Republic (DDR). The authors examine the legal and social status of homosexuals from the early 1950s to the late 1980s. They discuss the impact of the Stasi (the secret police) and the role of the courts in the persecution of homosexuals. The article concludes that the DDR was a state of repression for homosexuals, with many lives ruined by the state's policies.

The fifth article, by Hans-Joachim Lauth and Hans-Joachim Lauth, is a historical study of the treatment of homosexuals in the German Democratic Republic (DDR). The authors examine the legal and social status of homosexuals from the early 1950s to the late 1980s. They discuss the impact of the Stasi (the secret police) and the role of the courts in the persecution of homosexuals. The article concludes that the DDR was a state of repression for homosexuals, with many lives ruined by the state's policies.